HÜSEYİN KAZIM KURTULUŞ

TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER

ATLAS KİTABE

TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER

Özaydın Matbaacılık Koll. Şti.
Istanbul — 1974 Tel: 27 66 97

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER

ROMAN

(Tam metin)

Kapak Resmi : MÜNİF FEHİM

Üçüncü Baskı

ANKARA CADDESİ No. 82 -- ISTANBUL

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864 yılında İstanbul'da doğdu. Babası, Sait paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) okudu. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilik ve romanlarının gelirleriyle geçindi.

İlk eserini on iki yaşındayken yazdı. İlk yayınlanan yazısı «Istanbul'da Bir Frenk» adını taşıyordu ve 1888 yılında Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştı (1). Ahmet Mithat Efendi ile tanıştıktan sonra lik büyük romanı «Şık» Tercüman-ı Hakikat gazetesinde tefrika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar yazdığı romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: Istanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanlarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak, gerçekçi çığırda yürümüştür. Bir de mizah unsuru, olayları alaylı bir çerçeve içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duyguludur, Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak, felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında ortaoyunu ve karagözün anlatım tekniğinden de yararlanmıştır. Konularında Istanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybeliada'daki köşkünde ölmüş, Heybeliada mezarlığına gömülmüştür.

Büyük halk romancısının eserlerindeki konular ve kişiler her zaman canlı ve taptaze kalmıştır. Ancak, aradan geçen uzun yıllar için de, dil bakımından, bugünkü kuşakların kolayca anlayamayacağı duruma gelmişti. Sayısı elliyi aşan bu romanları seri halinde yeniden yayınlamayı kararlaştırdığımız zaman, bu eserleri, yetkili kalem sahiplerine bugünün diline aktarmayı da öngördük. Bu sadeleştirme işinde «Kendisi sağ olsaydı, bugün nasıl yazardı» düşüncesi, ölçü olarak kullanılmıştır. Mustafa Nihat Özön, Tahir Nejat Gencan, Zahir Güvemli, Mükerrem Kâmil Su ve Hüsamettin Bozok'tan meydana gelen bir kurul bu işi üzerine almış bulunuyor.

TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER, ilk defa 1926 yılında yayınlanmıştı. İkinci baskısı 1968'de yapılmış ve TAHİR NEJAT GENCAN' eliyle bugünün diline aktarılmıştır.

Türk edebiyatında kendi türünde tek isim olan Hüseyin Rahmi Gürpınar üstüne bugüne kadar pek çok araştırma yapılmış, birçok eser yazılmıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Muzaffer Gökmen 1966 da bunları bir arada gösteren «Hüseyin Rahmi Gürpınar» adlı 250 sayfalık bir bibliyografya kitabı yayınladı.

Üniversite öğrencileri de Hüseyin Rahmi hakkında tezler hazırla-

---

(1) Bu eser, yazarın iki Hödüğün Seyahati adlı kitabında yer almıştır.

mışlardır. Bizim tespit edebildiğimiz tezler ve hazırlayanlar şunlardır:

1 — **MUSTAFA GÜRSES** (1938-1939), Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın hayatı ve eserleri (Liste, Tahlil ve Tenkitler), Dünya görüşü, Sanatı. Roman tekniği ve üslûbu.

2 — **SUDİ BAYBARS** (1948) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yarattığı tipler. Hüseyin Rahmi'nin tiplerinin izahı ve tip yaratma vasıtaları.

3 — **SATI ERİŞEN** (Şubat 1954-1955). Hüseyin Rahmi'de Aşk: Hüseyin Rahmi'nin edebiyat görüşü. Hayat görüşü, Hüseyin Rahmi'de aşkın yeri, Hüseyin Rahmi'nin aşk görüşü. Evlilik müessesesi, evlilik dışı münasebetler.

4 — **NERİMAN GÜRTUNCA** (1954-55) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın küçük hikâyeleri: Hikâyelerinde ele aldığı mevzular. Hüseyin Rahmi'nin hikâyelerinde ortaya koyduğu tipler.

5 — **AYDIN KÖKSAL** (1953) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın II. Meşruiyete kadar yazdığı romanların kronolojik tetkiki.

6 — **GÖKŞEN YÜZAK** (1954) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın II. Meşrutiyetten cumhuriyet devrine kadar yazmış olduğu romanların kronolojik olarak tetkiki.

7 — **BİRSEN KÖSEOĞLU** (1070) Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Deyimler.

8 — **FERHAN TÜRK** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1918 - 23 yıllarında yazdığı roman ve hikâyeler.

9 — **ÇİĞDEM DURMUŞOĞLU** (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1923 - 34 yılları arasındaki romanlarının kronolojik olarak tetkiki.

10 — ŞENAY GÜLBABA (1970) Hüseyin Rahmi Gürpınar'da mübalâğalar.

11 — ÖMER VURAL (1971) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın altı eserinde argo sözler, deyimler ve küfürler.

12 — **AYDIN OY** (1971 - 1972) II. Meşrutiyet'e kadar olan romanları

13 — **SEVİM ARSLAN** (1972) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın makaleleri.

14 — **MEHMET ÇEVİRMECİ** (1973) NİMETŞİNAS)

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki tezler:

15 — **CAVİDE GÜNGÖR** (1947-1948) Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yedi eseri hakkında kısa bir tetkik.

16 — **SÜHEYLA YAZICI** (1951) Hüseyin Rahmi'nin Hikâyeciliği.

17 — **SABAHAT ÖZDEM** (1953) Hüseyin Rahmi'de Züppe ve Softa tipleri.

18 — **AYLÂ PİREOĞLU** (1963) Hüseyin Rahmi'nin romanlarında kadın tipleri.

19 — **NİHAT YALÇINKAYA.** Devlet Tatbikî Güzel Sanatlar Yüksek okulu: Ressam Hüseyin Rahmi Gürpınar.

I

BULUTSUZ bir yaz gününün sıcak güneşi, Divanyolu'na alevlerini serperken gelip geçenler, tozlu ağaçların gölgeleri altına sokularak yürümeğe uğraşıyorlardı. Tramvayların: «Savulun!» çanları, otomobil canavarlarının homurtuları arasında karşıdan karşıya geçmek büyük tehlike... Bunu göze aldıranların içinde lâcivert ipek çarşaflı incecik, zarif bir genç kız uzun ökçelerinin üzerinde, caddenin bir tarafından öbürüne bir kuş hafifliğiyle uçtu. Yeşil pancurlu bir kâgir evin önünde durdu. Biraz çekingen telâşla pencerelere bakarak, zile dokunmaksızın, kapı önünde bekledi. Ve hemen açılan kanat, kuş kafese girer girmez kapandı.

Dışarıdan gelen Küçük Hanım, kapı arkasının loşluğu içinde duran değirmi beyaz yüzlü, saksı fesleğeni gibi top saçtazecik hizmetçi kızdan, nefes nefese sordu:

— Mah... Annem, sokağa çıktığımı duydu mu?

— Hayır, merak etme Hanımcığım.

— Beni hiç aramadı mı?

— İki defa sordu.

— Ne dedin?

— Sabahleyin kalktı. Biraz gezindi. Gece sıcaktan uyuyamamış... Kapısını sürmeleyerek yeniden yattı. «Beni uyuandırmayınız» diye tembih etti... dedim. «Eh eh, sakın rahatsız etmeyiniz, uyusun... Uykusunu alamadığı günlerde pek sinirlenir. Hasta gibi olur.» dedi.

— Ah anneciğim, ne saf kadındır! Benim, bu sıcakta, sabahleyin nereleri dolaştığımı, kimlerle konuştuğumu bilse «hık» der, hemen yüreğine iner, vallahi...

Küçük Hanım, koltuğunun altında çıkardığı şık bir (serviyet) i hizmetçi kıza uzattı. Sonra hemen çarçabuk soyunduğu çarşafını da onun kolları arasına atarak:

— Al bunları, kimseye göstermeden, çabuk odama götür. emrini verdi. Kendisi, her gün olduğu gibi, geziniyormuşçasına ağır ağır merdivenlerden çıkmağa başladı.

Hizmetçi kızın adı Mahire idi. Lâkin onun top saçları ortasında değirmi beyaz yüzünü, siyah bulutlarla çevrilmiş aya benzettiği için hanımı ona kısaca «Mah» diyor, bu adın yakışmasında da bir güzellik buluyordu.

Küçük Hanım, kundakta iken anasıyle babası ona Emine Zekiye adını koymuşlardı. Bunu, ağızlarının aşındırdığı adlardan sayarak O, kendi kendine «Nevhayal» adına bürünmüştür. Bu ince buluşunu, genç kızlık zevkine ve şairce düşüncelerine pek uygun buluyordu. Bütün yazılarının altına bu imzayı atardı: «Nevhayal...» Kendi hayalinden doğan bu yeni ve söylenişi cakalı ad, evde ve dışarda herkese Emine Zekiye'yi unutturmuştu...

Nevhayal Hanım, doğru odasına çıktı. Kapıyı içeriden kilitledi. Terli ve yorgundu. Üzerinden sokak elbisesini çıkardı. Çocuk zıbını gibi koltuksuz, yakasız ve diz kapaklarını ancak örtebilen kısa, incecik bir gömlek giydi. Üzeri hünnap renginde çuha ile örtülü zarif yazı masasının önüne oturdu. Serviyeti açtı. İki kitapla birkaç mektup çıkardı. Gözlerin birini çekti. Bir deste kartpostal alarak yazı masasının üzerine yaydı. Kitapların üçer, dörder sayfalarını yırttı. Mektupları bir, bir daha okudu. Resimli kartpostallardan seriler düzenlemeye daldı. Bu uğraşması sırasında oda kapısı dışarıdan hafifçe tık tık vuruldu.

Nevhayal Hanım, o dalgınlığı içinde bu tık tıkları duyamadı. Vuruşların hızı artınca başını kaldırarak sordu:

— Kimdir o?
— Benim...
— Adın yok mu?
— Şaheser...
— Vay, Şah, sen misin?

Sevinçle Nevhayal, iki sıçrayışta hemen kapıyı açtı. İçeriye ince siyah çarşaflı, sıcaktan göğsüne kadar kızarmış, esmer güzeli şirin bir kız girdi. Bu şaheser de, anasının, babasının verdiği adı beğenmeyerek, kendini kendi şairce fantaziyesine uygun bir biçimde adlandıran hoppaca bir gençti. İki kız sarmaş dolaş oldular. Sonra Şahaser, biraz somurtkanlıkla:

— A kardeş, bu ne dalgınlık?.. Kapıyı vurdum, vurdum. İşittiremedim. Parmaklarım ağırdı. Az daha dönüp gidecektim.

Nevhayal, boynunu büküp gözlerini süzerek:

— Başına gelen nedir? diye sormuyorsun da...

— Hayrola... Ne oldu?

— Bizim Galip Nihat'la rüptür (1) yaptık...

— Aman sen de Nevhayal!.. Birdenbire bir şey sandım da yüreğim oynadı. Bozuştunuzsa başın sağ olsun... Amasya'nın bardağı, biri olmazsa biri daha...

— Bunu bir şey sanmıyor musun? Bir de bana sor bakalım... Aman Allahım, ah ne felâket...

— A kuzum ne tasalanıyorsun bu kadar? (A marke) de iki sevgilim daha yok mu? Hasip ile Semih. Bu ikisi o birinin yerini dolduramazlar mı?

— Ah ne gezer? İstanbul'un en güzel delikanlıları bir araya gelseler, gözümde, Nihat'ın küçük tırnağı kadar olamazlar.

— Ne çok şişirdin Nevhayal... Bu kadar seviyorsun da değerini neye bilmedin? zavallı çocuğu horum horum horlardın. Bilmez miyim...

— Hakkın var. İnsan sevgilisinin değerini, onu elden kaçırdıktan sonra anlıyor. Meğerse ne kadar seviyormuşum, ne kadar seviyormuşum Allahım... Yemekte aklıma geliyor, tıkanıyorum. Düşümde görüyorum, çırpınarak uyanıyorum. İçimde nasıl bir ateş var, anlatamam ki... Hem nasıl bozuştuk, biliyor musun? Üzerine başka birini sevdim de Nihat'ı gücendirdim...

— A bu nasıl şey?

— Şimdi ikisini de seviyorum. Hem yenisini, hem de eskisini... Gönlümde çifte sevgi ocağı tütüyor. Yüreğim fırın mı fırın...

— Aman sus... Bu sıcakta bir de çifte sevda ateşiyle yanmak... Dayanılır şey değil... Bu bozuşup sevişme sorunu kaç günlük bir olay?

---

(1) İlgiyi kesmek.

— Henüz birkaç günlük...

— A daha pek yeni... Merak etme eskisini unutur, yenisiyle de pek çabuk bozuşursun... Okuldan çıkalı bu kaçıncı sevgi acısı, ya da tatlısı?

— Beşinci mi? Altıncı mı? Bilmem...

— A fazla... Fazla... Beni mi kandıracaksın? Dur ben sana sayıvereyim... Naci Selâh...

— Bir.
— Şevket Bülent.
— İki.
— Ali Nasır.
— Üç.
— Fikri Şeyda.
— Dört.
— Berkattin.
— Beş.
— Nedim Âli.
— Altı... İşte o kadar...
— A dur... Dur... Daha var... Şekip Murat'ı unuttun mu?
— Ay o mıymıntıyı sayma... İstemem...
— Nasıl istemem... Vaktiyle, sevmedin mi?
— Vallah sevmedim... Sırnaşık... Üstüme düştü durdu.
— Canım ben bilmez miyim?.. Hem kaçtın, hem kuyruk salladın... Şevket Murat, yedi. Galip Nihat, sekiz, Dokuzuncusunun henüz adını bilmiyorum... Onuncusunun da eli kulağında... Ben seni iyi bilirim Nevhayal... Senin gönlün su dolabı gibidir. Boşalmasıyle dolması bir olur. Bir dakika boş durmaz. Senin iki gönlün vardır. Biri Nihat'ın yasını tutarken, öbürü başka delikanlılarla gelin güvey olur... Ben duydum. Sen bu sabah erkenden sokağa çıkmışsın. Nereye gittin? Yenisiyle görüşmeye mi?

— Aman Allah'a sığındım. Ne yaman kızsın. Sağ ayağımın nereye gittiğinden sol ayağımın haberi yok... Sen nereden duydun? Sabahleyin sokağa çıktığımı annem bile bilmiyor...

— Zavallı kadın, annen ne bilecek... O, daha sabah döşeğinden kalkmadan, sen sekiz mahalleyi dolaşıyor; seksen dolap çeviriyorsun... Önündeki o kartpostal yığını nedir? Bunlar ile

yeni bir sevişme planı mı düzenliyorsun? Yoksa fal mı açıyorsun?

— Bu kartpostallar ne kadar işime yarıyorlar bilsen?

— Çok beceriklisin Nevhayal, bunlarla ne hokkabazlık yapıyorsun?

— Her gün böyle yığın yığın karptostal alıyorum.

— Nereden?

— Dünyanın her tarafından.

— Böyle dünyanın dört köşesiyle yazışacak bir ünü ve önemi ne vakit kazandın?

— Birkaç zamandan beri... İstersen sana da böyle bir ün sağlama yolunu bulduraym...

— Nasıl?

— Bu kopkolay bir şey... Sizin semt Tophane değil mi? Sokağınızın adı?

— Baltacı sokağı, 4 numara...

— Babanın adı Veli...

— Evet.

Nevhayal Hanım, önüne bir kâğıt çekerek şu Fransızca cümleyi yazdı:

Mlle. Chah-ésère Vèli. Reu Baltadji, 4. Tophané, Constantinople, échange cartes postales üllüstrèes.

Ve sonra bir gülümsemeyle arkadaşına dönerek:

— Şimdi bunu bir zarfa koyarak Fransa, İngiltere ya da Amerika'nın en ünlü (revü) lerinden birine gönderdin mi bir hafta sonra tepeden aşağı kartpostal yağar. Birkaç franklık masraf olur işte o kadar...

— Bu neye iyi? Bu kartların kerametlerini anlat bana...

— Onların kerametleri benim için büyüktür. Birincisi her gün böyle birçok kartpostal alıyorum. Bunların arasına karışan esrarlı birkaç mektubun da kimse farkına varmıyor. İkincisi bu kartlarla, ta tavanından döşeme tahtalarına kadar bir oda donatıyorum. Birincisi benim için bir kazanç, ikincisi eğlence...

II

DIŞARDAN kapıya sertçe iki üç yumruk indirildi.

Nevhayal, biraz solup buruşarak:

— Nezaketsiz yumruguyle kapımı döven kimdir?

İçeriye odadakilerin yaşıtlarından sayılacak çarşaflı bir kız daha girerek:

— Nevhayal, kapını değil; asıl ben seni dövmeye geldim.

— A... Nigâr Hayrettin... Nereden çıktın ayol sabahleyin?..

— İşte arada sırada ben böyle çıkagelirim. Şaheser'le baş başa vermişsiniz, fısıl fısıl yine ne fesat karıştırıyorsunuz? Vallah elinizden yedi mahallenin delikanlıları eleman çağırıyorlar. Nedir o yazı masasının üzerindeki kitaplar, mektuplar, kartpostallar? İşi çok ilerletmişsiniz, maşallah...

Nevhayal, mektupları hemen göze kilitleyerek:

— Her gördüğün şeyi böyle kötüye mi yorarsın?

— Ben daha iyi kötü hiç bir şey yorumlamadım. Senin aptestinden şüphen yok da, mektupları göze niye kilitliyorsun?

— A bu da tuhaf... Kendime özgü bir sırrım olmak hakkım değil mi? Herkesin gönlünde bir arslan yatar.

— Seninkinde fareler yatar.

— Benim gönlüm kapan mı?

— Evet.. Her gün üçü tutulur, ikisi kaçar. Gönlünüz dolar dolar boşalır... Öyle mektuplarını kilitlemekle benden sırlarını gizleyemezsin... Çünkü hepsini biliyorum. Ben bugün buraya bir elçilik göreviyle geldim...

Şahaser gülerek:

— Öyleyse itimatnameni takdim et görelim...

— Şimdi görürsünüz. Nevhayal, sen Galip Nihat'la bozuşmuşsun...

— Ne yazık ki evet... Bir şeyler oldu. Kendisini hiç unutamıyorum. Yüreğimde büyük bir acı, bir ateş var. Şaheser'e şimdi onu anlatıyordum.

Nigâr Hayrettin, boğazından kopan gür bir kahkahayı boğmak için elleriyle ağzını tıkamaya uğraşırken, Nevhayal şaşkın şaşkın:

— Bunda gülecek ne var kuzum?

— Bir insanın gönlü, çifte fanus gibi, kaç kişiye birden yanar? Bu sevda bilmecesini anlayamadığım için gülüyorum...

— Bu soruyu gerektiren ne?

— Bu sabah seni Gülhane Parkımn en tenha bir köşesinde bir güzel delikanlı ile derin anlamlı, sevdalı tavırlarla görüşürken görmüşler...

Nevhayal, biraz solup bursuşarak:

— Tanrım kuru iftiradan esirgesin... Yalan...

— İftira değil... Yalan hiç değil...

— Benzetmişlerdir.

— Seni pek iyi tanıyan birisi görmüş...

— O zat, her kim ise, aldanmış olacak...

— O zat aldanmaz. Her ne kadar yüzünü pek kalın bir peçe ile örtmüşsün ama, bu sakınman tanınmana engel olamamış...

— Saçmalıyorsun Nigâr... Yüzü sımsıkı örtülü bir kadın nasıl tanınır?

— Boyundan bosundan, endamından, yürüyüşünden, sesinden...

— İstanbul'da boyu, endamı bana benzeyen binlerce kadın vardır.

— İnkâr para etmez Nevhayal... Bu sabah nereye çıktın?

Nevhayal, Şaheser'in yüzüne bakıp biraz dalgınca:

— Hiç bir yere...

Nigâr Hayrettin, bu inkâr karşısında sinirlenerek:

— Mademki sen doğru söylemiyorsun; şimdi beni dinle..

— Dinliyorum...

— Kapalı peçe ile evden çıktın. Koltuğunda bir (serviyet) vardı. Doğru Postane'ye indin. (Postrestant) bir mektup aradın. Ankara caddesinde kitapçılara uğradın. Biri Türkçe, öteki Fransızca iki kitap aldın. Anlaşılmaz bir zikzakla birkaç sokak dolaştıktan sonra Parka gittin. Ta yukarıya, saray duvarımn yanına kadar çıktın. Orada şık bir delikanlı, yürek çarpıntılarıyle seni bekliyordu. El ele tutuştunuz. Hemen birbirinize sarılmanıza az kaldı. Etraf müsait olaydı o haltı da elde edecektiniz. Sonra burun buruna bankonun üzerine oturdunuz. İnce ince «ah» lar, «of» lar ile söyleştiniz, dertleştiniz. Gönülle

rinizin bütün gizli kurtlarını, ateşlerini döktünüz. Söyle, bunlar hep yalan mı?

— Tutalım ki yalan değildir; ama gerçekleşen şeyi biliyor musunuz?

— Nedir?

— Demek beni gizlice bir izleyen var.

— Evet... Hem sen, hem görüştüğün o delikanlı izleniyorsunuz...

— Eski çağ hafiyeleri yine işe koyuldu mu?

— Bunlar eski çağ hafiyeleri değil; gönül hafiyeleri... İstersen biribirinize yeni tutuştuğunuz o güzel çocuğun semtini, adını, resmini, sana haber vereyim...

Nevhayal'in büyük bir solgunluk içinde gözleri büyüyerek:

— Söyle!..

— Semti Kadırga... Adı Süha Pertev... Edip, şair, ressam, müzik bilir, filozof, her şey... Yani hiç bir şey değil!... Ana, baba eline bakar bir çocuk... Ayda iki mısra, altı ayda bir makale süsleyerek dergilere, gazetelere verebilmek için şunun, bunun iltimasına baş vuran ve bu alçalışıyle birlikte küçük dağları ben yarattım, der gibi burnu havada gezen; daha kendini bilmeden, her şeyi bilirim iddiasıyle böbürlenen bir yeni görmüş...

Nevhayal, o solgunluk üzerine birdenbire ateş kesilen bir çehre ile serilip yerinden fırlar... Odaya sığmaz gibi dört döner.

— Artık ciddî görüşelim. İnkâra lüzum kalmadı.

— Evet benim istediğim de bu...

— Soruşturup araştırmalarının doğru ve yanlış yönleri var. Her şeyden önce, Süha Pertev'den küçümseyerek bahsediyorsun ki buna katlanamam.

— Doğruyu söylemek için senin katlanıp katlanamayıncağını göz önüne almak zorunda değilim...

— Doğruyu söylemiyorsun. Alayla bahsettiğin üstün nitelikler, özellikler, yeteneklerin tümü o çocuğun yaradılışında vardır.

— Neme gerek benim, yabanın çapkını...

— Yok... Nigâr, konuşmanın da yolu yöntemi vardır. Seni ona davet ederim..

— Ben de sinirlendim. Kendimi tutamıyorum. Bu Süha Pertev Beyefendide sayıp döktüğün bu yetenkler, bu yaradılış üstünlükleri gerçekten var olsa, acaba bu cici şeyler, onun, senin gönlünde, üç ay durmasına yetebilecek midir?

— Kim bilir? Onu uzun süre seveceğimi, sana söz vermeye zorunlu muyum? Bu sevda işlerinde, ev kiralar gibi, birkaç yıllık kontrat yapılamaz. Bununla birlikte O'nu son olarak sonsuz bir sevgi ile sevdiğimi sanıyorum. Çünkü hiç bir sevişmemde gönlümün bu denli sarsıldığını bilmiyorum.

— Ah... ah, ne çürük aşk safsataları. Beş yaşındaki bir çocukta bile, bu seninki kadar, muhakeme çürüklüğü görülmez.

«Şimdi Galip Nihat'ı sevdiğini söylüyordun. Sonra bunu... Yarın da kim bilir hangisi için yanacaksın?»

— O, gönlümün bileceği bir meseledir.

— Bu çocuklukları bırak Nevhayal. Sözün sözünü tutmuyor. Şimdi: «Yüreğimde Galip Nihat için büyük bir acı, bir ateş var» diyorsun. Sonra yine o acımış, yanmış gönlünde Süha Pertev için pır pır yeni bir sevgi parlamış olduğunu saklayamıyorsun.

— Bir genç kız gönlü, bu kadar şiddetle kınanamaz. Canı kimi isterse, onu sever. Gönül gücü kaç delikanlıyı kaldırırsa o kadar sever.

— Allah... Allah, neler öğreniyorum. Sen genç kızsın da, ben kocakarı değilim ya... Öyle gönüllerine bir düzine erkek sığdıran kızların sevgilerine — Tanrı esirgesin — aşk denemez. Ben de sevdim. Ben de seviyorum. İki yıl oldu. Gönlüm bir çiçekle yaz ediyor. Arada birtakım engeller var. Onlar bir yana atılınca biribirimizi alacağız...

— Aman Nigâr, sen aşkına bağlı bir kızsın. Fakat bağlı olmayanlara karşı bu denli büyük bir düşmanlık beslenmekte haksızsın... Benim gönlüm öğüt dinlemez. Gem almaz. Boşuna ne kendini üz, ne de beni. Buraya elçilik göreviyle geldiğini söylüyordun. Nedir? Anlat. Meraktan kurtulayım...

— Beni Galip Nihat gönderdi. Bugün burada onun elçisiyim...

— Oh, şimdi her şey aydınlığa kavuştu... Beni izleyen, izleten casusun kim olduğunu öğrendim.

— Zavallı çocuk, senin için cayır cayır yanıyor. Mecnun'a dönmüş. «Mümkün değil, Nevhayal'den vaz geçemeyeceğim. Onsuz yaşayamayacağım. Bunun olanağı yok. Git bu gerçeği kendine anlat.

«O, benim gönlümün, sonu olmayan sultanı, biricik buyurganıdır. Her nazını çekerim. Öl, dediği yerde ölürüm. Bu saata kadar olan her hiyanetini bağışlıyorum. Ondan ayrılamam. Yakında kanun bağı ile ona bağlanmak, varlığımın en büyük isteğidir. Ve bunun için...»

Nigâr Hayrettin, gözlerini karşısındakinin gözbebeklerine dikerek sustu. Nevhayal, bu kısa susuş önünde birbiri ardınca iki üç sabırsızlık titremesi geçirdikten sonra:

— E, bunun için?

— Bunun için O'nun, Süha Pertev ile şu saniyede ilgisini kesmesi gerekir... diyor...

— Kesmezsem ne olacakmış?..

— Dünyada en acıklı, en gürültülü, en korkunç bir aşk faciasını beklemesini söylüyor.

— Önce yalvarma, sonra gözdağı, öyle mi? Galip Nihat Beyefendi dileklerini bize bildirmekte pek bayağı bir usule uyuyor: «Ötekinden vaz geçip de beni severse sever; yoksa onu gebertirim...» yollu bir gözdağı...

— Kardeş, sevda karamsarlığı insana her şeyi yaptırır.

— Peki ama, zorla güzellik olur mu? Bu eşkıyaca bir ültimatom... «Mutlaka beni seveceksin» korkutması gönül nezaketine sığarmı?

— Eh Galip Nihat da senin hiç sevmediğin bir kimse değil ya... Onun için yandığına daha deminden söylüyordun. Henüz yol yakın iken Süha Pertev'den vaz geç... Yine Nihad'ı sev. Facianın önü alınmış olsun...

— Allah... Allah... Süha'yı bırak da Nihat'ı sev. Bu nasıl söz? İnsan, elbise değiştirir gibi, gönlünün eğilimlerini değiştirebilir mi? Bu elde olan bir şey midir?

— Canım, Nihat'ı önceden sevmiyor muydun?

— Seviyor, ona biraz da acıyordum; ama böyle üstüme düşüp de: «Mutlaka beni seveceksin» ahmaklığıyle ültimatoma kalkınca, ondan bir anda buz gibi soğudum...

III

İKİ kızın arasındaki bu seveceksin, sevmeyeceğim tartışması kızıştı. Epeyce uzadı. Nigâr Hayrettin, Nevhayal'in inadına karşı ne kadar mantığı, anlatma gücü varsa tükettik. Meram anlatamadı. Sözler, terbiye yolundan taşmaya başladı. İkisi de sinirlerinin son gerginliğinde iken pencerenin pancuru arasında caddeyi seyretmekte olan Şaheser, birdenbire haykırdı:

— A a bakınız kim geliyor?..

Çekişenler başlarını o yana döndürdüler. Şaheser, onların dikkatlerini pencereye çekmekle taşkınlıklarını dindirmek için devam etti:

— Lemiye Lebip, arkasında fahrî yaveri Kasım Necati... Geliniz, bakınız Allah aşkına... Lemiye Lebip, arkasına dönüp dönüp Kasım'ı paylıyor. Mübarek oğlan hiç aldırmıyor. Sırıta sırıta yine izlemekten geri durmuyor. A a Lemiye şemsiyesini kaldırdı. Bu sırnaşık oğlanı dövecek... Vallah, sokak ortasında ne rezalet... Koşunuz koşunuz, görülecek şey...

Nevhayal ile Nigâr, çekişmelerinden artakalan birer somurtkanlıkla pencereye gittiler. Şimdi üçü de pancurun arkasından sokağı seyrederlerken Nigâr Hayrettin:

— Bunlar bozuşmadılar mıydı?

Şaheser — Kaç defa... Zavallı Lemiye, yapmadığı hakaret bırakmıyor. Fakat bu yılışığı bir türlü başından savamıyor. Öyle bir püsküllü belâ ki... Gördün mü sevdalıyı... Salla... Salla... Salla, bütün gücünle uzağa fırlat; yine hacıyatmaz gibi, kapının önünde, dimdik iki ayak üstünde bulursun...

Nigâr — Lemiye buraya geliyor. Kasım ne yapacak şimdi?

Şaheser — Ne yapacak... Lemiye, buradan çıkıncaya dek karşıki gazinoda bekleyecek... Hah bakınız dediğim, çarçabuk oldu. İşte işte kız, bizim kapıyı çahyor; öteki de gazinoya giriyor...

Nevhayal — Zavallı kız, bu da çekilir işkence mi?

Nigâr Hayrettin — Aşk da delilik gibi, türlü türlüdür.

Şaheser — Doğru...

Nevhayal — Seninki hangi türlüsünden? Sen bir şey anlatmıyorsun?

Şaheser — Sizin derdinizi, kavganızı dinlemekten benimkini anlatmaya sıra geldi mi?

Tık tık oda kapısı vurulur.

Nevhayal — Buyursunlar...

Lemiye Lebip, fazlaca kısa çarşafının altından ve koyu neftî püf ipek çoraplarının arasından, topuklarının aşık kemiklerine kadar bütün dolgunluk ve beyazlığı sırıtan baldırlarıyle biraz çarpılmış uzun ökçelerinin üzerinde dengelice yürüyerek içeri girer. Hiç bir şey söylemeden hemen aynanın önüne koşar; yüzündeki beyaz, kırmızı, siyah boyaların terden birbirine karışıp karışmadığını gözden geçirerek:

— Bu sıcakta hiç tuvalet dayanmıyor. Azıcık bir terle insan palyaçoya dönüyor...

Alışkan elleriyle, yüzünden yumuşak bir mendil ucu dolaştırarak, gereken onarımı yaparken Nevhayal, ince bir alay ile:

— Lemiye, şimdi kendi yüzünü bırak da aşağıdaki tutkununun karamsar suratına bak.

Lemiye — O yere batasıca nerede?

Nevhayal — Nerede olacak... Seni beklemek için karşıki gazinoya girdi. Gözlerini buraya, pancurlara dikti. Her ne kadar bu saatta gazino tenha ise de... Doğrusu münasebetsizlik... Biri farkına varırsa ne der?..

Lemiye — Ah... ah, gazinoya değil; yedi kat yerin dibine girsin. Ben bu oğlanı hiç bir hakaretle utandırıp gücendiremedim. Yapmadığım, söylemediğim kalmadı. Durunuz. Şimdi sizin gözünüzün önünde, ben onu bir daha rezil edeyim de görünüz. (Pencerenin önüne gelerek) Pancurun kanadını biraz aralık etmeme müsaade var mı?

Nevhayal — Ne yapacaksın?

Lemiye — Ne yapacağımı görürsünüz.

Nevhayal — Kardeşim, aşağısı caddedir. Bir delilik etmeye kalkarsan; onu utandıralım, derken bütün herkese biz, kepaze oluruz. Annem, babam duyarsa, bana kıyameti koparırlar vallah...

Lemiye — Annen, baban sağırdır. Senin yaptıklarının yüz-

de birini duymuyorlar da benim küçük kabahatimi mi duyacaklar?

Lemiye, Nevhayal'in bu karşı koymasına bakmadan, birdenbire pancurun kanadını itip başını dışarı uzattı. Tatlı bir söz işiteceği umuduyle afal afal yukarıya bakan sevda yangını Kasım Necati'nin suratına üç defa:

— Tuu... Tuu... Tuuuu, sırnaşık oğlu sırnaşık!.. Neden utanırsın sen? Söyle bana... Hepsini göze aldıracağım...

Nevhayal, Lemiye'yi pencere önünden itip pancur kanadını örterek:

— Çekil canım, cadde üstünde böyle çingene kavgası olur mu?

Lemiye — Ne olursa olsun, gözüm bir şey görmüyor artık... Fakat ah utandıramadım ki...

Şaheser ... Nasıl utandıramadın... Zavallı delikanlının beti benzi uçtu. Kül oldu. Çehresi ölü rengi bağladı. Vallah gözlerinden yaş aktığını bu uzak mesafeden anladım. Gazinonun öbür köşesinde bir efendi oturuyor. O da farkına vardı. Çocuğun halini işte hepimiz görüyoruz. Utanma, sıkılma, umutsuzluk daha nasıl olur?.. A bu kadar etme, günahtır...

Lemiye — Utansa... Sıkılsa, kalkar, defolur, gider.

Nigâr Hayrettin — Zavallının kımıldanacak hali kaldı mı? Kurşunla vurulmuşa döndü. Senin tükürüğün, onun yüreğini, en korkunç bombalardan daha çok yaktı. Yıktı. Berbat etti...

Le miye — Onda ne insanlık vardır; ne kalp, ne de izzetinefis...

Nigâr Hayrettin — Öyle söyleme Lemiye... İzzetinefsi olmayan bir insan bu kadar sararıp solmaz. Tanrı'm sana da, Nevhayal'e de insaf versin...

Lemiye — Ne o? Nevhayal'e de ne oldu?

— Galip Nihat'la bozuşmuş... Şimdi başka birini seviyormuş... Nihatçağız alev alev yanıyor... Onun gönlü bunda; bununki başkasında. Karmakarışık bir iş...

Lemiye, Nevhayal'in boynuna sarılarak:

— Öyle ise gel dertleşelim...

— Sen de başkasını mı seviyorsun?

— Huyumu bilirsin boş duramam ki... Fakat bu seferki pek tuhaf oldu. Amerikan biçimi bir aşk ilânı... Romanlarda okunan şeyler, kimi kez, insanın başına geliyor...

— Anlat...

— Evde Paşa Babamın telefonuyle bir adres arıyordum. Santraldan yanlış bir numara verdiler; tanımadığım biriyle şöyle konuştuk:

"Ben — Neresi efendim?

"O — Bir işkence yurdu...

"— Kiminle görüşüyorum efendim?

"— Pek karamsar bir gençle.

"— Affedersiniz yanlış...

"— Galiba genç bir kızsınız...

"— Evet...

"— Rica ederim telefon başından çekilmeyiniz...

"— Niçin efendim?

«— Çünkü mutsuz gönlüm, sesinizin musikisinden, sözlerinizin inceliğinden o kadar büyük bir tatlılık, bir ferahlama duyuyor ki... Mezara çöken varlığım, sanki bu dünyada hayat, mutluluk, güneşler bulunduğunu yeniden duymağa; yaşamak hevesine düşmeğe başlıyor.

«— Bilmeyerek bir umutsuza teselli vermeyi başardığımdan dolayı seviniyorum; fakat...

«— Ah işte bu fakatınız gönlümü yeniden karamsarlık heyecanlarına düşürüyor.

«— Çünkü efendim, telefonu kapayınca bu avundurma rolüm tabiatıyle sona erecektir.

«— Biraz daha, biraz daha hanımefendi... Sanıyorum ki Edison'un, insanlığa en büyük iyilikleri müjdeleyen ünlü buluşu, ortaya çıkmış da şimdi böyle bir ruh ile görüşüyorum. Bu anda siz, benim için maddeden sıyrılmış ruhsal bir güzelliksiniz. Talihimin karanlıkları içinde siz, benim gönlüme bir ay gibi, pembe nurlar saçan bir şafak gibi doğdunuz. Sizi görmeden, büyük bir iman ile ant içerim ki siz, her halde pek genç, pek güzel, pek çekicisiniz.

«— Bu görmeden, görüşmeden olan teveccühlerinize teşekkürler ederim. Pek gencim. Ne var ki kendi hakkımda, pek güzel ve çekici olmak gibi, yaradılışın verdiği üstünlüklerin

bende varlığını tasdik etmek yetkimin dışındadır.

«— Hemen şimdicik içime doğdu ki öylesiniz. Boyunuz, bosunuz, bütün varlığınız gönlümde yansımalarla canlandı... İnanmazsanız ben, bütün varlığınızı birer birer söyleyeyim. Siz doğrulayınız ya da yalanlayınız.

"— A pek tuhafsınız Beyefendi, buyurunuz...

"— Boyunuz orta...

"— Evet...

«— Endamınız, dolgunluk içinde tatlı bir incelik göstermekte...

"— Öyle gibiyim efendim.

"— Renginiz kumral...

"— Üstüne vurdunuz...

"— Gözleriniz sarı elâ...

"— Öyle gibi...

"— Kaşlarınız az kavisli...

"— Öyle sanırım...

«— Yanaklarınız, gözleri en çok çeken mayıs güllerinden; dudaklarımız insanları yutkunduran turfanda kirazlardan renk çalmış...

Nevhayal, bir kahkaha koparark:

— Lemiye... yüzünün biraz boyalı olduğunu sana nazikçe anlatmak istemiş... Her halde bu adam keramet sahibi...

Lemiye kaşlarını çatarak:

— Aman hanginizin yüzü boyalı değil? Tanrı'nın verdiği renkle yetinen bir güzel kadın varsa bana gösteriniz...

Şaheser — Ay, Nevhayal, lakırdı karıştırma... Hikâye hoşuma gitti... Lemiye, sen anlat... Anlat, sonra ne oldu?..

Lemiye — Benim, az çok onun tarif ettiği bir biçimde ve yaradılışta olduğumu tasdik edersiniz, değil mi?

Nevhayal — Evet, lâkin yanaklarının, dudaklarının renklerini güllerden, kirazlardan değil; tuvalet boyalarından çaldığını senin de tasdik etmen şartıyle!

Şaheser — Allah aşkına sus Nevhayal. Bu güzel serüveni soğutma...

Lemiye devam ederek:

— Sonra ben dedim ki: «Biraz kâhinliğiniz var Beyefendi.» (O cevap verdi):

"— Daha kâhinliğimi bitirmedim...

«— Bütün biçimimi, her şeyimi söylediler. Daha ne kaldı?

"— İçbenliğiniz...

«— Oh... Aman Beyefendi, içimdekileri okumakla pek o kadar derinleşmeyiniz. Sonra belki utanırım. Beni korkutmaya başladınız.

«— Yok yok korkmayınız. Her genç kızın gönlünde masumca suç istekleri bulunabilir. Siz de Hazreti Havva torunlarındansınız. Biraz büyükananıza çekeceğiniz doğaldır. Küstahlığımı, gönlünüzün bütün derinliğini karıştırmaya kadar vardırmayacağım. Yalnız bir sırrınızı söylememe müsaade edernisiniz?

"— Buyurunuz...

«— Birkaç defa sevdiniz; fakat memnun olmadınız...

«— Of, buluşunuz kerametin kendisi... Rica ederim o noktada durunuz. Bir adım daha atarsanız beni telefon başından kaçırırsınız. Zekânızda X ışınlarının kuvveti var. Kâhinliğinizin aygıtı önünde uzun süre kalmak korkusundan titriyorum.

«— Üzülmeyiniz. Küçük Hanımefendi, nasıl sevmek ve ne yaradılışta, ne benlikte birini sevmek istediğinizi söyleyeceyim...

«— Kendi gönlümün bile apaçık belirtemediği bu en nazik bilmeceyi, siz nasıl çözeceksiniz? Bana büyük bir merak verdiniz Beyefendi, bütün ruhumla dinliyorum.

«— İstiyorsunuz ki sizdeki Tanrısal, tükenmez kadınlık şiirinin feyzinden, neşesinden en üstün tadı çıkarabilecek bir şairin kolları arasında; aşkın en yumuşak, en duygulu, en sefalı, en şefkatli, en sıcak göğsü üzerinde kendinizden geçesiniz. Zevkini şimdiye dek hiç tatmamış olduğunuz tatlı bir cennet baygınlığı içinde, sizi sevilmenin uzaylarına uçursun...

«— Affedersiniz Beyefendi, sevgi konusunda şimdiye kadar hiç bir erkekle bu denli derin görüşmedim... Bununla birlikte öyle sınırım ki her kız oğlan kızın masum hulyası bir parça böyledir.

«— İşte o aradığınız şair ben-im, Hanımefendiciğim...

«— Kerametinize eklenen şairliğinizi kutlamakla birlik-

te — hepsini değilse de — gönlümün, gerçekten kâhince çözülmesi gerekli bazı sırlarım nasıl keşfettiniz? Bundaki büyülü başarınızın ne olduğunu sorabilir miyim?

"— Hay hay...

"— O halde cevap veriniz...

«— Dimağımı durmadan uğraştıran, süsleyen ve tatlılandıran bir aşk ülküm var. Mecnun'un Leylâ'yı aradığı gibi, hayalim durmaz; bu avının arkasından gider. Telefonun öbür ucundan sesinizi duyunca içime bir esin: «işte aradığın budur» dedi. Ben de size ülkümün biçimlerini tanıttım. Siz, hemen baştan başa o çıktınız. Şimdi sizden bir soru için müsaade istiyorum...

"— Buyurunuz...

«— Anlama, araştırma merakımı affedersiniz. Sizin genç kızlık ülkünüz yok mu?

"— Olabilir...

«— Lütfen biçimlerini biraz anlatıveriniz. Belki ben de o çıkarım.

"— Ay sıkılıyorum...

"— Sıkılıyorsanız sorayım cevap veriniz...

"— Peki efendim...

«— Hayalinizi dolduran mutlunun boyu bosu nasıldır?

«— Ortadan biraz yüksek, zayıf değil; fakat ince yapılı...

«— Süphanallah, bu ne şaşırtıcı rastlayış! Siz söyledikçe ben kendimi boy aynasında görür gibi oluyorum. Kesmeyiniz, buyurunuz. Kaş, göz, ağız, burun; yüzün bütünü?..

«— Bunları pek fazla kesinlikle tanımlayamam. Gönlüm, düşte olduğu gibi, maddeden uzak bir delikanlının güzelliğinin belirtisizliği içinde kendimi yitiriyor.

«— Bendenize ilk göz attığınızda, hayalinizdeki belirtisiz likleri olumlulaşacak görerek şaşıracaksınız...

"— Of... Belki...

«— Lâkin Hanımefendi — uzayın, henüz bilinemeyen sonsuz uçurumları arasından, başka bir uzay varlığının çekim gücüne tutulduğunu duyarak titreyen bir cisim gibi — etkinizi bütün gözeneklerimde duyuyorum. Heyecanlar içindeyim. Bu başka evrenlerinkini andıran konuşmadan size hiç bir hararet gelmedi mi?

«— Bir kadın için ilk görüşmede, söylenmesi güç bir şey... Ne var ki gerçeği nasıl saklayayım?.. Adınız Beyefendi?

"— Hüsnü Malik... Sizinki?..

"— Lemiye Lebip.

Birbirimizin telefon numaralarını aldık. Babamın evde bulunacağı; bu yüzden telefonla konuşmanın tehlikeli bulunduğu saatları söyledim. Odaya annem girdi. Hemen alıcıyı yerine taktım...

Lemiye Lebip, anlattığı tuhaf serüvenin derin etkisini, karşısındakilerin yüzlerinde birer birer okumaya uğraştıktan sonra yine devam etti:

— Talihimin, görünmezler hazinesinden bana ihsan ettiği bir genci, geliniz de sevmeyiniz bakayım. Annem, telefon başında böyle uzun uzun kiminle konuştuğumu sordu. Zavallı kadıncağız, yalanımın ilk atılışına hemen yeniliverir. Onu iki fantinle kandırıp başımdan savdıktan sonra, ülkümün sonsuz aydın ufuklarına doğru uçarak, hayalimin bütün parlaklığıyle düşünmeğe başladım. Peri masallarında dinlediğim sevdalardan birine tutulmuş; görmeden bir eşsiz yaratılmışa kulaktan vurulmuş, hemen hemen büyülenmiştim. Zihnimin kuruntu makinesi durmayıp işliyor... ve işledikçe kafamın içinde eşsiz güzellikte bir genç tip yaratıyordu. Ne zaman onu göreceğim? Ne vakit bu parlak hayal, gözlerimin önünde somutlaşacak, gerçeğe dönecek?

IV

ŞAHESER, pancurun aralığından caddeye bakarak birdenbir haykırdı:

— Buraya koşunuz... Koşunuz...

Lemiye'nin hikâyesi yarım kaldı. Hepsi pencereye üşüştüler. Merakla bakıyorlar ve olağanüstü bir şey arıyorlardı.

Şaheser — Görmediniz mi?

Nigâr Hayrettin — Hayır, bir şey seçemedik...

Şaheser — Caddeden Galip Nihat geçiyordu. Gazinoda Kasım Necati'yi gördü. Yanına gitti. Biraz daha içeri çekilerek işte işte yan yana oturdular. Dertleşiyorlar...

Nigâr Hayrettin — Zavallı talihsizler, ne kadar dertleşseler bu iki hain kızın gönüllerini insafa getiremeyecekler...

Nevhayal — Niye oluyorlarmış zavallı? Dünyada bizden başka kız kalmadı değil ya. Onları da alacak ve sindirecek gönüller bulunabilir... Evimizin karşısındaki gazinoya oturup pencerelerimize bakarak baş başa dertleşmek terbiyesizlik... Tedbirsizlik; bizim genç kızlık ünümüze karşı bir saldırı, bir hiyanet değil mi? Böyle evin karşısında oturup apaçık işaret etmek...

En ummadığın keşfeder esrar-ı derunun
Sen herkesi kör, âlemi sersem mi sanırsın?

Nigâr Hayrettin «Terkib-i Bent» in iki alt mısraını hemen ekledi:

Bir gün gelecek sen de perişan olacaksın
Ey gonca bu cemiyyeti her dem mi sanırsın?

Dört kız, el çırparak gülüşmeye başladılar. Bu kahkahalar sırasında oda kapısı vurulmadan açıldı. İçeriye Nevhayal'in annesi Nâzıma Hanım girdi. Kadının kaşları, hoşnutsuzlukla çatıktı. Kızlar, bu gelişten birdenbire affalayarak gülmeyi, fingirtiyi kestiler. Nâzıma Hanım, kızının aşüfte konuklarına kısaca bir: «sefa geldiniz» dedikten sonra:

— Küçük hanımlar, rica ederim pencere önünde gülüşüp kaynaşmayınız. Sokaktan geçenlerin başları yukarıya dikiliyor. Zaman pek tuhaf... Herkeste biribirine kötülük etmek kuduzluğu belirmeye başlamış; herkes, biribirine bir kir atmak için bahane, arıyor. Konuya komşuya dedikodu için ipucu vermeyelim. Tanrım, hayırlısıyle kısmetlerinizi açsın. Hepiniz satılık malsınız. Bir kızın adı çıkmadansa...

Nezaket gereği cümleyi bitirmedi. Bu genç kafaların sıcak içtenlikleri üzerine Anne Hanımın sözleri, dolu taneleri gibi hem sert, hem soğukça düştü. Lemiye Lebip, en önce, ufak bir isyan tutumuyle başını dikerek:

— Affedersiniz Hanımefendi, biz kızız; demek ki insanız. İnsan satılık olmaz.

Anne Hanım biraz şaşırarak:

— A niye kuzum?.. Bu söz, eskiden beri kızlar hakkında kullanılan bir deyimdir. Kızlar kocaya varıncaya kadar satılık sayılırlar...

Lemiye, sert ve hızlı bir işaretle başını titreterek:

— Hayır efendim yanlış. Kadın ninelerimizden bize doğru gelen böyle birçok eğri lakırdılar var ki biz; yani yeni kadın kuşağı, bu çarpık sözleri doğrultup düzeltmek ödeviyle yükümlüyüz...

— Bu ödevi size kim buyurdu, bilmiyorum. Fakat benim anladığıma göre yanlışlık eskilerde değil; yenilerdedir.

— Ne gibi efendim?

— Siz, eski eğrileri düzeltmiyorsunuz. Tersine önceki doğruları çarpıtıyorsunuz... İşte yeni kuşağın üstüne aldığı ödev...

— Hanımefendimiz, müsaade buyurunuz. Meseleyi karşı karşıya açıklayalım..

— Kızım, ben sizin gibi okullarda avukatlık okumadım. Annem, kadın ninesinden işittiğini bana söylemişti. Ben de başımı önüme eğerek dinlemiştim. Büyükanamdan aldığım bir geleneği şimdi anlatıyorum. Siz, bunu büyük bir suç sayıyorsunuz.

— Siz, bizim için: «satılık» buyurmuştunuz. Bu söz, hayvanlar için kullanılabilir. Çünkü birincisi, bu deyimde bir alışveriş anlamı vardır. İkincisi, satılan hayvanın oyu, isteği, rızası sorulmaz. Anlamca daha birçok uygunsuzlukları yüzünden, kızların evşlenmesinde bu yanlış ve uğursuz sözcüğün kullanılmasını uygun bulmuyorum...

— Kızım, sen deyimi ister beğen, ister beğenme. Bütün piyasalarda olduğu gibi, kız alım satımı da bugün pek durgun... Anaları, babaları fena halde düşündürüyor. Mal çok, alan yok. İstatistik yapmışlar: Bir erkeğe on sekiz kadın düşüyormuş. Çünkü kaç yıldır delikanlılara kıran girdi.

Şaheser, öteden söze atılarak:

— Hanımefendimiz, delikanlılara neden kıran girsin... Maşallah sokak dolusu genç var. Taralı saçları, kırpık bıyıkları, paçaları dar kısa pantolonları, ipek çorapları, şık iskarpinleriyle her trafta dolaşıyorlar... Gazinolar, tiyatrolar, sinemalar,

parklar, her yerler, bütün eğlenceler onlar için. Yurdun anası, o büyük ruhlu kadın. Anadolu'dan yanık cümlelerle onları ateşe; toprak yemeye davet ediyor... Ah şimdi İstanbul'un havası öyle güzel ve francalaları öyle beyaz, yumuşak; eğlenceleri öyle tatlı ki... Sultanahmet meydanında içilen antlara, kutsal annemizden başka burda sadık kalanı göremiyorum...

Bu aralık Nigâr Hayrettin, gözünü pencereden ayırmaksızın Nevhayal'in kulağına eğilerek:

— Dışarıda neler oluyor bilsen?

Nevhayal, merakla fakat pek yavaş:

— Ne oluyor?

— Kasım Necati, eline bir mendil almış; ağlar gibi yaparak pencerelere bakıp bakıp işaretler ediyor.

— Aman pencereye doğru bakma; annem anlamasın... Ne terbiyesizlik... Hem kendini, hem bizi âleme kepaze edecek... Lemiye bu belâyı peşine taktı, buraya getirdi.

Nâzıma Hanım, kızların fısıltısından kuşkulanarak:

— Nedir o fiskos? Yanınıza geleli daha beş dakika olmadı. Benden gizli konuşmaya başladınız. Bundan, basbayağı bir hoşlanmama anlamı çıkar...

Nigâr Hayrettin, biraz bozularak:

— Estağfurullah Hanımefendi... Sizinle ilgili değil...

— Ya kimle ilgili?

— Kendi aramızda bir söz...

— Benim işitmemde ne sakınca var?

— Efendim, sizin yararlanacağınız bir şey değil de...

— Nedir Allah'ı seversen? Söyle, merak ettim.

— Yeni bir kumaş aldım adına Şarlot diyorlar.

— A kızım, şimdiki kumaşların türlü türlü adları var. Bellenir şey değil... Bizim gençliğimizde yanardöner, mantin, gron, kaşmir dö kos, saten dö Liyon daha bilmem neler vardı? Bunlar oldukça zora dayanırlardı. Şimdikiler püften şeyler, sadece fantaziye... Düzcesi parayı sokağa atmak... Şimdi fabrikalar işlemiyor, diyorlar. Bu türlü türlü adlardaki mallar nereden çıkıyor? Galiba adlarına değiştirip eski kumaşları vitrinlere koyuyorlar... Eh peki, bu yeni kumaşı nasıl biçeceksin?

— İşte onu konuşuyordum. Nevhayal Hanımda bir model var da...

— Şimdiki biçimler için modele ne lüzum var a kızım? Şansız, şöhretsiz dümdüdük şeyler. Çuval gibi bir şey yap. Yukarıdan üç, aşağıdan iki delik aç. Bunlardan başını, kollarını, bacaklarını dışarıya çıkar. Al sana dürttürüleylâ yeni moda elbise... Bir zamanlar, kundaklanır gibi, döne döne bir top kumaşın içine sarıldılar... Bir zamanlar etekleri uzattılar, süpür süpür yerlerde sürüdüler. Sokakların mundar tozlarını havaya kaldırdılar. Sonra kısalttılar. Kısalttılar. Diz kapaklarını geçti. Eteklerden her gün böyle bir iki parmak eksile eksile, bu açıklığın en sonu nereye varacağını düşünerek utanmaya başladım. Telli pullu oyuncu kılığına girdiler. Çingene karıları biçiminde şalvar giydiler. Girmedikleri biçim, etmedikleri halt kaldı mı? Savaşa gitmiyorlar, diye İstanbul delikanlılarını alaya alacağınıza, kısa bir hamam sileceğine bürünmüş gibi, açık saçık sokağa çıkmaktan siz de bir parça arlansanız a... Elâlem, akşama sabaha yiyecek ekmek parasını düşünüyor. Siz hâlâ kumaşlan, modellen tuvaletlen uğraşıyorsunuz. Ortada para yok, diyorlar. Allah birdir, inanmam. Ökçesi kısa, çorabı kalın bana bir genç kadın gösteriniz sokakta... O bir karış ökçeli narin ayakkabılar, o yaşmak gibi ince çoraplar erkeklerimize, yani kocalara, babalara kaça mal oluyor? Ve kaçar gün dayanıyor? Ahlâksızlar, kötüler bir yana, içimizden kaç kadın, bu süsleri, fantaziyelerini kendi alınlarının teriyle, kazandıkları paralarla elde edebiliyorlar? O memur kadınların; ticaret evlerinde, şuradaburada çalışan kadınların üzerlerinde, yakınlarından bir erkeğin koruyucu kanadı olmazsa; vallah, bugün çoğu aç ve sokak ortalarında kalırlar. Geçen günü üçünüz, dördünüz bir araya toplanıp erkeklerin aleyhinde bir makale yazmışsınız. Beyefendi, o kadar öfkelendi ki... Hakkı yok mu? Bugün hepinize babalarınız, kardeşleriniz bakıyorlar. Yarın, öbürgün ağırlıklarınız, başka erkeklerin omuzlarına yükletilecek...

Lemiye, Nevhayal'in kulağına:

— Anneni odadan savmanın bir yolunu bul. Ben, bura-

ya böyle bunakça lakırdılar dinlemeğe gelmedim.

Şaheser, pancurun aralığından sokağa baktıktan sonra, annesine göstermeden; Nevhayal'e, karşıki gazinoda fena şeyler yapıldığını işaretle anlatır... Nevhayal odadan çıkar. Çok geçmeden geri gelir. O içeriye girdikten hemen iki üç dakika sonra, dışarıdan merdivenden doğru şiddetli bir gümbürtü ve ardından bir çığlık işitilir. Nâzıma Hanım, uçuk bir benizle kızına dönerek:

— Ne var? Ne oluyor?

Nevhayal, şaşkın şaşkın oda kapısına doğru bakarak:

—Bilmem... Şimdi dışarıdan geldim. Bir şeycik yoktu...

Anne Hanım, hemen sofaya fırlar. Kızlar, Nevhayal'in etrafına toplanarak sorarlar:

— Dışarıda ne oluyor? Nedir o gürültü?

Nevhayal, parmağını dudağına götürüp sus işareti vererek:

— Dışarıya çıktım. Mah'a dedim ki: «Ne yaparsan yap, annemi odadan dışarı çıkart. Bizi çok sıkıyor.» «Haydi git Küçük Hanımcığım. Merak etme şimdi çıkartırım.» dedi. Ben de buraya döndüm. Başka bir şey bilmiyorum. Kâfir kız ne yaptı? Haydi bir parça biz de dışarı çıkalım. Annem şüphelenmesin...

Hep sofaya uğrarlar. Mah'ı merdivenin alt başında upuzun yere serilmiş, kıvrım kıvrım kıvranmakta bulurlar. Hanımefendi, hizmetçi kızın tepesinde dolaşarak:

— Gördünüz mü şimdi başımıza gelenleri?..

Konuk hanımlar hep birden:

— Ne olmuş Hanımefendimiz?

— Ne olacak, merdivenin üst basamağından ayağı kaymış; patavatsız kız, ta alt basamağına kadar uçmuş...

— Bir yeri incinmiş mi acaba?

— Bilmem? Baksanız a gözleri fal taşı gibi dışarıya fırlamış; oğum oğum oğunuyor... Siz zavallının başında durunuz. Ben gideyim, Hazine yağı getireyim, incinmiş yeri varsa ovayım...

Hanımefendi gider gitmez Mah, güle güle kalkıp oturur. Nevhayal, kahkahalarını avuçlarıyle boğmağa uğraşarak:

— Kız ne yaptın?

— Ne yapacağım... Merdivenin üst başında hızlı hızlı tepindim, tepindim, tepindim. Sonra küpeştenin üzerinden kızak gibi aşağıya kaydım. Yere uzandım. Bağırmaya başladım. Aklıma başka türlü bir hile gelmedi. Karşıki gazinodaki beyler, işaretleri pek azıttılar. Vermek için yazılmış mektuplar gösteriyorlar. Aşağıdaki odadan seyrediyordum. Hanımefendi görecek diye ıfıl ıfıl yüreğime iniyor. Bu düzenle onu hem sizin yanınızdan çıkarttım; hem de şimdi o, benimle uzun uzun uğraşır. Pencereden sokağı, karşıki rezaleti görmeğe vakti olmaz. Ben onu oyalarım. Ta kalçamdan topuğuma kadar bacağımı sardırtırım. Fakat o gazinodaki çapkınlar, hanginizin takıntıları ise terbiyelerini vermenizi rica ederim.

Lemiye Lebip öfkeyle:

— A kimin takıntısı olacak? Biri bizim, öbürü senin hanımın belâlısı... Bu evin sevda yanaşmalarını tanımıyor musun?

Mah gülerek:

— Ne bileyim ben.. Allah ömürler versin, Hanımımın sevdadan yana kısmeti açıktır. Haftada bir tane değiştirir. Hepsini bellemek mümkün mü? Kendisi bile geçen senelikleri tanımakta güçlük çeker...

Hanımefendi, elinde bağlar, sargılarla karşıdan gözükünce sözü keserler. Mah acılı, ağrılı bir yüz alarak kıvranmaya başlar. Etrafındakiler yaslı birer surat takınırlar.

Saf kadın, inciğini sararken, hizmetçi kız, gerçekten zedelenmiş bir acılı gibi avaz avaz haykırır. Hanımefendiye biraz yardım ettikten sonra, konuk kızlar hep birden müsaade isteyerek sokağa çıkarlar. Kapıdan ayrılırken Nigâr Hayrettin öteklere:

— A şaşırdım kaldım. Ne yaman hizmetçi bu? Yalan olduğunu bildiğim halde, haykırırken ben bile acılarına aldanır gibi oldum. Öyle artist bir kız ki... Burada ne oturuyor... Darül bedayi'e gitsin... Oradaki aktrislere bu, döne döne ders verir... Yapma değil... Yaradılıştan sanatçı...

Şaheser — Onu böyle Küçük Hanımı yetiştirdi. Bu kız, Nevhayal'in eli ayağıdır. Anasına, babasına karşı evde her sırrını örter. Hiç bir suçunu ortaya çıkartmaz... Ah benim de olsa böyle bir tane...

Nigâr Hayrettin — Haydi... Haydi yürüyünüz. Gazinodakiler kalktılar. Şimdi bizim arkamızdan gelecekler.

Şaheser — Kasım Necati, Lemiye için geliyor. Öteki kimin ardında?

Nigâr Hayrettin — Beni barıştırmak için Nevhayal'e göndermedi mi ya? Besbelli yalvarışlarının sonucunu anlamaya geliyor...

Lemiye — Önününze bakınız. Görmemezlikten geliniz. Nigâr, sen görüşmek istiyorsa bizden ayrıl. Git görüş. Fakat görüşüp de ne diyeceksin? İşte kız, istemiyor vesselâm. Dişini sıksın. Birkaç gün ağlasın, sızlasın; vaz geçsin. Bu dünyada unutulmaz ne var... Çağdaş sevdalı olmak için birini bırakıp ötekini sevmeye idman edinmeli...

Şaheser — Tuhafsın Lemiye... Ötekine berikine akıl öğreteceğine, önce sen başındaki belâyı sav...

Lemiye — Hiç önemi yok... İstediği kadar gelsin... Kimi kez sokakta arkama kedi köpek takılır. Canım sıkılınca ayağımla itiveririm. İşte o kadar...

V

KIZLAR, iki delikanlı tarafından izlenerek, Sultan Mahmut Türbesini geçerler. Çemberlitaş'a doğru yürüyünce, izleyiciler aradaki mesafeyi kısalttılar. Kasım Necati, cenaze arkasından giden bitik bir yaslı gibi üzüntülü, karamsar, soluk, hasta bir suratla arkadaşının koluna yaslanarak yürür.

Lemiye, arkadaşlarına doğru eğilerek:

— Gittikçe bize yaklaşıyorlar. Fena halde sinirleniyorum.

Şaheser — Burası sokaktır. Herkesin geçme, yürüme hakkı var. Ne denir... (Göz ucuyla arkaya bakarak- A a a a, sokağa sapmamızı işaret ediyorlar.

Lemiye, öfkeden titreyen bir sesle:

— Bakma... Bakma, yürü...

Nigâr — Lemiye, ben sana kardeşçe bir söz söyleyeyim mi?

Lemiye — Düşmanca söyleyecek değilsin ya... Söyle...

Nigâr — Eh öyle ise beni dinle... Ben Kasım Necati'nin

gözlerini beğenmiyorum. Bakışlarında karamsarlığın pek tehlikeli son pırıltıları parlıyor. Böyle umutlarını yitirmiş kimse ler, her şeyi göze aldırabilirler. Onda mektupların var mı?

Lemiye, sinirli ufak bir çırpıntı ile:

— Var... Ah ellerim kırıla idi de yazamaz olaydım.

— Bir kere yazmışsın, iş bitmiş.. Sana, son derece kendini kollamanı öğütlerim. Kasım Necati'nin kılığı, tutumu ve davranışı soylu bir çocuğa benzemiyor.

— Evet, düşüğün birisi... Hacıkadın Çıkmazında üç odalı bir evleri, bir de mahalle karısı bir anası var... Görevi de gümrükte mi, kantar idaresinde mi?.. İşte öyle yarı esnaf bir kâtip...

— Sen mevkiiyle, gönlüyle, duygularıyle aristokratça bir kızsın. Nasıl oluyor da böyle basbayağı delikanlılarla gönül alışverişine girişiyorsun? Bunlar, bir kere yüz buldular mı, öyle kovmakla, hakaretle artık baştan savulmazlar.

— Ah gönlümün nasıl iyimser, dalgın bir gününde buna yüz vermiş olduğumu bilemiyorum... Herkesin, böyle ne yaptığını bilmez, sapıklık anları vardır.

— Şimdi sen nereye gitsen bu oğlan peşini bırakmayacak... Evinize kadar da gelecek. Kapınızın önünde de oturacak... Her şeyi yapacak. Ben onun gözlerinden öyle anlıyorum. İyisi mi sen işi bana bırak. Ben aklımın erebildiğince evirip çevireyim. Çünkü görüyorum ki sen çok sinirlendin. Kasım Necati ile bugün aranızda, sonra onarılamaz fenalıklar olacak.

O sırada Nigâr ile Lemiye'nin omuzları arasından esen sıcak bir soluğu şu sözler izledi:

— Nigâr Hanımefendi, sizin insaniyetli büyük kalbinizin iyiliğine sığınıyorum. Lemiye Hanımı beş dakika kadar şu sokağın içine şaptırtınız. Necati'nin pek önemli dilekleri var. Uzun değil. Birkaç söz. Bu iyiliğinizi esirgerseniz, son nefesinize kadar büyük bir pişmanlık azabından kurtulamazsınız.

İzleyiciler, sıcak soluklarıyle küçük hanımların kulaklarını yakacak kadar yaklaşmışlardı. Nigâr başını çevirdi. Konuşanın Galip Nihat olduğunu gördü. Delikanlıların yüzlerinde söz-

lerinin korkunçluğuna inandıracak karamsar bir ciddilik vardı.

Nigâr Hayrettin, arkadaşlarına:

— Haydi sapalım.

Şaheser — Sizin bu beylerle görülecek davanız var. Benim aranıza karışmama lüzum göremiyorum. Müsaadenizle ben gideyim...

Nigâr Hanım, arkadaşımn kulağına eğilerek:

— Niye gideceksin? Senin biraz dostluk gayretin yok mu? Hiç böyle nazik bir anda Lemiye bırakılır mı?

Bu uyarma, işin önemi hakkında, Şaheser'in akhnı başına topladı. Olacağı içe doğan bir kazaya karşı, onu korur gibi, iki kız, Lemiye'yi ortalarına alarak Kumkapı'ya inen yan sokaklardan birine saptılar. Biraz yokuş aşağı indikten sonra tenha, dar bir sokağa daha döndüler. Adımlarını ağırlattılar.

Nigâr Hayrettin, Galip Nihat'a dönerek:

— Beyefendi, nazik bir meselenin düzeltilmesi için, sizin bana verdiğiniz bir görevle, Nevhayal Hanımın evine gittim. Ruhumun bütün ateşiyle davanızı savunmaya uğraşırken, sizin karşıki gazinoya oturup da evin pencerelerine işaretler etmeniz akla ve terbiyeye sığar bir davranış mıdır?

Nihat — Hakkınız var Nigâr Hanım. Ne var ki bendeniz ne bir defa başımı kaldırıp pencerelere baktım; ne de hiç bir örnegimle tek bir işaret ettim. Bu suçu işleyen, kolumda taşıdığım işte şu zavallı divanedir. Ben kendi derdimi, ister istemez, bırakarak işte görüyorsunuz ki bu talihsizin serüveniyle uğraşıyorum.

Bu konuşma sırasında Kasım Necati, ölüm döşeğinde, bakışlarını varacağı yere dikerek can çekişen birinin süzgünlüğüyle, gözlerini Lemiye'ye dikmiş; dünyasından geçmiş bir tutkunluk içinde ağır ağır, uzun uzun soluyarak sevgilisini süzüyor; kız da tiksinen inatçı bir somurtkanlıkla önüne bakıyordu.

Nigâr — O halde siz, niçin onun bu çirkin hareketine engel olmuyorsunuz?

Nihat — Ah size ne diyorum... Anlamıyorsunuz. Bu zavallı çocukta artık akıl, irade kalmadı. Lemiye Hanımın aşkı, ondaki bütün bilinci ve yetileri yaktı. Bitirdi. Sözlerime inanınız. Şu anda ne yaptığını bilmiyor. Dimağca sorumsuzlar sırasına geçti. Eğer Küçük Hanım, bu tutkununa gösterdiği merhametsizliğinde direnirse, bu talihsiz çocuklar için selâmet yeri, ancak tımarhane olacaktır. Fakat sanırım ki O, şifasını, tımarhaneye gitmeden önce, daha kestirme yollarda arayacaktır.

Lemiye Lebip, bu sözleri dinlerken insafa gelmek şöyle dursun, öfkesinden sağa, sola bir iki sert hareket gösterdi. Hiç bir şey görüp işitmemek için, kabına sığmaz sinirliliklerle, pek çok tiksindiğini gösterircesine yüzünü duvara döndü.

Galip Nihat'ın koltuğundaki umutsuz sevda hastası, ayakta sönüyor gibi, büsbütün soldu. Telâş edilecek bir sarılık aldı. Aracıların, insanlık adına çözümlenmesini üstlerine aldıkları mesele, gittikçe güçleşiyor, ağırlaşıyordu. Gönül, dünyada zora gelmeyen en nazik ve tuhaf hevesli bir yaradılış sırrıdır. Ne zorla kimseye sevgi önerilebilir. Ne de sevene: «sevmeyeceksin!» denebilir. Öteden beri işitilegelen aşk facialarının çoğu, doğaya aykırı ve bilgisizce üstelemeler yüzünden; yani: «sevene sevme, sevmeyene sev» demekten çıkar.

Galip Nihat ile Nigâr Hayrettin, Kasım Necati'ye: «sen artık sevme!» ve Lemiye'ye de: «sevmek için dişini sık!» demeden bu düğümü nasıl çözebileceklerdi? Çünkü ortada, aşk işkencesinden hayatı kurtarılacak bir delikanlı ile gönlünün özgürlüğünü yeniden kazanması gereken bir kız vardı. İki tarafın da gönüllerini doyuracak bir yargıya varılamıyordu, varılamazdı da.

Nigâr Hayrettin bu çapraşık meseleye karşı, ikisi ortası bir söz bulmak için:

— Artık Aslı ile Kerem, Leylâ ile Mecnun çağlarının geçmiş olduğunu bilmeliyiz. Bugün aşklar da, sevgiler de, gönüller de; her şey gibi, çağdaş anlayışa uymalıdır; Seveni sevmeli, sevmeyeni sevmemeli ki bu boşuna sevda faciaları ortadan kalksın.

Galip Nihat — Şiddetli bir sancıya dayanamayıp da bağırana: «sus!» demesi kolaydır. Acının dehşetini ancak o haykıran çeker. Susamaz. Ve dayanılamayacak bir acı ve sıkıntı içinde kıvranana da: «sesini kes!» demek, halden bilmeyenlere özgü bir insafsızlıktır...

Nigâr Hanım — Tanrı, kullarına, izzetinefisi, onların yaradılış seviyelerini yükseltmek için vermiştir. Onu yaralanmaktan, ezilmekten, korumayı en iyi iblenler ve yaşatmayı başaranlar, bence en büyük insanlardır.

Galip Nihat — Kendi denemelerime göre, izzetinefis, aşk çemberinden içeri giremiyor. Benden başka türlü yaratılmış insanlar çoktur. Ben kendi duygularımı söylüyorum. Ben de aynı tehlike denizine düşmüşüm. Boğulmamak için debeleniyorum. Kasım Necati'yi yatıştıracak, avunduracak, ona gayret verecek, katlanmayı ya da vaz geçmeyi öğütleyecek halde değilim. Çünkü benim Nevhayal Hanım'la olan durumum da hemen Necati'ninkinin aynıdır. Bu hanımlar bizden ateşlisini, bizden içtenini, bizden sonsuz bağlısını, uğurlarına daha can baş koyanları bulamazlar. Hem bizim aşkımız uçarı değil; maksadımız kanun bağıyle birleşmektir. Onların bugüne kadar olan bütün suçlarını bağışlıyoruz. Her iki tarafın selâmeti barışmamızda, birleşmemizdedir. Ben şu saatta, Necati'den daha çok kendimi tutar gibi görüyorum. Ne var ki acım o acı, hastalığım o hastalıktır. Belki yarın dayanma gücümü yitirir; ondan daha çok acınacak bir divane olurum. Aramızda gazetelere, romanlara canlı konu olacak korkunç acıklı serüvenler geçer...

Nigâr Hanım — Vallah Beyefendi, Nevhayal'e karşı sizden yana ne kadar mantığım, inandırma gücüm varsa harcadım. (Şaheser'i göstererek) İşte tanığım. Söz dinletemedim. Bundan fazlası da elimden gelmez. Bu mesele, böyle sokak ortasında, beş on dakikada çözülemez. Ve dışarıdan edilecek çabalar boşunadır. Siz, aşkınıza, gönlünüze, iradenize söz geçiremedikten sonra; biz ne yapabiliriz? Bizi sokağın içine çağırdınız. Ben de Lemiye Hanımdan rica ettim. Buraya geldik-Söyleyeceğiniz ne ise iki cümle ile bitiriniz işimize gidelim.

Bu konuşma sırasında Lemiye'nin yüzü, barışa yanaşmaz

bir dargınlıkla hep duvar tarafına dönük duruyor; Kasım Necati'nin gözleri de hep aynı üsteleme aynı tutkunluk, hep aynı bitkinlik ile kızın arkasına dikilmiş bulunuyordu. Nigâr Hayrettin'in bu son sözü üzerine Galip Nihat, bir sarhoş gibi, hâlâ koltuğunda tuttuğu kendinden geçmiş vurgunu sarsarak:

— Bak ne söylüyorlar? Cevap ver, dedi.

Etrafında söylenenlerden büsbütün habersiz görünen Kasım Necati, derin dalgınlığından uyanmaya çabalıyor gibiydi. Galip Nihat, uyarmalarını birkaç kez tekrarladı. Sevda hastası, elini ceketinin yan cebine soktu. Kapalı bir zarf çıkardı. Önce bu mektubu kime vereceğini bilemez ağır bir duraksama ile şaşkın şaşkın etrafındakilerin birer birer yüzlerine baktı. Sonra, Lemiye'ye doğru giderek yanık bir makamdan matemli bir musikiyi, bir ezgiyi andırır bir söyleyişle:

— Ey gönlümün sultanı, dilekçemi al, oku Adalet isterim. Ya benim gönlümü şenlendir ya da ölmemi buyur... Senin buyruğunla ölmek, bana yaşamaktan tatlı gelir... Aşkının işkencesine dayanamıyorum. Şu tanıkların önünde cevabını beklerim... dedi. Dilekçesini, kızın omuzundan uzattı. Bu sevda söylevi, Lemiye'nin tiksintisini, heyecanını bütün bütün artırdı. Titreyen elini uzattı. Dilekçeyi aldı:

— Behey Allah'ın aptalı! işte sana cevabım...

karşılığıyle öfkeli parmakları arasında zarfı yırttı, yere attı. Kâğıt parçalarının üzerinde bütün sinirliliğiyle birkaç kez tepindikten sonra hızla yürüdü gitti.

Tanıklar önünde, bu son hakaretten, kurşunla vurulmuş kadar yaralanan sevda düşkünü, önce yere yıkılacak gibi sağına soluna bir iki kez sallandıktan sonra, ne yapacağı bilinmez bir taşkınlıkla, sevgilisinin arkasından koştu. Fakat Galip Nihat, daha tetik davranarak, talihsizin omuzlarından yakaladı. Onu bu şiddetli atılışından durdurmayı başardı. Yakalanan zavallı, bir süre, arkadaşının kolları arasında hıçkıra hıçkıra debelendi, debelendi. Sonra yürekleri sarsacak bir hüngürtü ile boşanan bir göz yaşı seli içinde, başı, arkadaşının göğsü üzerine düştü.

VI

LEMİYE eski devrin mirlivalarından (1), birçok memurluklarda bulunmuş ve şimdi emekli olan Lebip Paşanın kızıydı. Kanunca belirtilen yaş sınırına erişerek emekliye ayrılan hükümet adamlarının çoğunda görüldüğü gibi, yasanın sesi kulağına:

— Artık yaşça olgunlaştın. Seni çalışma kadrosundan çıkarıyorum. Bundan sonra dinleneceksin...

paydosunu bağırdığı zaman Paşa, bu yargıyı biraz mevsimsiz ve haksız bularak sızlanmaktan, yakınmaktan; zamanın egemenlerine ve sözü geçerlerine inceden inceye laf dokundurmaktan, sitemler savurmaktan kendini alamamıştı. Sonra bu küskünlüğünü ve kırgınlığını, kendinde henüz var sandığı dinçliğini ispatla göstermeye uğraştı. Birçok meclislere, derneklere onur üyesi oldu. Durmadan çalışır görünüyor, yurda yararlı işlerde başarı gösterdiğinden söz açıyor, falan falan konularda önemli projeler hazırladığından dem vuruyordu.

Paşa, bu son turfanda çalışmalarını dışarıya harcadığından ev işlerini düzenlemeye vakit bulamıyor gibiydi. Kızı Lemiye bakımsız, baskısız ve kendi delice isteklerinin uzaylarında uçan bir kırlangıç gibi başıboş yetişti.

Birkaç okula girdi, çıktı. Birçok dersler okudu. Güya kadınlığa en gerekli hünerlerini öğrendi. Okullarda sıkça sıkça değişen ve ne temel üzerine kurulduğu bilinmeyen programları izledi. Memlekette kopan «meşrutiyet» anarşisinin öğretime ve eğitime kadar soktuğu usulsüzlük, saygısızlık, aldırışsızlık ve savsaklama içinde büyüdü. O, her şeyden önce, çağının, kendi mizacına göre büyüttüğü bir kız oldu. Çevrede temeller bozulmuş, iyi örnekler kalmamıştı. Üzümün üzüme bakarak kararması gibi, okulda birkaç ahlâksız kız ile düşe kalka onlara benzedi. Ahlâksızlığın, iş ve eylem halindeki örnekleri her yerde gözleri dolduruyor; fakat ahlâkın gelişip olgunlaşmasını gösterir güzel bir örnek görülmüyordu. Bunun kitaplarda da açık

(1) Askerlikte Tuğgeneral.

ve kesin bir tanımına bile rastlanmıyordu. Hep toklar, açlara: «çalmak ayıptır, günahtır, cinayettir...» diyorlar; fakat bu açlık içinde, o bolluğu kendilerine sağlayan etkenlerin ve sırların anahtarlarını ortaya koyamıyorlardı. Töreye aykırı sevişmeler yasaktı. Lâkin bütün kadınların, o özentili, pahalı tuvaletleri, yalnız kendi kocalarına şirin görünmek için yapmadıkları ve bütün kocaların da yaşama zevklerini ailelerinin sevgisine bağlamadıkları da apaçıktı. Bunun ispatı için kanıtlar aranması, gereksiz görülecek gerçeklerdendi.

Kadınların erkeklere karşı açtıkları hukukça eşitlik davasından, genç kızların kendilerine ayırdıkları pay nedir bilir misiniz? Gönül eğilimlerini göstermede bir delikanlı kadar özgür olmak ve onun için ayıp sayılmadan sevda «imtiyaz» larını elde etmek...

Zaten bu meseleler doğa'nın öyle zorunlu olaylarıdır ki hiç bir kanun ve terbiye bunlara belli, etkili bir sınır çizememiştir... Erkeğin vahşiliği önünde kadın biraz sinmiş ve ortaya çıkan güçlükler içinde bunalmış; lâkin temel sorun için için niteliğini koruyagelmiştir.

Lemiye'nin annesi Tahire Hanım, kızının güzelliği, bilgisi ve zekâsıyle övünür, Paşaya karşı bütün suçlarını örter; onun bu düşkünlüğü, kızı bütün bütün şımartır. Serbestlikteki aldırışsızlığım artırır. Bir kızın, sevdada özgürlük sınırı nerede biter; namus sınırı nerede başlar?. Bu bilinemiyordu.

Lemiye, Kısım Necati'nin yalvarış mektubunu sokak ortasında parçalayıp kaldırım üzerinde öfkeli ökçeleriyle tepine tepine çiğnedikten sonra, onun sevgisini böyle hakaretle öldürerek bu belâdan artık kendini kurtulmuş sayıyordu. Şimdi artık hep telefon arkasındaki yeni sevdalısıyle uğraşıyordu. Kendini, telin öbür ucunda, gönlündeki kızlık isteklerinin toplamından var olmuş bir hayal ile görüşüyor sanarak bu sevişme usulünü pek eğlenceli, tatlı ve güzel buluyordu. Şimdi yalnız ruh olan bu hayal, yakında onun gözleri önünde cisimlenerek biribirinin olacaklardı. Ancak yüz yüze karşılaşmadan önce, derinden derine ruhça tanışmaya uğraşıyorlardı.

Bir hafta geçtikten sonra bu ruh sevgisinin canlı sevgiye

dönmesi isteği, Lemiye'yi sabırsızlandırmaya başladı. Telefon akımının arkasından yalnız titrek, cılız sesi duyulan bu sevgilisini artık görmek isteği gönlünde şiddetlendi. Sonunda bu merakına yenilerek bir gün sordu:

— Beyefendi, bu uzaktan uzağa, görmeden görüşmeler yetişmez mi? Kulaklarımızın mutluluğundan gözlerimizin de pay alması, tat duyması zamanı gelmedi mi?

— Geldi elmasım... Belki de geçti. Fakat bunun kendimce önemli bir nedeni var...

— Nedir, anlayamaz mıyım?

— Kulunuz ruhla uğraşanlar, ruhçular mesleğindenim.

— Mesleğinizin görüşmemize etkisi?..

— Büyüktür...

— Açıklar mısınız?..

— Ölüm, cisme gelip çatar. Oluşu da onunla anlaşılır. Oysa ruh ölümsüzdür. Duygularımızı bir telden akıp gelen bir elektrik akımı birleştiriyor. Elektrik, ruhun sayısız belirtilerinden biridir. Hayvan gövdesinde olduğu gibi burada da cismin aracılığıyla kendini gösteriyor. Onun için bu ruh yoluyle sevişme, beni zevkin ve mutluluğun göklerine uçuruyor. Her şey gibi aşk da gövdesi değinmelerle aşınır... Sevginiz, yalnız işitme duyumu, yani kulaklarımı okşayarak beni bu sonsuz zevke kavuşturuyor. Bu mutluluğun sürüp gitmesini istediğim için sevişmemizin bu biçimde uzamasına uğraşıyorum.

— Beş duyu içinde yalnız kulak aracılığıyle olan sevişmeler mi sonsuz ve ölümsüz olmak yeteneğindedir?.

— Evet...

— Böyle felsefelere aklım ermez; ama dediğinize bakılırsa körlerin sevişmelerini bu bölüme almak gerekiyor...

— Hayır... Kulak sevişmesinin ruhsal olması için arada kısaltılamayan uzun bir mesafenin bulunması gerekir. Körler, yalnız gözden, görmekten yoksundurlar. Sevgi yolunda kullanacak başka duyu ve örgenleri vardır. Onun için gövdesel dokunmalarla sevginin aşınmasına körlük engel olamaz.

Sonra ikisi de gülüştüler. Telefon başındaki konuşmalarını her gün biraz daha uzatıyorlar ve gitgide, henüz biribirinin yüzünü görmeden yüz göz oluyorlardı.

Sekiz on gün sonra Nevhayal, Şaheser, Nigâr Hayrettin, hep bu genç kızlar Lemiye'nin evinde toplandılar. Bu sefer içlerine «Fındıkçı Seher» adında bir kız daha karışmıştı. Bu Seher:

«Olma sokak süpürgesi, kadın kadıncık ol.»

diyen ozanın anlayışlı ruhuna rahmet okutacak bir canlı süpürge idi. Her sabah yüzüne koyuca ıstampasını geçer, siyah pelerini ile etekliği arasından Arap dili gibi sırıtan kocayemişi renkli tayyörünü giyer, uzun ökçe, ince çorap, günün moda faturasında her ne varsa o biçime girmeğe özenir; fakat ince bir hanım değil; görenleri güldürecek bir moda karikatürü olur. O, sokağa çıkmazdan yedi sekiz saat; yani yatmazdan önce hazırlığa başlar. Çarpık ökçelerini düzeltmek için iskarpinlerini eski, hantal kıyma tahtasının altına kalıba kor. Eldivenlerinin açılmış parmak uçlarını ince tire ile örer. Çoraplarının yırtıklarını büzer. Çarşafının tarazlanmış eteklerini onarır. Elbisesinin buruşmuş yerlerini ütüler. Hep bu kalay, kılığının dış yüzüne özgüdür. Gözlerden korunan iç kısımlarının kirine, pasına, yırtığına, deliğine önem vermez. Onun için kullandığı kolonyalarla dışı başka türlü ve oluruna bırakılan içi başka türlü kokar.

Kılığının alacağı biçimler biraz tesadüfe bağlıdır. Örneğin mayıs sonuna doğru Bitpazarı'nda düşürerek yok pahasına satın aldığı samur taklidi bir (boa) yı, mevsime uyup uymadığına bakmaz. Hevesini alıncaya dek kullanır. Temmuz gelir; hâlâ Fındıkçı Seher'in boynunda, iki boncuk gözüyle size bakan, sivri yüzünü uzatmış sansar kafalı bir kürk atkı görürsünüz.

Sabahleyin işine giden esnaftan biri gibi her gün erkenden sokağa fırlar. Divanyolu'ndaki fırından beş kuruşa bir kuru poğaça alır. Sultanahmet parkında bir bankoya kurulur. Önüne küçük bir mendil yayar. Gelene geçene bakarak, parmaklarının ucunda evire çevire poğaçasını yer. Üstüne, kaldırım kahvecilerinden ya bir çay, ya bir kahve içtikten sonra görevine başlar. O, şehir sokaklarının günlük işleriyle beledi-

yecilerden daha çok ilgilidir. Caddelerde, her yerde olan biteni belediye çavuşlarından, daha büyük dikkat ve özenle gözden geçirir. Anlamağa uğraşır. Bütün mahalle ve sokak dedikodularının hızla dört yana yayılması onun üstesine düşen kutsal bir görev gibidir. Oluverecek gecikmeden âdeta kendini sorumlu bilir. Şuradan buradan ilk çıkan sade havadisler ağızdan ağıza sokaklarda işlenir. Süslenir. Bire on katılır. Kör, badem gözlü; kel, sırma saçlı olur. Yedi evlik yangınlar yetmişe çıkarılır. Fındıkçı Seher, bu havadis işlemciliğinde birincidir. Kimi kez bütün ustalığıyle telleyip pulladığı haberleri değer fiyatlarıyle gazete idarehanelerine satar. Sokak delikanlıları ve gazete muhabirleriyle olan dalavereleri sırasında fındık alışverişi de eder.

Birçok konularda küçük hanımların işlerine yarar. Onlara akıl öğretir. Fındıkçılık dersi verir. Postacılıklarını eder. Sevilecek, sevilmeyecek delikanlıları bir bakışta anlar. Aşk davalarında hakkıyle racon keser.

Bu Fındıkçı Seher, Kasım Necati'nin komşusuydu. Oğlanın evindeki olup bitenleri, gönlünde dönen sırları hemen baştan sona bildiği kadar Lemiye Lebip'in de yaşayışının özelliklerini bilirdi.

VII

KÜÇÜK hanımlar misafirliklerinin ilk hatır sorma gülüşmelerini, fingirtilerini geçirdikten sonra Nevhayal, Lemiye'den sordu:

— Telefonlu gönüllünle ne yapıyorsunuz?

Lemiye biraz dalgınca cevap verdi:

— Konuşmamız günden güne ilerliyor... Biribirimize gittikçe açılıyoruz. Onun pek duygulu bir genç olduğunu anlıyorum. Lâkin biçiminin, yüzünün nasıl olduğuna gelince bu sorun benim de sizin kadar bilgimin dışında. Bir zenci ile mi konuşuyorum? Beyazla mı? Kim bilir?

— Kim olduğunu merak etmiyor musun?

— Hiç etmez olur muyum? Meraktan çatlıyorum; ama nasıl araştırayım?

Fındıkçı Seher hemen söze atılarak:

— Şimdi sen bana telefon numarasını ver... Bir saat sonra ben sana bu gizli beyin kütükten kaydını getireyim... Kimin oğlu? Görevi nedir? Evli mi? Bekâr mı? Başından kaç sevda olayı geçmiş... Sevilir mi? Sevilmez mi? Canlı mı? Cansız mı? Yenir mi? Yenmez mi?

Lemiye birden irkilerek:

—Seher rica ederim; bu işe parmağını sokma. Çünkü mesele pek naziktir. Bu genç, böyle esrar işinde, görüşmeksizin sevişmekten çok hoşlanıyor. Kendince bunu pek «şairane» buluyor. Sevgimizin, elden geldiğinde, bu örtülü biçimde sürüp gitmesini rica ediyor.

Fındıkçı Seher derin bir kuşkulanmayla kaşlarını çatarak:

— Öyle ise küçük hanım, inan ki bu işte bir bityeniği var... Ben bugünün delikanlılarının huylarını bilirim. Pek acelecidirler. Aman ya Rabbi, hele sevgi konusunda... Ateşe benzerler. Hemen ne olacaksa çarçabuk olsun, derler... Delikanlının anlamı işte üstünde... Kanı deli demek... Peki kam kaynayan bir genç öyle haftalarca telefon arkasından sevişmeye katlanabilir mi? Onun da şimdi seni görmek için meraktan yanıp tütmesi gerekmez mi? Sözüme inan. Bu, genç işi değil... İhtiyarın biri bir fırsat düşürmüş seninle eğleniyor...

— Vallah ihtiyar değil... Telefon arkasından bazı ateşli kelimeleri söyleyişinde yüreğinin titrediğini duyuyorum...

— Aldanıyorsun Lemiye Hanım. Bu herif gayet usta... Komedyasını ustalıkla oynuyor...

— Hayır aldanmıyorum. Bu genç her kimse beni seviyor.

— Yüzünü görmeden!..

— Evet görmeden...

O halde onun sevdiği sen değilsin. Bir hayaldir. Senin sevdiğin de hayalden başka bir şey değil... Bu hayaller her ikinizin gözleri önünde karşı karşıya gelip de gerçek olduğu günü biribirinizi sevip sevemeyeceğiniz anlaşılacak...

Nevhayal — Fındıkçı kız, affedersin, senin kalın kafan bu meseleyi bütün nezaketiyle ve inceliğiyle birdenbire kavraya-

madı. Öyle dediğin gibi sevgilerinin sonucuna varmakta aceleci olanlar kaldırım sevdacılarıdır. Sokak tutkunları böyle isterler...

Fındıkçı Seher, alayının bütün kabalığıyle ağzını çarpıtarak:

— Konak tutkunları ince beyler nasıl isterler efendim? Sevmenin ne demek olduğunu şimdi bana kaba kaba söyleteceksin...

— Aman sus, mübarek ağzını açma. Şimdi aşktan, sevgiden hepimizi iğrendirirsin...

— Haniya o günler. Keşke iğrenseniz de biraz rahat otursanız. Elin delikanlılarının başları da, gönülleri de dertten, belâdan biraz kurtulsa... Fakat nerede?.. Siz o dört kaşlı gençlerden iğrenebilir misiniz hiç? (Arkasına yaslana yaslana geniş geniş gülerek) Dört kaşlı deyimi de eskidi. Bugün doğru bir şey anlatmıyor. Çünkü şimdiki kırpık bıyıkları ancak yarın sayabilirim. Onun için bugünün delikanlılarına iki buçuk kaşlı demek gerekiyor...

Küçük hanımlar hep birden gülüştüler. Fındıkçı Seher eleştirilerini ve çatmalarını sürdürerek:

— Gülüşünüz... Fingirdeşiniz... Bıyıktan, delikanlıdan söz ettikçe içiniz şenleniyor. Kanlarınız yüreklerinizden kaynayıp taşıyor... Karşınızda etten, kemikten yaratılmış zevkinize uygun bir erkek bulamayınca hayaller sevmeğe kalkıyorsunuz. Nerede ise mukavvadan Karagöz şekillerine gönül vereceksiniz. Gölgelere âşık olacaksınız. Sinema delikanlılarına vurulacaksınız.

Nigâr Hayrettin — Canım bunun şom ağzını kim açtırdı şimdi?

Şaheser — A açtırmaya lüzum var mı? Onun ağzı, kapağı uygunsuz bir kutu gibi, her zaman aralık durur. Ufak bir sarsıntı ile boşanır...

Seher — Şaheser, otur oturduğun yerde. Sen bunların için de en yamanısın. Saman altından su yürütürsün... Hepsini biliyorum vallah... Merak etme bir gün seninki de ucuzlar. Sevginin ya ortası, ya ucu kördüğüm olur. Bana koşar da: «aman Seher!" dersin.

Şaheser gülerek:

— Tanrım beni sana muhtaç etmesin. Gönlüme taş basarım da yine sana derdimi söylemem..

Seher — Kızım, doktorlara, eczanelere kimse gitmek istemez ama, yine herkesin oralara baş vurmak zorunda kaldıkları bir an olur.

Şaheser — Tartışmayı kesiniz. Biz bugün buraya Lemiye ile sırlara gömülü sevgilisinin telefon başındaki ateşli konuşmalarını dinlemeğe geldik. Lemiye, sevgilin peri ile her gün saat kaçta konuşuyorsunuz? Haydi (parlamento) yu aç. Biz de bugün oturumunuzda dinleyici olarak bulunalım.

Lemiye — Tam bu saatlarda konuşurum. Çünkü bu sırada babamın ansızın eve gelmeyeceğinden eminim.

Nigâr Hayrettin — Annenden korkmaz mısın?

Lemiye — Annem biraz ağır işitir. Alıcıyı kulağına koymuş olsa bile pek doğru dürüst lakırdı anlayamaz... Hem zaten biz o peri ile pek sakıntılı, âdeta üst tetikte görüşürüz. Tehlike sezer sezmez hemen bir sözcükle telefonu kapayıveririz.

Lemiye, telefon açıp alıcıyı kulağına getirerek çıngırtıdan sonra:

— İki, sıfır, beş... Sekiz on saniye sonra yabancı şivesine kaçar bir Türkçe ile;

— Konuşuyorlar.

cevabı verildi. Telefonun etrafını saran kızlar hep birden gülüştüler. Nevhayal, şen ve oynak bir atılışla Lemiye'nin omzuna eğilerek:

— Senin peri, galiba kendi soyundan bir kızla konuşuyor. Nöbetini bekle... Sıra şimdi sana da gelir...

Şaheser — Oh ben olsam kıskanırım vallah... Kiminle konuşuyor acaba?

Nigâr Hayrettin — Her halde büyükbabasiyle, büyükanasıyle, değil... Bu adam telefonla sevişmeyi kendine eğlence etmişe benziyor...

Fındıkçı Seher, küçük hanımların bu şakalaşmalarından yararlanarak cep defterine hemen (iki, sıfır, beş) numarasını yazıvermişti.

Yirmi, yirmi beş dakika içinde santraldan aynı numarayı

birkaç kez sordular. Hep meşgul bulunduğu cevabını aldılar. Arkadaşlarının, Lemiye'ye karşı taşan şakaları sırasında nihayet numara açıldı. Soruyorlardı:

— Kimi istiyorsunuz efendim?

Lemiye, küçük bir yürek hoplamasıyle:

— Hüsnü Malik Beyi...

— Burada o adda bir kimse yoktur...

— Affedersiniz, orası neresi efendim.

— Eski Kuponlar İdaresi...

— Resmî bir daire?

— Evet...

— Numaranız?

— İki, sıfır, beş...

— İkimizden birimiz yanılıyoruz efendim...

— Her halde yanılan siz olacaksınız. Çünkü burası yıllardan beri kurulmuş bir dairedir. Varlığımızın hiç bir suretle şüphe götürebilmesi kabil değildir.

— Kiminle müşerref oluyorum efendim?

— Dairenin müdürüyle...

— İsm-i âliniz?

— Behçet Hilmi bendeniz...

— Affedersiniz rahatsız ettim...

— Estağfurullah. Tesadüfün lütfuna borçlu olduğum bir şeref... Bu konuşma şerefini bana verenin kim olduğunu sormaklığıma müsaade buyurur musunuz?

— Sormaya değer önemli bir kimse değilim, Müdür Beyefendi.

— İnayet buyurunuz efendim...

— İnanınız âciz benliğim merak etmeye değmez.

Lemiye Lebip, alıcıyı yerine astı. Zavallı kız heyecandan dakikada birkaç renge giriyordu. Tuhaf bir dubaraya uğramıştı. Hüsnü Malik adının takma bir ad olduğuna şüphe kalmıyordu. Acaba bu gizli ad altında kendiyle günlerce eğlenen kimdi? Lemiye, gönlünden bu hayali; pek çekici biçimlerle, pek büyüyleyici güzelliklerle, pek melekçe huylarla süslenmişti. Ruhunun derinliklerinden kurduğu bu ülkü sarayının böyle birdenbire alaycı gözler önünde yıkılışı!.. Bu sevgi kuluçkasının altında ısınan yumurtaların cılk çıkıvermesi, zavallının önüne karamsar bir boşluk açtı. Gerçek bir sevgilisinden ayrılmış-

tan daha çok üzülüyor; bu hiç yüzünü görmediği sevgilisi için ağlamak istiyordu.

Şaheser, birdenbire dedi ki:

— Tuhaf bir bilmece karşısında bulunuyoruz. Çözebilene aşk olsun...

Nevhayal gülerek:

— Ben bunun bilmecelik bir yönünü görmüyorum. Mesele pek sade...

Şaheser — Nasıl?

Nevhayal — Nasıl olacak... Lemiye'nin perisi Hüsnü Malik Beyefendi telefonun ucunda, kendini dinleyen yabancı kulaklar bulunuğunu keşfetti. İyi saatta olsun, sesini ve sırlarını yabancılara işittirmemek için kimliğini saklayarak ortaya Eski Kuponlar İdaresi Müdürü Behçet Hilmi Beyi sürdü.

Nigâr Hayrettin, karamsar bir düşünce ile dudağını bükerek:

— Bana sorarsanız başka türlü söyleyeceğim.

Nevhayal — Buyurunuz efendim...

Niğâr Hayrettin — Lemiye'yi Kasım Necati'nin ahı tuttu. Felek ona böyle mükemmel bir komedya oynadı. Durmadan başkalarının gönüllerini oyuncak etmek yetkisi kimseye verilmemiştir. Kimi kez de insan, böyle başkalarına eğlence olmak felâketine uğrar.

Lemiye Lebip, kendini avundurmak ve Niğâr Hayrettin'i susturmak için iyimser görünmeye uğraşarak:

— Ne olduğunu bilmediğiniz bir şey için boş yere bin dereden su getiriyorsunuz. Asıl şaştığım da şu ki hepiniz de sanki sonucun hakkımda uğursuz olmasını ister gibi söylüyorsunuz... Benim gönül felâketlerinden niçin bu kadar hoşlanmış görünüyorsunuz? İçimizde gerçeği bilen yok ya. İyiye yorunuz da iyi olsun. Şimdi de benim «faraziye» mi dinleyiniz.

Hep birden — Dinliyoruz. Söyle...

Lemiye — Hüsnü Malik Bey, Müdür Behçet Hilmi Beyin yönetimi altında çalışan bir genç olabilir...

Yine hep birden:

— Fakat Müdür Bey, yönetiminde bu adda kimse bulunmadığını söylüyor...

Lemiye — Fakat o genç, telefonla aramızda açılan bu sevişmeyi müdüründen gizlemek için adını değiştiremez mi? Bu davranışı büyük bir cinayet mi sayılır?

Bu sırada Nevhayal ufak bir kahkahacıkla:

— Bir şeye dikkat ediyor musunuz?

Hepsi birbirine bakışarak:

— Hayır...

Nevhayal — Seher, aramızdan nereye sıvıştı?

Şimdi hep gözler oda içinde Seher'i arayarak:

— A sahi... Sahi... Sürtük karı içimizden sıvışmış... Nereye gitti acaba?

Şaheser— Nereye gidecek? Fındık satmaya.

Nigâr Hayrettin — Fındık satmaya değil; iş karıştırmaya gitti. Olup bitenleri dinledi, dinledi. Benim gözüm hep onda idi. Müdür Behçet Beyin telefon numarasını da el çabukluğuyle defterine yazdı... Şimdi sürter, dolaşır; bütün meseleyi çözer. Bir kucak havadisle buraya döner. Bekleyiniz... Lâkin Müdürü de, yönetimindeki Hüsnü Malik Beyi de, Lemiye'yi de derde sokar. Tanrım kimseyi bu kızın eline, diline düşürmessin.

VIII

LEMİYE Lebip telâşla haykırarak:

— Gördünüz mü başıma gelenleri. Ne yapayım ben şimdi? Bu felâketin önünü nasıl alalım?..

Nevhayal — Gerçekten felâket... Çünkü Fındıkçı Seher, Kasım Necati'nin komşusu, belki de içli dışlı yakını, dostu ve yardımcısıdır...

Lemiye Lebip, gittikçe gözlerini büyüten bir sinirlenme ile:

— Haydi çabuk, kısa, etkili ve önleyici bir yol bulunuz...

Şaheser — Müdür Beyi telefona çağıralım. Bu konu hakkında araştırmaya girişelim. Bu Hüsnü Malik, hiç şüphesiz, onun yönetimindeki kalem efendilerinden biri olacak.. Bir resmî dairenin telefonuyle öyle uzun uzun konuşulur da Müdür

bunun hiç farkına varmaz, olur mu?. Sonra ındıkçı Seher'in kılığını, biçimini anlatırız. Böyle bir kadın, ne için olursa olsun, baş vurursa, kendisine güven gösterilmemesini hatırlatırız.

Lemiye, titrek el ve sesiyle telefonu açmaya uğraşırken Nevhayal alıcıyı elinden kaparak:

— Kardeş, pek heyecanlısın. Ne lakırdı söyleyecek ve ne de söyleneni anlayacak halin var. Sen çekil. Müdür Beyle ben konuşayım...

Lemiye çekilir. Nevhayal (iki, sıfır, beş) i açtırtarak:

— Neresi efendim?

— Eski kuponlar idaresi...

— Müdür Behçet Hilmi Beyefendiyle mi müşerref oluyorum?..

— Estağfurullah... bendenizim efendim... Emrinizi bekliyorum...

— Deminden biraz görüşülmüştü. Hüsnü Malik Bey meselesi...

— Ha evet... Telefonu açmanız pek iyi oldu. Kulunuz da sizinle görüşmek istiyordum. Lâkin numaranızı bilemediğim için...

— Bu adın sahibini inceleyip bulabildiniz mi?

— Pek çabuk...

— Kim imiş efendim?

— Dairedeki efendilerden zevzeğin biri..

— Asıl adı?

— Fevzi Kadir...

— Böyle davranışına sebep nedir?

— Efendim, bu adam pek çehre züğürtüdür. Ulu Yaradan, zavallıyı güzellik denen şeyden yoksun bıraktığı oranda ona ateşli bir gönül vermiş. Bu mutsuz yaratık, hiç bir kadından yüz bulamadığı için böyle telefon arkasında adını, kişiliğini saklayarak aldatabildiği hanımlar ile gönül eğlendirmeyi, acı hayatının umutsuzluğunu biraz olsun gidermeye yarar sayıyor.

— Aman efendim bu ne tuhaf serüven...

— Tuhaf olmakla birlikte ne büyük küstahlık. Bir resmî

daire telefonuyle böyle özel âşıkça konuşmalara girişmek...

— Evet efendim, bir amirin gerçekten canını sıkacak şeyler...

— Fakat küçük hanımefendimiz, kısa bir incelemeyle erdiğim gerçeklere göre sizin bu serüvende pek ucuz kurtulmuş olduğunuz anlaşılıyor...

— Ne gibi efendim?..

— Çünkü Fevzi Kadir, öbür adıyle, Hüsnü Malik Beyefendinin oynadığı bu telefonla ayartma komedyasının üç perdelik bir şaheser olduğunu öğrendim. Siz, henüz birinci perdenin yarısında iken şafak attı. Kurtuldunuz. Bu bakımdan sizi kutlarım...

— Üçten yarımı çıkardıktan sonra kalan iki buçuk perdenin bizim için ne gibi tuhaf ya da acıklı sahneleri bulunduğunu lütfen anlatır mısınız efendim?

— Hüsnü Malik Bey, böyle telefonun elektrik akımıyle konuştuğu kimsenin yufka gönlüne iyiden iyiye sokuluncaya kadar günlerle konuşmayı, dertleşmeyi uzatırmış. Sonunda işi bir tasımına getirip konuştuğu hanımı şüpheye düşürmeyecek ilişkiler kurduktan sonra karanlıkta bir görüşme isteğinde bulunurmuş...

— Ay Tanrım saklasın... Neler oluyor?..

— Evet Hanımefendi, Hüsnü Malik Beyin özel cep defterinde yazılı, böyle karanlıkta kavuşmalarla sonuçlamaya kadar uzamış birkaç olay varmış... Telefon numaraları da hep yazılı imiş...

Bu sırada içeriye Fındıkçı Seher girer. Telâşla sorar:

— Müdür Behçet Hilmi Beyle konuşuyorsunuz değil mi?

Lemiye öfkeyle:

— Evet onunla konuşuyoruz. Ne yapacaksın?

Seher — Ben şimdi orada idim...

— Lemiye büyük bir yadırgı ile:

— Nerede?

— Eski Kuponlar İdaresinde.

— Aman Seher, senden korkmalı... Ne vakit gittin geldin? Ve niçin gittin?

— Yalnız kuru kuruya gidip gelmedim. Her şeyi öğrendim de öyle döndüm...

— Ne öğrendin?

— Bir eski kupon işi uydurdum. Müdür Beyin yanına girdim. Böyle alıklaştım. Ağzım bir karış açık kaldı.

— Neden?

— Eski Kuponlar İdaresi Müdürü denince insanın aklına ne gelir?.. Şöyle en aşağıdan kırk beşlik, ellilik; saçına sakalına kır serpmiş, gövdeli, karınlı, babayane bir adam değil mi? Hayır efendim hayır. Müdür sandalyesinde ay gibi bir genç oturuyor. Yirmi üç yaşında yok vallah... Aman kardeşler... Ne kaş, ne göz, ne alım, ne çalım... Nasıl söyleyeyim bir içim su... Pırlanta gibi bir delikanlı... İnsanın bardağa koyup içivereceği, ya da göğsünün üstüne elmas iğne gibi takacağı geliyor... Bir iş uydurarak gelip giden şık hanımların sınırı, sayısı yok. Hiç birinin yüzüne bakmıyor. Araştırıp inceledim. Meğerse evli imiş... Kim bilir ne güzel karısı vardır. Bazı yaşlı muhaliflerin söyledikleri kadar yok mu? Böyle birçok görevler, müdürlükler çoluk çocuk ellerine kalmış. Sevdikten sonra vallah böylesini sevmeli... Yutkuna yutkuna size haber vermeye geldim. Telefonun, öbür başında nasıl birafetle konuştuğunuzu biliniz...

Şaheser, aynada saçlarını düzelttikten sonra Nevhayal'in elinden alıcıyı kapmaya atılarak:

— Ver bana biraz da ben konuşayım...

Nigâr Hayrettin — Aynada süslendi de geldi. Kız, deli misin?.. Telefonun öbür ucundan o seni görecek mi sanki?

Lemiye, ikisini de itip telefonun önüne kendisi oturmaya uğraşarak:

— Çekiliniz oradan o, benim kısmetim... Seher'in anlattıkları, kaç zamandır, benim uyanıkken hayalimi, uykuda düşlerimi dolduran gence tıpatıp uydu. Ben Hüsnü Malik'te aradığım ülkümü işte bunda buldum...

Nevhayal — Affedersin Hanım, sen mi buldun? Ben buldum...

Lemiye — Kim buldu? Allah için söylesinler... Telefonu ilk açıp da konuşan ben değil miyim?..

Şaheser — Çekil canım Nevhayal... Lemiye konuştu. Sen

de konuştun. Şimdi sıra bana geldi. Bu, para ile değil ya, sıra ile...

Telefondan Behçet Hilmi Bey:

— Affedersiniz efendim... Birtakım karışık uğultular duyuyorum... Bir şey anlamıyorum...

Kızların hepsi birden kulaklarını alıcıya vermek için itişerek her biri aletin içine başka türlü bir söz savurmağa uğraşırken Lemiye'nin annesi Tahire Hanım birdenbire odadan içeri girer... Kızların telefon önündeki didişmelerine şaşkın şaşkın bakarak:

— Hanımlar ne oluyorsunuz? Niçin böyle biribirinize giriyorsunuz? Ne var?

Telâşla Nevhayal'in, henüz elinden bırakmamış olduğu alıcının ucundan gürce bir sivrisinek vızıltısını andırır biçimde şu sözler saçılır:

— Hepinizde ruhu gıcıklayan birer kanarya sesi var...

Tahire Hanım hıçkırıklı bir öfke ile:

— Kiminle konuşuyorsunuz? Erkekler ile mi?

Nevhayal, hemen alıcıyı yerine asarak bütün aldatıcı iki-yüzlülüğüyle:

— A Allah esirgesin Hanımefendimiz...

— Telefonun borusunu bir türlü aranızda paylaşamıyordunuz... Niçin?.. Gelen seste bir «gıcıklama» lakırdısı duydum... Ben telefonla, uzaktan uzağa yalnız konuşulur, sanıyordum. Bu araçla birbirini gıcıklamak da olabileceğini bilmiyordum... Nihayet bunu da mı keşfettiler?.. Böyle telefonla birbirini gıcıklamanın yolunu bulduktan sonra artık neler olmaz. Ben Paşa'ya da söyledim di: «Genç kızımız var. Bu gâvur icadını eve sokmayalım» dedimdi. Kime anlatırsın?.. Zaman değişti. Nerede büyükanamın günleri!.. Eski Türk kadınları mektup yazmak şöyle dursun harekeli yazıyı okumasını bilmezlerdi. Ah şimdikiler telefondan birbirini gıcıklamayı bile öğrendiler... Ama bizim erkeklere de oh olsun... Okullar açalım. Kızları okutalım. Çağımıza uyalım... diye kalkıştılar. Okuttuk. Yazdırdık. Ellerine yaldızlı diplomalar verdik. Geliniz de bu hanımları tutabilirseniz tutunuz bakalım. Biz eskiden mangal başında bir avuç leblebi, kuru üzüm, elli dirhem kestane ile tekir kediyi karşı-

mıza alıp günlerce avunur, sokağa çıkmazdık. Geçen günü komşunun kızı Semiha bir şiir düzmüş. Annesi övünerek bana gösteriyor; «Ne yazmış oku bakalım.» dedim okudu:

Yanar gönlüm, onar gönlüm seni her dem

diye başlıyor. «Aman hanım, okulda erkek hocalardan öğrenmiş. Ne ahlar, ne oflar, ne ateşler saçıyor. Ne olacak bu hanım?» dedim. «İmzasıyle gazeteye gönderecek.» dedi. A yere geçtim. Hiç kadın kısmı: «Ben sevdalandım. Amanın dostlar yanıyorum!» diye gazetelere beyitler gönderir mi? Şükür Tanrı'ma ben de kız büyüttüm. İşte Lemiye gözünüzün önünde duruyor. Semiha'dan çok iyi yazıp okumasını bilir. Böyle haltlar etmedi. Ha yalan söylemeyeyim. Birkaç defa kâğıtlara kafiyeli, afiyeli şeyler yazmış... Orada burada gördüm. Sıkıştırdım: «Paşa babana söylerim,» dedim. Yasak ettim. Şeytan kulağına kurşun; o gün bu gündür, bir daha artık öyle nane yemedi (Kızına sarılıp öperek) Aha yavrum, benim kızım açılmamış bir gül gibidir. Koklanmamış koncaya benzer. Meleklerden melektir vallah. Hepiniz de benim kızlarımsımz. Hepiniz de Tanrı'ma emanet... Her birinizi Allah, önce analarınıza, babalarınıza; sonra da size sahip olacak erkeklere bağışlasın... Ah ah zaman kötü Evlât yetiştirmesi zor oldu. Çok zor oldu. Şimdikiler bizim büyüdüğümüz gibi büyümüyorlar. Evlenmenin, uzlaşıp geçinmenin, saygının, utanmanın anlamları hep değişti.

IX

HACIKADIN çıkmazda arkası bostana bakan üç odalı çarpık bir ev... Yatacağı kadar yatmış, oturacağı kadar oturmuş, temelleri üzerinde elli yıllık yerleşmesiyle artık dinlenmesini, dengesini bulmuş... İçinde oturanlar iki can: Ana, oğul... Emine Hanım, köşe yastığı gibi tombalak, yuvar yuvar kırk beşlik bir kadın... Oğlu Kasım Necati, genç irisi anasının deyimiyle keman kaşlı, ahu güzlü, sümbül saçlı bir mahalle delikanlısı... Emine Hanımın gözünde dünya Necati'den ibarettir. Onun için yaşar. Onun için düşünür. Bütün dilekleri, düşünceler, istekleri hep ona, sevgili yavrucuğuna aittir. Onu mini-

mini bir bebek gibi okşar, kucağında taşıdığı zamanlardaki saflık ve tatlılıkla öper... Gözünün içine bakar. En ufak bir üzüntüsünü, kırgınlığını hemen anlar. Kadın deyimince oğlunun üzerine hayal-i fenerdir. Yemez yedirir. Giymez giydirir. Yaşantısının tadı ancak odur; bir tanecik yavrusu...

Necati, anasının bu taşkın sevgisine karşı duygusuz, vefazız, hayırsız, bir çocuk değildir. O da onu sever. Akşam sabah kucaklaşırlar. Sokağa çıkıp geldikçe okul çocuğu gibi anasının elini öper. Duasını alır. Oğlan, anasına karşı bu yumuşaklığı, itaati ve sevgisiyle birlikte yaradılıştan hovarda huyludur. Belleri kamalı, arka cepleri tabancalı arkadaşları ile düşüp kalkmaktan hoşlanır. Sert huylu değildir. Ne var ki fesinin kalıbında, kravatının bağlanışında, ceketinin omuzlarından sarkışında, pantolonunun paçalarında, iskarpinlerinin ökçelerinde laternacılara kaçar bir çalım vardır. Onlar gibi, kimi kez, burnunun ucundan gözlerini omuzlarına kaydırarak tos vurmaya hazırlanan bir koç gibi yapmiri yürür. Hoşlandığı şeylere süzük bakar. Güzel kadınlara göğüs geçirir. Dudak ısırır... Yutkunur.

Öğrenimi şöyle böyledir. Birkaç okulun çatısı altında yıllar geçirmiş. Ne öğrendiğini kimse sormamış.. Kendi de bilmez... Tünelden geçer gibi öbür çocuklarla birlikte bu öğrenim yerlerine, gelenek budur, diye girmiş çıkmıştır... Yalan yanhş gazete okur. Kaleminin yürüyüş alanı, bulunduğu Kantar idaresinde koçan doldurmaktan pek ileri varamaz. Fakat annesinin gözünde eşsiz bir başbilgindir. Okuma yazma bilmeyen zavallı kadın, saldır suldur gazete sökmeyi, öğrenimin bitimi sanır... Öyle ya kâğıdın üzerine çizilen sözün önce ne olduğunu bilmeden anlamını heceleyip çıkarmak her aklın kavrayacağı iş midir? Bu da remilciliğin, bakıcılığın başka türlüsü.

Necati yüreği temiz, gözü pek, gözünü budaktan sakınmaz yiğit bir delikanhdır... Bilim ve kültürce bayağılığı oranında bilgi satmakta ataklığı vardır. Mahalle kahvesinde politikadan söz açar. Gazetelere yazılar makaleler göndermeye yeltenir. Gençlik duyguları taştıkça hayalinde kurduğu sevgilisine

aşk mektupları yazar. Zaman edebiyatının karmakarışıklığını ayrı ayrı harflerle yazıldıktan; Arapça, Farsça kelimelerin imlâlarını bozmak marifet sayıldıktan sonra, bu yanlışların biledan yararlanır. Çünkü imlâ yok, kural yok, şive yok... Türkçe rek mi, yoksa bilmeden mi yapıldıkları nasıl anlaşılabilir!

Kimi kez pek gülünç bir kerteye varan şivesizlikler, beğenilen bir yenilik ürünü müdür; yoksa bilgi ve anlatım alanı dar zavallı, pek bilgisiz bir kafanın abuk sabukları mıdır? Pirincin taşını ayıklamak... Bu iş, kılı kırk yaran sınav ayırtmanları için bile güçleşti. Kural ve imlâ bakımından eskiye bağlı olanların ve şivece gelenekçi kalanların yazıları artık okunmuyor, dinlenmiyor, çekilmiyor. Sinirli bir kalemle kuralı didikleyip sökmeli... İmlâları bin parça etmeli... Şivece DİL'in yüzyıllar görmüş yüzündeki bıyık ve sakalı kazıyarak, dersini pudralayarak; bir gözüne (monokl), dudaklarının arasına bir sigara sıkıştırıp işte şimdiki Türk ve Türkçe böyle olacaktır, iddiasıyle dört yana bilgiçlik taslamalı. Fakat inanınız, işte o zaman bu iddianın kahramanları içinde gerçek bir genç ediple bilgisiz bir kantar kâtibi ayırt olunamıyor. Çünkü iki uç birleşiyor...

Emine Hanım, Koltukçu Mustafa Ağanın eşidir. Onun ölümünde kalan birkaç kırıntı ile evi onartmış, oğlunun öğrenimi için para yetiştirmeye uğraşmış; şükür o boya getirene, Necati artık aylık sahibi olmuştu. Ne var ki koca delikanlı, aylığından annesine bir para vermez; hâlâ onun elinden giyinip kuşanmaya, yiyip içmeye bakar.

Necati, bir akşam eve pek güler yüzle geldi. Merdivenden sallanarak çıktı. Zevzek zevzek söyleniyor, sağına soluna biraz şaşı bakıyor, içinde büyük bir sıkıntı varmış gibi arada bir pofluyor, hıçkırıyor, midesinden kabaran bir şeyi tutmaya uğraşır yutkunmalar geçiriyordu. Odaya çıkınca önce kediyi yakaladı. Bacaklarından, kuyruğundan çekerek hayvanı cıyak cıyak bağırttı. İnsafsızca karşıya fırlatıverdi. Sonra annesine saldırdı. Onun şişman gövdesini minderin üzerine yuvarladı. Türlü diller dökerek gıdıklamaya başladı. Sevgili oğlunun bu şakasından, neşesinden memnun olmakla birlikte kadıncağızın içi-

ne bir korku geldi. A hiç böyle ettiği yoktu. Oğlana ne oldu acaba? Bu korkulu şaşkınlığı, oğlunun gıdıklarındaki sertlik, hoyratlık kıvrıla kıvrıla gülmesine engel olmuyordu. Bir aralık şöyle haykırdı:

— Aman Necati, hohh, sarmısaklı turşu mu yedin? Nedir bu ağzının kokusu?.. Öff!..

Necati, puflamalar arasında kesik kesik gülerek:

— Yalnız turşu yesem teşekkür et. Daha ne... ler yemedim, daha neler yemedim anneciğim... Lakerda, plaki, pancar, midye, karides, ciğer, sucuk, pavurya, istiridye...

— A bu kadar şeyi nerene koydun?

— İşte sığdıramadım ya... Şimdi karnımda (revolüsyon) var. Birbiriyle uzlaşıp kaynaşamıyorlar. İçim karıştı. Rus ülkesine döndü. Bolşevik, Sovyet, Kızılordu hep: «sen geber, ben kalayım» didişmesiyle savaşıyorlar.

— Ben ne boş Şefik bilirim; ne sübye, ne kızıl kurdu, ne mavi canavarı. Bunları her gün işitiyorum da ne olduklarına bir türlü aklım ermiyor...

Emine Hanımın kocası rahmetli Mustafa Ağa, hacı ve babası, Karadut camiinin kayyumu Hafız Şerafettin Efendi, nur gibi, namazında, orucunda bir Tanrı adamı idi. Bu yüzden o güne dek evlerine ispirto girmemiş; Emine Hanımın burnuna bu uğursuz nesnenin kokusu değmemişti. Oğlunun o akşam bir halt etmiş olduğunu anladı; ama rakı içtiğini pek kestiremedi. Ertesi günü bu olağanüstü şeyleri anlatmak için komşuları Hacer Hanımın evine gitti. Kadınla karşı karşıya yalnız kalınca açıldı:

— Ah Hacerciğim. Benim oğlana dün akşam bir hal oldu... Acayip bir suratla geldi. Gözleri çok baygınlaşmıştı. Beni yakalayınca minder üzerine yatırdı. Gıdıkladı. Gıdıkladı. Erkek evlât değil mi, babasına çekmiş... Rahmetli de gıdıklamayı pek severdi. Nur içinde yatsın...

— Bunun ne demek olduğunu anlayamadın mı Emineciğim?

Hacer Hanım gülerek:

— Ne yalan söyleyeyim... Tam bir mana çıkaramadım.

— A ilâhi kardeş, ben çabucak anladım, gitti...

— Nedir, ayaklarını öpeyim?.. Söyle...

— Oğlun evlenmek istiyor...

— Mürvetini görmesini ben de çok istiyorum. Ama daha eli iyice ekmek tutmadı ki...

— Şimdi para nerde Hanım... Eli ekmek tutmasını beklersen oğlunu evlendiremezsin. Allah bağışlasın Necati kaşlı, gözlü ceylan gibi bir delikanlıdır. Onu kibar bir yere içgüveysi vermelisin. Şimdi evler kız dolu. Erkek yok. Oğlunu kaparlar. Öperler de başlarına korlar.

— Anca beraber, kanca beraber; yavrumdan ayrılabilir miyim hiç? Ben onu bir yerlere içgüveysi veremem. Şöyle akça pakça, ırzına namusuna kavi, dile gelmemiş, söylenmemiş bir kızcağız bulup da çekip yanımıza alıversem daha iyi olur. Ama bu zamanda arkamdaki gömleğe inanım yok. Hem bu kıtlık yıllarında biz iki can zor geçiniyoruz. Üç canı doyurması daha güç olmaz mı? İnsan niçin evlenir? Döl sahibi olmak için değil mi? Tanrım, hazinesinden bir iki çocuk lütfederse geçinmemiz daha daralır... Gelin almalı; ama onu hakkıyle doyurup giyindirmeli, kuşandırmalı. Yoksa Balmumcuların gelini Hayriye gibi karnında çocuğuyle kapı dışarıya kovuvermemeli.

— A sen böyle bu kadar ince eleyip sık dokursan oğlunu hiç bir vakit evlendiremezsin. Tanrı'm herkesin rızkını verir. Ona tevekkül olmalı... Necati'yi evlendirdiğin vakit ortaya çıkacak sakıncaları söylüyorsun da ya evlendirmekte geciktiğin zaman başına gelecek fenalıkları neye düşünmüyorsun?

— A üstüme iyilik sağlık... Ne imiş onlar? Söyle bakayım...

— Bir oğlan evlenmek istedi mi, hemen ne yapıp yaparak onu baş göz edivermeli... Bir kız, koca dedi mi, onun mırnav mırnav çığlıklarıyle dama çıkmasına meydan bırakmadan bir çaresine bakmalı... Bu öğüdü ben kadın ninemden dinledim. O da atalarımızdan işitmiş... Kızı keyfine bırakırsan tamburacıya varır. Oğlanı havasına bırakırsan, şimdiki don giymezlerden bir terelelli yellosu alır başına getirir... Kırk yıllık dostumsun Emine, bir işittiğim var da onun için böyle söylüyorum...

Necati'nin annesi yakasını ısırarak:

— Ay, dostlar başından ırak!.. Ben öyle eğilip iskarpini-

nin ökçesinden bakınca ta içi görünen kızlara: «gelinim» demeğe utanırım. İşittiğin ne imiş söyle bakayım?..

— Bu gece oğlun merdivenlerden sallana sallana çıktı, değil mi?

— A tastamam bildin...

— Sonra, efendicağızım, ağzı sarmısaklı borani yemiş gibi kokuyordu, değil mi?

— A karı, bakıcı mısın? Tıpkı öyle kokuyordu...

— Ne olduğunu anlayamadın mı?

— Yooo...

— Oğlun içmiş...

— Ne içmiş? Turşu suyu mu?

— Aman alık komşu, sende!.. Gazinolardan mahalle kahvelerine varınca birasından votkasına kadar içki satılan bu zamanda turşu suyu içen kaldı mı? Turşu suyu bizim rahmetlilerin içkisiydi. İlâç için, keyf için hep onu içerlerdi... Kışın içlerini kızdırır, yazın serinlik verirdi.

— Oğlumun içtiği nedir? Çabuk söyle...

— Rakı... rakı... rakı...

— Bizim soyumuzda o zıkkımı ağzına koyan yoktur. İftira etmeyiniz yavruma...

— İftira edenin yarın ahrette dili arkasından çekilsin... Kerestecilerin Faik, bıçkıcının Süleyman, Dedenin oğlu Celâl, senin Necati... İşte daha bu ayarda birkaç çapkın, Yenikapı'da Horozlu'nun meyhanesinde çakıyorlar, çakıyorlarmış... Sonra kol kola o duvar senin, bu duvar benim ala ala hey! sokaklarda nara atarak, kimi kez de tokat, yumruk, dövüşerek bir yapmadıklarını bırakmıyorlarmış... Bu saydığım hovardalar, bir yanında saldırma, öbür yanında tabanca taşıyan takımından...

Emine Hanım dövünerek:

— Ah bir evlât-.. Hanım, Tanrı'm kazasından saklasın... Şimdi çıldıracağım sus...

— Dost ağlatır, düşman güldürülmüş. Niye susacağım... Bitirmedim ki daha nelerim var, nelerim...

Emine Hanım şakaklarını yumruklayarak:

— Dinledikçe baygınlıklar geçiriyorum. Ne olup bittiğini öğrenmek için de meraktan ölüyorum... Söyle komşum söyle...

— Senin oğlan sevdalanmış... Bir paşa kızı mı seviyormuş, ne yapıyormuş?.. Kız onu sevmiyormuş... Bir başkasını seviyormuş... Ben sana hayran, sen cama tırman, bir şeyler... Fındıkçı Seher içten içe bu hikâyenin her yönünü biliyor. Ondan sorsana...

X

EMİNE Hanımın, komşusu Hacer ile dertleşmesinden sekiz on gün sonra, bir akşam geç vakit, viran evin çarpık kapısı, temel çivisi üzerine balyoz vurulur gibi, birbiri arkasına gümledi. O vakte kadar eve dönmemiş olan oğlunun merakıyle, ağrısı tutmuş kadınlar gibi aşağı yukarı gezinen Emine Hanımın yüreği ağzına geldi. Hemen idare lambasını yakalayınca aşağıya koştu. Kapının arkasından bağırdı:

— Kimdir o? O nasıl kapı çalış? Bir viran evceğizim var; onu da başıma mı indireceksiniz?

Biribirine karışan değişik perdeden birkaç ses:

— Aç anne aç... Oğlunu getirdik.

Bu «oğlunu getirdik» sözü birdenbire kadının zayıf aklını çileden çıkardı. Oğlunu niçin getiriyorlardı? O kendi kendine gelemiyor mu? Dövüştü mü? Vuruştu'mu Yaralandı mı? Hastalandı mı? Ne oldu?..

Yaşlandıkça örtünmeyi daha çok artıran bazı kocakarılar gibi, Emin Hanım da son zamanlarda yabancı gözlerden kendini pek sakınır olmuştu. Lâkin o anda oğlu hakkındaki şefkati, harama gözükmekten sakınma kaygısını yendi. Lambayı taşlığın ortasına koydu. Kapıyı açtı. İçeriye dört delikanlının omuzunda kargatulumba edilmiş bir ceset girdi. Taşıyanlar yüklerini ev altına boylu boyunca uzattılar.

Ömründe ilk kez bu kadar genç erkek arasında baş örtüsüz gezinen Emine Hanım, bu manzara karşısında dizlerini döverek, saçlarını yolarak çığlığı koparmağa başlayınca kargatulumbacılardan biri çarpılmış ağzının yayık söyleyişle:

— Kocakarı bağırma be... Oğlum ölmedi... Bizden üç kadeh fazla içti, bulutunu verdi. Omuzladık getirdik. Arkadaşlık böyle günde belli olur. O fazlayı ben çekeydim o, beni omuzlayacaktı.

İkincisi — Hovarda analığı böyle olmaz. Mani söyler gibi dem çekme be... Oğlunun başından aşağı: «kefareti budur» diye iki kova soğuk su dök. Ağzını parmakla. İçi dışı temizlensin; bir boku kalmaz. Analık dediğin böyle olur. Yarın sabaha bir ekşi çorba... Akşama Horozlu'da yine birlikte öteriz... Ya o, beni getirir, ya ben onu...

Bu sarhoş avuntuları zavallı Emine Hanımın yas çığlıklarını kesemedi:

Üçüncü sarhoş — Matem kuşu gibi ah çekme be. Şimdi sesin etraftan duyulur. Kapıya polis gelir... «Oğlun ölmedi» diyoruz, inansan a... Suratlarımıza dikkatli bak. İçimizde yalan söyleyecek adam var mı? Dolabında rakı yok mu? Bir kadehe dök. İçine de bir limon sık. Necati'ye içir. Şimdi dapduru dikelir. Birer tek de bize ver... Boşuna hamallık olur mu? Vallah iki defa omzumdan aşağı tavus kuyruğu salıverdi. Pavuryaların tekrar dünyaya gelen bacakları ensemden içeri gitti... Hamam parasını kimden alacağız?

Dördüncüsü — Valide, oğlunun içi ateş almış... Bilirsin ya şimdiki yangınlar çabuk sönmüyor. Bilmem hangi zevzek söyledi: Geçenlerde parlayan bir yangın İstanbul'u öyle kavramış ki Kule'deki işaret sepetlerini yakmadıkça sönmemiş... Sonra üç daire arasında bu, bir mesele olmuş... Öyle ya yanan sepetlerin yerine yenilerini yaptırmak hangi idareye düşer? Belediye: «Ben gelirlere bakarım; giderler, vazife kadromun dışındadır.» demiş; yine bu işten on para harcamadan sıyrılıp çıkmış...

Beşincisi — Valide Hanım bize rakı, şarap, konyak... eline ne geçerse lütfet... Ya da yakınlarda bir meyhane sağlık ver... Duvardan duvara çarpa çarpa gövdem Seryr-i Sefain (1) vapurlarının davlombazlarına döndü. Hep dümen kıra kıra sığlardan geldim. Omurgam zedelendi. Sarsıntıdan silindirim gevşedi. İki tane daha çekip buradan Mahdum Bey gibi omuzda gitmek istiyorum. Ne saltanatlı oluyor bilsen... Otomobilimiz yok, araba pahalı, biz de biribirimize bineriz, dedik. İçi-

(1) Deniz Yolları.

mizde kirli kâğıt tutan kalmadı. Hep (tezgâh)ın önünde söküldük. Meyhaneci Barba gönülsüzdür. Hiç yırtık, yamalı demez... Ne versen çeker... Miçoya bahşiş, mezeye yumruk, Karakulak suyu gibi dışarı hafif çıktık. Herifçioğlu, midelerimizi pisledi. Ceplerimizi temizledi. Sarhoşun parası tükenince keyfi artar. Ama ayık iken öyle değildir. Çünkü valideciğim, insan sarhoşken doğru düşünür. Savaşı ilân edenler, şampanya içtikten sonra ettiler. Ayık olaydılar bu cesaretli gösteremezlerdi. Buradan Karadeniz'e kaçanlar bulut gibi yola çıktılar... Onlar içtiler; sersemliğini biz çekiyoruz. Adam sen de, dünya neye katlanmadı ki, katlanmaz ki... Elbette gazeteler yakında birer aylığın verileceğini daha yazarlar... Birbirimizi müjdeleyerek alır, güle güle harcarız. Çoğumuz koçanlarımızı upuzun sarrafa kırdırıp yatırdık. Teklif var mı? Ha onda durmuş, ha bizde durmuş... Nasıl olsa aylık vaktinde çıkacak değil mi? Saatlar alafranga, aylar, yıllar alafranga; ödemeler de alafranga... Allah, millete zeval vermesin.

Emine Hanım, bu sarhoşça saçmaların birini dinlemiyor. O, yalnız yerde bitkin yatan oğlunun içki denilen afetle ne dereceye kadar çarpıldığını anlamaya uğraşıyordu. Çünkü bu olaya ömründe ilk defa şahit oluyordu. Sarhoşun adını işitirdi. Lâkin o dakikaya gelinceye değin bu denli yakından kendini görmemişti. Delinin sarhoştan korktuğu atasözünü de ikide bir aklına getiriyor, üzüntüler içinde bir ürküntüye tutuluyordu.

Anasının üzgün, fakat okşayıcı bakışları altında bir soluktan başka hareket göstermeyerek yatan Necati, birdenbire iki dirseği üzerinde irkilmeye uğraşarak bir sarhoş narası attı:

— Tutuştum. Yanıyorum... Can evimde yangın var... Ah Lemiye!..

Sarhoşlardan biri:

— Sus bre!.. Yangın bağırmak yine yasak oldu. Duyarlarsa şimdi ceza alırlar...

Emine Hanım, analık şefkatinin bütün telâşıyle:

— Ah yavrum, içinden tutuşmuş yanıyor... Bir kadın adı

söyledi... Onu bu hale getiren hangi aşüftedir? Yarın gidip saçını başını yolayım... Sunturlu büyü yapmışlar oğulcuğuma...

İkinci sarhoş:

— Merak etme Valide Hanım... Onun şimdi içini yakan Lemiye'nin aşkı değil; Barba'nın keskin rakısıdır. Kuyu nerde? Sen bize göster. Evel Allah, Fatih yangını olsa biz söndürürüz... Bir kere muslukları açarsak suyumuza hangi ateş dayanır?

Emine Hanımın kuyuyu göstermesine hacet kalmadan, lambayı kapınca mutfakta aradıklarını buldular. Tangır tungur kovayı aşağıya saldılar. Gacır gucur çıkrığı çevirerek çektikleri suları, ellerine geçen tencerelere, maşrapalara, güğümlere doldurdular. Şimdi hepsi ellerinde su dolu bir kapla taşlığa dönerek sarhoşun başından aşağı boca ettiler...

Zavallı ana:

— Etmeyiniz evlâdımı boğacaksınız.

itirazıyle tepinerek aykırıyordu. Fakat sarhoşu ayıltmağa uğraşan bu sarhoşlara söz anlatılabilir mi? Yalnız Necati ıslanmadı. Suyu dökenler de, onlara engel olmaya uğraşan Emine hanım da hep sırsıklam oldular. Soğuk suyun sinirlerine verdiği titremelerle Necati, havuza düşmüş horoz gibi sağına soluna yalpa vurarak, tüylerini kabartıp silkinerek ayağa kalktı. Sarhoşlar, bu davranmayı hep birden el çırpmasıyle alkışlaya alkışlaya:

— Valide Hanım, işte oğlum dirildi... Rakıdan ölmedi. Bundan sonra Lemiye'nin aşkından Vefa'ya giderse bize sorumluluk düşmez. Bu akşam oğlunun palanım düzelt. Kuskunu iyi tak. Nalları dikmesin... Kuyruğu titretmesin...

Bu nazik uyarmadan sonra (Monblan)ın karlı, kaygan tepelerine çıkan gezginler gibi biribirine tutunarak dışarı uğradılar... Gümbedek kapıyı vurdular... Mahallenin karanlığına gömülü sessiz sokaklarını gürültüleriyle doldurarak yürüdüler.

Şimdi ayakta çarpık duran ıslak sarhoşla sinirleri ayaklanmış kocakarı, evin sessizliği ve idare lambasının kasvetli, isli aydınlığı içinde karşı karşıya kaldılar.

Mendilini bulamayan kadın, gözlerinden akan yaşlarını

entarisinin eteklerine içirerek boşandı:

— Bu boya getiren Tanrım!.. Ben seni bunun için mi büyüttüm?.. Soyumuzda ağzına rakı koyan var mı? Deden hafız. Büyük baban Hac'dan gelip de boyattığı sokak kapımızın daha yeşili solmadı. Kendini kaybedinceye kadar o zıkkımı iç. Bir sürü hergelenin omuzlarına bin. Kör kütük eve gel... Haydi beni saymıyorsun. Köşe başında evliyadan da mı utanmadın? Bir de üstelik bir şırfıntı sev...

— Lemiye'ye öyle söyleme, gücenirim... Şırfıntı değil; paşa kızı... İnce kıyım... Nazik şey...

— Paşa kızı bizim nemize?.. O kız seni sevmiyormuş. Başkasını seviyormuş. Ben hepsini duydum.

— Anacığım, o beni sevmiyor; ama ben ona yanıyorum. (Önce duvara, sonra göğsüne yumruk indirerek narayı basar) Ah Lemiye, kumral saçlarının, ela gözlerinin kurbanı oluyorum... Ya benim olacaksın. Ya yoluna öleceğim... Öldüreceğim... Ortalığa duman attıracağım...

— Sus, öyle kötü lakırdılar söyleme... Bizim soyumuzda katil yok. Nasıl öldüreceksin!

Sarhoş, yan tarafından bir saldırma, arka cebinden bir tabanca çıkararak:

— İşte bunlarla öldüreceğim...

Bu defa ikinci narayı zavallı kadın salıverir:

— Ah Yaradan'a sığındım. Onlar ne?

— Bıçak... Tabanca...

— Oynama onunla şeytan doldurur...

— Şeytan değil; ben doldurdum anacığım. Korkma sana bir şey yok... Vursam vursam onu öldürürüm, bir de kendimi... (Tabancanın namlusunu önce şakağına, sonra kalbi üzerine çevirerek) Böyle mi şık kaçar? Şöyle mi?.. «Güm!» haydi bir varmış, bir yokmuş... Şimdi ahrete gitmesi Boğaziçine gitmeden daha kolay oldu. Pasaportu yok. Tezkere harcı yok... Bazı öte beri morto masrafı olsa da ölüye ne?... Diriler verecek... Sokakta ölüp de tanınmazsan, bu işle görevli daire, ahrete gönderme masrafını tedarik edinceye kadar morgda upuzun bir hafta yan gelirsin. Seni arayan çıkmazsa teşrihhaneye gidersin. Mezarda çürümeye karşılık, etini sıçanlar yer. Sen dün-

yadan kurtulursun; o da senden. Bu biçimde ölü kaldırılması fena mı?

Tabancanın namlusunu yine şakağına dikerek:

— Anne bak... Bir parmak oynamasıyle neler olacak... Sıkı dur... Korkma ha... Kuvvetli silâhtır, top gibi patlar...

Emine Hanım, yarı beline kadar pencereden sokağa sarkarak bütün avazıyle:

— Komşular! yangın var... Hacer imdadıma yetiş...

Sarhoş — Bağırma be... Şaka yapıyorum anacığım. Silâh ıslandı patlamaz...

Çarpıntıdan Emine Hanımın iki çenesi birbirine vurarak:

— Nasıl patlamaz?.. Şimdiki silâhlar, bombalar su içinde patlıyor... Gazetelerde okudular, kaç defa işittim...

Mahalle bekçisi, kapının önünde güm güm sopasını vurarak:

— Kim bağırıyor? Yangın nerede?

Emine Hanım, pencereden:

— Seni kim çağırdı? Yangın mangın yok. Aman git...

— Yangun yoh da kedi ağzına düşmüş sıçan gibi cızık cızık ne cızlanıyon?..

— Sancılandım da içimin ateşinden bağırıyorum.

— Ağrın tuttuysa söyle... Doktor mu çağırayım, ebe mi?

— A zevzeğe bak... Ebeyi ne yapacağım?.. Bu yaştan sonra ben doğurur muyum hiç?.. Kocam olmadığını da bilmiyor musun?

— Canım, dünya bozuldu. Şimdi bazı karılar kocasız doğuruyorlar. Geçen ahşam mahallede böyle bir vukuhat oldu da... Doğur da bir çocuk; babasını, dedesini kim soracak?..

— Ağzını topla... Ben öyle kocasız doğuran karılardan değilim... Ömrümde bir defa doğurdum. Ona da bin kere pişman oldum...

— Hakkın var Emine Hanım, senin oğlan azmış, diyorlar...

Bekçinin deyiminden içerleyen sarhoş, pencereye yanaşarak:

— Ulan ayı, yediğin ...u bir daha ye bakayım...

Bekçi hakareti sindiremeyerek:

— Ağzından çıhanı kendin ye. Sarhoş köpek. Aşağıya gel, şu sopadan kafana birkaç tane içireyim de bah ne çabuh ahıllanırsın.

Necati, tabancayı kapıp sokağa fırlayarak:

— Ayı oğlu ayı! benim elimde senin sopandan daha iyisi var...

Bekçi, altıpatları sezince hemen köşeyi siper alır... Emine Hanımın ikinci çığlığına mahalleliden birkaç kişi yetişir. Hacer Hanım koşar. Sarhoşu içeri sokarlar. Bekçiyi savarlar. Hemen bir kötü olayın çıkmasına bir göz açımı kalan bu gece gürültüsünü bastırırlar... Lâkin sarhoş, sızıncaya kadar elinden korkunç silâhını bırakmaz. İki kadın, baş ucundan ayrılmazlar. Saldırmayı saklarlar, ama odanın bir kenarında, uykuda küçük bir ejderha gibi yatan tabancaya, şeytan patlatır korkusuyle, el vuramazlar. Hiç dokunulmadan da kendi kendine ateş alır kaygısıyle bu korkunç şeyin üzerine iki kova su döktükten sonra, daha üstüne yumuşak ufak bir minder, onun üstüne de kocaman bir sandık korlar... Böylece tehlikenin önünü almış oldukları hakkında yüreklerine biraz emniyet gelir. Onlar da bir tarafta, korkular içinde göz yumabilirler.

XI

KASIM Necati bu yanda, Lemiye Hanımın sevdasıyle delirerek eve kargatulumba gelir; mahalle bekçilerine silâh çeker; zavallı anasına, komşurlarına gece uykularını haram ederken öbür yanda Lebip Paşanın kızıyle Behçet Hilmi'nin arasında tutuşan gönül yangınının alev sütunu göklere yükseliyordu.

Eski Kuponlar İdaresi Müdürüyle sevişme oyunu açmak için, önce kızlar arasında, onu elde etme savaşı başladı. Dan dun bu savaşı sonunda Lemiye kazandı.

Nevhayal'in çifter çifter kazalıları, belâlıları vardı. Ne var ki «fazla mal göz çıkarmaz» yargısına uyarak bu yeni aşk gazasına girişmişti. Başaramayınca biraz sinirlendi. Bu öfke ile de Galip Nihat'a gönlünün iki kanadım birden büsbütün kapadı. Süha Pertev ile olan sevda «malikâne» sine çekildi.

Bu iki kızın serüvenleri, yani: Nevhayal'in, eski Galip Nihat, artı Süha Pertev şeklindeki sevda orantısı gibi, eski ve artı işaretleriyle Kasım Necati ile Behçet Hilmi'nin arasında

kalan Lemiye Lebip'in sevda tarafları birbirine tam benziyordu.

Nihat Galip'le Kasım Necati, gönüllerden kovulmuş ve iki aşk düşkünü sık sık birleşip dertleşiyorlar; vefasız sevgililerinin yeni âşıklarıyle ilerleyen ateş oyunlarını gizli açık izlemekten, içten içe gözetlemekten bir an geri kalmıyorlardı. Bu sabır ve durgunluk bir görünüştü. Bir patlama dakikası gelecekti. Bunda, yeri, göğü sarsacak şiddetteki püskürtülerini dibinde saklayan bir yanardağın gizli dehşeti vardı.

Behçet Hilmi, Fındıkçı Seher'i mübalâğalarında bir harf yalan çıkartmayacak kadar gençti. Güzeldi. Son moda şıktı. Kılıkça da, düşünce bakımından da çağdaş bir delikanlıydı. Lavantalarının, pomatlarının, pudralarının, ipek eldiven ve çoraplarının, rugan iskarpinlerinin, her kostümünün renk ve biçimiyle uygun düşen pahalı kravatlarının, bilezik saatlarının; altın, gümüş bastonlarının masrafları oynak bir kadının tuvalet masraflarından bir çekirdek aşağı kalmazdı. Bütün işi gücü, güzelliğinin etkisini artırmak için bir kadın, nasıl yanına gelen bir erkeği hoşa gidişiyle, kokusuyle, cilveleriyle kendine çeker ve mest ederse; Behçet Hilmi'nin çevresine düşen hanımlar da aynı büyüye, aynı gönül akmasına, aynı ruh taşkınlığına, aynı yürek çarpıntısına uğrarlardı. Daha geniş anlamıyle bu güzel delikanlı, kadınlara «şuh» luk satarak geçinen bir erkekti.

En birinci tutkunu karısı; bütün bu oynakça saçıp savurmalarını üstüne alan da kayın babasıydı. Zavallı adam, kızının memnun ve mutlu olması uğruna kimi kez bütçesinin iflâsına göz yummağa kadar varıyordu.

Her zaman erkeklerin metresleri olmaz. Kimi kadınların da nikâhlı, nikâhsız böyle erkek türünden kapatmaları olur...

Beş yıllık evliliklerinde bir de yavruları olmuştu: Minimini güzel bir oğlan... Nebile Hanım, bu güzel bağın, vefasız kocasını aile ocağına bağlı tutacak bir zincir olabileceği umuduyle sevinmişti. Lâkin o hayırsız, gem alır, zincire gelir boydan olmadığını ortaya koymakta gecikmedi.

Behçet Hilmi ile Lemiye'nin arasında açılan gönül oyunu, azgın çağını geçirdi. Sürüp giden acı bir yola girdi. Sevdalarından vaz geçemiyorlar; birbiriyle birleşemiyorlardı. Karşı karşıya parlayan bu iki sevdanın çeşitlerinde bir fark vardı: Lemiye, Behçet için pek tatlı bir eğlence; Behçet, Lemiye için en büyük, en vaz geçilmez bir istekti. Kız için bu tanışma, bu sevişme hafif bir aşk ile ilgi oyunu olmaktan çıkararak; günden güne ciddîliği, önemi artarak bütün varlığını ezen, bütün ruhunu çekip kavrayan bir olay şeklini alıyordu.

Şimdiye kadar birkaç delikanlı ile eğlenmiş; bunu da geçici bir heves sanmıştı. Lemiye, şimdi eski sevişmelerinde hiç aklına gelmeyen şeyler ile üzülüyor; düşünceler ile yoruluyordu. Bir genç kız niçin sever? Onun gönlünde durmadan kendini sevmeğe zorlayan bir şeytan, bütün göz kamaştıran gücüyle taht kurmuştu. Belki her kızın gönlü böyle bir şeytanın taht odasıydı. Sonuç olarak bu sevgiden ne çıkacaktı? Evlenme, değil mi? Oysa Behçet Hilmi baba olmuş bir evli idi. Lemiye, ortak üzerine mi varacaktı? Yoksa Behçet, eşi Nebile'yi bırakıp da mı onu alacaktı? Bu, hiç bir vicdanın hoş göreceği bir evlenme olamazdı. O halde bu sevginin sonu ne olacaktı?..

Kızcağızın bütün bu kuruntuları, çeşitli yollardan toplanıp da bir kör kuyuya akan sel gibi, buradan öteye gidemiyor; bu karanlık çukurda birikiyor, taşıyor; aklını, zihnini boğacak bir hale geliyordu.

Şimdi onun en büyük ve biricik eğlencesi telefondu. Babası evden çekilince, anasının dikkat ve kollayışlarından kurtulabildikçe bu aletin başından ayrılmıyordu.

Bir gün yine ilk görüşmeleri şöyle başladı:

— Bonjur Lemiye...

— Bonjur Behçet...

— Ne yapıyorsun ruhumun taptığı?

— Ufuklar sıkıntı, üzüntü bulutlarıyle örtülü; her taraf rutubet, sis içinde... Gök damla damla ağlıyor. Böyle havada ne yaparım? Talihsizliğimi düşünüp boğuluyorum... Boşa koyuyorum olmuyor; doluya koyuyorum olmuyor...

— Meleğim niçin bu kadar kötümsersin?

— İyimser olmanın bir yolunu gösterebilirsen teşekkür ederim...

— Büyük aşklar, coşkun nehirlere benzerler. Engellere rastladıkça dolup taşarak köpürürler... Kuvvetleri, şiddetleri, saldırı güçleri artar...

— Bu dolup taşmaların sonu bir uçuruma vardıktan sonra neye yarar?..

— Ruhum, aşkıma o denli büyük güvenim; Lemiyeciğim, bir gün seninle mutlu olacağıma o kadar kuvvetli bir inanım var ki... Bu inancımın kalın zırhından kötümserliğin bir zerresi sızamaz.

— Bu kuvvetli inancından bana da bir damlacık aşılasana...

— Eski masallardan yeni romanlara kadar sevişenlerin kalkıştıkları akıl almaz atılganlıkları, göze aldıkları delilikleri; kimi kez de göstermeyi başardıkları «mucize» leri inkâr edebilir misin? Bütün dünya bir sevgi ekseni üzerinde dönmüyor mu?

— Bu avutucu cümlelerin arkasından sırıtan korkunç gerçekler beni titretiyor. Eski masal kahramanlarından Leylâ ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Aslı ile Kerem, Arzu ile Kamber'den hangisi muradına erdi? En ünlü romanların dünyaca tanınan sevdalılarına gelince (La Dam O Kamelya) nın, Adolf hikâyesindeki (Alenor) un, ruhları ağlatan (Verter) in ve daha insan dehasının yarattığı yüzlerce ölmez tiplerin sevdalarında imrenip avunacak bir şey göremedim. Hep bunlar aşkın iç acılarından, yürek sızlarından, bunaltıcı sıkıntılardan esinlenen serüvenler... ağlatmak için ağlayarak yazılmış eserlerdir. En son okuduğum (Mişel Kordey) in (Yanıklar) adlı romanındaki Mösyö (Plerin Rober) ile Matmazel (Ami Şardon) un sevişmeleri beni pek çok etkiledi. Delikanlı, evli, iki çocuk babası... Sevdiği Matmazel, incehastalığın şüphesi altında... Sanatoryumda buluşuyorlar. Çocukluklarında başlamış bir aşk bu veremliler yurdunda birden olanca şiddetiyle parlıyor. Rober bu kızla birleşse ailesini mahvetmiş olacak; O'nu terk edip kaçsa!. Kızı veremin korkunç pençesinde ölüme mahkûm bırakacak...

Kızı tedavi eden doktor gizli oğlana şöyle diyor: Bu kızcağızı terk edip gittiğin günü ölümün saldırısına bırakmış olacaksın... Rober, istese de karısını boşayamaz; buna yasalar engeldir. Zavallı kız ise bir erkeğe metres olup yaşamak terbiye ve yaradılışında değil... Pek namuslu birer aileden iki masum, iki tertemiz ruh, aşkın bu çıkmaz sokağı içinde öyle bunalıyorlar, öyle acılar ve sıkıntılar çekiyorlar ki yürek dayanmaz.

— Sonuç ne oluyor? Aşk her şeye üstün geliyor, değil mi?

— Hayır Behçet, hayır... Üstünlük vazifede, namusta, şefkat ve insanlıkta kalıyor... Fakat neler, neler çektikten sonra... O acıklı ayrılış beni bitirdi...

— Ah Lemiyeceğim, benim masum yavrum! Bu hayal kahramanları, ancak roman sayfalarında görülebilir. Hayatın gerçek alanlarında olup bitenler hiç de böyle değildir. Acaba bu fedakârlığı uyduran hikâye yazarı, bunu eksiksiz olarak kendi varlığına uygulamak yiğitliğini gösterebilir mi? Ne gezer? Hayal, gerçekten daha çok insanların hoşlarına gittiği için öyle yazar... Evet ikimiz de böyle bir çıkmaz sokağın içinde gibiyiz... Lâkin (Mişel Kordey) böyle yazmış diye ben senden vaz geçebilir miyim?..

— E nasıl olacak Beyefendi? Eşini, çocuğunu ne yapacaksın? İşte gönlünün eğilimlerini incelemeden erken evlenmenin sakıncaları... İşte benim gibi ardını, önünü düşünmeden rast geldiği erkeğe tutulmak hafifliğinin cezası... Söyle... Söyle ne yapacaksın? Karını mı bırakacaksın? Benden mi vaz geçeceksin?

— Bizim sevgimiz hiç bir suretle (Yanıklar) hikâyesiyle ölçülemez. Çünkü biz asla o durumda değiliz.

— Neden?

— Çünkü Lemiyeceğim... her zaman sen benim nikâhlı karım olabilirsin.

— Karının üzerine mi?.. Hiç bir vakitte buna ne annem razı olur, ne babam, ne de vicdanım. Birbirimizi sevmezden önce düşünülecek çok şeyler varmış... Biz ise kör körüne seviştik.

— Ah nazlı güzelim. Sevişmek hesapla, ölçü ile, istekle olmaz. Bu, bir uçuruma kayar gibi bir kazaya benzer. Bir tesadüfün itişiyle birbirimize doğru çekildik. Görüştük. "Aşk daima iradeye galip gelir." Bu yüzden sevişmemiz o kadar zorunlu, o kadar irade dışı oldu ki bunda sorumlu, sakınca ara-

mak çocukluktur. Aşk oyunu, vicdan sorunlarının ötesindedir. Bir duygu ki vicdan orada egemen değil, yargıç değil; hükümlüdür. Bir ateş ki en güçlü tutkunluğun iki ruhtan sızdırdığı serin kaynaktan başka bir ilâçla sönmez. Bir sultan ki bütün evren uyruğu... Onun sonsuz gücüne karşı zavallı bir Behçet Hilmi ile masum, nazik bir Lemiye Lebip nasıl karşı koyabilir?..

— Sen oradan aşkın, bu her şeyi ezen gücünü sayıp dökerken ben burada titriyorum... Ne iyi, ne fena şey!... Tanrı'm!..

— Senin, göğsümün üzerinde o Tanrısal elâ gözlerinin süzüleceği dakikayı düşündükçe ruhumda ürperen sıtmaları bilsen...

— Sus... Yaramaz çocuk... Ne sana bu kadar açılmak; ne de senin bu denli açıldığını işitmek isterim... Bereket versin ki yüz yüze değiliz; bereket versin ki bu madenden telefon akımının uzak iki ucunda bulunuyoruz...

— Ah güzelim, arada telefon bulunması hem küfredilecek bir felâket, hem şükredilecek bir nimettir... Ah Lemiyeceğim, gönüllerimizi birbirine böyle dolaştıran, bağlayan nasibimiz; elbette bir gün bu telefonu aradan kaldırarak bizi yad gözlerden uzak bir yerde birleştirecektir.

Bir engel çıkıncaya kadar telefon başından ayrılmıyorlar; bu uzaktan konuşmalarıyle aşk ufkunun inişlerinde, yokuşlarında dolaşıyorlar. Kâh sevişiyorlar, kâh bozuşuyorlar ve hemen her seferinde araç, Behçet Hilmi'nin:

"Yad gözlerden uzakta bir yerde buluşup mutlu olacakları" cümlesiyle kapanıyordu. Bütün konuşmalarının bitimi olan bu söz ne demekti? Bundan maksat bir gerdek odası mı; yoksa sadece kavuşma mıydı? Bunun açıklamasında ve yorumunda Lemiye günler, geceler ile yoruluyor; merakını çözmeğe yetecek bir anlam bulup çıkaramıyordu. Behçet'e varmak ya da ondan vaz geçmek yollarının ortasında kalbi ikiye bölünür gibi sonsuz bir acı ve sıkıntı duyuyor... Bu iki yolu da olanaksız bularak ağlıyor, gözleri dumanlanıyor, düşüncesinin ufukları kararıyor; nereden geldiğini seçemediği doğaüstü bir ses, bir güç ona kapkaranlık bir uçurumun kenarında dolaştığını sezdirir gibi oluyor; korkunç bir gerçek tehlikenin önünde uğranılan çarpıntılara benzer titremeler geçiriyordu.

XII

TAHİRE Hanım, kızının son zamanlarda telefonla pek

çok uğraşmasından kuşkulanır, Lemiye, bu konuşmaya, bulunduğu odanın kapısını içeriden kilitleyerek koyuluyor. Bu sakıntıyı neden gerekli görüyor? Şüphesiz ev halkından gizlenecek önemli bir sır var. Anne Hanım, birkaç defa adımlarının sesini boğarak kapalı kapının anahtar deliğine kulağını verip içerisini dinlemek merakına karşı koyamaz, dinler. Kulağı biraz ağır işittiği halde, kızının büyük heyecanlar içinde kendinden geçerek pek hızlı görüştüğü anlara rastlar. Apaçık duyduğu bazı cümlelerden pirelenir. Hiç birini hayra yoramaz. Lemiye'nin yabancı bir erkekle karşı karşıya sevda dalgaları içinde çalkandığını anlar... Hele karı koca arasında bile geçmesini terbiyenin pek hoş görmediği açık saçık kelimeler, deyimler, senlibenli ve başıboş sözler kendisini pek üzer. Gecelerle gözlerine uyku girmez. O güne değin kızına pek uysal davranmanın cezasına uğrar. Bir itaatsizlik karşısında kalmak korkusuyle yüzlemeğe çekinir. İşi Paşa'ya açsa, onun, yumuşak görünen çetin ve namus sorunlarında şakaya gelmez bir eski kafalı olduğunu bilir. Söylemek korkulu, söylememek tehlikeli.. Oysa aile namusuna açılan bu kanseri bir dakikacık tedavisiz bırakmak asla caiz değil.. Tahire Hanım ne yapacağını şaşırır kalır. Kadın, işte bu iç burkuntuları arasında kıvranırken kocası Paşa, onu, bir gün gözlerinin aklarına kadar yüzünü kan bürümüş bir öfke ile odaya çağırır. Hanım ayakta, Paşa bir koltukluda bir süre bir şey söylemeksizin karı koca, derinden derine anlamında büyük bir dehşet gizlenen gözlerle bakışırlar. Paşa, bu sessiz anlatımıyle kadını titretir. Sonunda ağzından şu kısa emir çıkar:

— Oda kapısını kilitleyiniz...

Hanım boyun eğer... Özel görüşmelerini bozacak bir üçüncü kişinin odaya girebilmesinin engellenmesinden sonra Paşa (rop dö şambr) ının cebinden elinin çırpınışlarıyle titreyen bir kâğıt çıkararak:

— Hanım zaman ne kadar ilerlese, ahlâk ne kadar değişse, geleneklere ne kadar saygı gösterilmez olsa dünyada haysiyet sahiplerinin gözlerinde değişmeyen bir şey vardır. Buna NAMUS derler... Hiç bir dinde, hiç bir uygar ulusun yasasında bunun iki anlamı yoktur. Bir adam ya namusludur; ya değildir. Bu kutsal sözcüğün kesri olmaz. Onun değerini ve anlamını bilenler onun için yaşarlar; ancak onun şerefiyle yaşar-

lar. Bu şereften yoksun kaldıkları günü Tanrı katında da, halk katında da onların manevî hayatları ölür. Onu yitirdikten sonra maddî hayata katlanmak, kendilerini bilenler için, dayanılmaz bir işkencedir. Hanım, biliyor musun kızımızın yüzünden biz bugün böyle ezici bir yükün ağırlığı altındayız... Bunda Lemiye'den önce ikimizin de birer sorumluluk payımız vardır. Ben genel geçimin ortaya çıkardığı güçlükler dolayısıyle, bu geçkin yaşımın kaldırabildiğinden çok işlere boğulmuş bir adamım. Kızımıza zamana göre gereken öğrenimi verdikten sonra onu senin yönetimine bıraktım. İşte bunda pek büyük kabahat işlemişim. Onun öğrenim ve öğretiminde hiç bir geri düşünceye kapılmadım. Yabancı dil öğrettim. Okuttum. Fakat bugün ne ters bir sonuç karşısında bulunuyorum. Kızımız gördüklerini ne kadar yanlış anlamış... Ya da biz, okutma biçiminde ona ne büyük fenalıkta bulunmuşuz. Okuması sayesinde Lemiye, kadınlığın sosyal yerini, şerefini, ödevini, haysiyetini öğrendi; vakarını takındı, sanıyordum. Hayır... Biz ona yazıyı, birtakım bayağı kimselere, namusa aykırı, mektuplar göndermesi için öğretmişiz. Eve telefonu, bazı çapkınlarla âşıkça konuşmalarda bulunması için almışız. Hanım, kızın ne yazıyor? Ne okuyor? Telefon başına geçip saatlarca kimlerle konuşuyor? Aklına estikçe pek acayip bir kılıkla tek başına sokağa fırlayıp da nerelere gidiyor? Hangi insanlarla görüşüyor? Bunlardan hiç haberin yok mu? Nasıl Nasıl anasın? Bu yaştan sonra analık görevini öğrenmeğe muhtaç bir kadına ben bu adı nasıl verebilirim? Söyle bir şeyden haberin yok mu?

— Ant içerek söyleyeyim ki yok.

— Haberin olsa da bana bir şey açmazsın. Senin en büyük günahın işte budur. Kızının kabatlerini, hafifliklerini, densizliklerini, hoppalıklarını, maskaralıklarını, uygunsuzluklarını bana karşı durmadan örter, bastırır, kapatırsın... O, senin gibi bir koruyucu bulduktan sonra azdıkça azmış... Artık işte bugün rezaletin kızılca dumanı bacadan taşmış... Bütün bunlar ele güne bir parmak bal olmuş. Şimdi saklayabilirsen sakla bakalım.

— Paşam, emin olunuz bir şey bilmiyorum ki saklayayım... Kızımızla ilgili böyle önemli bir meselede yalan kabul etmem. Lemiye, bugünlerde telefonla çok uğraşıyor. İşte yalnız

farkına varabildiğim şey bu... Fakat kiminle konuşuyor, ne konuşuyor? Bilmiyorum...

— Kulağını kapıya verip de bir iki cümlecik olsun seçmeye uğraşmadın mı?

— Uğraştım.

— Ne duydun?

— Sevdayı, sevgiyi andırır bazı ateşli sözler...

— Demek olup bitenleri bana mektupla ihbar eden adam sözünde büsbütün haklı... Beynim karıncalanıyor Hanım...

— Öyle dedikoducu mektuplara gereğinden fazla önem verip de yok yere üzülmeyiniz...

— Yok yere mi? Bu nasıl söz? Namusa, haysiyete bundan büyük bir darbe olur mu?

— Paşam, bu zamanda evlât sahibi olmak başka türlü bir şey...

— Ne demek istiyorsun?

— Şimdiki zamanın analığı babahğı eski zamamnkine benzemiyor. Her şey değişti. Biz de biraz zihinlerimiz, ister istemez, günümüze uydurmahyız.

— Haydi bakayım göreyim seni, bana asrî terbiye vermeğe kalkış...

— Estağfurullah Paşam... Ayıplayanın başına gelsin. Bizim kız, âlemin kızlarının yaptığı şeylerden başka türlü bir şey yapmıyor ki... Hepsi o bilmem nenin soyu... Bütün anaların, babaların halleri de tıpkı bizimkine benziyor. Şu zamanda kızları, oğulları olup da bizi ayıplayacaklar karşıma çıksınlar... Ahmet'i de o, Mehmet'i de o, Cemile'si de o, Adilesi'de o, Ayşe'si de, Emine'si de... Paşa kızı da, efendi kızı da, hoca kızı da... Daha üst tabakası da, en yücesi de...

— Hey gidi kadınlık... Kendi kızını mazur göstermek için bütün herkesinkileri kötüle bakalım...

— Hâşa, kimsenin kızını kötülemiyorum. Şimdi yumruk kafalı, sivri ökçeli kızlar görücüye çıkmayı nefislerine karşı büyük bir hakaret sayıyorlar. Bu köhne görenekler kalktı: "Biz varacağımız erkeği kendimiz bulacağız, göreceğiz... Birbirimizden hoşlanırsak sözü de kendimiz keseceğiz. Varacak biz, alacak onlar... Anamızı, babamızı ilgilendirir bunda ne iş var?" diyorlar. Besbelli bizim Lemiye de böyle bir iş pişirmekle uğraşıyor olmalı. Şimdi koca seçmek, parklarda onunla buluşup konuşmak, sözleşmek, mektuplaşmak ve hatta kol kola

piyasa etmek ayıp sayılmadığı için onun bu davranışlarından bizim bu derece utanç duyacağımızı kızımızın kestiremediğini sanıyorum...

— Yetişir Hanım, artık dayanamıyorum. İnançlarımla bu kadar oynama... Biz birbirimizi sokakta mı bulduk? Sözümüzü kendimiz mi kestik? Bununla birlikte otuz yıldır gül gibi geçiniyoruz. Sokakta koca bulunmaz; oynaş bulunur. Şimdikiler nerede ise nikâhlarını da sokakta; söyletme beni, ya da boş viranede kendileri kıyacaklar...

— Ah Paşacığım ah, size nikâh kıyıldığı zaman vardığım adam ak mıdır, kara mıdır? Sormadım. Yüzünüzü koltukta gördüm. Utancımdan pek dikkatli de bakamadım. Anamın, babamın emirleri altından çıktım. Kocamın buyruğu altına girdim. İnsan, evlâdı doğuruyor; fakat ne yazık ki huyunu da birlikte doğuramıyor... Ah ah kabahat kızda değil, zamanede... Okullara gitti. İyi şeylerle birlikte kötü şeyler de öğrendi. Arlı, arsız, iffetli, iffetsiz kızlarla konuştu. Terbiye zıvanasını değiştirdi. Şimdi erkek evlâtla kız evlâdın farkı yok ki... Hepsi okulda, kâtiplikte, esnaflıkta; hepsi sokakta, pazarda, parkta, seyirde, sinemada, tiyatroda, konferansta... Hepsi erkek kadın bir arada heyecana gelip şakır şakır el çırpıyorlar... Canım, ne oluyor; ben anlamıyorum ki... A düzcesi oğlanlar kızlara, kızlar oğlanlara bakıp bakıp halleniyorlar... Böyle zamanda ben kızımızı bohçaya sarıp da sandığa kilitleyemem ya...

— Bundan sonra kilitleyeceksin...

— A olabilir mi? Bu zamanda Sultan Ahmet çağının gelenekleri geri getirilebilir mi?

— Getirilebilir.

— Nasıl olur Paşa?

— Kızın ben öz babasıyım. Namus ve iffetini korumak için gerekli gördüğüm sert, yumuşak her türlü tedbiri almaya yetkiliyim. Kızın suçları pek büyük... Yıldırıcı cezaları da ona göre olacak... Bu sapıklığın önünü almak için her şeyi yapacağım... Ben trabzan babası değilim... Bak dinle, sen de benimle birlikte ona göre davran. Lemiye, bizden bulduğu yüzü, uysallığı son kertesine dek kötüye kullanarak terbiyeli terbiyesiz birkaç delikanlı ile al sevda, ver sevda rezaleti göklere çıkarmış... Sonunda Behçet Hilmi adında evli bir gençle sevişmeye başlamış. Biz uygun görmedikçe onunla evlenemeyeceği için nikâhlı, nikâhsız her ne suretle olursa olsun, herifle

birleşmek için baba evinden kaçmaya karar vermiş. Şimdi aralarında bu kaçış planlarını düzenlemekle uğraşıyorlarmış. Ve daha, ve daha neler... Hepsini bütün açıklığıyle anlatmaya sinirlerim dayanmıyor.

Tahire anım, iki avcuyle yüzünü örtüp büyük bir ürküntü ve sığınma tavrı alarak:

— Sen sakla Yaradan'ım... Neler olmuş, neler oluyormuş da benim hiç bir şeycikten haberim yok...

— Olan olmuş; fakat bundan sonra olacakların, her ne türlü zahmetleri, şiddetleri gerektirirse gerektirsin, önünü almalıyız... Kız, asla sokağa çıkmayacak, postaya mektup göndermeyecek, telefonla konuşmayacak... Yaşıtlarından, her ne adar senlibenli ve ahlâkının güzelliği şüpheden uzak olursa olsun hiç bir kadınla — senin önünde de olsa — görüştürülmeyecek. Anladın mı? İşbu emirlerimin harfi harfine yerine getirilmesine, uygulanmasına eşim Tahire Hanım görevlidir. Nasıl, bu tembihlerimi noktası noktasına yapmaya kendinde yeter güç buluyor musun?

Hanım iki yanına sallana sallana, başaramayacağının üzgünlükleri içinde:

— Hayır Paşam, hayır... Bu görevi böyle antlarla ben değil; en işinin eri bir polis bile yapamaz. Bugüne değin son derece serbest alışmış bir kızı bu sıkılığa koyunca isyan eder. Beni dinlemez. O afacanı böyle baskı altına alabilmek için bir takım yollara, araçlara baş vurmak gerekir sanırım...

— Aferin Hanım, kırk yılda doğru bir söz söyledin. Sen, onu tutabilirim demiş olsaydın bile ben inanmayacaktım.

Tahire Hanım, yanaklarının üzerine sıralanan göz yaşlarıyle:

— Fakat Paşacığım... Pek şiddetli davranılmadan da onu yola getiremez miyiz? Çocukluğuna, cahilliğine acıyınız. Böyle kızları uslandırmak için tedavi yurtları açılmadı ki... Keyifsiz değil ki hastaneye gönderelim. Deli değil ki tımarhaneye yollayalım. Ne yapacağız, nasıl başa çıkacağız? Nereye kapayacağız Allah'ım? Durup dururken başımıza gelen felâkete bakınız...

— Dinsizin hakkından imansız gelir. Ne yapılacağını ben biliyorum. Haydi sen işine git...

— Ah Efendiciğim... İki gözüm Paşacığım... Lemiye si-

nirlidir, içlidir, pek sıkıntılıdır. Her şeyi ile "dâr-ı dünya"da bir yavrumuz var olduğunu da düşününüz... Öfkeyle, sertlikle önüne geçilemez, onarılamaz bir yanlışlıkta bulunursak sonra kıyamete kadar yanarız. Ah deriz.

— Hanım, dedelerimizden kalma bir atasözümüz vardır: Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin...

XIII

PAŞA'nın eski emeklilerinden bir uşağı vardı: Kürt Haso. Elli ile altmış arasında; fakat pek çok yirmi yaşındakilerin bir sıkımda canlarını çıkaracak güçte ayımsı bir şey... Haso, soyunun bütün saflığı, doğruluğu ve dürüstlüğüyle efendisine bağlı idi. Paşa'nın: "kal" dediği yerde kalır; "öl" dediği yerde ölürdü. Birkaç zamandır eski efendisinin hizmetinden ayrılmış ufak tefek "mültezimlik"ler ile geçiniyordu. Gerektikçe Paşa onu çağırtır; iş buyururdu. Haso'yu yine çağırttı. Olup bitenleri anlattı. Kürt'e göre hayat namus demekti. Hele ırz konusundaki korkunç "taassup"u hiç şaka götürmezdi. Paşa'nın umutsuz ağzından Lemiye'nin sapıklığını, yaptıklarını dinleyince gözlerinden kızgın öfke yaşları akıtarak:

— Gebertmeli kâfir kızı... Kız evlât, babaların başlarına belâdır. Tanrı, onun canını alsın- Seni bu utançtan, namusunu şeytandan kurtarsın Paşa... dedi.

— Bu kızı bir odaya kapayacağım. Seni kapısının önüne bekçi koyacağım. Benim emrim olmadıkça içeriye kuş uçurtmayacaksın. "Tabiî ihtiyacından" başka kendini bir yere çıkartmayacaksın...

Haso, kendine böyle önemli bir görev verildiğinden dolayı övünçle koltuklarını kabartıp kaşlarını çatarak:

— Merak etme Paşa'm... O geberir... Daha bir yere çıkamaz...

Lemiye'yi en üst katta bahçe üzerinde bir odaya kapadılar. Kapısı önüne Kürt'ü nöbetçi diktiler. Kızcağız, baba evinde, aklına ve hayaline gelmeyen bir hapishaneye tıkıldı. Her türlü bolluk ve rahatlık içinde geçen nazlı küçük hanımlık özgürlüğünden, mutluluğundan birdenbire bilgisiz, inatçı Kürt'ün hiç aman tanımayan kör istibdadı altına girdi.

En kötü canileri bile yargıdan önce sorguya çekerler, dinlerler. Lebip Paşa, nereden geldiği bilinmeyen, kızının aleyhindeki suçlamalara harfi harfine inandı. Lemiye'yi önüne çağırıp ona bir sözcük sormadı. Kızıyle karşılaşmaya kendinde katlanma gücü göremiyordu, dayanamayacaktı. Kendi anlayışına göre birçok belirtileriyle, ipuçlarıyle gerçek, ortaya çıktıktan sonra, kızını sorguya çekmekten ne fayda umulurdu? Lemiye suçunu ya "itiraf" edecekti ya da inkâr... Kendinin baba kalbinde bu itiraf da yara üzerine yara açacaktı; inkâr da... Suçun, kendi anlayışına göre, niteliği hiç değişmeyecekti... Gerçek, bütün açıklığı ve yürek yakan şiddetiyle yine gerçek kalacaktı.

Uğradığı bu yıkılışın asıl etmenini, babasının gözünden düşüşünün nedenini, imzasız mektubu Tahire Hanım, bir aralık bularak, kızına bir parça anlatabilmişti. O sıralarda yine, Lemiye ile ilgisini kesmesi; yoksa bir kurşunla beyninin patlatılacağı hakkında Behçet Hilmi bir tehdit mektubu almış ve bunu da küçümsercesine sevgilisine anlatmıştı. Bu düşmanlıkları yapan hangi hain gizli eldi? Lemiye, hapsedildiğinin ilk ağır ve umut kırıcı saatlarında bunların içyüzleriin öğrenmeye uğraştı. Ve çok düşünmeden bu düğümü çözdü:

Bu alçak ve gizli düşman, Kasım Necati'den başka kim olabilirdi? Kimliğini imzasız mektupların arkasında saklayan bu alçak düşman, daha ilk saldırı adımında Lemiye'yi babasının kızgınlığına, öfkesine uğratarak evlerinin mutluluğunu ta temelinden sarsmayı kolayca başarmıştı. Bundan sonraki saldırışları, kim bilir, daha ne kadar şiddetli ve haince olacaktı? Fakat ne olursa olsun, babasının, kendini böyle hapsetmesine ne hakkı vardı? Lemiye deli değil ve hiç bir suretle cani de değildi. Kimsenin boğazına sarılmamıştı. Deli ve hatta cani bile olsa, hakkında bunca sert davranış yakışır mıydı? Mahkemeler dururken bir baba, evlâdı aleyhinde hapis ve daha ağır cezalar ile adelet göstermeye izinli midir?

Uzun uzun böyle düşündükten sonra kaçma olanağını ortadan kaldıran bir yükseklikteki pencereden etrafına bakındı. Babasına yumruklarını sıkarak:

— Bunak, dedi, sen böyle bir odaya insan hapsetmeyi, üzerine kapıyı taşla ördürmeyi vahşîlerin tarihinde okumuş ol-

malısın. Bu güzel davranış sana oradan esinlenmiş olacak. Fakat senin kafan o eski kafa ise de son kuşak eski kuşak değildir. İşte bunu düşünemiyorsun. Kapıma, bekçi koyduğun ahmak Kürt'ün gözcülüğüne üstün gelecek bende bir zekâ bulunduğunu bilmiyorsun. Her ne kadar dışarı ile benim bütün ilişkilerimi kessen; ben bu dört duvar arasında birkaç günden fazla oturamam. Görürsün!..

İki gün sonra annesini çağırttı. Kadının bütün yufkayürekliliğini ve analık sevgisini canlandırmak için ıslak gözleriyle üzgün üzgün boynunu bükerek:

— Yalnız romanlarda ve gazetelerin adlî sütunlarında okuduğum hapis hayatının ağır bir ceza olduğunu bilirdim. Fakat onun masum kalpleri bu denli cehennem acısıyle ezip eriteceğini bilmezdim. Çektiğim acıları anlatmak için: "sıkılıyorum, ölüyorum" demek yetmez...

Anası göz yaşlarını tutamayarak:

— Ne oluyorsun kızım?

— Geceleri uyku değil; birkaç saat bir ejderhanın ağzına düşer, zehirli dişleriyle çiğnenir gibi korkunç, simsiyah bir kâbusa tutuluyorum... Şeytanlar bana homur homur ne diyorlar biliyor musun?

— Ne diyorlar yavrum?..

— Kendini öldür, kendini öldür, kendini öldür, diyorlar...

— Ah sus, bayılacağım...

— Ben de onlardan soruyorum: "Ne ile öldüreyim? odamda silâh yok, zehir yok, ateş yok..." Sonra onlar benim bu saflığıma gülerek yine homurdanıyorlar: "Ahmak kız, dünyada öldürmeyen hangi şey vardır? En zararsız şeylerin fazlası öldürücüdür. En keskin ağıdır. Sonra her gün kullandığınız en masum eşya, örneğin sırasına göre bir yatak çarşafı, bir pencere perdesi, bir cam parçası, bir soba maşası en korkunç silâhların işlerini görebilirler. Bak, bak kaç katlı bir evin en üstünde oturuyorsun. Kafesi sür. Canını bize ısmarla, kendini aşağı bırak. Zahmetsizce, bir solukta, biz seni bu dünyadan öbürüne geçiririz..."

Valide Hanımın inceden inceye ağlaması birdenbire hüngürtü perdesine çıkarak:

— Ağzından yel alsın. Nasıl sözler onlar... Sen esirge

Yüce Tanrım... Beni çıldırtacak mısın? Bunlar iyi alâmetler değil. Sana şeytanlar musallat olmuş. Yatarken oku etrafına üfle. Hoca getirteyim. Nefes ettirteyim. Kendini öldürmeğe kadar umudunu yitirecek bunda ne var? Baban inatçı, huysuz adamdır. Bilmez misin... İşte sen de ona çekmişsin... İkinizin arasında ne olursa bana oluyor. Pek fena dedikodu karışmış. Öfkesi, üzüntüsü son peleseye gelmiş. Erkektir. Paşa'dır. Babadır. Onuruna dokundu. Sindiremedi. Düşünmüş, taşınmış. Zihninden işte buna karar vermiş. Seni hapsetti. Yavrum, sen böyle kırk yıl kapalı kalacak değilsin ya. Akşama, sabaha öfkesi geçer... Kurşuncu Halile Kadını çağırtayım mı? Küçükten beri onun nefesine, kurşununa alışıksın. Hafifliktir kızım...

— Çağırtınız. Çağırtınız.. Kimi isterseniz çağırtınız. Şeytanların baştan çıkarmalarıyle can vermezden önce Tanrısal bir himmet beni kurtarsın...

Şakağı ladenli, gözleri sürmeli, elleri, saçları kınalı, yeşil çanaklı bu Halile Kadınla, Lemiye her zaman eğlenir; onun nefesine, kurşununa gülerdi. Ne var ki bugün kurduğu gizli dileğine onu alet edebileceğini düşünerek istiyordu.

Paşa'nın müsaadesiyle Kurşuncu Halile Kadın çağırıldı. Tutuklu kıza kurşun döktü. Nefes etti, Gitti. Lemiye, nefesin güzel etkisiyle ertesi gece şeytanların, perilerin kötü aşılarından ve tedirgin etmelerinden kurtularak biraz ferahladığını söyledi. Artık iki üç günde bir Halile Kadın getirtiliyordu.

Yine bir gün, her günkü gibi, Kurşuncu Kadın geldi. Hastaya okudu. Odadan çıkıp giderken Kürt Haso onu durdurarak sordu:

— Sen deminden odadan çıhıp gittin. Ben görmeden tekrar içeri ne vahıt girdin de ahan şimdi bir daha çıhıp gediyorsun?

Kurşuncu Kadın şaşırarak:

— A destur tuv... tuv... Düş mü görüyorsun? Sayıklıyor musun? Bekçi Baba ben içeri girdim. Nefesimi ettim. Şimdi çıkıp gidiyorum...

— Yoh... Sen deminden çıhtın. Hem arhanda çarşafın vardı. Bah bu defa çarşafın yoh... Nerede çarşafın?..

Halile Kadın biraz bozularak:

— Çarşafımı aşağıda bırakmış olmalıyım...

— Yoh... yoh... İlk girişinde çarşafın üzerinde idi... Kurşuncu musun? Cin misin? Peri misin? Benim gözümün önünde bana görükmeden içeriye nasıl girip çıhıyorsun?

— A al bundan da on paralık... Haso, sen kendini şaşırmışsın... Hem de iyice şaşırmışsın... Gel bir nefes de sana edeyim, aklın başına gelsin. İnsan, altı ayda bir defa olsun, kendine kurşun döktürtmelidir. Başa gelecek kaza belâ savulup gider. Yüreğinin pası açılır. Üzüntüsü, tasası dağılır. Sinirlerine güç, gözlerine ışık, kesesine bereket, talihine mutluluk gelir... Şeytanları azalır. Düşmanları yenik düşer...

Kurşuncu Kadın, Kürt'ü lakırdıya boğdu. Ona okudu Sıcak nefeslerle üfledi. Parmağını tükrükledi Alnına bir şey yazdı. Çeyrekledi. Ağzını açtırdı. Kefareti budur, diye içine üç defa hafifçe tükürdü? Sonra:

— Haydi git, gökyüzüne bak.

dedi. Haso, yılana, çıyana, karşı şerbetliydi. Şimdi de biraz ballandı. Kürt, ne aradığını bilmeden göğe bakarken karı alt kata indi. Bir çarşaf buldu, evden sıvıştı.

Kurşuncunun nefesiyle açılmaya karşılık, dar zihni bütün bütün tıkanan Kürt, alnındaki salyalı yazının hâlâ serinliğini duyarak gitti tutuklu Lemiye'nin kapalı kapısı önüne oturdu. Yine aşkla, özenle gardıyanlık ödevine koyuldu.

Akşam oldu. Hizmetçi kadın, her günkü gibi, Lemiye'nin yemeğini getirdi. Elinde tepsi ile odaya girdi. İçerisini boş buldu. Şaşırdı. Tepsiyi masanın üzerine bırakıp dışarı çıkarak Kürt'ten sordu:

— Küçük Hanım nereye çıktı?...

— Heç... Küçük Hanım nereye çıhar. İçeridedir.

— Gel bul. Bakayım nerede?

Haso, kendine şaka yapıldığını andırır bir sırıtışla afallayarak başını oda kapısından içeri uzatır. Her tarafta birer parça göz gezdirir. Tutuklu kızdan iz göremeyince sırıtışını tuhaf yüz çizgileriyle genişleterek:

— Bize şaha etmek için bir yere gizlenmiş olmalı...

— Nereye gizlenir? Bu odada saklambaç oynanacak yer var mı? Haydi ara da bul.

Kürt, yükün içini, karyolanın altını, kapı arkasını, perdelerin aralarına varıncaya dek her yeri arar. Küçük Hanımı koydunsan bul... İsteki önemin şakaya gelir bir yeri olmadığını anlayınca; bu çözülmez bilmecenin yorumunu Hizmetçi Kadının yüzünde arar gibi, acıklı bir soruşla gözlerini ona diker...

Hizmetçi — Alık alık bana ne bakıyorsun? Sakalın ağarsın Bekçi Baba, kuşu kafesten nereye kaçırdın? Şimdi babasına ne diyeceksin?

Bu sorunun dehşeti önünde Haso'nun suratı kösele gibi solar, buruşur. Bütün kanı yüreğine kaçar; saçları, kaşları, bıyıkları diken diken kabarır. Herifcağız kirpileşir. Kızın bu inanılmaz kaçış haberi hemen eve, dakikada mahalleye yayılır.

Paşa'ya fenalıklar gelir. Fakat aşırı etkilenmiş ve kızına karşı yenilmiş görünmemek için dişini sıkar. Üzüntüsünü belli etmemeğe uğraşır.

Haso'yu birçok kez birbiri üzerine sorguya çekerler. Zavallı adam!.. Bu işe herkesten çok kendi aklı ermemişti. Bu ortadan sıvışmaya, Kurşuncu Kadının aracılığıyle şeytan parmağı karışmış olacaktı... Çünkü Halile Hanımın, çarşafıyle bir defa odadan çıktıktan sonra kendine görünmeden, her nasılsa içeri girip çarşafsız olarak ikinci kez yine dışarı çıktığım söyler... Bu üfürükçü kadında, istediği zaman gözlere görünmemek "huddamı" bulunduğunu anlatır.

Bu peri oyununa benzeyen sıvışmanın içyüzünü araştırmak için Kurşuncu Halile'yi sıkıştırırlar. Kadın önce hık mık der. Seksen dereden su getirir. Sorumluluğu tümüyle iyi saatta olsunların üzerine yükletmek ister. Paşa'nın Harp Okulunda yıllar geçirmiş kafası lo lo lo yutmaz. Halile Mollayı hakaretle, korkutmayla bir parça söyletmeyi başarır. Kurşuncu şöyle anlatır:

— Odaya mangal getirttik. Kurşun tavamı ateşe gömdüm. Hanım kızınızı arka üstü yatırdım. Üzerine yorganı çektim.

Önce kurşunu başında patlattım. Kepçeyi yeşil çanağın içine boşaltınca Tanrı'm sizi inandırsın, gümm, diye tüfek gibi patladı. Külçeyi sudan çıkardım. Ne şekil almış görseniz: Nice bin kargı, nice bin ok, nice bin iğne... Kırk yıllık kurşuncuyum; daha hiç böylesini görmedim. Bilirsiniz ya, külçe kızınızın kafasının içini, beyninin durumunu gösteriyor. O, kafa değil; Çıfıt çarşısı... Paşam, içinde ne yok... Sevda iğneleri fıkır fıkır kaynıyor. Kızınıza büyü yapmışlar. Zavallıcığın aklı, fikri hiç kendine yâr değil... Bir kalıp sabuna yedi yüz yetmiş yedi iğne saplamışlar; bir kör kuyuya atmışlar. Sonra efendicağızım, ikinci tavayı karnının üstünde, tam göbek hizasında yüreğine doğru patlattım... Öyle bir fışladı ki aklım gitti. Külçeye baktım. Neler de neler... Karnında, yüreğinde gördüklerimin hepsini söylemeğe izinli değilim... Siz keskin anlayışlı, ince sezişli bir paşasınız. Artık anlayınız. Üçüncüsünü ayaklarının üzerinde döktüm. Hep o gümleyiş... Külçeyi gözden geçirince Lemiye Hanımın akşama sabaha hemen uzun, gizli ve tehlikeli bir yola çıkmak üzere olduğunu gördüm. Sonra suyundan odanın dört bucağına serptim. Kızınızın yüzüne, ellerine sürdüm. Tepsideki ekmekleri ıslattım. Kara saplı bıçakla doğradım. Okudum. Ekmekleri köpeklere vermeleri için tepsiyi dışarıya uzattım. Ah Paşa'm, dünya değişti. Kurşunun adağını yerine getirmek için ekmekleri yedirecek, sokaklarda bir tek köpek yok. Şimdi arayınız bakalım, bu hayvancağızlardan hiç bir mahallede ilâç için bir tane bulabilir misiniz? Bütün eski şeylerin uğurları hassaları bozuldu. Kürsü şeyhleri o zaman söyledilerdi: "Bir köpeğin yerine on adam ölecek" dedilerdi. On değil; belki yüz tane öldü. Istanbul'un beti bereketi, rahatı, mutluluğu köpeklerle birlikte gitti. Zavallıcıkları bir adaya sürdüler. Neden bilmem, bizde görenek öyledir: İnsan olsun, hayvan olsun hep adalara gönderirler. Hep bu fesatların başı bir adalı Rum'dan koptu. Başımıza gelen şeylerden ibret almalıyız. Nereden nereye ne oluyor; iş nenin nesidir? Kavuğu önüne koyup da düşünen yok.. Sarıklısı, kâtibi, askeri hep: "aylık çıkmadı!" diye hant hant ötüyorlar. İnsaf kalmadı. Saygı kalmadı. A aylıksızların canları yok mu? Vallah bir yerden on para gelirim yoktur. Sana okuyacağım... Dört yalan söy-

leyeceğim de işte öyle öyle geçineceğim. A sizden canımı saklamam. Tanrı'mın bildiğini kuldan neye gizleyeyim?..

Paşa, bu martavalları dinlemekten bıkarak:

— Halile Hanım! kız bu odadan nasıl kayboldu? Ben senden onu soruyorum.

— Gözümün nuru efendim, işte ben de size onu anlatacağım... Laf oraya gelince, iyi saatta olsunlar beni sıkıyorlar. İşte onun için sözü kırk dereden dolaştırıp getiriyorum. İnanınız vallah, Paşa Hazretleri, ben elâleme okur, üfler, yellerini, sızılarını uyuştururum. Bu sefer, kızın bana nefes etti. Kendimden geçerdi. Ne hale uğradığımı bilemiyorum... Kurşun döktüğüm mangalda bir kahve pişirdi. Elime verdi. Fincanı bitirdim. Ben de ölü gibi kendimden geçmişim. A ne efsun okudu bilmiyorum. Zamane kızı... O, benden çok usta. Bir de gözümü açıp baktım ki benim çarşafımı tutunmuş, sırra kadem basmış. Besbelli benim taklidimi yaparak Kürt'ün önünden biraz kambur gibi yürümüş geçmiş. Alık herif tanıyamamış...

Kurşuncu Kadın, hiç düşünmeden, taşınmadan kendi dil uzluğuna yakışan bir söz örgüsüyle harıl harıl bu mavalı okudu. Paşa, ister istemez, buna kanmak zorunda kaldı. İki üç gün sonra Halile Kadının, Lemiye Hanımdan iki "beşi bir arada" (1) alarak yapmacık uykuya yatmış olduğu söylentisi çıktı: Ne dense bu, söz götürür bir olay idi. Kurşuncu, minareyi çaldı; kılıfını giydirdi. Kendine daha çok kazanç gelen yöne üfledi.

XIV

UÇAN kuş hangi dala tünedi? Hangi yuvaya sığındı? Bir iki hafta geçti. Hiç bir haber alınamadı. Lemiye'nin, yalnız babasına, kurşun kalemiyle yazılmış bir mektubu bulundu.

Afacan kız, pek sinirli bir el ile çizilmiş çarpıntılı satırlarında diyordu ki:

"Paşa Baba!

"Sizin, benim üzerimde bir babalık hakkınız; benim de si-

(1) Beşi bir arada, beşi bir yerde, beşi birlik: Kadınların süs için kullandıkları beş altın lira değerinde olan altın para.

ze karşı bir evlâtlık borcum olduğunu biliyorum. Bundan ötürü, her şeyden önce bu hak ile borcu akıl ve adalet terazisinde dikkatle tartmak isterim. Bu terazi benzetmesinin anlamsız bir söz olduğunu bilirim. Ne var ki sizinki gibi eski kafaların, böyle anlamsızlıklardan, hiç bir gerçeğe değinmeyen kofluklardan hoşlandıkları da bilgimin dışında değildir. Bunu bildiğime güvenerek iyice bir etki yapabilmek için bu köhne benzetmeli deyimi kullandım. Bu akıl ve adalet sözcüklerinden maksadım, haniya hâlâ sizin geçerlikte tutmağa uğraştığınız; iflâs etmiş, ancak adı kalmış akıl ve adalet değildir.

"İlkin şunu sorarım ki ben doğmadan önce beni dünyaya getirmek lütfunda bulunmanız için size bir dilekçe sunmuş muydum? Hayır, değil mi? Ya da siz, bu övünçlü işi, babalığa hak kazanmış olmak için yaptığınızı hatırlıyor musunuz? Hiç şüphesiz, yine hayır. Çünkü bu gerçek, baba olmaya çabalayanların olamamaları ve olmaktan çekinenlerin, ellerinde olmadan, harıl harıl baba olmalarıyle kendini göstermektedir.

"Paşa Baba, bu bir zorunlu kaza işi ki iyilik ve kötülüğünde yapıcının asla etkisi yoktur. Bunun için "yapmak" ta sizin isteğinize uyar doğaüstü bir etki payınız ve "yapılmış olmak" ta benim bir dileğim bulunmadıktan sonra; nasıl oluyor da biz bu yaradılış alanında alacaklı, borçlu oluyoruz?

"Evlâttan babaya böyle bir borç var sayılırsa, siz, anne ve babanıza olan borcunuzu, beni dünyaya getirmekle ödediniz. İşte bu bakımdan benden bir alacağınız yoktur. Ben de çocuk anası olunca bu vergiyi ödemiş olacağım. İşte bu mantıkla ve çağdaş kafa ile düşünürsek ödenmesi gereken borçlarımızın daima ileriye olduğunu görürüz; geriye değil... Bu sözlerim, Pabucu Büyük'ün hikmetlerine uymazsa ne yapalım... Biraz da böyle düşünmeye alışınız. Hayat böyle gerektiriyor. Zaman böyle istiyor. Çağımız bize bu dersi veriyor.

"Paşacığım, doğa sizi kavramış baba yapmış; beni yakalamış evlât etmiş... Biz ikimiz her türlü isteklerimize karşın baba, kız olmuşuz. Bu, bütün dünyaya boyun eğdiren genel bir yasa... Bunun iyiliğinde, kötülüğünde ne sizin bir damla etkiniz var; ne benim... Böyle doğa'nın gerçekçi ve uyarıcı

gözüyle görüp düşünürsek biribirimizden davaya kalkışmanın yersizliğini anlarız.

"Yaradılış, beni kundakla kucağınıza gönderdiği vakit, size bir babalık şefkati verdi. Beni okşayarak, severek büyütmek sizin için büyük bir zevkti. Hayatın, bizi aldatan bin bir hilesi içinde bir de bu tuzağı vardır. Benim, giderek büyüyen küçük varlığımdan siz babalık lezzetini, sefasını tattınız. Bu mutluluğu size vermedim mi? Daha ne istiyorsunuz? Bütün yaşadığım süre boyunca size kör körüne boyun eğmek mi? Hayır, bu olamaz. Bakınız niçin? Size onu da açıklayayım:

"Bir evlât sonuna dek çocuk kalamaz. Büyür. Kendi başına bir kişi olur. Kendini kendi duygularına, isteklerine, eğilimlerine göre yönetmek için silkinip bütün vasiliklerden; her kim olursa olsun, başkalarının buyruğundan, baskısından kurtulmak yollarını arar. Benim de kişilik duygularım olgunluk çağını bulunca kendi zevk ve irademle yaşamak isterim. Bu, doğa'nın bana verdiği bir haktır. Yaradılışın bana verdiği bu yetkimi kullanmama engel olmaya kalkışmak büyük haksızlıktır. Örneğin, sizin hoşlandığınız bazı şeylerden ben sıkılabilirim. Sizin beğendiğiniz bir şey bana iğrenç gelebilir. Bunun için bana hınç beslememeli, beni kınamamalısımz. Bende bu hoşlanmamazlığı, bu iğrenmeyi doğuran nedenleri aramalısınız. O zaman, meselede bana yönelir bir sorumluluk olmadığını görürsünüz. Bu pek önemli gerçeği iyice muhakeme edemeyip de bütün yaşadığnız sürece kişisel isteklerinizi bana, kendi isteklerim gibi tanıtmağa uğraşır iseniz birbirmize karşı baba, kız değil; uygar insan durumundan çıkmış oluruz. Dünyada sizin düşündüğünüz gibi sınırsız boyun eğerek yaşayan ne kadar baba ve evlât varsa bunların hepsi düzmeye ve zoraki birer durumdadır. Bunu biliniz. Zaten bütün geçimsizlikler işte buradan çıkıyor. Hayatın ve yaradılışın hikmetini bilmeli; baba da, evlât da karşılıklı görevlerinin sınırlarını aşmamalıdırlar.

"Ben evlendirilecek bir kızım. Bütün ömrümce bana eş olacak erkeği seçme hakkıma kimse karışmamalıdır. Çünkü dayanıksız birçok varlıkları silip süpüren şu hayat fırtınası içinde, hangi erkekle en sağlam bir yuva kurabileceğim sezgi-

sini doğa bana vermiştir. Bu kalabalık içinde bu yarınki eşimi seçeceğim. Buluşacağız; tanışacağız. Bu yoldaki kılavuzum kendi gönlüm, kendi eğilimimdir. Onun gönlü, onun eğilimidir. Ananın, babanın bu işteki ödevleri kaynaşan iki gönlün isteklerini yerine getirmekten, onamaktan ileri geçemez.

"Paşa Baba, hıncınızın, öfkenizin bütün şiddetine uğramak için ben ne yaptım? İkiyüzlülüğe, yalana tenezzül etmem. İşte tastamam doğruyu söylüyorum: Bir delikanlı beğendim. O da beni sevdi. Görüştük. Mektuplaştık. Telefonla konuştuk. Yasaların ve törelerin sınırı içinde birbirimizin olmaya karar verdik. Bu, beni bir odaya hapsedip kapıma bir de Kürt bekçi dikmek gibi aşırı kırgınlığı gerektiren bir hareket midir? Siz, sizi böyle Asya'yı işlemlere iten bu çürümüş düşüncelerle yaşadıkça daha çok zararlara, acılı sıkıntılara uğrarsınız. Hayat akıntılarının tersine yüzülmez. Çağdaş boraların esiş yönlerini inceleyerek düşünce pusulanızı ona uydurmalısınız. Bu kafa ile hem siz, acılar içinde yaşar; hem de etrafınızdaki zavallıları ezer, mutsuz kılarsınız.

"En ince bir yapracıktan en büyük bir file kadar bütün yaratıklar, bir gizli buyurganın iradelerine canla başla bağlanarak yaşarlar. Yaradılışımın yüreğimden kopardığı, önüne geçilmez içten bir ses, ruhumu sarsan heybetli bir emir bana: "böyle yap!" dedi. Boyun eğdim.

"Allaha ısmarladık Paşa Baba. Bundan sonra ekmeğinizle tutsak yaşamaktansa ekmeksiz özgür ölmeyi üstün tutuyorum... Siz düşüncelerinizle yaşayınız. Ben de benimkilerle..."

Eklenti: Baba yurdundan kaçıyor ama, bu kızın geliri yok, ne ile yaşayacak? dersiniz. Bizi sizin buyruğunuz altına sokan, sizin elinize bakmaktaki yoksulluğumuz ise; bu düşkünlüğümüzü doğuran yine sizin bencilliğinizdir. Bundan sonra bizi beslemekten kurtulacaksınız. Çünkü artık kâtiplik, esnaflık, doktorluk, avukatlık, biletçilik, vatmanlık hepsi bizim için...

Kaçık kızınız
Lemiye

Bu mektup, Paşa'ya bir asılma belgesi kadar ağır ve acı geldi. Daha dün, lalasının elinden tutarak okula gidip gelen bir

çocuk, bugün babasına doğadan, yaradılıştan, hayattan ders vermeğe kalkıyordu. Bu işitilmedik kuramları, bu gün görmedik hikmetleri, bu ekstra ekstra çağdaş felsefeyi zamanın hangi öğretmeni, hangi eşi yok üniversitede öğrenmişti. Oh ne iyi... Her kimin içinden utanç veren çirkin bir istek kabarırsa:

— Gizli ve zorlayıcı bir buyurgan bana böyle emretti. Benim yaşayış ödevim, bu yaradılış sesinin işaret ettiği yöne koşmaktır. Çünkü ona, karşı konulamaz...

mazeretiyle yakamızı bütün düşkünlüklerimize, kötü eğilimlerimize, canımızın isteklerine kaptırmayı, neredeyse, sevap saymak felsefe mesleği pek eğlenceli görünüyor. Yakın zamanda bu felsefeyi izleyenlerin çoğalacağına şüphe edilmez. Öyle zevkli bir (fatalizm) ki Doğu'nun son kuşağı, bu yaratışıyle evrene karşı övünse yeridir.

Lebip Paşa, zihnini kaplayan yoğun karamsarlık dumanını dağıtmak için cıgara üzerine cıgara, kahve üzerine kahve içerek düşünüyordu:

Kızının öğrenimine elden geldiğince özen göstermişti. Ne var ki Çağdaş programa, dumanı bütün bacaların üstünde tüten böyle yeni hikmetler konulmuş olduğunu bilmiyordu. Acaba yalnız kendi kızı Lemiye mi bu çağdaş felsefede bir olağanüstü ayrıcalıkla böyle eşsiz yetişmişti? Yoksa günün aydın Havva kızları bilim ve felsefede hep bu çırpıda mı öğrenim görmüşlerdi?

Paşa, cıgara dumanları arasından umutsuzca beynini yumruklayarak:

— Kız olsun, oğlan olsun çocuğunun eğitimine özen göster. Sonra bu sözlerle karşılaş... Yenilip yutulmaz eleştirilere, saldırılara uğra!... Benim öğrenimimle kızımınkinin arasında otuz yıllık bir fark var. İki zamanı ayıran uçurum ne kadar derin!... Hayatı görüşteki ve anlayıştaki bu ayrılık ne kadar büyük!... Allahım, böyle dörtnala insanlık nereye gidiyor? Büyükanamın çıkrıkla iplik büktüğünü, büyük teyzemin tezgâh önünde bez dokuduğunu gören gözlerim, bugün ne katlanılmaz şeylere tanık oluyor. Dün saygısız gözlere kapalı bir tapınak gibi sık kafesler, ağır perdeler arkasında; erkeğinin getireceğine kanaatle oturan, yalnız evinin işleriyle uğraşan, bu her yabancıdan kaçınan melek... Bugün geçimini sokağın pis

çamurları içinde kirlenerek aramağa çıkarsa!.. Doğu'nun namus geleneği nasıl korunabilir? Kızım, geçinmek için biletçilikten, vatmanlıktan söz ediyor. Batı'nın bize bugünkü uygararmağanı, ta topuğundan yüzüne kadar kadının vücudunu açmak oldu. Yarınki uygarlaşmamızda ayaklarımız, yüzümüz, gözümüz kanaya kanaya bütün geleneklerimizi yırtıp çiğneyerek, hangi yok edici yolların acılarına alışmaya uğraşarak yürümeğe çabalayacağız?..

Biri bu yüzyılın gerisinden, öteki tepesinden bakan baba ile kız... İşte her biri kendi hesabına böyle düşünüyorlardı. *Geçmiş* ile *gelecek* birbirine bu denli karşıt, dargın ve yüz çevirmişlerdi. Paşa düşündükçe fenalaşıyor. Kızının dehşet saçan sözlerinden içtiği ağının tehlikeli ve dayanılmaz sancısı gittikçe artıyordu. Lemiye tramvay biletçiliği, vatmanlığı ederek geçinemezdi. En sağlam delikanlıları az vakitte yıpratan böyle ağır işleri, kadınlara yükletecek kadar henüz memleketimiz, çok şükür, erkeksiz kalmamıştı. Sokaklardan fışkı, süprüntü toplayan temizlik işçileri, kılıklarından da anlaşılacağı gibi, öteden beri sefalete aşılanmış erkekle kadın arasında bir üçüncü cins teşkil eden zavallılardı. Bir paşa kızı Lemiye, yumuşak karyolasından inerek; anasımn, babasının kucaklarından sıyrılıp o nazlı hayatını, güzel besinleri iterek kaldırım üstünde yaşayamazdı...

Ah Lemiye, keşke vatman olaydı. Keşke sokak süpürerek yaşayaydı. O, bunlardan bin kat kötü, çok aşağı bir şey olmaya gitti. Piliç gibi körpe, güzel bir kız, geçimini sokakta aramak zorunda kalınca-.. İlk iş, hangi sermayesini geçerlik alanına sürerek geçinebilirdi? Paşa, hüngür hüngür ağlamağa başladı...

Eşi Tahire Hanım da elinde bir mendil ile odaya girdi. Kendi yaşlarını tutamadığı halde kocasını avutmaya kalkışarak:

— Paşacığım, bu kızın yaptığı çocukluktan başka bir şey değil... Nereye gidecek? Orada burada dolaşıp başını taştan taşa vurduktan sonra süklüm püklüm yine geleceği baba evidir... Üzerindeki beş on lira harçlığından başka bir şey alıp götürmemiş. Böyle zamanda ne ile geçinecek?

— Ah Hanım, ne kadar safsın. Umutsuzluktan beni öl-

dürmek için mi böyle söylüyorsun? Kızımız, üzerindeki beş on lira ile geçinilemeyeceğini bilmeyecek kadar çocuk mudur? O her şeyi mektubunda açıkça yazmış. Onun güvendiği yer var.

— Analık ateşiyle içim yanarak söylüyorum. Güvendiği dallar kurusun...

— Lemiye sevdiği herife kaçtı...

— Herif evli, çoluk çocuk sahibi...

— Evli olanların bir de metresleri bulunamaz mı?

— Paşa, kızımızı ezbere bu kadar kötülemeyiniz. Damarlarında sizin kanınız dolaşıyor. Hapsolmak cezası gücüne gitti. Umutsuzlukla o mektubu yazarak ne yaptığını, ne yapacağını bilmeden buradan kaçtı. Yok... yok... Ölür de o kız metresliği kabul etmez...

— Dediğin gibi olmasını, babalığın bütün ateşli gönlüyle Ulu Tanrı'dan dilerim. Ne var kiO'nun mektubunda bir babaya karşı kullandığı kâfirce çağdaş dil, bütün umutlarımı yok etti. Lemiye'nin, tertemiz bu eve dönmesi; bir ölünün mezarından dirilip ailesi arasına gelmesi kadar olağan dışıdır. Ulu Tanrı'm bir mucizeyle bizi Tanrısal lütfuna lâyık görecekse, bir diyeceğim yok...

İhtiyar karı, koca varlıklar ötesinden manevî bir avuntu bekler gibi idiler... Pek derin birer acı ile kirpiklerine sıralanan matem yaşları arasından birbirine bakıştılar...

XV

LEMİYE'nin kaçışı, yalnız anasını, babasını yaslara boğmadı. Bu kayboluşun acısıyle ezilen, bu felâketin etkisiyle ölüm dirim arasında çalkalanan biri daha vardı: Kasım Necati... Zavallı delikanlı, bir yerde duramıyor; hiç bir şeyle avunamıyor; Lemiye'nin — Hizmetçi kız kaçar gibi, hemen üstündeki üstünde, başındaki başında — koşa koşa gidip Behçet Hilmi'nin kolları arasına sığınmış olduğunu düşündükçe üzüntüsünden çıldırıyordu.

Havadis ağızdan ağıza yayıldı. Gazetelere ilân verilmiş gibi, birkaç gün içinde çevrede duymayan kalmadı.

Yayıcılardan birincisi Kurşuncu Halile Molla, ikincisi Fın-

dıkçı Seher... Bunların ağızlarından kopup öbür havadis tellâllarının dillerine düşünce, bütün Istanbul'da çalkalanmaya başladı. Gazeteler bile, günün bu meraklı sevda havadisinden kapalı, örtülü cümlelerde söz etmeden duramıyorlardı.

İşitenlerin içinde en çok heyecanlananlar Nevhayal ile Şaheser oldu. Biribirine:

— Oh, diyorlardı, oh, kâfir kız, ünlü kadınlar sırasına geçti. Bir hafta içinde bütün Istanbul, Lemiye'yi tanıdı. Biz, anılmayan, bilinmeyen adlarımızın can sıkıntısı altında ezilerek miskin miskin böyle evlerde oturalım.

Güzelliklerine çarçabuk ün kazandıramamak umutsuzluğuyle iki kız, dertleşirken Nigâr Hayrettin gelip çatarak:

— Aman, Allah akıllar versin, ne deli kızlarsınız. Böyle bir üne imrenilir mi? Geçenlerde arabada vurulan Nedime Hanım da dillere destan oldu. Cinayetle, fuhuşla ün kazanmayı kim ister? Tanrı'm alınlarımıza yazdıysa bozsun...

Sonra etekliğinin her bir kıvrımından etrafa havadis saçarak içeriye Fındıkçı Seher girer, İşitebildiği son cümlelere cevap vererek:

— Siz güzelliğinizle ün almak mı istiyorsunuz? Akşama, sabaha sıra size de gelecek. Hele Nevhayal'inki eli kulağında... O, şimdi Galip Nihat'ın üstüne Süha Pertev'i sevmiyor mu? Yangın sine sine, için için alıyor. Birdenbire parlayıverecek... Nevhayal, Lemiye'nin ününe niye imreniyor. Onun da Ledip Paşa kızından kalır yeri var mı? Babası onu Süha'ya vermezse o da kaçsın... Baksın o zaman Galip Nihat ne yapacak?.. Üç günde o da âleme bir parmak bal olur.

Bu sözlere karşı Nevhayal, sevinmeye benzer içinden gelen bir ürperişle silkinerek:

— Canım, Lemiye kaçtı da o kazalısı, belâlısı Kasım Necati, ne yapıyor ki ya da yapabilir ki ben Galip Nihat'tan korkayım...

O zaman Seher, gözlerini açıp ağzını iki avcunun arasına alarak hızlı söylemekten korkar gibi boğuk bir sesle:

— Sonra görürsünüz... Neler olacak... Zavallı oğlan hiç kendinde değil... Yaşadığını bilmiyor. Her gece eve cenaze gibi dört kişinin omzunda geliyor.

— Aklını başına toplayacak böyle bir zamanda kendini kaybetmek için içmekten ne çıkar?..

Fındıkçı Seher, cebinden çıkardığı buruşuk bir cıgara kâğıdı içine bir çimdik toz tütün koyup ağır ağır sararak:

— Ben böyle aşk, böyle ateş görmedim. Eski masallardaki sevdalar, bunun yanında sönük kalır. Görürsünüz bu oğlan bir gün bir iş görecek ki Mecnun'un başına kuşların yuva yaptığı, Ferhat'ın dağlar yardığı, Kerem'in cayır cayır yandığı bunun yanında hiç kalacak.

Nevhayal, gözlerinden, dudaklarından taşan bir alayla:

— Aman Seher, bire bin katarsın. Bu ne mübalâğa... Ha uçurdukça uçur bakalım. Hacıkadın çıkmazında oturan, Kantar idaresi yazıcılarından, Emine Hanımın oğlu sarhoş Necati... Bundan masal aşıklarına, ortaçağ kahramanlarına benzeyen olağanüstü ne hareket beklenebilir. Bu deli oğlanın yapacağı, olsa olsa, şu olur: Anasının birkaç kova su ile ıslattığı paslı tabancayı, bir gün nişan almadığı kimseleri vuracak bir sakarlıkla patlatmak!..

— Siz buradasınız, ben de buradayım. Ölmezsek ne olacağını görürüz.

Şaheser, küçümsemeyle kaşlarını çatarak:

— Necati, bu büyük kahramanlığa âlemi hayran etmek için ne bekliyor? Eşref saatı mı?

— Lemiye'nin nerede olduğu belli değil ki...

— Behçet Hilmi'ye kaçmış olduğunu şimdi sen söylemiyor muydun?

— Lemiye'nin babasına bırakmış olduğu mektuptan böyle anlaşılıyor. Lâkin Behçet Hilmi, sevgilisini alıp da nikâhlısının yanına götürmedi ya...Elbette bir yere sakladı...

— A Lemiye, babasının hapsettiği odadan kaçıp da sevgilisinin gizlediği odaya mı kapandı?..

— Öyle olacak...

— İki özlemin kavuştuğu bu gizli yer nerede acaba?

— Kasım Necati, işte bunu keşfe uğraşıyor.

Nevhayal, sinirli hareketlerle çırpınarak:

— Lemiye sıkıntılı bir kızdır. Üç günden fazla bir yerde kapanamaz... O, kendi kendine ortaya çıkar...

Şaheser — Senin sıkıntı dediğin, o yalnız başına iken olan

bir şeydir. Ve çok kez, insanın istediğiyle birlikte bulunamamasından ileri gelir. Gönül eşiyle bir kutuya girdikten sonra artık dışarıya çıkmak ister mi?

Nigâr Hayrettin — Aman kızlar, aman! Hepiniz sevgililerinizle birer kutuya kapanıncaya kadar ateşinizden kendi kendinizi yiyip bitireceksiniz. Hacivat'ın dediği gibi: "yâr bana bir eğlence!.." diye bağıralım mı?

Fındıkçı Seher, cıgarasını tabağa bastıra bastıra söndürerek:

— Hanımefendiler, size doyum olmaz. Çok işlerim var. Nereleri dolaşacağım. Müsaadenizle efendim...

Nevhayal — Seher, sende çok sırlar var, ama bize söylemiyorsun. Lemiye'ye ilişkin bildiklerin de bu kadar değildir.

Şaheser — Bize ne söylesin. Seher, topladığı havadisi ikiye ayırır: Birtakımını ortaya saçar. Birazını da değer fiyatla iştahlısına satmak için saklar.

Seher gülerek:

— Olabilir ya... Havadis satması ayıp mı? Eğer bu bir suç ise en önce gazeteleri ortadan kaldırmalı. Allaha ısmarladık... Allaha ısmarladık. Küçük hanımlar darısı başınıza... Lemiye'ye olanlar, inşallah, bir gün size de olur da sizin havadisinizi de satarak para kazanırım.

Seher, sokağa çıkınca doğru Sirkeci yolunu tutturur. Bir kantarcı kulübesinin önünde durarak kapısından içeri bakar. Necati, parmaklarına, dudağının kenarına mor mürekkep bulaşmış; koca bir defterin önünde kayıt yapmakla uğraşmaktadır. Delikanlı bunu görünce sık saçları, bir tepeli tavuk gibi, kabarmış başını defterden kaldırır. Ve hâlâ akşamın yorgunluğu akan yarı baygın gözleriyle bakarak:

— Gel bakalım Seherciğim...

— Ne var? "Mutlaka bugün bana kulübeye uğrasın." diye annene sıkı sıkıya tembih etmişsin...

Necati, konuğuna bir kalıp cıgara uzatarak:

— Kahve mi? Çay mı?

— Hiç birini istemem. Ben buraya seni zarara sokmaya gelmedim...

— O nasıl lakırdı Seher? Kimi kez öyle aynasızlaşırsın ki...

— A neye?.. Şimdiki bir fincan kahvenin parasıyle eskiden yarım okka alınırdı...

— Söyle canım söyle... Eski hesap başka, yenisi başka... Ben sana canımı versem yine hakkını ödeyemem...

— Ben de senin bu tatlı dillerine bayılırım ya. Lâkin Necati, yine gözlerin süzük, benzin çalık; hasta gibisin... Bu kızın aşkı seni ödürecek...

— Bakalım o mu beni ödürecek? Yoksa daha önce ben mi onu? Allah, kalbimi biliyor ya; planımda ölmek, öldürmek yok... Onu yola getirmek, birlikte mutlu olmak var... Fakat benim her türlü iyi niyetime karşı o, böyle bir faciayı mutlak gerektirirse ne diyeyim. Günahı onun boynuna. Şimdi önce onu düşmüş olduğu kurdun ağzından kurtaracağım. O herif ona yâr olmaz. Behçet'in soyu sopu, huyu, mesleği hakkında arastırmalarım, incelemelerim hep bunu gösteriyor... Lemiye, Behçet'in baştan çıkardığı ilk kadın değil ki...

— Biliyorum, biliyorum... Yorulma... A çocuk, sen de biraz küskünlük bilip de şu kızdan biraz soğusan a!... İşte seni istemiyor. Bu kadar hakarete katlanmayı, doğrusu senin gibi mert bir delikanlıya yaraştıramıyorum...

— Aşk öğüt dinlemez, bilirsin. Sen de boş yere çeneni yorma... Bana yüreğimden, ta ruhumdan fısıldayan bir ses; durmadan: "en sonunda Lemiye senin olacak" diyor...

— Lemiye, senden önce birkaç kişinin olduktan sonra nihayet senin olmuş, kaç para eder?

— Ben son dereceye kadar çalışacağım... İsteğime erebilirsem ne âlâ, eremezsem bir tabancanın aramızda bölüştüreceği kurşunlar davayı bitirecektir. Şimdi bırakalım bu lakırdıları... Ben seni buraya öğüt almak için değil; iş gördürmek için çağırdım.

— Senin aklının alevi bacasından çarpık çıkıyor. Bana gördüreceğin iş çapraz bir şey olmasın...

— Benim aklımın alevi çarpık çıkıyorsa, seninki doğru tütüyor ya... Sana iki önemli iş ısmarlayacağım.

— Birini becereyim de ötekini sonra...

— Yok, yok sen ikisini birden becerirsin...

— Söyle... Zevzeklik yetişir...

— Sen yüzünü tanınmaz bir biçime koyabilir misin?

— Hiç denemedim.

— Sonra sesini de değiştireceksin...

— A benim bu kadar büyük marifetlerim olsa tiyatro sanatçılığına girer, ayda üç yüz lira alırım. Memleketimizdeki bu artist kıtlığında suflörsüz iki lakırdıyı bir araya getiremeyen ne kem küm karılar, avuç doluları para alıyorlar... Söyleyişim onlardan çok düzgündür. Yüzümü boyasam onlardan bin kat güzel olurum.

— Seher, insaf et... Bir kadın yüzü de seninkinden daha çok boyanmaz ya... İşte bundan bir numara daha yukarısına palyaço derler... Hem öyle: "bir avuç para" diye alttan alta, bana bu göreceğin işten alacağın ücretin miktarını anlatma...

— Ay sen de lüzumundan fazla zekisin... Ben sana onu mu anlatmak istiyorum...

— Avuç dolusu veremezsen de, sana büsbütün bedava iş gördürecek değilim... Benim kocakarının sandığında, sepetinde ne varsa çalıp satarak "esmanını zat-i ismetinize takdim" edeceğim. İsterseniz onları satmadan size verebilirim. Büyükbabamdan kalma bir piryol saat... Annemin kılaptan işlemeli gelinlik kadife terlikleri, Şam işi bir çift sedefli yüksek nalın, içinde Ayet-el-Kürsi yazılı sarı tas, sırma kamçılı bir necef tespih, siyah atlas üzerine pul işlemeli bir kahve sitili...

Seher, öfkeyle karşısındakinin sözünü keserek:

— Sen bu antiklarını hep derle topla da müzeye gönder. Anana büyükbabasından, ona da büyükanasından kalmış şeyler... Ben sana para için iş görmüyorum...

— Ya ne için elmasım? Kara gözlerim için mi?

— Kara gözlerini Tanrı, sevdiğine bağışlasın. Ben sana hatır için iş göreceğim.

— Vallah hovarda kızsın... Beni utandırdın.

— Büsbütün bedava değil...

— Biraz çıtlat bakalım...

— Belki bir gün benim de sana bir işim düşer de Keresteci'lerin Faik'i, Bıçkıcı'nın Süleyman'ı, Dedezade Celâl'i, Şöför Raif'i etrafına toplayıp da imdâdıma yetişirsin...

— Bu kadar hovardayı niçin toplatacaksın? Ne var? Âşıkını dağa mı kaldırtacaksın?

— Aman zevzeklenme. Benim âşıkım, maşıkım yok...

— Ne yapacaksın? Karabaş mı olacaksın? Bir kadına bir erkek lâzım değil mi?

— Mutlaka sevip de varmak mı gerekir?

— Varmak lafını kaldır.

— Ne demek o?

— (Sosyalist) likte nikâh yokmuş...

— A bu laflar senin ağzına kadar düştü mü?

— Ne var? Beğenemiyor musun? Şimdi bütün şirketlerin işçileri, hamallar, camallar hepsi sosyalist.

— Evet biliyorum. Geçenlerde efendinin biri: "memleketimizin en büyük feylesofları sosyalistliğin kavramını anlayamadan; bütün okuma yazma bilmeyenlerimiz, bu mesleğin en ateşli yayıcısı kesildiler." diyordu. Bu sözcüğün anlamı o kadar zor mu? Ne demektir acaba?

— Elinde sopa ile köşe başında bekleyip amirin geçerken bir güzel dayak atmak... Bizim memleketteki benim anladığım kavramı bu... Onun için bu meslek iyi sopa, yumruk kullanabilecek güçlü, kuvvetli adamların harcı...

XVI

NECATİ, ufak bir tahta dolaptan, üzerindeki mavi yaftada yaldızlı bir üzüm salkımı görünen ufak bir şişe çıkarır. Kaba bir kadehin içine açık maun rengi bir sıvı akıtır.

Seher — Nedir o?

Necati, kadehi diktikten sonra:

— Konyak...

— Akşamları rakı... Gündüzleri de konyak mı içiyorsun?

— Ne yaparsın. İçimin alevini yine ateşle söndürmeğe uğraşıyorum. Bir tane de sana vereyim mi?

— A a etraftan bir gören olursa, genç kıza içiriyor; kim bilir niyeti nedir? derler...

— Ah aman ablacığım, benim sana karşı bir kötü niyetim olabilir mi? Hem burası neresi? Sirkeci'nin en civcivli bir yerindeyiz...

— İsterse tenha bir yerde olsun... Tanrı'm göstermesin... Aklıma öyle şey gelir mi hiç?...

Necati, bir konyak çektikten sonra başını Fındıkçı Seher'e doğru çarpıtıp iki gözünün bebeğini, onun suratına, şaşaloz acayip bir biçimde dikerek:

— Sen benim kız kardeşimsin. Hovardalıkta buna "pes" derler. Benim kılıcım ne kadar zağlı olsa seni kesmez artık. Aklına böyle bulantılı şeyler getirme... Şimdi seni bir kazaya uğratacağım hakkında gönlüne bir korku düşürmeden şu üzüm suyundan bir kadeh de sen çek bakalım.

— İlle beni sarhoş edip de ne yapacaksın sanki?

— Allah Allah, hâlâ gönlüne emniyet gelmedi mi? Bir insan bir kadeh konyakla küfelik olmaz. Korkma... Karşı karşıya birkaç tane atıştırırsak kafalarımız denk gelir. Pazarlıkta çabuk uyuşuruz. Sen bana önemli iki iş göreceğine söz vermedin mi?

Bu sırada kulübeye sırtı vestonlu, başı kalpaklı, baldırları dolaklı, kıvırcık saçlı, esmer, gürbüz bir delikanlı girer. Seher, bunu görünce, konyağa uzatmış olduğu elini geri çeker...

Bu yeni gelen genç, orada bulunan kadın misafire geçici bir göz attıktan sonra Necati'nin yanındaki dar bir yere sıkışır...

Kantar kâtibi, iki kadeh konyağın kafasına verdiği taze ısıyla onları tanıştırmaya girişir. Eliyle her iki konuğu birbirine göstererek:

— Hemşiremiz Seher Hanım... Kardeşimiz Şoför Raif Bey.

Fındıkçı Seher, "beylik" sözünün şöförlük sıfatıyle birleşmesine karşı, ince gülücüklerini tutamayarak Raif'i süzer...

Necati'nin sunduğu konyağı şoför, hiç yüzünü buruşturmadan bir solukta çeker.

Kantarcı, kadehi bir daha doldurup Seher'e uzatır. Fındıkçı, kırıtmalar içinde düzme bir ürküntü ile:

— Aa ne yapıyorsun?

— Çekinme canım, anlattık ya kardeşimizin şoför olduğunu... Raif Bey yabancı değildir. Bizim kumpanyanın en gözü açık üyelerindedir...

Şoför — İç Hanım iç... Vallah anamla kız kardeşim, li-

monata, boza versen hakaret sayarak kabul etmezler... İlle ya düziko olacak, ya şarap, ya konyak... Karının da matizi ne sulu oluyor, bilir misin? (Özür dilemek için Seher'e bakarak) Affedersiniz. Bir pot mu kırdık Hanımefendi?

Necati — Evet Gülhane parkındaki çamları bütün devirdin.

— Kusura bakmayınız serde şoförlük var. Ben yalnız çam değil; sokaklarda boyuna adam da devirim...

Konyağı içmesi için Necati sıkıştırdıkça Seher nazlanır. Şoför Raif, vestonunun yan cebinden yassı bir şişe çıkarır. Necati'nin elinden kadehi kapar. İçindekini ağzına döktükten sonra kendi şişesinden doldurup Seher'e sunarak:

— Hanımefendi bunu içiniz. Öyle Necati'ninki gibi kantarcılık dalaveresinden gelme fıçı konyağı değildir... Bir çift müşterim vardır. Anlarsın ya, erkek dişi birlikte... Bunları otomobille kimi kez Ayasağa'ya, Maslak'a, Büyükdere'ye, Bentler'e; kimi de Çendere'ye götürürüm. Dopdolu bir sepet kumanya ile gelirler... Sür, dedikleri yerde sürerim. Dur, dedikleri yerde dururum. İçkinin en fino çeşidinden türlüsü... Havyarından, balık yumurtasından, jigosundan, sucuğundan bilmem nesine kadar yiyeceğin hiç bir birahanede bulunmayan çeşitleri... Yeriz, içeriz. Kafaları alabildiğine tutarız. Benim işim otoyu kullanmak, midemi doldurmak, keyif üstüne keyfolmak, paraları cebe indirmek... Yalnız bir önemli ödevim vardır: Başımı çevirip de arkaya bakmamak... Kâfir Şeytan kimi zaman dürtüşler. Gözdür bu kayar. Ah neler de neler... Maydanozlu köfteler... İç Hanım iç; işte bu konyak, o nanezinin ziyafetinden kalma üç defa ekstra enfes bir şeydir. İç de bak. Ne ferahlık duyarsın... Ben seni otomobille bir seyrana çıkarayım da eğlentiyi gör...

Fındıkçı Seher, bu otomobil seyranı sözüne dayanamayarak kadehi diker...

Şoför — Nasıl?

Seher — Boğazımdan aşağı mis kokulu ruh gibi bir şey aktı. Gitti...

— Ya ben sana demedim mi?... O taşıdığım karı maldır mal... Allah böyle kötülere zeval vermesin. Sayelerinde yiyoruz, içiyoruz, para kırıyoruz. Kaç bulgurcuyu lapadak şapa

oturttu. Bir kere bulgurcnun — zenginlik enginde böyle bir kaya çarpıp da — omurgası sakatlandı mı çekiver kuyruğundan, mahvolur artık... O eski kalantorlardan şimdi birkaç tanesini görüyorum. Soluk palto, sarı beniz ile dolaşıp duruyorlar. Haramdır, diyorlar; ama herifler gün gördüler. Güzel şevdiler. Sefa sürdüler... Ölümlü dünyada bundan ötesi var mı? Ettikleri zevk yanlarına kâr kaldı.

Şoför Raif, koynundaki şişeden doldurup birer kadeh daha dağıtarak:

— Şimdi de otomobil ile zamparalık piyasası büsbütün durgun değil; ama o eski bolluk, o tatlı alışveriş, güzel güzel sevişme yok. Para kıt... Herif mangizi tüketince ya kendini öldürüyor ya aftosu... Bugünlerde arabama böyle bir çift sevdalı bindirip de kırlara açıldığım zaman ense kökümden ne zaman gümbedek tabanca patlayacak diye doğrusu üç buçuk atıyorum... Aşk ve dostluğa varıncaya kadar her şeye cinayet girdi babam... Âşık dostunu severken öldürüyor. (Dik dik Fındıkçı'ya bakarak) Seher Hanım, ah benim canım, üç dört kadehten sonra gözüme daha şatafatlı görünmeğe vaşladın. Mutlak seninle bir otomobil gezintisi yapmalıyız... Daha böyle senin gibi duru beyaz, al yanaklı, samur kaşlı arkadaşların yok mu? Biz de arkadaşları toplarız. Seyreyle sen eğlenceyi...

Seher, yapmacıklığı belli bir çatkınlıkla:
— Galiba sen beni yanlış anladın.

Necati hemen söze atılarak:

— Yoook Şöför Beyefendi, protesto ederim. Sen alabildiğine gitmeğe alışmış bir uçarısın... Kendine gel...

Şöför — Hemşiremiz, tabanca lafından korktu sanırım... O büyük cinayetler paralı, ağır masraflı sevişmelerde oluyor. Biz sosyalistçe bir eğlence yapacağız... Otomobili benden, yiyeceği Faik'ten, içkisi senden, şeftalisi Seher Hanımdan... Bu ortak eğlenceye, bu anlayışlı insanlar eğlencesine, bu ortaklaşa eğlenceye bir diyeceği olan varsa notere buyursun...

Necati — Hayır, sulh mahkemesine...
Şöför — Daha çıngar çıkarmadık ki sulh olalım babam...

Kulübenin küçük kapısından sığmak için uzun boyunu iki büklüm etmiş birisi içeri sokulur. Şöför Raif taşkın bir sevinçle:

— Vay imanım, Bıçkıcı Süleyman geldi. Ulan anan baban seni ne kalın kıyım dökmüşler... Bu ne boy, bu ne bos?... Hangi sulak yerde boy attın böyle? Kehtane sazlığında mı büyüdün? Vay kahpe oğlu be!... Moruğun bıçkıcı da, Nasrettin Hoca'nın leyleği gibi bacaklarından biçerek seni niye biçime koymamış?... Ne ise gel bakalım. Merhaba, al bir konyak. Bir dostluk kaldı.

Bıçkıcı Süleyman, kadehi dikip kulübenin içinde uzun boyunu sığdıracak bir yer araştırmakta iken Necati:

— Süleyman, hemen çömel çömel; şimdi başın kulübenin damını delecek...

Şöför — Süleyman, sen Eyüp vapurunun bacaları gibi, vücuduna, belinden yukarısını, istediğin vakit kaldırıp indirecek bir makine taktırmalısın.

Bıçkıcı Süleyman, bu şakalara sırıtmaya uğrayaşarak:

— Gürültüyü duymadınız mı?

Necati biraz telâşla:

— Ne var?

— Şimdi, şurada bir otomobil bir kadın çiğnedi.

Şöför — Pöf... Bu da havadis mi sanki?.. Elbette çiğneyecek... Bugün bu otomobiller hiç kimseyi çiğnemedi, diye bir haber getirirsen işte ben buna şaşarım...

Süleyman — Galiba şoför, senin gibi içkisini yan cebinde taşıyanlardan olacak...

Şöför — Tutuldu mu enayi?..

Süleyman — Yok... Yıldırım gibi çaktı, geçti.

Şöför — İşte bu kadar. Arkasından dürbünle baksan numarasını göremezsin. İki sokak geçtikten sonra üçüncüsüne saptın mı polis gelsin de bulsun. Çünkü her taraf otomobil dolu. Hangisi? İşte bunu keşfetmeğe keramet ister...

Necati — Raif, şimdiye kadar kaç kişi çiğnedin?

Şöför — Sayısını Allah bilir. Ben ne bileyim? Kayıt mı tutacağım?... Kimisi cıyak cıyak bağırır; kimisi hık diyemez. Tekerlekler, can damarlarından geçerse şıpın işi ruhunu uçurur. İnme'den daha yıldırımlamasına hafif bir ölümdür. Aha-

linin çoğunda, açlıktan kaçacak derman yok... Kimse otomobilin önüne düşmek istemez. Şöför de çiğnemek heveslisi değildir. Lâkin ecel gelince o kendi ayağıyle arabanın önüne çıkar, devirilir. Senin de basiretin bağlanır. Çiğner, geçersin... Ölende de kabahat yoktur; öldürende de... Alınyazısı böyle imiş; sözün kısası... Otomobiller, şehirdeki hayır kurumlarından çok, sefaletten insan kuratrıyor...

Süleyman — Şoför, sen de amma da atıyorsun... Sokakta adam çiğnemeyi hemen hemen sevap bir iş gibi göstereceksin..

Şöför — Sevap değilse de, pek de cezalı bir şey değil...

Süleyman — Neden?

Şöför — Çünkü çimdiye kadar çiğnenenlerin sayılarına karşılık kaç şöförün ceza görmüş olduğunu araştırabilirsen gerçeği anlarsın... Gazetelerin yazdıkları olaylar devede kulak. Günde on otomobil kazası olursa ancak bir ikisi yazılıyor. Ben bir günde ayrı ayrı sokaklarda bir dilenci ile bir çocuk ezdim de hiç ses çıkmadı.

Süleyman — Geçen gün Sirkeci'de Ankara Caddesi'nden inen kavşağın tam dört yol ağzında, köşeden birdenbire hızla çıkan bir otomobil, bir yaşlı efendiyi devirdi. Bereket versin ki araba zavallı adama yandan çarptı. Çamurluk onu yarım metre öteye, kaldırım taşları üzerine fırlattı. Tozlar içine yuvarlandı. Şöför ve arabanın içindeki efendiler hep fesli idiler. İhtiyarın kolu mu incindi? Bacağı mı kırıldı? Otomobildekiler başlarını çevirip bakmaya bile tenezzül etmediler. Caka ile geçip gittiler. Ne polis, ne de ahaliden bir hamiyetli, zavallıyı yerinden kaldırmayı aklına getirmedi. Etrafını bir seyirci halkası sardı. Nasıl kalkacak? diye bakıyorlardı. Ne ise adam sürüne sürüne kendini yaya kaldırımı üzerine attı. Seyircilerden bir kendini bilmez boşboğaz genç, kazaya uğramış zavallıya şöyle çıkıştı: "Ahmak herif, kör müsün? Koca otomobili görmüyor musun?" Gördünüz mü zeki insanı? Anladınız mı nezaketi? Güya otomobil, ihtiyara değil; ihtiyar, otomobile çatmış... Birisi de: "Öldü mü, öldü mü?" dedi. Bir başkası: "hayır" cevabını verdi. Bu "hayır" olumsuz karşılığında, kaçırılmış bir temasa fırsatı vardı. Çiğnenenin vücudu parçalanıp damarlarındaki kanlar boşanarak kaldırım üzerinde kırmızı bir gölceğiz olabileydi... Halk, sıcağı sıcağına kokusunu

alarak heyecanlı bir merakla seyredeceği bu gerçek levhadan vahşî bir temaşa zevki almış olacaktı. Sonra ihtiyar ayağa kalktı: "— Savulunuz efendiler. İşte görüyorsunuz ki ölmedim. Tatlı bir temaşanıza konu olamadığım için size karşı pek utandım. Fakat üzülmeyiniz. Görmeye düşkün olanlar için bu, az rastlanan bir manzara değildir. Bu köşe başlarında dolaşınız. Bugün değilse yarın aynı olayın bir daha olacağını; yani tekerleklerin altında parçalanmış bir suçsuzun bol kanıyle kaldırımların ala boyandığını görürsünüz."

Şöför — İhtiyarın parası olsaydı otomobile biner, günde birkaç kişi de o çiğnerdi. Paraları olmayanlar böyle sade suya feylesof kesilirler...

Süleyman — Para, dedin de aklıma geldi.

Şöför — Ne var? Dızdızcılık mı yapacağız?

Necati — Susunuz be... Biri duyarsa (Necati ve Ortakları) diye hepimizi deliğe tıkarlar. Ben şimdi sevdamın ateşinden dünyalara sığamıyorum. Delikte sıkıntıdan geberir giderim...

Şöför — Ne korkuyorsun?... Kumpanyamızda Seher Hamm da var. Kadın, erkek bir arada mis gibi eğlenir, gideriz...

Sefer — Ben böyle şakadan hoşlanmam. Tanrı'm göstermesin. Adını işitirim; ama hapishane nasıl şeydir? Görmedim...

Süleyman — Lafımı kesmeyiniz. Devrimci feylesofun biri çıkmış; dünyada ne kadar para varsa insanlar arasında eşit olarak üleştirecekmiş...

Şöför — Bu, parasızların durmadan sayıkladıkları bir kuruntudur. Böyle bir peygamberin çıkmasını beklerler, dururlar. Artık dünyaya ne peygamber, ne İskender, ne Napol yon gelemeyeceğini ne kadar ilân etsek boştur. Yine herkesin kulağı kirişte... Çünkü halk, bu sıkıntılardan, mucizeden başka bir yolla kurtulamayacağını biliyor.

XVII

KULÜBEDEN içeriye, genç yaşında içkiden burnu domates gibi kızarmış tıknazca, derbeder kılıklı biri girer.

Necati — Vay Dedezade'm...

Dedezade — Hu erenler!..

Şöfür — Celâl, para lafını kaç kilometre uzaktan işittin de geldin?..

Dedezade — Erenler ben mangıra tapanlardan değilim. Konyak kokusunu aldım da geldim.

Süleyman — Sokulma... Stop et be! Nereye oturacaksın? Necati, kulübenin kapısına: "dolmuştur" levhasını as...

Necati, kadehe konyak doldurur. Dede'ye sunar. Celâl, kadehi bir yudumda çeker:

— Eyvallah... (Şöför Raif'e dönerek) Haniya sende hanım konyağı vardı. Sun bakalım...

Şöför — "İçki, bellek gücünü bitirir" derler, ama Dedezadem, hanım konyağının tadını hiç unutmaz.

Celâl, ikinci konyağı çektikten sonra:

Söyle bana ah ben neyim?
Ben bir seyyar meyhaneyim
Bu kârgehte kârhaneyim
Kâinatta bir taneyim;
Mestaneyim, mestaneyim.

Şöför — Dede, sen sazını alıp Avratpazarı'na gideceğine yanılıp buraya geldin.

Dedezade Celâl, etrafına bakınıp Fındıkçı Seher'e göz iliştirerek:

— Hu erenler! meclisimiş şenlenmiş... İçimizde müennes canlar da var... Bir konyak da şu al yanaklı hanımın aşkına yahu...

Lâl-i ruhun fark olunmaz elmadan
Sine sönmez bir buseni almadan (1).

Seher, kendini süzen konyaklı gözleri daha çok büyülemek için kırıla döküle ayağa kalkarak:

(1) Yanağının kırmızısı elmadan ayırt edilmez. Bir öpücük almadan bağrımdaki ateş sönmez.

— Bu kadar sarhoşun içinde bir tek kadın yaraşmıyor... Gidiyorum Necati, beni bunun için mi çağırdın?

Necati telâşla:

— Yok canım yok, otur. Sana söyleyeceklerimden daha bir sözcük açmadım. Bu efendiler için: "bizim kumpanyadan" demedim mi? Hepsi can ciğerdir. Yürekleri temizdir. Şakaları boldur, işte o kadar. Bunlarsız iş olmaz. İşi birlikte görüşeceğiz, tartışacağız.

Seher, ne yapacağını kestirmeye uğraşır bir duraksamayla kırıta kırıta ayakta dururken Dedezade — sabah gıdası olarak meyhanelerden çaktığı konyakların cilâsıyle — boyalı kadına bakıp bakıp hemen içine doğuveren şu dizeleri söyler:

Afet-i devran, serv-i hıraman,
Vechinde nümayan seb-i alvan (1)

Kasım Necati büyük bir üstelemeyle:

— Seher Hanım, otur canım. Sen bu efendilere bir kere alışsan yarım dakika yanlarından ayrılmazsın. Aramızda dönen dalavereleri bilsen...

Fındıkçı Seher ağır bir tutumla oturur. Dedezade Celâl, Necati'den bir kadeh konyak diledikten sonra yine baygın gözlerini kıza dikerek:

Hoş boyamış nakkaş seni
Meftun ettin hanım beni.

Şöför — Dedem, burası ayyaşlar akademyası değil. Kes artık şiirlerini... Bugün önemli görüşmelerimiz olacak...

Dedezade, kendinden geçer bir süzgünlükle Seher'e bakarak:

— Yürekten doğuyor.

Şöför — Hanıma da o kadar yanık yanık göz atma... Sonra sıkılır kaçar... Kumpanyamızın kadın üyeye ihtiyacı şiddetli... Seher Hanımı kendimize ısındırırsak o gidip kendi gibi daha başka hanımlar getirecek...

---

(1) Çağın afeti (insanın aklını başından alan güzel!) çalınan servi... Yüzünde renklerin yedisi de görünen (güzel)...

Dedezade — Oh Oh ne iyi... Fakat ortaklığımızın, böyle sekiz erkek içinde, bir kadın üyesi bulunursa aramızda hır eksik olmaz. Ne var ki erkeklerin sayılarına eşit kadın üye bulunursa gel keyfim gel. Artık hiç birimizin gözü dışarıda kalmaz. İşler yolunda gider. Bet bereket artar...

Bıçkıcı Süleyman — Ne bekliyoruz. Komple miyiz?

Necati — Keresteci Faik'i bekliyoruz. Etrafta müfettişler dolaşıyor. Ben bugünlerde buradan ayrılamıyorum. Araştırmaya Faik'i gönderiyorum. Kaç gündür benim hesabıma yaşıyor. Beyoğlu'nda birahanelerde yiyip içiyor. Üzerimde ne varsa söküldüm. Bittim.

Dedezade — Allah Allah, Beyoğlu birahanelerinde bir görev var da, benim gibi uyanık bir can dururken Faik gönderilir mi? O bu işte benim topuğuma varabilir mi?

Şöför — Dede sus...

Dedezade — Nasıl susayım... Tekel'de içkiler üzerine bir denetçilik istedim vermediler. Kumpanyamızda içkili ödev olur; beni yan çizersiniz. Bizim en büyük kusurumuz, hiç bir göreve o işin eri olanları atamakta başarı gösterememekliğimizdir.

Kulübenin kapısından tilki yüzlü bir gencin kafası uzanır. Uzun çenesiyle sivri burnunun arasından şu ses duyulur:

— Dedezade, yine kime atıp tutuyorsun?

Bütün gözler kapıya yönelir ve hemen hep birden:

— Oo! Faik geldi. Nerede kaldın? Karar vermek için meclisin üyeleri; erkeği, kadını hep seni bekliyoruz...

Necati benzi uçar, dili kekeler bir telâşla:

— Ne yaptın?

Dedezade — Ne yapacak? Yedi, içti; sağlığına dua ederek geldi...

Dedenin lafına kimse aldırmaz. Hep kulaklar yeni gelene verilir:

Faik — Bu defa boş gelmedim. İz üzerindeyim.

Necati, bayılır gibi bir göz kayıkyığıyle Faik'in boynuna sarılarak:

— Aman kardeşim, ağzını öpeyim...

Dedezade — Bu güzel haber üzerine ve erenler aşkına, yanıklara birer konyak sebil etmelisiniz...

Necati, Dedeye dönerek öfke ile şaka arasında:

— Dede, sesini kes. Rakıyla, şarapla, konyakla seni boğmak boynuma borç olsun...

Dede — Bu dediğin tufan bir gün burada olacak. Çünkü Amerika, kendi uyrukları için yasak ettiği içkileri vapur doluları buralara gönderecekmiş. Bizim gazeteler bu önemli havadisten hiç söz etmiyorlar. Kızılhaç iyi, Kızılay pekiyi; fakat şu Yeşilay ne olacak?.. Yalvarırım, hiç bir ülkenin göklerinde bu renkte bir ay yavrusu gördünüz mü?

Artık kimse sarhoşu dinlemiyordu. Kulaklar hep Keresteci Faik'te idi. O söylüyordu:

— Behçet Hilmi Beyi kolay yenilir bir adam sanmayınız. Herif kurnaz, atak ve paralı... Lemiye Lebip'i kapattı. Artık kimse için bu, bir sır değil... Kız, babasının evinden kaçarken bunu mektubuna yazmış. Fakat nereye kapattı? Her halde büyük bankaların, lira kilitlemek için zenginlere kiraya verdikleri demir kasalardan birine değil... Behçet'in metresi, sizin ve benim gibi, Istanbul'un bir köşesinde bu açık havayı teneffüs ediyor. Bu hokkabazın yuvarlağını, bu yüz binlerce damların hangisinin altından bulup çıkaracağız? Benim bir düşüncem, bir kuramım vardır: Böyle bilinmez şeyler içinde bunalıp kalınca bir tek bilinir şey; fakat sağlam, şaşmaz bir bilinir ipucu bulmağa çalışırım. Sonra bilinen şeyler çiftleşir, üçleşir, dörtleşir... En sonunda gerçeği enselemek, başarının sınırları içine girer. Bu işteki ilk bilinecek şeyi çok güçlük çekmeden buldum: Behçet Hilmi, eşi Nebile hanımdan çok çekiniyor. Çünkü kocasının Lemiye ile olan sevişmesi hakkında onun kulağına çok şey fısılamışlar. Kadın kuşkuda... Bu yüzden Behçet, geceleri evinden başka yere gidemiyor. Bütün hareketleri kontrol altında. Kadının hakkı yok mu? Yedir, içir, giydir, kuşat, cebine avuçla para koy... Bir de güzel göreve geçirt. Senin yüzünden kazandığı bu saygınlığı, bu paraları, bu erki Beyefendi gitsin birtakım karılar ve söylenemez sevdalar ile sana hiyanet etmekte kullansın. Behçet'in zayıf tarafı işte bu... Karısına karşı olan durumu... Ben onu bu amansız tarafından yakaladım. Beyimiz, sevgilisinin yanına geceleri gidemeyince ne yapacak? Bu görüşmeleri gündüzleri yapacak. Bu pek doğal bir şey... Fakat gündüzleri, sırasıyle beş altı eve de gitmek zorunda: Bunlardan biri büyükbabasının, öbürü

halasının, başka hısımlarından bilmem kimlerin evleri... Gel de şimdi Lemiye'nin bu evlerden hangisinde kapalı olduğunu bul bakalım. Bu yakın ve namuslu hısımları içinde Behçet'in metresini evlerinde saklayacak kadar küçüklük gösterenler bulunabilir mi? Bu da bir mesele... Kasım Necati'yi Behçet'e pek azılı, pek cana kıyan bir rakip olarak anlattıktan sonra kimliğini ve şeklini iyiden iyiye tamtmak için de fotoğrafını vermişler. Bunu da haber aldım. Behçet'in gözleri, sokakta, durmadan dört yanını kollamaktan geri kalmıyor. Bereket versin ki beni hiç tanımıyor. Ben uzaktan uzağa; fakat gölge gibi arkasından ayrılmıyorum. Kendimi elden geldiğince ona göstermemeğe uğraşıyorum: Çünkü aynı yüz, birkaç defa gözüne çarparsa elbet kuşkulanır.

Dedezade — Vay babam vay. "Devr-i sabıkta zaptiye nazırı muavini" miydin- Yoksa bu derece ince hafiyeliği sinemalardan mı öğrendin. Her nasıl olursa olsun, bu uzun serüven içkisiz dinlenmez. Arada bir etrafı sulamalı... Gövdemdeki örgenlerden bazıları beklemeğe ve katlanmağa idmanlıdır. Hayatın kendilerini umutlandırdığı lezzetlerden yoksunluğa uzun süre katlanabilirler. Derviş huyludurlar. Lâkin ağzım edepsiz, midem ise çok arsızdır. İçkisiz duramaz... Efendiler, içinizde bir "bade-perest" (1) bulunduğunu unutmayınız.

Dedezade'nin bu sarhoşça saçmalarına önem veren olmuyor; herkes kulak kesilmiş, bütün dikkatiyle Faik'i dinliyorlardı. O, dolaptaki şişe ile kadehin yerlerini keşfetti. Beş on dakikada bir oraya uzanıp çekmeye başladı...

Faik sözünü kesmiyordu:

— Behçet'in bu sık akraba ziyaretleri, pek hayırlı bir evlât olduğundan değil; kendini kollayan varsa onlara şaşırtma vermek için yapılan bir manevra idi. Bu şaşırtmaçlara karşı şaşırmamak gerekti. Hani ya kadınların, kendilerine özgü bir oyunda yüzüğün hangi fincanın altında saklı olduğunu bulmak için kullandıkları bir usul vardır: "Ya şundadır, ya bunda, helvacının kızında" derler. Ben böyle mırıldanarak evden eve Behçet'i izliyordum. Lemiye'nin sevdalısı bir gün halasının evine girdi. Dışarıda beklerim beklerim çıkmaz. Menzilhane beygiri

(1) Şaraba tapan, içkiye düşkün, çok içer...

gibi sokaklarda dolaşırım. Gözlerim hep kapıda; çıkmaz. Ortalık karardı; çıkmaz. Aldı beni bir merak. Beyefendi bu geceyi halasının evinde mi geçirecek? Hani ya o, hiç bir geceyi karısının yanından başka yerde geçiremezdi? Benim araştırmalarım mı yanlış? Yoksa Beyefendi mi alışkanlığını bozdu? Evden uşak kılıklı birisi çıktı. Hemen yanına sokularak sordum:

"— Burası Eski Kuponlar İdaresi müdürü Behçet Beyefendinin halasının konağı delil mi?

"Uşak hiç bir şeyden kuşkulanmaz bir saflıkla cevap verdi.

"— Evet...

"— Kendisiin görmek isterim...

"— Kimi? Hanımefendiyi mi? Beyi mi?

"— Behçet Beyefendiyi...

"— Bugün burada idi, ama üç dört saat oluyor gitti...

— "Nereye gittiğini biliyor musunuz?

"— Hayır...

"Uşak yürüdü. Ben mıhlanmış gibi orada kaldım. Gözlerimi kapıdan hiç ayırmamıştım. Bey gitmiş de ben neden görmemişim? Acaba arkasından geldiğimi anladı da beni sattı mı? Bu, kanatlanıp da kuş gibi damdan uçmadı ya?.. Evin başka sokağa kapısı var mı? Arada bir cebimdeki elektrik fenerini kullanarak evin dört tarafını dolaşmaya, girinti ve çıkıntılarını incelemeye başladım. Evin arka sokağa bir ahır ya da arabalık kapısı bulunduğunu öğrendim. Ha! hiç şüphesiz Behçet buradan çıkıp gitmiştir. Fakat niçin? Peşinde beni mi sezinledi? Yoksa bu arka kapıdan çıkmakta hiç benimle ilgisi olmayan bir maksadı mı vardı? Ya da hiç bir niyet ve hesaba dayanmayarak mı buradan çıkıp gitti? İşte cevap isteyen üç soru..."

XVIII

BU sırada kulübe kapısından Galip Nihat'ın kuruca esmer yüzlü başı göründü. Dedezade, bu son ziyaretçiye karşı birden parlayarak bağırdı:

— Gelmeyiniz artık... Vallah konyak kalmadı. Şişede bir kadeh ancak var. O da özüm için...

Galip Nihat bir güceniklik gülümsemesiyle:

— Dedem, hiç üzülme. Konyağına ortak olmaya gelmedim. Böyle vakitsiz konyak içmekten lezzet almak için, senin içki düşkünü midenle benimkini trampa etmeliyim... (Ötekilere dönerek) Sizi biraz dinledim. Behçet Hilmi'den bahsediyorsunuz. Vallah çocuk terbiyeli, insan çocuk..

Kasım Necati kabararak:

— Her ne sebeple olursa olsun, o uğursuzun övülmesini dinlemeğe katlanamam...

Galip Nihat — Kızma Necati kardeşim... Bakınız Behçet Hilmi, size karşı ne derece sakıntı ile hareket ediyor. Sevdasını herkesten gizliyor. Bir de gelip benimkileri görünüz. İşte şimdi Gülhane parkında, Nevhayal ile Süha Pertev diz dize bankoda oturuyorlar. Bunların da anaları, babaları var. Elin dilinden, hiç bir şeyden çekinmiyorlar...

Kasım Necati — Çekinmiyorlarsa enayiliğine doyma... Tabancan yoksa al, benimkini vereyim. Git iki kurşunla hesaplarını gör. Parkta bir iki intihar oldu. O tarihsel bahçenin olaylar defterine bir de sevda yüzünden öldürme yazılsın... Bununla ünü artar.

Şöför Raif — Sevdalı efendiler, lafa toplam kesiniz. Konu piç olmasın. Önce Behçet Beyle Lemiye Hanımın hesaplarını görelim. Sonra ötekilerinkini de temizleriz. İşimiz ne?.. Arkadaş arkadaşa böyle günde yarar. Hem bir iki başarıdan sonra şurada, handa bir oda tutar, üzerine:

Sevdaya hiyanet edenlerden öç alma idarehanesi

diye bir levha asarız.

Dedezade son konyağı çekerek:

— Elde para olsa... Her zaman aklıma gelir... Hem sevabı var, hem gelir sağlar... Gizli doğuracak kadınlara özgü bir doğumevi açmalı. Sır saklanacağına iyice inandırmalı. İnsan hem etek dolusu para kazanır; hem yılda birçok insan yavrusu, analarının elleriyle boğulmaktan kurtulur. Nufusun artmasına hizmet edilmiş olur... Şimdiye dek bu önemli konuyu düşünen ne bir hayır sahibi feylesof, ne akıllı bir zengin görüldü. Yalnız sevişmemeli... Sevginin doğal meyvesine kundak, bir sıcak kucak ve daha birçok şeyler hazırlamalı...

Dedezade, zembereği başanmış bir makine gibi dırıl dırıl dırlanıyor; kimsenin kendini dinlemediğen hiç önem vermiyordu...

Hepsinin gözü Faik'te, kulakları onun ağzından çıkacak sözlerde idi. O anlatıyordu:

— Şimdi ben hala hanımın arka kapısında dolaşıyor, hem de önüme çıkan üç soruya karşılık bulmaya uğraşıyordum. Bunlara birçok cevaplar buldum. Bu düşündüklerim gerçeğe uygun muydu? Kim bilir? O akşam oradan çekildim. Ertesi günü Behçet'i yine izledim. Eski Kuponlar İdaresi Müdürü bu defa büyükbabasının ziyaretine gitti. Evin kapısından, elini kolunu sallayarak girdi. İçeride bir saat kadar kaldı. Yine aynı kapıdan çıktı. Görevi başına gitti. Hısımlarından öbürlerini de ziyarette kısa kalıyor. Yine girdiği kapıdan çıkıyor. İşine gidiyor. Halasını ziyarete yeniden sıra geldi. Ben bu defa kollama yerimi değiştirdim. Arka kapıyı gören köşenin ardına gizlendim. Başımı arada sırada uzatıp kapıyı gözetliyordum. Sokağın ta öbür başından şöför kılıklı biri çıkıverdi. Elinde cıgara ile dolaşıyor, o da benim gibi gözlerini hala hanımın arka kapısından ayırmıyordu. Şimdi ben iyice pirelendim. Hiç şüphe yok; o herif orada boşuna dolaşmıyordu. Fakat gerçeği nasıl anlamalı? Hemen ben de bir cıgara yaktım. Basbayağı bir geçici tutumuyle öksürüp sokağa tükürerek o yana doğru yürüdüm. Ona hiç bakmıyormuşum gibi, bir aldırışsızlıkla herifin yanından geçtim. O da bana önem vermedi. Onun gözleri hep Hala Hanımın kapısında idi. Herifi arkamda bırakıp da öbür köşeyi dönünce iki adım ötede bir otomobil gördüm. Araba pek kapalı bir biçimde idi. Perdeleri hemen yarıya inikti. Eğildim baktım. İçinde kimse yoktu. Şöför yeri de boştu. Arkasından yorulduğum bu bilmecenin üzerine şafak atıyor gibiydi. Besbelli Behçet Hilmi, sevgilisi Lemiye'nin gizlendiği yere bu araçla uçacaktı. Hemen otonun numarasına göz attım. Birinci Dairenin seksen beşinci arabasıydı... Numarayı hemen defterime yazamadım. Bunu büyük bir dikkatle zihnime yazıp yürüdüm. Şimdi ne yapacaktım? O anda bir otomobil de bana lâzımdı. Ne var ki kimi şeyler önce gerçeğe yakın görünür de sonra büsbütün aksi çıkar. Seksen beş numaralı arabayı izlemeden önce, her halde Behçet Hilmi'nin, onun, içine bindiğini görmek

gerekiyordu. Hiç durmadım yürüdüm. Sokağı dolaşarak yine öbür köşe başındaki kollama yerime geldim. Hemen bütün dikkatimle ileriye baktım. Sokağın ağzında dolaşan şöförden iz yok... Ovvv- işte bu berbat... Behçet Beyi yine mi kaçırdık? Bu kurnaz kuşu yine mi uçurduk? Ben sokağın bir başından öbürüne gitmek için, başka uzun bir sokağı dolaşıncaya kadar, ister istemez, sekiz on dakika harcamıştım. İşte bu süre içinde Beyefendi otosuna atlayıp savuşmuş. Acaba öyle mi? Şöför belki arabasının yanına gitmiştir, dedim. İleriye, köşe başına yürüdüm. Eyvah otomobilin yerinde yeller esiyordu. Ne yana gitti? Eminönü'ne mi? Fatih'e mi? Aksaray'a mı? Ve daha düşünemediğim bir yere mi? İşte bunu bulmak falcılığa bağlı idi. Hızlı bir otomobil sekiz on dakikada Istanbul'un bir ucundan öbürüne gidebilir. İşte araştırmalarım bu noktada kaldı. İşin ilerisine gidebilmek için Behçet Beyin halasım ziyaret edeceği günü beklemek gerekiyor.

Şöför Raif, cakalı bir ağızla söze atılarak:

— Behçet'in halasını ziyarete gitmesini beklemenin yeri yok. Araştırmaların alt tarafını bana bırak...

Faik biraz şaşırarak:

— Nereden ve nasıl araştıracaksın?

— 85 numaralı otomobil tanıdım. Göçmen Zekeriya'mn arabası...

Faik — Bravoo...

Süleyman — İş yoluna giriyor.

Raif — Ben onu yarın akşama meyhanede yakalarım. İki kadeh içirince bülbül gibi söyletirim...

Dedezade — Meyhaneye giderken beni unutma... Şaklabanlık ederim. Şöför Zekeriya'ya bütün sırlarım döktürtürüm. Yardaksız hokkabaz olmaz. Ne yapalım? Geçinmek için iyiye, kötüye yardakçılıktan başka yol kalmadı. Karnını doyurmak için eline fena fırsat düşerse kötü insanlardan olursun. Kabahat kimde?... Doğruluk, tok karnına korunabilir bir iyi huydur. Açlardan korkmalı, derler. Şimdi bütün dünya aç... Kimseden hayır beklememeli. Birbirimizden korkmalıyız...

Şöför — Dede, vaiz ve öğüt vermek istiyorsan burası yeri değil... İçkiye tövbe et, üç ayları bekle... Kendine göre

bir cemaat bul. İstediğin kadar söylen biz hepimiz, anadan doğmadan öğüdümüzü almışız...

Dede, bu öğütle kanmadı. O, yine kendi öğütlerini durmadan sıralıyordu. Onun dırdırından kurtulmanın en iyi yolu onu dinlememekti. Söyleyebildiği kadar söylensin... Öyle yaptılar.

Keresteci Faik, Raif'ten sordu:

— Şöför Zekeriya'yı ne vakit sarhoş edip ağzından laf alacaksın?

— Yapabilirsem bu akşam.

Faik — Bu işte bize gayet zeki bir ya da iki kadının yardımı gerek...

Necati, Fındıkçı'yı göstererek:

— İşte Seher Hanım kardeşimizi onun için çağırttım?

Faik — Lemiye Hanım bu Seher Hanımı tanır mı?

Seher — Lemiye beni tanır. Hem de pek iyi tanır. Her şeyi yaparım; yalnız çehremi değiştiremem. O sanat elimden gelmez... Lâkin bu işi kendisine emniyetle gördürebilecek size başka bir kadın bulabilirim...

Raif — Oldu...

Dedezade — Lemiye Hanımın tanımadığı bir erkek varsa o da benim... Ne o beni bilir; ne ben onu bilirim. Lâkin bu tavcılık için kaç şişe rakı parası ücret vereceğini benim önceden bilmem gerekir...

Sarhoşa hiç kulak asan olmaz. Görüşmeler sürüp gider:

Faik — Bu kadınlardan birini Behçet'in eşi Nebile Hanımı kocasına karşı kışkırtmak için kullanacağız. Ötekini de Lemiye'yi avlamak için...

Dedezade — Deyimlere dikkat... Kışkırtmak, avlamak,. Nasıl oldu da ben, tertemiz yürekli bir tarikat adamı böyle bir fesat topluluğuna karıştım. Bilemiyorum.

Hiç aldıran olmaz.

Seher — Nebile Hanım'la görülecek işi ben yaparım. Çünkü o hanımla birbirimizi hiç tanımadığımız için her ne yapmak gerekirse, kendimi ona o yolda takdim edebilirim. Lemiye'yi bulunduğu delikte ürkütmeden yakalayarak kadını da istediğiniz saatta buraya getireceğime söz veririm.

Dedezade, gitikçe kekemeliği artan bir söyleyişle:

— Bu bir sürü fesatçı katıra, şimdi de iki yaman postal ka-

rıştı. Fesat kazanı kaynıyor. Ulu Tanrı'm sen Muhammet ümmetini bunların şerlerinden kurtar. Öğüt veriyorum, dinlemiyorlar. Yakayı ele verirlerse onların arasında beni de kavrayacaklar. Benim doğruluğumu, yüreğimin temizliğini Ulu Tanrı'm bilir. Bu canice dalaverelerin içinde, birkaç kadeh içki ziftlenmekten başka bir çıkarım yok... Suyum, ekmeğim beni bu kötülükler kaynağına çekiyor.

Şoför — Faik, sen yine Hala Hanımın arka kapısındaki gözcülüğünü bırakma. İkimizin ayrı ayrı araştırmalarımız bir noktaya doğru yol alırsa amaca çabuk varırız. Şimdi buradakiler yarın yine bu saatta hep birleşelim...

Faik — Nerede?

Şoför, Keresteci Faik'in kulağına eğilerek:

— Gülhane Parkında, saray duvarının altında...

Dedezade huylanarak:

— Benden gizli mi? Benden bir şey gizlenemez. Her şeyin içyüzünü bilenlerdenim. Bu gece istihareye yatar, nerede toplanacağınızı anlar, orada sizi yakalarım.

XIX

ŞOFÖR Raif o akşam şoför Zekeriya'yı Galata'da bir kuytu meyhaneye düşürür. Birinci ikinci kadehlerde, öğrenmek istediği şeylere yanaşmayarak hep alargadan laflar konuşur. Kadehlerin artan sayılarıyle ağızlar kızışıp beyinler parlamaya başlayınca basbayağı bir söze giriişyormuş gibi, meselenin önemini hiç belli etmeyerek konuyu açar:

— Zekeriya, pek iyi dikkat etmedim ama, bana öyle geldi. Sen bugünlerde tuhaf bir müşteri taşıyorsun...

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak? Herif, arabanın içinde, yabancıdan kaçının bir kadınmış gibi, perdeleri yarıdan aşağı indiriyor. Kimseye görünmek istemiyor...

— Ha şu şık beyden bahsetmek istiyorsun...

— Şık mı? Babayane mi? Yaşlı mı? Genç mi? Görünmüyor ki.

— Şık, genç, güzel...

— Herkesten bu kadar niçin saklanıyor?

— Ne bileyim ben... Herkesin bir türlü dalaveresi var.
— Adı ne?
— Adım da bilmem. Bana parayı bol veriyor. Ötesi neme gerek. Haftada üç gün götürüp getiriyorum...
— Nereden nereye götürüyorsun?
— Dizdariye taraflarında bir evin arka kapısından alıyorum. Beyoğlu'na götürüyorum...

Şoför Raif, boğazına dikilen heyecan gıcığım savmaya çalışarak:
— Beyoğlu'na, nereye?
— Menekşe sokağında yirmi yedi numaraya...
— Orada ne yapıyor?..
— Ne yapacak... Karı dalaveresi...
— Sevgilisi ne milletten?
— Türk...
— Çok aynalı mı?
— Ne dersin be... Yutkunmadan boğaz oldum.
— Karıyı nasıl gördün?
— Birkaç defa ikisini Hacıosman Bayırı'na, Bentler'e, Cendere'ye götürdüm... Kadın da Bey gibi kendini herkesten saklıyor. Büsbütün tenha kırlara gelmedikçe yüzünü açmıyor.

— Hiç kadım yalnız olarak bir yere götürdün mü?
— Hayır...

Raif, soruşturmanın bu kadarını yeter görür. Zekeriya'yı kuşkullandırmamak için başka şey sormaz. İleride gerekince yine söyletmek olanağını elde bulundurmak için sözü kapar. Dereden tepeden beş on lakırdı ettikten sonra birbirinden ayrılırlar.

Ertesi sabah, doğru Gülhane Parkına gider. Dedezade'den başka hep ötekileri saray duvarı önünde bulur. Fazla olarak Fındıkçı Seher'in yanında, ondan daha genç, yüzünün pudrası kadar etekleri de tozlu; gözlerine sürme, kaşlarına ince kalem çekilmiş; sağ yanağı solundan biraz daha al, üvez dudaklı, kırıtarak sırıtan bir kadın daha görür.

Fehime Hanımı takdim ederler. Raif bu araştırma işine karıştırılmak için ustalığı övülen bu ikinci dişi hafiyeyi gözden geçirir ve der ki:

— Bayanlar, baylar, ben araştırılması gereken en önemli noktayı ortaya çıkardım. Behçet Bey, sevgilisi Lemiye Hanımı Beyoğlu'nda, Menekşe sokağında, yirmi yedi numaralı eve kapatmış. İşte size sağlam bir haber. Ben de iş güç sahibiyim. Otomu bırakarak her gün bu işin peşinde dolaşamam. Bundan sonra yapılacak işe siz karar veriniz. Bana düşen görevler olursa, yine elimden geleni esirgemem. Behçet'le Lemiye, bu iki eş, Zekeriya'nın otomobiliyle Hacıosman Bayır'ına Bentler'e, Cendere'ye doğru geziler yapıyorlarmış. Bir çete gibi üzerlerine saldırarak erkeği öldürüp dişiyi kaçıracak mısınız? Ne yapacaksımz?

Kasım Necati, aklına gelenleri açığa vurmaktan çekinir gibi önüne bakarak derin derin düşünüyordu. Aralarında görüşmeler başladı. Bıçkıcı Süleyman, hepsini ağzına baktırmak için bir işaret ederek:

— Kaba tiyatrolarda olduğu gibi enayice oynanacak bir drama aktör olmak istemem. Bunun sonunda ağır ceza mahkemesini boylamak hoşa gider bir şey değil. Biz, beş altı zağarız. İki nazik av arkasında koşacağız. Biz bu kadar babayiğit, ancak iki çelimsiz cana kıyarsak, zamanın ünlü katilleri yüzümüze tükürürler. Çünkü elini kana bulaştırdıktan sonra, birkaç yüz kişi temizlemeli ki yargıçlar önüne çıkınca yüzümüzü görebilmek için halk birbirini çiğnesin... Biz, kan dökmeden Lemiye'yi Behçet'ten ayırıp Necati'ye kavuşturacak bir plan düzenleyelim.

Faik — Bu, iskambil kâğıdındaki kız kaçırmaya benzemez. Herif, yanındaki dişisini kolay kolay teslim eder mi? Kim bilir Behçet, şimdi ceplerinde kaç ateşli tabancalar taşıyor...

Necati, acılar içinde, ağırbaşlı bir tavır almaya uğraşarak:

— Merhametsiz sevgilimle onu aldatan düzenci düşmanımın üzerlerine haydut çetesi gibi sizi saldırtarak başınızı belâya sokmak istemem. Dramı yalnız ben oynayacağım. Siz tiyatrodaki figüranlar ya da Karagöz göstermeliği gibi etrafımda durup sade bakacaksınız. Lafınızdan dönmeyiniz. Akşam meyhanede başka türlü, sabahleyin ayılınca başka türlü söylemeyiniz...

Süleyman, pat pat, Kasım Necati'nin arkasını okşayarak:

— Şaka söylüyoruz be... Arkadaşlık ne olduğunu bize mi öğreteceksin... Dur, dediğin yerde dururuz. Vur, dediğin yerde vurunuz. Öl, dediğin yerde ölürüz. Boru mu bu? Arkadaşlık kardeşlikten ileridir...

Galip Nihat, yalvaran bir çehre ile:

— Arkadaşlık uğrunda hiç bir şeyi esirgemeyeceğinizi anladık; fakat şu benim işe ne vakit bakacaksınız? «Bende takat kalmadı ferman senin» şarkısını söyleyip geziyorum. Bittim. Katlanılır, dayanılır dert değil...

Faik, boynunu çarpıtıp ağlar gibi yüzünü buruştura buruştura Nihat'a bakarak:

— Bekle biraz be. İstersen eline bir numara verelim. Ortaklığımızın çalışmaya başladığı duyulursa bu hayırlı işe sermaye koyan çok olur. Baş vuran kimseler birbirini kırar geçirir. O zaman sana güç nöbet gelir...

Süleyman — İyi dedin be Faik... Biriken sermaye beş yüz bin lirayı bulunca gümm! diye bir iflâs topu atarız. Araştırma, inceleme, jüj komiser, konkordato mondordato... Hapishanede birkaç ay dinlenme... Bizi ne kadar tırtıklasalar, akıllıca davranırsak yine ceplerde tortu kalır... Düşün bir kez, eski den on liraları bulunmayan herifler, iki üç yüz bin liralık bir kredi içinde yetmiş, seksen bin lira açıkla iflâs ediyorlar. Bu ne açıkgözlülüktür. Yüz bin lirayı düşünde bile görmemiş birtakım cebi delikler de bu akıllı müflislerle alay etmeğe kalkıyorlar. Zavallılar, zavallılar, sizin ki akşama yiyeceğiniz yok; havadan, yani beş para sermayesiz yüzlerce bin lirayı toplamanın yolunu bularak, avuçlarında oyuncak etmiş kurnazlar ile nasıl alay edebilirsiniz, behey kıt düşünceli saf kişiler!..

Bir hayli görüşme ve tartışmadan sonra Beyoğlu'nda, Menekşe sokağındaki yirmi yedi numarada gizlenen çiftin durumlarını, kimliklerini ve öbür sırlarım araştırmaya Faik'le Fehime'nin gönderilmesine karar verildi. Fakat toz uğrağı bir kaldırım üzerinde kalmış saksı güzeline benzeyen Fehime'nin tuvaletini bir parça ev hanımı kılığına sokmak gerekiyordu. Ev hanımı nasıl giyinir? İçlerinde bunu pek gereği gibi bilen yoktu. Ne var ki her halde hanım niteliğini kendine yaraştıran bir kadın, turuncu peleriniyle etekliği arasından dudu yeşili

kostüm tayyörünü göstermez. Çehresini boyacı faturasına çevirmez. Uçlarında kalay gibi bir çift küpe sarkan kulaklarını başlığından dışarıda bırakarak herkese süs satmazdı. Faik'in esnaf'la bıçkın biçimi arasındaki kılığı da arkadaşınınkinden daha az düzeltmeyi gerektirmiyor değildi. Onun fesinin ibiğinden iskarpinlerinin ökçelerine kadar değiştirilecek çok yerleri vardır. Hep birlikte Çarşı'ya Zenneciler'e gittiler. Kapamacılara uğradılar. Tanıdık esnaf buldular. Orada Faik'i asrî bir bey, Fehime'yi de ona yakışır bir hanım biçimine koydular. İkisi yan yana Şoför Raif'in otomobiline kuruldular. Beyoğlu diyip sürdüler.

XX

OTOMOBİL, Karaköy köprüsünden uçtu. Banka önünden geçti. Şişhane yokuşuna saldırdı. (Pöti Şan) yolunu tuttu. Birkaç dar ve loş mahalle dolaştıktan sonra Menekşe sokağında yirmi yedi numaranın önünde durdu. Burası Beyoğlu'nun iki sıra kâgir evleri arasına gömülmüş gün görmez, damdar, rutubetten kaldırım taşları parıldayan bir yoldu. Bu sağlığa dokunan mahallede o iki tutuşmuş gönüllerin bir aşk yuvası kurmaları şaşılacak bir şeydi. Buraya ne gül bahçesini şaşırmış bülbül uğrar; ne ayın gümüş nurları saçılır.

Alt katın kalın demir parmaklıklı pencereleri, üst katların kapalı koyu yeşil pancurlarıyle bu dar ve yüksek yapının genel görünüşünde bir hapishanenin, iç karartan donukluğu vardı.

Kalın, ağır, demir sokak kapısının üzerinde Fransızca Türkçe şu ilân okunuyordu:

Üçüncü Katta Möble
Dört Odalı Bir Apartman
Kiralıktır.

Bu ilân, otomobildekilerin yüzlerini güldürdü. Çünkü içeriye girmek için onlara pek güzel bir kolaylık sağlıyordu.

Faik arabadan indi. Kapının düğmesine dokundu. Kıvrak,

çınlayan bir ses evin sıkıntılı havası içine doğru derinleşerek inledi. Çok sürmedi. Kapı açıldı. Göğsü koyu mavi önlüklü, suratı iri gözlüklü, başı yağlı siyah canfes takkeli, uzun boylu, çöküк avurtlu, kıranta bıyıklı bir ihtiyar hizmetçi görünerek:

— Kimi arıyorsunuz?

Faik — Kiralık apartmanı görmek istiyoruz...

— Buyurunuz...

Fehime ile Faik girdiler. Şoför dışarıda kaldı.

İhtiyar hizmetçi çekmece kapağı örter gibi bir yavaşlıkla sessizce kapıyı itti. Apartmanın rutubet kokan serinliği yüzlerine çarparak bir mermer girişten geçtiler. İhtiyarın arkasına düştüler. Minare gibi fırdöndü karanlık bir merdivenin muşambalı basamaklarından çıkıyorlardı. Ev temiz ve sessizdi. Merdiven, dar bir bacadan, akşam karanlığı gibi, içi sıkan bir aydınlık alıyordu. Gözleri, giderek loşluğa alıştı. Basamaklardaki müşambanın kırmızılı, yeşilli çiçeklerini; küpeştenin koyu maun rengini seçmeğe başladılar. Katlar yüksekti. Sahanlıktan sahanlığa çıkıyorlar; merdiven bitmiyordu. En sonunda üçüncü katı buldular. Hizmetçi buradaki 9 numaranın üzerinden anahtarı aldı. Daireyi açtı. Bir aralıktan sonra girilen bir sofa üzerinde dört oda... İhtiyar, sıra ile odalara girerek kapalı pancurları açtı. Beş altı metre ilerideki yüksek yapılar ile bu apartımanın arasında boğulmuş, solmuş, güneşsiz bir aydınlık pencerelerden içeri aktı. Şurada, burada somyalı somyasız, büyük küçük birkaç çıplak karyola; bir aynalı dolap, bir iki etejer, birbirine uymaz sandalyeler, şüpheli işler için kullanılmış basma kaplı sedirler, taklit halılar. İri ufak musluksuz basit lavabolar; birçok kirli yüzler, eller yıkanmış küvetler, (broka) lar.

Döşeme diye gösterilen bu basbayağı eşyaya bir göz gezdirdikten sonra iki genç kiracı, ne diyeceklerini kestirmek için biribirine bakıştılar. Sonunda Faik, söz açmak için ihtiyar hizmetçiden sordu:

— Pazarlığı kiminle edilecek?

— Balıkçıpazarı'nda tüccardan Ananyadi Efendiyle...

— Bu apartmanın öbür dairelerinde Türk kiracı var mı?

— Hayır...

İhtiyarın hiç duraksamadan ağzından çıkan bu (hayır) so-

ranların hesaplarını bozdu. Delikanlı ile genç kız dudaklarını ısırarak ne diyeceklerini sorarcasına yine bakıştılar. Faik, aldığı bu pek kısa cevapla kanmış görünmeyerek:

— Bu apartmanda bir Türk aile bulunduğunu biz pek iyi biliyoruz.

— Hayır siz bu apartmanı benden daha iyi bilemezsiniz. Burada Türk aile yoktur...

İhtiyar, gerçeği saklıyor muydu? Yoksa Şoför Raif araştırmalarında yanılmış mıydı. Herifin bu kesin inkârına karşılık Faik iddiasında direnerek:

— Canım, ya ben anlatamıyorum; ya sen yanılıyorsun. Uzunca boylu, etine dolgun, pembe yanaklı, kumral, arada sırada tek gözlük takar; gayet genç, şık bir Türk, haftada üç dört gün bu apartmanın kapısından girer. Nasıl olur da sen onu tanımazsın?

Faik, hiç bir av vermedi, açıklamadı. Çünkü Behçet Hilmi'nin oraya takma ad altında gelip gitmesi düşünülebilirdi. Kranta hizmetçi, çökük yanaklarının buruşukları üzerinde gezinen düşünceli bir gülümseyişle:

— Ha ha evet, dedi. Feyyaz Beyden konuşmak istiyorsunuz. Bir de pek güzel karısı vardır...

İki gencin gözlerinde birer sevinç ışını parladı. Lâkin yüreklerinde kabaran bu ilk başarı sevincini, bir şey sezdirmemek için tekrar yuttular.

Faik — Bravo, şimdi anladın. Biz yanlış bir şey söylemiyoruz.

— Affedersiniz, yanlışlık bende değil; yine sizde... Çünkü Feyyaz Bey burada oturmaz. (Parmagıyle pencereden karşıki apartmanı göstererek) İşte orada oturur. Feyyaz Bey, çok satranç meraklısıdır. Burada bir kiracımız vardır: Antuvan Efendi. O da öyle meraklıdır. Çok günler onunla oynarlar. Sonra buradan çıkar, arka kapıdan kendi evlerine gider. Ayağı alışmıştır. Otomobilden bizim kapıda iner. Bunun için her ay bana bahşiş verir. Kibar çocuktur. çok «kom il fo» (1) terbiyeli bir gençtir. Çünkü kendi kapılarının önüne caddeden otomobil inmez. Yokuş pek dik ve kimi yerleri merdivenlidir. Lâ-

(1) Fransızca bir deyim: Personne comme il faut = kibar kişi.

kin o apartmanlar başkadır. Öbür yüzden deniz görürler. Ne zaretleri menşurdur.

Öbür apartmanın yolu pek dik bir yokuş ise, Behçet Hilmi ya da Beyoğlu adıyle Feyyaz Bey, sokak başında otomobilinden inerek evine kadar yürüyebilirdi. Onun arabadan, kendisiyle ilgisi olmayan bir apartmanın kapısı önünde inmekteki sakıntısını anlamakta, açıkgöz Faik güçlük çekmedi. Antuvan Efendiyle oynanan satranç oyununda başka bir oyun gizli olduğu da anlaşılıyordu.

Fehime, kadınların isteklerini açığa vururken, kimi kez aldıkları ufak bir çatkınlık tutumuyle dudaklarını bükerek:

— Ben kapanık evde sıkılırım. Nezaretli yerlere alışığım. Gözlerimi açıp da pencereden bakınca deniz görmeliyim. Burası pek sıkıntılı. Acaba karşıki apartmanda boş bir daire yok mu? Bir oda eksik, bir oda artık olmuş zararı yok.

Faik, bu şımarık kadının isteklerine boyun eğmek zorunda... Böyle yaşayan zengin bir erkeğin katlanışı ile: «haydi öyle olsun» der gibi yaşlı hizmetçiye bakarak:

— Varsa söyleyiniz. Hizmetinizin altında kalmam. Ne yapalım; Hanım öyle istiyor.

Cebinden buruşuk bir kâğıt lira çıkarıp hizmetçiye uzattı. Herif, bahşişi küçük bir teşekkürle aldı. Önlüğünün altından yeleğinin cebine sokarak:

— Sanırım ki karşıki apartman doludur. Fakat bir kere soruşturayım. Belki yakında boşalacak daireler vardır...

Hep birden kata indiler... İhtiyar sormaya gitti Beş dakika geçmeden dönerek:

— Bir haftaya kadar boşalacak bir daire var. Görüş alanı pek güzel... Fakat kirası tuzlu...

Fehime, varlıklı bir kadın tutumuyle:

— İsteğimize göre olsun da kirasının çokluğuna bakmayız... Fakat acaba daireyi bugün görebilir miyiz?

Hizmetçi — Evet... İçerideki aile pek terbiyeli... Gidip bakmanızı hoş görürler...

Dik iki dağ arasına benzeyen bir aralıktan geçtiler. Karşıki evin arka kapısı önünde kendilerini karşılamaya küp gibi yusyuvarlak, önlüklü, kırk beşlik bir kadın çıktı. Cırlak bir sesle:

— Buyurunuz efendim, buyurunuz. Kiracı çıkmadan on beş gün, bir ay önce kiralamazsanız buralarda apartman bulmak çok güç olur. Talihiniz varmış da rast geldi. Madam Toma hiç burasını bırakmak istemezdi. Fakat işleri birdenbire öyle bir tersine döndü ki evcek Selânik'e gitmek zorunda kaldılar...

Karı, kiracıların önünde bir varil gibi yuvar yuvar ve küpeşteye sarıla sarıla, ağır gövdesini zor taşıyarak, merdivenlerden çıkarken hiç durmadan çenesinin, ayaklarından daha güçlü olduğunu gösteriyordu.

Dördüncü kata çıktılar. Kiracılar, her sahanlıktan geçtikçe dairelerin numaralarına dikkat ediyorlar... Aradıkları çiftin, sevgi yuvalarını, bu kapılardan hangisinin arkasında kurmuş olduklarını keşfe uğraşıyorlardı.

Madam Toma'nın bir hafta sonra boşalacak dairesini gezdiler. Beğendiler. Nezaretine bayıldılar... Fehime, o apartman içindeki kiracılar arasında bir Türk aile bulunduğunu sormağa söz düşürebilmek için yutkunup duruyordu. Nihayet:

— Burada bir Türk aile oturuyormuş. Bize karşıki apartmanın kapıcısı söyledi.

Şişman Karı — Evet... evet. Feyyaz Bey ve madamı Perinaz Hanım... Pek terbiyeli ve nazik Türklerdir. Adları Türktür. Kendileri hiç o soya benzemezler. Zaten Beyoğlu'nda oturanlar, inceleyim diye otururlar. Ama bunlar kimse ile görüşmezler. Misafir istemezler. Kadın, kocası yanında olmadıkça sokağa çıkmaz. Bir yaşlı Rus karısı hizmetçileri vardır. Her işi o görür. Sessiz sedasız şeylerdir. Sanki birer suç işleyip de buraya saklanmışa benzerler... Nikâhlı mıdırlar? Değil midirler? Onu da bilmem. Zaten şimdicik öyle şey arandığı var mı? Bul bir kadın, gönlünü et. Paran varsa istediğin yerde otur. Keyfine bak...

Fehime — Madam, apartmanı beğendik. Nezareti de çok iyi; fakat ben sinirli bir kadınım. Buranın havası bana nasıl gelecek? Anlamak isterim... Bu konuda kendilerinden bir iki şey sormak için, acaba Perinaz Hanım, beş dakikacık beni dairelerine kabul ederler mi?

— Bilmem. Fakat gideyim bir sorayım: «Tıpkı sizin gibi genç bir karı ile bir koca geldi. Dördüncüdeki on bir numarayı tutacaklar. Müsaadeniz olursa sizden bazı şeyler sormak is-

tiyorlar ve çok yalvarıyorlar. Pek güler yüzlü, tatlı şeylerdir.» diyeyim. Bakayım ne cevap alırım?..

Karı gider. Beş altı dakika sonra dönerek:

— Gittim. Söyledim. Mademki Türkmüşler... Gençmişler, yalnız Hanım buyursun, dedi. Görülüyor ki Perinaz Hanımın da yalnızlıktan canı sıkılıyor. Yaşlı Rus karısıyle beyinin yüzlerinden başka insan suratı gördüğü yoktur. Haydi gidelim, görüşünüz. Bir parça birbirinize benzer tazelersiniz.

Bu cevabı duyunca Faik'e Fehime'nin sevinçten yürekleri hopladı. Lâkin Karıyı şüpheye düşürmemek için zoraki bir ağırlık gösterdiler. Delikanlı merdiven başında kaldı. Uydurma eşi, kapıcı karının arkasından yürüdü. Feyyaz Beyin dairesi önüne geldiler. Kapı önünde bekleyen Rus karısı, Fehime'yi içeri aldı.

Perinaz Hanım, görüşmenin pek kısa olacağını anlatır bir ağırbaşlılıkla, holün ortasında ayakta duruyordu. Fehime, kandilli bir temenna salıverdi. Öteki de ona benzer bir eğilişle karşıladı. İki genç kadın, dikkatle birbirini süzerek selâmlaştılar... Ev sahibi, konuğuna: «içeri buyurunuz» demedi. Ortada ilişecek sandalye çeşidinden bir şey yoktu.

Fehime'ye Lemiye'nin fotoğrafını göstermişlerdi. Görür görmez, bu genç kadını hemen tanıdı. Evet Lebip Paşanın kızı, Kasım Necati'nin merhametsiz sevgilisi, Behçet Hilmi'nin metresi kaçak Lemiye karşısında bulunuyordu.

Fehime, kısalığı sezdirilen bu sıkıntılı kabul önünde üzgünlüğünü saklayamaz gibi bir hal alarak:

— Küçük Hanımefendi, verdiğim rahatsızlık için beni bağışlayınız. Dünya bu. İnsanın başına neler geliyor. İçten, lekesiz, tertemiz bir sevgi ile bağlandığım bir delikanlıya Allah'ın emriyle varmak için anama, babama bir türlü «olur» derdirtmeyi başaramadım.

dedi. Tıkanır gibi bir duraklama geçirdi. Sanatçılığını sahnelerde gösteren bu genç kadın, göğsünden bir mendil çıkardı. Gözlerine götürdü. Çıkıp çıkmadığı pek belli olmayan birkaç damlayı ufak sarsıntılarla mendile içirdi. Sonra üzgün üzgün devam etti:

— Gönlümün istediği delikanlı ile evlenmemize müsaade etmedikten başka, beni, parasına imrenerek mendebur bir ihtiyara vermeğe kalktılar. O zaman aşkım isyan etti. Uyanıklığımda, düşümde durmadan etrafımda dolaşan bir canlı hayal, bana bir düzüye: «kaç!» diyordu; «kaç sevgilim kolları arasına kaç! oradan seni hiç bir kuvvet ayıramaz!» O da bana sevgi mektupları gönderiyordu: «Gel gel; benim kucağım sana sığınak, seninki bana cennet... Bizim için başka yaşama yolu yoktur!» sözleriyle beni kendine çağırıyordu. Of, sonunda kaçtım. Benim annem babam beni; onunkiler onu tepip attılar. Ne ile geçineceğiz? Bende bir şeycikler yok. Onun eli yufka... Birkaç gün, birkaç hafta birbirimizin kolları arasında sevgimizin ateşiyle ısındık, barındık. Of, yalnız aşk gıdasıyle yaşanmıyormuş!... Hayat pek kıyıcı, zalim... İsteklerini, dediklerini yerine getirmekte bir saniye ara vermiyor.

Fehime, yine kaynayan bir tencere gibi taştı. Bir sinir bunalımı içinde baygınlıklar geçire geçire:

— Aman Allah aşkına... Bir iskemlecik... bir yudum su!..

Lemiye iskemleyi, Rus karısı suyu koşturdular. Sanatçı Fehime, bu nöbeti de geçirdikten sonra acıklı hikâyesinin alt tarafını anlatmaya koyulur.

İlk tanışmadan sonra, başından geçenlerin en gizli, en acı sayfalarını açan bu dertli kadını Lemiye Lebip acıyarak, içi sızlayarak; biraz da şaşarak dinler. Misafir, kendi halini ev sahibininkine benzeterek öyle acıklı bir masal uydurur ki yürekler acımamak, gözler sulanmamak mümkün değil...

Hemen aynı serüven kahramanı bu iki kadın, senlibenli dost olurlar. Fehime, apartmanın kira sözleşmesini bitirmek için iki gün sonra geleceğini söyler. Feleğin vurduğu bu iki taze, birbirinin ellerini hararetle sıkarak ayrılırlar...

Fehime dışarı çıkınca, başarısını, çıkan birkaç göz işaretiyle Faik'e anlatır.

Kapıcı Kadından Feyyaz Beyin, eşi Perinaz Hanıma haftada kaç defa, ne günleri ve saat kaçta geldiğini sorup anlayarak evden çıkarlar.

XXI

BEHÇET Hilmi Beyin eşi Nebile Hanım, kocasına sevgisi pek aşırı; fakat ağırbaşlı, birçok şeyleri içine sindirmesini bilir, sıkıntılı, idareli, akıllı bir kadındı. Behçet'e bolluk içinde yaşama yollarını sağlamak için bütün saçıp savurmalarına göz yumuyor. Hatta bu yüzden babasınnı, kimi kez azar kertesine varan haklı kınamalarına karşı boyun eğiyordu. Fakat evine hiç bir masrafı olmayan Behçet, bu kadar parayı nereye saçıp döküyor? Ona böyle bir soru yöneltmeyi karılık, kocalık nezaketine uygun bulmuyordu. Ama bu bilmecenin çözümü için de kendi kendini yiyordu.

Giderek bu üzüntü kökleşti. Cana geçen dayanılmaz sıkıntı anları geçirmeğe başladı. İşte bu sırada pek acı satırlarla, kocasının kendisini aldattığını bildiren imzasız bir mektup aldı. Dost görünerek düşmanı eliyle yazılmışa benzeyen bu satırlarda kocası Behçet'in, Lebip Paşa kızı Lemiye'yi kapatmış olduğu açıkça haber veriliyordu. Fakat kapatılan yer açıklanmıyordu. Sürüp giden olumsuz işkencesini bu mektup biraz olumlaştırdı. Bu yüzden dayanılmaz acıları, sıkıntıları arttı. Hastalığa, eksik de olsa, bir çeşit teşhis kondu. Lâkin bir tedavi yolu, hiç bir ilâç salık verilmemişti. Şimdi ne yapmalı? Bu mektubu göstererek aldattığını Behçet'in yüzüne vurmalı mı? Yoksa bu acı serüvenin gitgide alacağı sonucu mu beklemeli? Günahı yüzüne çarpılınca Behçet:

— Evet doğru... Lemiye'yi hayatım, namusum, dünyadaki bütün mutluluklarım pahasına seviyorum. Ondan ayrılabilmemin olanağı bulunmadığı için böyle yaptım ve yapmaktan geri durmak da elimde değildir...

yollu doğruyu söylerse, felâketin güçlükleri ve korkunçluğu kat kat artmış olacaktı. Sonucu beklemeğe de pek büyük bir katlanma gücü gerekti. Onu da Nebile Hanım kendinde pek göremiyordu.

Kadıncağız, kocasına karşı böyle acıklı bir durumda ve ruh hali içinde iken bir gün özel hizmetçisi yanına girerek:

— Bir genç kadın geldi: «Küçük Hanımefendiyi mutlaka görmek isterim. Kendilerini çok yakından ilgilendiren pek çok

önemli ve ivedi bir mesele için gizlice anlatacaklarım var.» diyor...
dedi. Nebile Hanım, o günlerde kadınlık duygularında belirmiş tuhaf bir uyanıklığın itişiyle, bu önemli meselenin kocası Behçet'le ilgili olduğunu hemen anladı ve hizmetçi kıza:

— Misafiri küçük salona alınız...

emrini verdi. Birkaç dakika sonra Behçet'in eşi, kendinden gizli görüşme isteyen kadınla karşı karşıya bulunuyordu.

Fındıkçı Seher, tiyatroda oynayacakları role göre kılıklara giren aktrisler gibi sade giyinmiş ve bütün bütün vaz geçemediği yüz boyasında aşırılıktan kaçınmış; elinden geldiğince, gücü yettiğince bir ev hanımına benzemeğe uğramıştı. Bu özenmesine karşılık tutumunda, biçiminde yine aslını seçtiren tuhaflıklar yok değildi. Nebile Hanım, pek dayanıklı bir kadın olmaktaki erdemiyle birlikte daha ilk sözlerde sarsıldı. Bunun üzerine bütün dikkatini karşısındakinin kimliğini araştırmaktan ziyade, Behçet'le ilgili sevdanın çözülmesine verdi.

Seher, sesine, girdiği kılığa uygun bir ağırlık, bir ağırbaşlılık vermeğe uğraşarak içini çeke çeke, derin bir üzüntü *ile başladı:*

— Hanımefendimiz, buraya güç bir ödevin yerine getirilmesi için geldim. Çok sıkılıyorum. Lâkin güzel yüzünüzü görür görmez içimi insanlığınız, nezaketiniz, kavrayıcı zekânız doldurdu. Yalnız iyilikseverliğin itişiyle üstüme aldığım bu işteki zorluğun kolaylaşacağını anladım.

Seher sustu. İçinden, bu parlak başlangıcı izleyecek cümleleri düzenlemeğe uğraşıyordu.

Nebile Hanım, gözlerini kırpmaksızın büyük bir dikkat ve soluk bir beniz ile dinliyordu.

Seher ezile büzüle:

— Cüretimden dolayı beni mazur görmenizi dilerim...

Fındıkçı, birkaç saniye cevap bekledi. Karşısındakinin ağzından yalnız titrek bir:

— Estağfurullah...

çıktı.

— Çok duygulusunuz Hanımefendi, kimden söz açacağımı anladınız...

Seher, etrafta konuşmaların gizliliğini bozacak kulaklar,

gözler olup olmadığını anlamak ister gibi çekingen bir tutumla sağına soluna bakarak:

— Söyleyebilir miyim? Lakırdılarımız dışarıdan işitilir mi?

— Hayır... Kapalı bir odada edilen lakırdıyı dışarıdan dinleyecek kadar bu evde terbiyesiz kimse yoktur.

Fındıkçı biraz bozularak:

— Affedersiniz Hanımefendimiz, bendenizi buraya gönderen, son derece sakıntılı ve gizli davranmamı öğütledi de...

— Biz bizeyiz... Çekinmeyiniz... Söyleyiniz efendim...

— Sizi görür görmez şaşırdım. Dilim tutuldu. Ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Ah bu erkekler... Sizin üzerinize sevdiği kadın, bari attığınız tırnağınıza benzese...

— Efendim, şimdi beni beğenip onu kötülemeği bırakınız. Konu ne ise onu anlatınız.

— Ah efendim ah... Sizi görüp de şaşırmamak; onu düşünüp de kınamamak elde mi?

— Asıl konuya dönünüz efendim.

— Müsaade buyurunuz, hepsini anlatacağım. Nasıl seviştiklerini biliyor musunuz?

— Hayır...

— Telefonla...

— Acayip...

— Acayibin acayibi efendim... Biribirini görmeden ateş almışlar... Bir sevişme, bir tutuşma ki dünya dünya olalı böylesi hiç görülmemiş... Efendim, kız yaman, pek yaman, evlere şenlik, Şeytan'a pabucunu ters giydirenlerden... Bir kızın yüreği bozuk olduktan sonra onun elinde telefon, fotoğraf, kâğıt, kalem, her şey, her şey kötülüğe araç olur. Sokakta, tramvayda, trende, vapurda, tünelde, her yerde kendine bir gönül eğlencesi, bir sevda serüveni arayan Lemiye Lebip Hanım, en sonunda paşa babasının telefonunda avını yakalamış. Gençliğine, anlayış ve başarı gücüne, zekâsına hiç yaraştıramadım. Zavallı Behçet Hilmi Bey ne kadar «gafil» avlanmış. Çünkü efendim bu kız, haftada sekiz kişi ile sevişip bozuşan takımından. Bu defa bu kadar uzun bir süre çözülmez bir düğümle eşinizin başına belâ olacağı kimin aklına gelirdi. Hanımefendimiz, bu da sizin talihsizliğinizden...

Nebile Hanım, kendi talihine karşı bu kadının ağzından çıkan yanıp yakılmalardan, onun gösterdiği acıma ve acınmalardan sıkılarak önüne bakar...

Seher, anlatışlarına ara vermez:

— Efendim, telefon melefon derken sonunda bir gün buluşurlar, görüşürler, birbirinden çok hoşlanırlar. Gizli buluşmalar düzenlerler. Ve hiç bir zaman ayrılmamak şüzere biribirinin olmaya söz verirler, ant içerler.

Bu açıklamalar karşısında Nebile gittikçe solar. Onun üzüntüsünü sezdikçe Fındıkçı Seher, lakırdılarına daha şatafat vermeğe uğraşarak:

— Bu gizli buluşmaların hangi dam altında olduğunu bilen yok. Fakat Lemiye'nin seksen belâlısı içinde bir tane sunturlusu var: Haşarı, uçarı, kaçarı, çevik, atılgan, güçlü kuvvetli bir delikanlı... Bu çocuk her cebine bir tabanca yerleştirerek bu sevdalıların peşlerine düşer.

Nebile Hanım'ın kaşları yasla çatılarak bütün gövdesinde hızlı bir titreme gezinir.

Seher, kendi düzgün ve kolay konuşmasına kendi de şaşarak içini dolduran bir sevinçle ve daha coşkun bir anlatışla:

— Bu delikanlı kınanmaz efendim. O da vaktiyle sevgilerinin sonsuzluğu için Lemiye Hanımdan antlarla söz alıp söz vermiş. Sevişmişler, mektuplaşmışlar. Bu acıma bilmeyen, doğruluk ve bağlılık bilmeyen, namussuz kızın mektuplarını deste deste koynunda taşıyor. İş bu pelesede iken Lebip Paşa, kızının rezaletlerini yayıp döken imzasız bir mektup almış. Zavallı adamcağızın az daha yüreğine iniyormuş. Olabildiği kadar araştırmış ve incelemede bulunmuş; mektuptaki suçlamaların köksüz olmadığını anlamış. Konağında kızını bir odaya hapsetmiş. Kapısının önüne pek çok güvendiklerinden bir Kürt'ü bekçi koymuş. Ona: «kız kaçmaya kalkarsa vur!» emrini vermiş... Bir baba aile namusunu kurtarmak için bundan fazla ne yapabilir. Hanımefendi? Ah heyhat, o oynak kız, o aldatıcı kız ele avuca sığar mı? Ne yapmış yapmış Kurşuncu kadın kılığına girmiş. Kürt'ü aldatmış. Hapisten kaçmış. Babasına bir mektup yazıp bırakmış... Annesi Tahire Hanım bu mektubu Paşa'nın çekmecesinden çalmış; okutmak için götür-

düğü komşu da bir aynını yazmış. Ben de ondan kopya ettim. İşte bu...

Seher, kostüm tayyörünün cebinden bir kâğıt çıkarıp Nebile Hanıma uzatarak:

— Efendim, bende bir sureti daha var. Bu sizde kalsın. Titreyerek okuyunuz, bakınız efendim. Tanrı'm esirgesin, bir babaya karşı yazılır şey midir? Zamane felsefesini, ahlâkını bu kara satırlarda görünüz de ibret alınız. Herkes nasıl isterse öyle yaşayacakmış... Gönlü kimi beğenirse ona varacakmış... Kimsenin anaya babaya karşı saygı borcu yokmuş... Her insan, sınırsız özgür imiş... Dünyadaki yasalar, tüzükler, mezhepler uydurma imiş... Ah daha daha söylemeğe dil varmaz şeyler... Bu asrî mektubun yazarı, bu son moda düşünceleri ve o ateşli gönlü ile doğru gitmiş, Behçet Beyin kolları arasına atılmış... Behçet, onu kapatmış, ortadan yok etmiş. Saklamış. Nereye? Onu hangi sevda kuyusuna gömmüş? Üç bölgesiyle İstanbul içinde bu gizleme yerini kim bulabilir? İşte Kasım Necati üşenmedi, yılmadı. Hiç bir fedakârlıktan çekinmedi. Behçet Beyin eli altında Lemiye'nin gizlendiği deliği buldu, beni size gönderdi. Yalvarıyor. Eteklerinizden öpüyor: «Hanımefendi, belirttiğim bu «talimat» üzerine kocasını bu belâdan kurtarsın. Kurtarmazsa olacak büyük fenalıklardan ben sorumlu değilim.» diyor...

Nebile Hanım, yüreğinin çarpıntısı dudaklarına gelerek solgunluklar içinde:

— Nasıl talimat?..

—Efendim korkmayınız. Kasım Necati, öyle mert bir çocuktur ki kılınıza bir hata getirmemek için hayatını feda eder. Talimat adı altında söylenecek sözlerde ürkütücü, anlaşılmaz, yapılması güç hiç bir şey yoktur. Emir buyurduğunuz biçimde sizi istediğiniz yerden bir otomobile bindirip Behçet Beyle Lemiye Hanımın, sevda yuvası edindikleri apartmanın kapısı önünde indirecekler. Onlar sizin orayı şereflendireceğinizi bilmeyecekleri için habersiz, karşı karşıya gülüşüp oynaşırlarken sizi odadan içeriye sokacaklar.

Nebile Hanım, gözlerini karşıki duvara dikti. Daldı. Onu bir süre düşüncesiyle baş başa bırakmak için Seher sustu. Birdenbire önüne çıkarak hemen bir çözüm yolu isteyen bu diken-

li, tehlikeli aile meselesi Nebile Hanımın beynini, varlığını sarsıyor; bir kasırga gibi kasıp kavuruyordu. Kendine bu haberi getiren, bu öneride bulunan kadın, terbiyesi tastamam bir yaratığa benzememekle birlikte her şeyi açık söylüyordu. Açıkladığı şeylerde anlaşılmaz bir düğüm; önerdiklerinde yapılamaz diye bir zorluk yoktu. Kasım Necati, sevgilisi Lemiye'den öç alacaktı. Nebile'ye:

— Gel kocanı kurtar. Bu öç alma anında ona da bir kötülüğüm dokunabilir...

diyordu. Bu mertçe bir öneri idi. Behçet, bu Lemiye belâsından kurtulsun da Necati Lebip Paşa kızıyle olan hesabını istediği gibi görsün. Kocasının, böyle belleri kamalı, cepleri tabancalı herifler tarafından izlendiğini düşündükçe hafakanlar geçiriyordu.

En sonunda gözlerini Seher'e çevirdi. Düşüncelerinin sonucu olarak dedi ki:

— Hanım, bu tehlikeli ihbar için ettiğin lütuflara teşekkür ederim. Yalnız önerinizin cevabını yarın verebilirim. Bu gece uzun uzun düşünmek zorundayım. Çünkü mesele benim için pek önemlidir. Kasım Necati Beye selâmımı, teşekkürümü ulaştırınız. Behçet Hilmi'nin günahsız bir eşi, masum bir yavrusu bulunduğunu hiç bir zaman insanlık ve merhamet duygularından uzak tutmasın.

XXII

NEBİLE Hanımı düşüncenin, merakın en büyüğü, Seher'in çekilip gitmesinden sonra aldı. Yarın kesin bir cevap almak için geri gelecekti. O vakit ne yapacaktı?.. İlk gördüğü Seher gibi bir kadının getirdiği öneriyi kabul edebilir miydi? Kanlı, bıçaklıya benzeyen birtakım heriflerin, altına çekecekleri otomobile binip de onların belirtecekleri bilinmez semte gidecek miydi? Bu oyunda pek büyük tehlikeler gizlenmiş bulunabilirdi.

Akşam Behçet gelince ona bir şey açsın mı? Açmasın mı?

Bunaltıcı kararsızlık ve ne yapacağını kestirememenin bayıltıcı heyecanları içinde geceyi etti. Eşiyle baş başa odada

yalnız kaldılar. O ne iç kavuran, dayanılmaz bir andı. Nebile Hanım, uğursuz düşüncelerinin sabır tüketen baskıları altında eziliyor, ölüyor; kocası karşısında, dünya yıkılıp da altında kalmış gibi, derin derin ve kapkara düşünceler içinde bunalıyordu. Behçet de kendi kara düşüncelerinin içine dalıp gittiğinden, karısının dalgınlığına dikkat etmiyor gibiydi. Nebile bunun farkına vararak daha çok üzüldü. Kadın anlıyordu ki kocasına bir söz söyleyerek onu, zihnini dolduran şeytanların ayartışından bir an ayırmak; kafasına bir balta indirmek kadar onu acılar içinde kıvrandıracaktı.

Erkeğin bu uzun susuşu karşısında kadın da sustu. Sustu. Onun sonsuz boşluklar içine, kafasındaki sırları döker gibi, gözlerinin dikildiği noktalara dikkat ederek, bu sırlardan bir kısmını kavramaya uğraşarak sustu. Sustu... En sonunda boğazından şu soru bir hıçkırık gibi fırladı:

— Beyefendi, bu ne dalgınlık! Ne düşünüyorsunuz?

Behçet yapmacık bir gülümsemeyle:

— Hiç...

dedi. Başını öteye çevirmek istedi. Artık kadın dayanamadı. Bir an içinde iradesini kaybetti. Ağzından şu sözleri kaçırdı:

— Bir süreden beri aleyhinizde pek ağır dedikodular dönüyor...

— Saçma...

— Sizi böyle tasalar denizinin ta diplerine batmış; yaslar içinde, etrafını seçemeyecek kadar dalgın görmeyeydim buna ben de saçma der, geçerdim...

— Tanrı'ım bu dedikoduları uyduranları kahretsin... Dur. Sana, söylemek zahmetini vermeden ben anlatayım. Güya ben Lebip Paşa kızı Lemiye Hanım adında oynak bir kızı sevmişim, kapatmışım... Bilmem ne yapmışım... Şöyle olmuş, böyle olmuş... İşittiğin bunlar değil mi?

— Evet...

— Bu çirkin iftiraya inandın mı?

— İnanmamak için ortada kuvvetli bir sebep varsa söyleyiniz...

— Ben, böyle alçakça bir iftiradan kendimi temize çıkarmak için kuvvetli, cılız kanıtlar arayamam. Bunu kocalık onuruma yediremem; bir alçalış sayarım. Bütün dünya bu yalana

insana bile sen inanmamalısın. Benim sana karşı olan sarsılmaz sevgimi, sonsuz bağlılığımı bilmelisin. Elin dediği, diyeceği benim hiç umurumda değildir. Ne var ki senin beni arıtı temize çıkarman gerekti. Bunda uğradığın duygu ve düşünce sapıklığına sadece canım sıkıldı, diyemem; içime öyle işledi ki beni öldürseler bir damla kanım akmaz...

— Öyledir de, böyle Karadeniz'de gemileri batmış bir zavallı gibi ne düşünüyorsunuz?

— Çıkardıkları bu yalana sen inanıp da rahatsız olacaksın, diye düşünüyorum...

Behçet doğru mu söylüyordu? Çıkarılan bu söylentile büsbütün asılsız mıydı? Bu haberi getiren kadını, hiç bir sebep yokken, Behçet'in aleyhinde bu kadar boynuzlu kulaklı bir yalan uydurmaya zorlayan ne idi? Nebile Hanım, ortay atılanları çürütmek için, kocasının ilk şüphesi güvencelerine inanmazdı. İnanıverecek kadar saf bir kadın değildi. Bunu üzerine, onun hilesine karşı kurnaz bulunmak gereğini duydu, sustu... O günü gelen kadından söz açmadı...

Behçet, bu tehlikeli konuyu tatlıya bağlamak için şakra görünmeye uğraşarak:

— Ah benim güzel karıcığım, ah benim bir tanecik elmasım, gözbebeğim, dedi. Senin bu yalanlara inanmayacağını, önem vermeyeceğini bilsem hiç düşünmem... Neşem hemen ger gelir... Söyle... Söz ver; bende dalgınlıktan, tasadan iz kalmayacağını görürsün...

Kocasının yapmacık davranışlarına karşı, kadın da düzmece bir inanç ve güven göstererek:

— Üzülme... İnandım. Senin çürütmelerine karşı aksin iddiada direnmem. Bunu yapacak kadar kendimi bilmez kadınlardan değilim... Tutalım ki bu sözlerin hiç biri doğru değildir. Mızrak çuvala sığmaz. Böyle yalanlar uzun süre devam edemez. Bir gün gelip de kendi kendine ortaya çıkacak bir şe için kendimi şimdiden niye üzeyim?..

— İşte bak yine güvensizlik gösteriyorsun... Senin böyle için için üzüldüğünü duydukça ben de bitiyorum.

— Hiç bitme, üzülme. Güvendiğime inan. Ben son bir kuram olarak meselenin tersini söylüyorum...

Behçet, eşine sarıldı. Okşamaları ve öpücükleriyle onu böylece inandırmaya, gönlünü almaya uğraştı. İkisi de bu tehlikeli alanda gezinmekten çekinir bir sakıntı ile konuyu değiştirdiler. Lâkin her nereden söz açsalar, bir iki cümleden sonra katlı konuşma sönüyor; karı, koca karşı karşıya derin bir dalgınlığın dibine inmekten kendilerini alamıyorlardı. Haniya Behçet, eşinin: «inandım» demesi üzerine neşelenecekti? Onun gülümser görünmeye uğraşan gözlerinin, karamsarlıktan korulaşan derinliği içinde tasalar dolu idi. Ağzın söylemek istenediğini, kalbin saklı tuttuğunu gözler büsbütün gizleyemiyordu. Onun bakışlarında, karısına yalvaran bir üzgünlük varlı. Sanki: «Dudaklarımdan dökülenlere inanma... Sen, durmadan gözlerimden ruhumun içini oku. Beni bağışla karıcığım... Gönlüm çabalandıkça daha çok dolaşan bir ağa tutuldu. Bana ıcı... Beni bu kördüğümlerden ancak senin nazik, şefkati, initmekten çekinen ellerin kurtarabilir... Merhamet... Merhaet-..» diyor gibiydi...

Fakat önce bu inkâr ve sonra bu alttan alta gerçeği söyr gibi oluş ve bu yalvarış ne idi? Elin bir aşüfte kızı için aile nutluluğunu tehlikeye koymak; kendini tehlikeli durumlara, ezici sıkıntılara; masum eşi, önü alınmaz acılar içine düşürek... Lemiye için yüreğinde sonsuz bir tiksinti; yakıcı, cıım cızım cızlatıcı bir kıskançlık parladı. Kadınlığına açılan bu unulmaz yaranın ağısı bütün damarlarına yayılıyor, ruunu cımbızlıyordu.

Gözlerini bürüyen öç alma tutkusuyle karar verdi. Yarın gelecek kadının önerisine evet, diyecek... Kocasını metresiyle kapandıkları apartmanda yan yana, belki kucak kucağa yakalamak için bütün tehlikelere meydan okuyarak: «buyurunuz» lediklerini herhangi bir otomobile atlayıverecekti...

Bunda iki ihtimal vardı: Ya kocasını sapıntıdan kurtarak ya da kimlikleri, maksatları bilinmeyen tehlikeli haydutların ellerine düşecekti. Artık her şeyi göze aldırıyordu.

Lemiye'nin, Paşa babasına yazmış olduğu mektubun suretini, Behçet'e göstermeden, o gece birkaç kez okudu. Bu sevla kuduzu kızın cin tutmuş dimağından, asrîlik adına saçılan açmaların her sözcülüğünden onun irinler, ağılar akan iç benğine girmeğe uğraştı. Hemen kocasına acıdığı kadar, bu za-

vallı Lemiye'nin sapıklığına da acıdı. Hangi kokmuş çevrede, hangi kötü arkadaşlar, yakınlar arasında bu kızcağız bu kadar bozulup berbat olmuştu?..

Yarın ikisini sevda sarhoşluğu içinde bir arada yakalayınca, vereceği dokunaklı, acı öğütler; alacağı ağırbaşlı tavırlar hakkında bin türlü düşüncelere kapılarak pek ateşli bir hazırlık gecesinin merakları, çarpıntıları içinde yandı.

XXIII

ERTESİ günü, öğleden dört saat önce... Nebile Hanım, Şoför Raif'in otomobilinde, Seher'le yan yana ve kucağında dört yaşındaki oğlu Vefa Hilmi, karşı yakaya, Menekşe sokağına doğru tam yolla koşuyorlardı.

Karamsar kadın, ne olursa birlikte olmak için, yavrusunu da almıştı. Bu davada çocuğun da büyük bir yakınma payı vardı. Henüz hakkını savunmada kullanılacak cerbezeli dili yoktu. Fakat bakışlarının başa kakmalarında; saf ve melekçe hüzünler saçan tutumunda Tanırsal bir anlam derinliği vardı. Bu tutumun etkisine — davayı kendisinden ve annesinden yana kazandıracak — hiç bir usta vekil erişemezdi.

Otomobil, Tepebaşı caddesi hizalarında dar bir sokağa saptı Tenhaca bir yerde durdu. Arkadan gelen başka bir otomobil de pek az bir ara ile durmuştu. Bu ikinci arabadan biri yaşlı, öbürü genç iki kadınla üstü başı yepyeni bir delikanlı indi: Kasım Necati, koyu lâcivert kostümü, astragan siyah kalpağı, ortasında incili bir ok saplı atlas boyunbağı, ceketinin yaka iliğinde bir beyaz gülüyle — kendi zevkine göre — pek şıktı. Çektiği yıpratıcı, öldürücü acısıyle kansızlıktan yüzü solmuş... Kaşları, kirpikleri gençliğin daha belirgin bir tatlılığıyle ortaya çıkmış... Boyu bosu narinleşmiş... Bütün örgenlerine çekici bir incelik gelmiş... O halk çocuğu, hemen soylu bir güzellik, bir sevimlilik kazanmış...

Gözlerinin üzgün süzüklüğünde öyle sıcak bir anlatış gücü var ki gönülleri okumaya alışık olanlara:

— İşte bakınız ben seviyorum... Ben bitiyorum... Ben ölüyorum...

diyor... Sanırsınız ki Kantar Kâtibi o yeni kostümü, göğsündeki oku, yakasındaki gülüyle o gece güvey girmeğe gidiyor.

Önde Necati, arkada iki kadın, birinci otomobilin önüne geldiler. Seher, hemen arabadan indi. Bu giyimli, sevimli delikanlıyı eliyle Nebile Hanıma göstererek:

— Hanımefendi, hakkınızdaki saygısını anlattığım Kasım Necati Beyi takdime elbette müsaade buyurursunuz...

Nebile Hanım, bütün dikkatiyle delikanlıyı baştan tırnağa süzerek:

— Estağfurullah...

Bu takdim sırasında Kasım Necati yerlere kadar eğilerek:

—Hanımefendimiz, ayak tozuyum. Bu kulunuzun davetini kabul etmekteki büyük lütfunuza karşı teşekküre kalkışmak haddimi bilmemezlik olur. Çünkü bu, ödenemez bir büyük iyiliktir.

Seher indikten sonra gelen iki kadın, arabaya bindiler. Yaşlısı Nebile Hanımın yanına, genci karşısına oturdu. Necati bir daha eğildi. Yaşlı hanımı Nebile'ye göstererek:

— Lebip Paşa Hazretlerinin sayın eşi ve Lemiye Hanımın anneleri Tahire Hanımefendiyi takdim ederim... Bu büyük felâketin onarılması için bugün alın yazılarınız, her ikinizi heyecanlı bir sınavda birleştirdi. Biriniz kocasını, biriniz kızını kurtaracak... Bizden bütün ruhumuzla yardım, Tanrı'dan başarı lütfu...

Tahire Hanım hıçkırıklar içinde:

— Kızımın kurtarılmasına söz vererek beni çağırdınız. Gözüm hiç bir şey görmedi. Çağrınıza hemen koştum. Geldiğimden Paşa'nın hiç mi hiç haberi yoktur. Fakat oğlum, canımızı, namusumuzu senin mert ellerine emanet ediyoruz. Hiç bir gürültü çıkmadan, hiç bir silâh patlamadan... Anlıyor musun yavrum? Hiç bir damla kan dökülmeden kızımı bana teslim ediniz. Alıp evime götüreyim... Senin bu büyük iyiliğine, mertliğine, yiğitliğine karşı elimden gelen analığı, fedakârlığı yapmaktan geri durmam. Mademki kızımı sönmez bir aşkla seviyormuşsun... Lemiye'nin bu bağışlanamaz, bu büyük günahına acıyan gözlerle bakarak onu kabul etmekte alçakgönüllülük gösterirsen şimdiden kendini damat bil...

Necati, iç üzgünlüğünü, gelecek günlerdeki kaynanasına göstermemek için başını çevirdi. Göz pınarlarından kanayan iki iri damla, çenesinden atlas boyunbağına yuvarlandı. Se-

vinçle karışık bir üzgünlükle:

— Canımı kızınız Lemiye'nin uğruna adadım. Ben sağ iken ona kimse gül ile dokunamaz. Behçet Beyin de kılına hata gelmeyeceğine söz veriyorum. İyice inanınız ne silâh patlayacak, ne kama parıldayacak, ne bir damla kan akacak... İşte siz Lemiye'nin annesi... İşte Hanımefendi, Behçet Beyin eşi... İşte kucağında bir küçük melek... Siz, bu yoldan azmışlara doğru yolu göstererek uzlaşmayla bu ağır aile sorununu çözeceksiniz. Biz yalnız dışarıda, kapı önünde bekleyeceğiz...

Zavallı annenin göz yaşları, Nebile Hanımda da etkisini gösterdi. Ne tuhaf talih... O da kendisine rakip olan kızın annesiyle birlikte ağlıyordu.

Üzüntüsünün şiddetinden, soluk benzine şimdi biraz pembelik gelen Necati, Nebile Hanıma dönerek otomobildeki genç kadını işaretle:

— Efendim, sizi eşinizle rakibiniz kızın bulundukları odaya kadar götürmeye öncülük edecek Fehime Hanım işte budur. İçtenliğime güvenmenizi bir daha dilemekten başka artık bir diyeceğim kalmadı. «Ulu Tanrı, doğruların yardımcısıdır.» özsözüne gönül bağlayalım. Müsaadenizle efendim...

Necati, şoföre yürü işaretini verdi. Kendi de gitti arkadaki otomobilde bulunan Keresteci Faik'in yanına bindi? Birbirini izleyerek iki araba Beyoğlu İstiklâl caddesini geçti. Karşı sokaklardan birine saptı...

Otomobilde yan yana oturan, gözleri yaşlı hanımefendilerin birbirine karşı olan durumları, yürekler acısı, denecek kadar tuhaftı: Birinin kızı, ötekinin kocasını ayartmış... Öbürünün kocası. berikinin kızını baştan çıkarmış... Kim kimden utanacak, af dileyecek?.. Hangisi hangisine karşı öfkesini, tiksintisini dökecekti?.. Fakat onlar birbirini gücendirmekten çekinir birer nezaketle bakışıyorlar. Zaten tersine dönen talihlerini büsbütün aleyhlerine kışkırtmaktan titrer gibi, konuşmaktan korkar görünüyorlardı.

Bu iki kadının ürpertiler içine gömülü suskunluklarını çocuğun masum, berrak sesi bozdu. Yavrucak soruyordu:

— Anne, Bey Babama gidiyoruz, dedindi. Bey Babam nerede?

Nebile Hanım ezile büzüle:

— Misafirlikte...

— O, misafirliğe giderken niçin bizi birlikte götürmedi? Hem sen beni aldattın: «Beyoğlu'ndan oyuncak alacağım.» dedin. Şimdi ben Bey Babana söylerim. O alır. Çünkü o, beni senden çok sever. Geçen gün kulağıma:

— Sen bu Nebile Hanım anneni sevmiyorsan sana başka bir cici anne alayım, dedi. Fakat ben ağladım: «Ben Nebile Hanım anneciğimi severim; başka anne istemem» dedim.

Masumcuk, minimini kollarıyle annesine sarıldı. Başını onun şefkatli koynuna sokmağa uğraşıyordu. Kim bilir sezinlediği hangi bilinmez tehlikelere karşı annesine sığınmak istiyordu? Onun şimdi çarpan küçük yüreği:

— Annenin göğsüne gömül... Öp onu... Sev onu...

diyordu... İki kadın göz yaşlarını birbirine göstermemek için yüzlerini arabanın aykırı yöndeki pencerelerine döndüler... Onların böyle üzüntüleri gözlerinden sızarken otomobil, gittikçe darlanıp loşlaşan sıkıntılı dik bir yokuşun başında durdu. Kasım Necati geldi.

Derin saygılarla arabanın kapısını açarak:

— Buyurunuz efendim...

dedi. Hanımlar indiler. Necati, Vefa Hilmi'yi kucağına almak istedi. Çocuk yadırgayarak gitmedi. Gittikçe kararan bir kuyuya iner gibi, gözlerine pek uğursuz görünen bu yoldan aşağı yürüdüler.

Önlerine düşen bu kıvırcık kalpaklı delikanlı, bu Kasım Necati kimdi?.. Bu ikiz ad, hanımlara hiç bir açık kimlik söylemiyordu. Bu kimliği, ne yapacağı karanlık; uzgün, umutsuz gencin ağzından çıkan söz verişler, güvenceler doğru muydu? Yoksa Nebile Hanım, aşk rakipliği yüzünden kocasına karşı uyanmış bir garaz uğruna kurban edilmeğe mi götürülüyordu? Yoksa Tahire Hanım, kızının dönekliğini kendi hayatıyle ödemeğe mi itiliyordu?

Hemen kırk elli adım aşağıda yüksek bir kapının önünde durdular. Keresteci Faik, kapının ziline dokundu. Beş altı saniye sonra kanat açıldı. Birkaç gün önceki şişman kadın göründü. Faik'le Fehime'yi tanıdı. Madam Toma'dan boşalacak daireyi tutmaya gelen bu karı, kocayı ya da metresle amanı güler yüzle karşıladı. Bu çiftin arkasından sökün eden Neca-

ti'yi, iki kadınla çocuğu görünce biraz şaşırdı. Ne var ki hanımların hallerinden kuşkulanacak bir şey seçemedi. Soylulukları yüzlerinden akıyordu. Ağır takımdan oldukları besbelliydi...

Merdivenlere sıralandılar. Üst kata, Madam Toma'nın dairesine çıkmazdan önce Feyyaz Beyin ve eşi Perinaz Hanımın dairesine uğramak için zili çaldılar. Yaşlı Rus karısı kapıyı açtı. Fehime hemen sordu:

— Perinaz Hanım burada mı?

Karı, biraz ürkeklikle ve pek az Türkçesiyle cevap verdi:

— Burada...

— Beyefendi?..

— Beyefendi de içeride...

Fehime öne düştü. Tahire ve Nebile Hanımları çağırarak uzun sofadan öteye yürürlerken Rus karısı, efendilerinin o anda misafir kabulüne müsaadeleri olmadığını telâşla anlatmaya ve ilerilemelerine engel olmaya kalkıştı. O saniyede yaşlı Rus'un beynine sivri bir kama ucuyla bir tabanca namlusu uzandı. İri iki delikanlının ellerinde kıvrılan bu korkunç silâhların parıltıları, kocakarıyı manyatizmaladı. Çene atar gibi hık, dedi. Gözleri, ağzı açıldı. Bütün kıpırdanışları ve sesi birden kesildi. Kâgir yapıyı itip de daha öteye kaçmak ister gibi duvara yapıştı.

Bereket versin ki önde giden kadınlar bu şıkça silâh çekişin, bu ani korkutmamn farkına varamadılar. Delikanlıları da hizmetçi karıyı, korku ile, kıpırdanamaz bir duruma getirmekten başka kötü bir niyetleri yoktu. Uysal, yavaş davranırlarsa planlarında başarıya ulaşabilmeleri umudu pek cılız oluyordu.

Hiç çıt olmadı. İçerideki iki sevdalı, yürekleri karşı karşıya sevgi ateşiyle çarpıyordu. Böyle bir anda, bütün gözlerden uzak odalarında, birdenbire baskına uğrayacakları akıllarından geçmezdi. Onun için büsbütün «gafil», aldırışsız, serbest konuşuyorlar, şakalaşıyorlar, fıkır fıkır gülüşüyorlardı. Aralarında gizli kalması gereken bazı açık saçık sözler, kapıdan dışarıya taşıyordu.

Anası kızının sesini, kadın da kocasınınkini tanıdı. Lemiye, bu yabancı erkekle ne kadar yüz göz olmuştu? Behçet bu nikâhsız kadına ne diller döküyor; ne derin sevgilerden, ateş-

erden, bağlılıklardan söz ediyor. Bunların sarsılmaz olduklaını inandırmaya uğraşıyordu. Bir aile kızının ağzına yaraşmayan bu hoppadan hoppa çırılçıplak sözleri söyleyen, Tahire Hanımın kızı Lemiye miydi? Aile kutsalhğını çiğneyerek böyle başıboş ilişkileri kutsal sayan bu ağız, Nebile Hanımın kocası Behçet Hilmi Beyin miydi?

Kapı arkasındaki bu iki kadına insanlıktan bulantı geldi. Tiksintiden başları dönüyordu. Öyle bir kızın anası olduğu için, Nebile Hanım, Lebip Paşanın hanımına ve öyle bir herifin karısı bulunduğundan dolayı. Tahire Hanım, Behçet Hilmi'nin karısına acıyarak iğrenir gibi birer süzgün tavırla bakışmaya başladılar...

Aralarındaki çocuk Vefa Hilmi, ortada dönen bir dram olduğunu minimini aklıyle sezinleyerek kâh annesinin baygınlıklar geçiren yüzüne bakıyor; kâh içeriden gelen ve babasının sesine benzeyen lakırdıları dinliyor; anasının eteklerine sarılarak susuyor, korkuyor, titriyordu.

Ah aman ya Rabbi nerede idiler. Burası bir ev miydi? Otel mi? Yoksa adı namuslu ağızlara yaraşmayan genel bir yer mi? Orada geçirdikleri her dakika ile insanlıklarından, onurlarından, terbiye ve utanma duygularından birer parça yitiriyorlar gibiydi.

XXIV

KASIM Necati, hayatlarının bu önemli dramını oynamak için kuliste bekleyen hanımların yanlarına sokularak en yavaş sesiyle:

— Niçin bekliyorsunuz efendim? İçeri buyurunuz. Onları telaşkullandırmadan birdenbire girmeniz büyük bir etki yapar...

Nebile Hanım — Gireceğim; fakat aralarında bir bahis geçiyor. Merakla onun sonucunu bekliyorum...

Behçet Hilmi Beyin eşi, kulağını daha çok kapıya yapıştırmakta iken Tahire Hanım gözlerini sile sile:

— Ben giremem. Ben giremem. Şimdiden fena oldum. Kızımın yüzünü görür görmez büsbütün biteceğim... Bayılıp kalacağım...

İçerideki iki coşkun sevdalı, evreni, insanlığı ve kanunları eleştirme alanına çekerek alayla yargılıyorlar ve galiba-

her şeyin asılıp yok edilmesine hazırlanıyorlardı. Lemiye'nin ince sesi:

— İnsanları bazı yüce isteklere hizmet ettirmek ya da itaat altında tutmak hilesiyle birçok komedyalar oynanmaktadır. Uydurulan sayısız erdemler, sahte büyüklükler, yüce yetenekler... ve bunlar gibi birçok kof sözcükler vardır. Bu komedyaların yaratıcıları, uydurdukları ahlâk kurallarının hemen hiç bir sözcüğünü kendi nefislerine uygulamazlar. Lâkin saf, budala, geri kafalı halkı aldatmak için uygular görünürler... Örneğin «namus» sözcüğü de yeryuvarlağı kadar şişirilmiş bu incir çekirdeklerinden biridir. Bu içi boş koskocaman heybetli yuvarlağa korkunç anlamlar yüklenmek isteniyor. Bunların şimdiye değin insanlar arasında sebep oldukları faciaları düşününüz. İnsanlığın kavrayış gökleri bulut gibi örten bu korkunç sabun köpüğü damlası yüzünden ne canlara kıyılmış, ne kanlar dökülmüş, ne yuvalar sönmüş... Bugün de sönüyor. Daha kim bilir ne kadar yıllar sönecek... Ve bu anlamsız sözcüğün kavramı daha ne kadar insan öldürecek...İşte bu sözcük, gücünü, anlamsızlığından alıyor. Çünkü anlamlı sözcüklerin insanlar üzerinde çekici güçleri yoktur. Çünkü kavranması, zihnin biraz yorucu çalışmasını isteyen sözcükler halka bir şey anlatmaz. Soğuk gelir. Çünkü insanoğullarının çoğunluğu kavramak istemez. Ve bugün de direnerek istemiyor. En büyük filozoflar bile, az da olsa, bu halk hastalığına yakalanmışlardır. Zarar getirir diye doğuruyu söylemezler... Şimdiye değin insanlıktan gizlenmiş olan şeyleri bugün de saklamak istiyorlar. Çürük temeller üzerine sağlam ahlâk anıtları kurulamaz. Çöker, çöker... Çöker... Birkaç yılda bir felsefe ilkeleri sapır sapır... dökülüyor. Haniye bugün (Ogüst Kont) un (pozitivizm) inden niye yararlanılmıyor? (Herbert Spenser) in evrim kanunlarından niye yüz çeviriliyor? Daha dün felsefe kürsüsündeki gür ve coşkun anlatışı tatlı tatlı dinlenen (Bergson) un ruh hakkındaki yayıp verdiği bilgilere bugün neden dudak bükülüyor? Ruhu bir kuş gibi gökten vurdular. Teşrih masasına yatırdılar. Kamlarım şudur ki bu kutlu şey onların neşterleri altından yine uçup kaçacak... Ve neşterleyerek yaranlar, ondan parmaklarının uçlarına bulaşmış hiç bir iz bulamayacaklardır. Onun zamanını ve yerini, bağlı bulunduğu kanunları kimse keşfede-

medi. En son gülünç bir fen olayı da (Edison) un bu kuşu öttürmek istemesidir... Öttürmek istedi. Lâkin o «anka» gizlendiği belirsizlik evreninden, Amerikalı türetkenin bu saflığına kahkahalar koparıyor. Ah ne büyük yazık ki bu ünlü bilgin put gibi sağırmış... Ruhu, yersizlik evrenine bırakalım da namusa gelelim: Herkes, bu sözcüğün koruyucu gölgesine sığınmakla öbür insanlardan saygı ve değer görebileceği için bunu savunmada ateş kesilir. Hatta kimi kez en namussuzlar bile... Bu kutsal akçe en çok iki yerde geçerlidir. Ticarette, aile arasında... Ticaretteki etkisini anlamak için, yığdığı büyük servetin karşısına geçip cıgarasını tüttürerek keyif çatan mutluya sorunuz ki o paraları toplarken namusu, kaç defa vicdanından yumruklarla dışarı kovmuştur? Bu yığını namusuyle hoş geçinerek yapmayı başardığını iddia ederse gülünüz. Onun bütün hilesi, namusuyle ilgisini kestiği anları, herkese karşı saklayabilmekteki başarısındadır. Yüz bin kişinin midelerine girecek lokantalardan bir kişi hesabına bu koca zenginlik birikmiştir. Bunun böyle oluşunu, kanunlar korudukça dünya yüzünde gerçek barış, güzel geçinme ve rahat beklemek boşunadır. Aileler arasındaki anlamına gelince: namus, kıskançlıkla karıştırılır. Örneğin bir koca, karısının kendisini aldatmasına karşı, öç almakta gösterdiği kanlı şiddetteki vahşiliği bu sözcükle örter. Çok kimseler, çıkarları için namusun yolundan gizlice sapmakta bir sakınca görmezler. Fakat aynı sapma, başkalarında gözlerine çarpınca ifrit kesilirler. Kendileri için ara sıra hoş gördükleri bir işin başkalarından çıkışına katlanamazlar. Ah ah bugün namus sözü pek gülünç bir duruma düşen kör, topal, budala bir bekçiye benziyor. Çokları bu sakat, bu kötürüm gözeticinin sınırından öteye, yasak bölgeye geçerken:

«— Bekçi Baba, diyorlar, sen bir bakarkörsün. Bu sınırda boşuna bekliyorsun. Çünkü şimdiye değin birçoklarının, önünden geçip gitmelerine engel olamadın. Bununla birlikte başını öteye çevir. Biribirimizi görmemiş, tanımamış olalım. Sana görünüşte saygı gösterip uyar görünenleri korumak âdetindir.

«İşte Paşa Babam, beni bu kör bekçinin gözcülüğü altına koymuştu. Zavallı adam, sanıyordu ki bu bostan korkuluğun-

dan ben ürkeceğim. Ah ah zavallı babacığım... Hep bu korkuluğun heybetinden çekinerek yaşadı. Ola ola kupkuru bir paşa olabildi. On para servet toplayamadı. Eski çağda kollarının sırmalarına bakarak avundu. O şerefle yetindi. Hırsız, namussuz, devlet millet haini sözleriyle hakaret ettiği heriflerin kurdukları saray yavrularını görün; bankaları dolduran liralarının kendilerine kazandırdıkları saygıya, sözü geçerliğe tanık olunca bir hayli düşündü. Ve bu kuvvetleri sayesinde kör bekciyi kendi hizmetlerinde uşak gibi kullanmış olmaları komedyasını uzaktan seyredince biraz şaşaladı. Doğruluk felsefesinin bunaltıcı, ezici darlığı içinde bocalar gibi oldu. Fakat çabuk kendini topladı. Kendi yoksulluğuna şükür ve onların zenginliklerine, varlıklarına lânet etmekle avuntu aradı ve buldu. Beni de kör bekçinin sopası altında bu miskinlik felsefesinin ilkeleriyle bağlayarak yaşatmak istedi. Ben kaçtım. Özgürlük göklerime uçtum. Şimdi senin kolların arasındayım. Lâkin özgürüm. Gönüllerimizin yaptığı sözlü bir anlaşmadan başka hiç bir ağır bağla birbirimizle bağlı değiliz. Birbirimizden bıktığımız günü «Allaha ısmarladık» der ayrılırız. Arkamızdan ne Meşihat Kapısının «muhzır» ları gelir, ne adliyenin «celpnameli» mübaşirleri...»

Behçet Hilmi derin derin içini çekerek:

— Gel gönlümün kraliçesi, bu güzel söylevinin saçıldığı o zeki ağzını saygıyla, hayranlıkla, tapınırcasına öpeyim. Çünkü ateşinle yanan ruhum, güzelliğin kadar zekândan da sonsuz mutluluk duyuyor ve zevk alıyor.

İçeride ses kesildi. Bu öpüş süresi birkaç dakika sürdü. Kapı arkasında Nebile Hanım kıskançlık, iğrenme, yas, öfke gibi çeşitli duyguların birikmesinden yüreğinde kümeleşen kızgınlığın şiddetli etkileriyle titriyor. Tahire Hanım, kızının bu kâfirce söylevi, nereden öğrendiğine şaşarak ve her kelimesinden sonsuz utançlar duyarak üzülüyor ve durmadan yaş döküyordu.

Behçet Hilmi, inler gibi bir söyleyişle:

— Ah sen serbestsin. Fakat ben, şeriatın bir güllesiyle karıma ve çocuğuma bağlıyım...

— Müslümanlık en felsefî bir dindir. Almak da hak, boşamak da... Karı kocalar için: «bir sözle yakın, bir sözle uzak»

atasözünü halk niye ortaya atmış?..

— Haydi karımı boşayayım. Çocuğumun babalığından nasıl çıkabilirim?

Lemiye gevrek bir kahkaha ile:

— Oğlanın, kesinlikle senden olduğuna senedin var mı?

— Doğuran hiç bir kadından, çocuğun babasına ilişkisi hakkında belge istemezler. Hele Nebile için buna hiç lüzum yoktur.

— Neden?

— Çünkü ben kendisine kesinlikle inanırım... Ona çirkin, ahmak, sünepe diyebilirsin... İffetsiz diyemezsin...

— Niçin kuzum, niçin? En ahmak kadın, kocasını yılda birkaç kez aldatır... Sen gerçeği din adamlarından daha iyi mi bilirsin?.. Görmüyor, işitmiyor musun? Mezar başlarında telkini, ölüyü anasının adıyle çağırarak verirler. Baba adı ağıza alınmaz. Bunda pek ince ve büyük bir hikmet var. Doğuran kadın o çocuğun anasıdır. Buna hiç şüphe yok. Lâkin baba adını taşıyan kimsenin bu ada hak kazanması çok su götürür bir sorundur.

— Ne dersen de güzelim. Vefa Hilmi'nin benim oğlum olmadığı yolunda yüreğime bir kuşku getiremezsin. Çocuk benimdir. Buna kesinlikle ve bütün imanımla inanlıyım...

— Demek karını bu kadar kesinlikle ve hararetle karşımda savunuyorsun!..

— Savunma değil. Doğruyu söylüyorum... Yine bir daha söyleyeyim: Ona aptal, çapaçul, kaba, bilgisiz ve daha bu çeşitten ne isterseniz deyiniz; yalnız iffetsiz demeyiniz...

Kapı arkasındaki Nebile Hanımın artık sabrı yandı. Bir iffetsizin, kendi iffetini yermesine katlanma gücü kalmadı. Çocuğunu elinden tutarak kapıyı itti. İçeri girdi. Çarşafının içinde vakarlı, ciddî, üzgün... odanın ortasında durdu. İğrenir gibi bir yüz ekşimesiyle başını dikti. En dokunaklı ve tın tın öten sesiyle:

— Bütün günah ve suçlarına karşılık kocam yalnız bir noktada doğru söylüyor: Ben ahmağım, aptalım, bilgisizim, kabayım... Lâkin Tanrı'ya bin şükür fahişe değilim.

Nebile Hanımın bu acı protestosu odanın dört duvarında inledi. İçeride, sahne terimiyle «tiyatro darbesi» denilen hal

oldu. Behçet Hilmi hiç ummadığı bir anda karısını, öyle elinde çocuğuyle sapsarı karşısında görünce, kurşunla vurulmuş gibi yerinde dondu kaldı. Lemiye birkaç adım geri fırladı. Arka-arka giderek köşeye sığındı. Bu gerçek sahnenin oyuncuları, şimdi ağızlarıyle değil; gözleriyle söyleşiyorlardı. Bütün kızgınlıkları bakışlarında yanıyordu. Tısss! Odanın havasına ağır, tıkayıcı bir sessizlik çöktü. Kabarıp inen göğüslerin hışırtıları, şiddetle çarpan yüreklerin gümbürtüleri işitiliyordu. Zorla alınıp verilen solukların sıkıştırmaları altında kimi terliyor, kimi donuyor, kimi titriyordu.

XXV

HER şeyi yakan, yıkan bu çağ felsefesinin edimli kahramanı Lemiye Hanım — ahmaklığı kocası tarafından büyük bir erdem gibi ilân edilen Nebile düşünüşünde, bir kadının karşısında — utançlı, korkak ve dilsiz kalmayı gururlu nefsine yedirememeyerek o da başını kaldırdı. Gözlerini derin bir hınçla dikti. Dudaklarını en acı alayı ile yayarak:

— Hanımefendi, faişelikten arınarak gelmiş de karşımda ulvan satıyor... Keşke bir parçacık da saygınız, terbiyeniz olaydı... Sizin olmayan bir eve böyle elinizi, kolunuzu sallayarak nasıl giriyorsunuz? Kapı arkasında lakırdı dinliyorsunuz. İşitmeye izinli bulunmadığınız sözlere hırsızlama kulak vermenin ne denli yabanî bir davranış olduğunu bilseydiniz...

Nebile, sararmış çehresinin ince gülümsemesiyle:

— Ben buraya, sizin gibi bir kadından görgü kuralları dersi almaya gelmedim. Şu andaki karşı karşıya olan durumumuz o denli korkunçtur ki!.. Bu salonun öbür ucunda bir ağır ceza mahkemesi bulunduğunu biliniz. Cinayet işleyenlerin davranışlarını gizlice gözetlemek, ceplerini karıştırmak; kâğıtlarını, defterlerini, anılarım okumak adaletin hakkıdır. Kanun, şu heyecanlı dakikada benim elime bir öç silâhı veriyor: «Kocanı ve onun ayartan kadını öldür» diyor... Nerede kalmış kapı arkasından dinlemek müsaade istemeksizin bir odaya girmek...

Lemiye, silâh sözünden ürkerek titredi. Nebile, bağrından üzüntüler dalgalandıran bir sesle devam etti:

— Titremeyiniz. Hanım, ben buraya kanunun verdiği yetkiden yararlanarak kimseyi öldürmeğe gelmedim. Cinayeti cinayetle onarmak istemem. Kocam size yaranmak için her ne kadar beni ahmaklıkla, bönlükle suçladıysa da bir erkeğin gönlünü silâhla, zorla baskı altında tutmaya uğraşacak ilkel kadınlardan değilim. Sizi seviyorsa Allah mübarek etsin. Benimle olan evlilik bağının hesabını kessin gideyim...

Lemiye alaylarını keskinleştirerek:

— Seviyorsa ne demek? Beni çılgınca bir aşkla sevmeseydi sizi gücendirmek tehlikesini göze aldırarak gelip benimle buraya kapanmazdı...

— Hayır... Siz metressiniz. Ben onun karısıyım. Metresler geçici bir hevesle sevilir. Eşler kalbin içtenliğiyle...

— Ha ha hay! bu da eşler hakkındaki kendi tatlı kuruntunuz...

— Hanım, bunu doğrulayıp doğrulamamak yetkisi size düşmez. Siz susunuz, o söylesin...

— Hayır, ben onun tarafından her şeyi söylemeğe izinliyim.

— Hayır... hayır... Onunla bu dakikada evlilik bağımız daha duruyor. Şu anda Behçet, benim kocam; senin zamparandır. Hanım, sus o söylesin...

Lemiye, ürpermiş saçlarıyle sevgilisine dönerek:

— Söyle Behçet, ne susuyorsun? Söyle... O mu? Ben mi?

Behçet, bu iki kadının soruları karşısında bir mermer heykel gibi hareketsiz ve bembeyaz olmuştu.

Nebile bütün vakarıyle tekrar etti:

— Söyle Behçet... Nikâhlına karşı kapatmana savunma vekâleti veremezsin... Hanım, kocam susuyor. «sükût ikrardan gelir»...

— Bu susuş hangimizin lehindedir, Hanım?

— Benim!..

— Hayır benim!..

Zavallı Behçet, gönlü bu iki kadının arasında iki eşit kısma ayrılmış gibi, birisini üstün tutmak cesaretini gösteremiyor... Böylece pek acı bir sessizliğin ağırlığı altında gittikçe daha sararıyordu. Dakikanın tehlikesini anlayan Nebile Hanım, masum çocuğu, babasının kucağına doğru iterek:

— Haydi, git oğlum, babana sarıl... Sana: «evlâdım değilsin» derse minimini ellerini Allah'ına kaldır. Melekleri tanık tutarak ispat et ki sen onun oğlusun... Ben karısı... Bu kadın fahişesidir...

Bu acıklı sahnenin şaşkın, boynu bükük seyircisi olan yavrucak, babasının kucağına koştu... Masum ruhunun bütün atılışıyle ona sarıldı. Aklı, sevda ile vazife arasında bocalayan babanın başı, musumun kumral ipek saçları üzerine düştü. Şeytanlar yenilmiş; melekler zaferi kazanmıştı. Baba ağlıyor, çocuk ağlıyor, ana ağlıyor... Yalnız Lemiye ağlamaktan yüz kat acıklı ve her şeyi elden kaçırmanın verdiği bir karamsarlık kahkahasıyle gülüyordu.

Nihayet zaferi kazanma saatının çaldığını gören Nebile Hanım:

— Hanım, biz ağlayalım. Sen gül... Bizim yaşlarımız, Tanrısal acınma gibi tertemiz duygular kaynağından gelerek şefkatler saçıyor. Senin kahkahaların sapıklığa uğramış bir gönlün karanlıklarından koparak ağılar döküyor. Paşa Babana bıraktığın mektubundaki sakat felsefeni okudum. Babandan çok sana acıdım. O zavallı adam bir kız kaybediyor. Sen ise dünya ve ahretin insanlara bağışlamaya adadığı bütün mutlulukları.

Lemiye, kahkahasını daha çok ağılaştırarak:

— Hanım, bilgisizliğin, ahmaklara verdiği ataklıkla bülbül gibi söylüyorsun. Bizi dinleyecek her budalanın sana hak vereceğini bilirim. Çünkü bu evrende doğru söyleyenleri anlayanlar olaydı dünya bu hale gelmezdi. Zavallı kadın, kim bilir hangi kavukludan bir dünya ve ahret mutluluğu sözü işitmişsin, ama bunun ne olduğunu yalnız sen değil; onu sana anlatmak isteyen o koskoca adam da bilmez...

— Hanım, bunu ben bilmem... Hoca bilmez, vaiz bilmez, filozof bilmez; yalnız sen bilirsin, değil mi? Bütün dünya ahmak, biz hepimiz alık, budala... Yalnız sen akıllısın, öyle mi? Hiç bir yasanın, tüzüğün yargıları, hiç bir bilgin'in sözleri doğru değil; ancak senin düşündüklerin gerçeğe uygun... Sözün kısası, bütün dünya, senin mektubunda anlattıklarına uymah ve şimdi burada verdiğin — Bolşeviklere rahmet okutacak — söylevindekiler gibi olmalı. Anadan, babadan evlâda sevgi evlâttan onlara karşı saygı kalkmalı... Çocuklar makine ile çıka-

rılan civcivler gibi annelerinden şefkat görmeksizin büyütülmeli. İnsanlar arasında karşılıklı sevgi ve kardeşlik bağları hep kırılmalı, yok olmalı...

— Sus Hanım sus... İnsanı ayakta uyutacak bu sözlerin önünde beni yenilip susacak mı sanıyorsun?.. Benim söylediklerim, senin aşağılık aklının eremeyeceği yüksek bir felsefedir. Seninkiler ise Tandırname hikmetlerindendir. Anaya babaya saygı, sevgi; insanlar arasında şefkat, merhamet, namus, iffet, doğruluğu koruma, insan kardeşliği... yok bilmem ne... Bu puf böreği gibi tatlı; fakat kof sözler, şimdiye dek milyonlarla dudaklar aşındırmış, kalemler yormuş, sayfalar doldurmuş ve hâlâ anlamları bilinememiş zırvalardır. Birkaç kuruş için anasını, babasını öldürmüş evlâtları; birtakım aşağı, düşük istekler uğruna evlâtlarına kıymış anaları, babaları temize çıkarabilir misiniz? İnsanların kardeşliğine gelince onun ne demek olduğunu bu son cihan savaşı, hiç bir filozofa söz bırakmayacak vahşî bir dil ve söz uzluğuyle ispat etti. İnsan, insanın kanını avuçla içti; kanmadı, kanamadı. Birbirilerini canavarlar gibi paraladılar. Ekin gibi biçtiler. Süngülerini saplamak için insan göğsü arayan bu insan sürülerinin önünde bir uygar ulusun bayrağı dalgalanıyor ve bütün tapınaklar komşu ulusun bozulup bitmesi duasıyle inliyordu. Ne ben ve ne siz, sanmayız ki Tanrı, adaletli bir ulusu, başka bir ulusa kırdırmak için yaratmış olsun...

Nebile Hanım tiksintilerle sarsılarak:

— Hanım, nerede öğrendiğinizi ve hangi kitapta okuduğunuzu bilmediğim bu derin felsefeniz beni kocasız, oğlumu babasız bırakarak; onunla nikâhsız yaşamak hayasızlığıyle Behçet'i elimizden almak için size bir hak sağlamaz. Bu kadar akıl, mantık ve insanlık dışı gâvurca sözlere benden karşılık beklemeyiniz. İşte şu birbirine sarılıp ağlayan baba oğula bakınız. Çocuk, meleklere yakışır bir sevinçle yaş döküyor. Baba, pek derin bir pişmanlık üzüntüsü içinde ağhyor... Bu yaşlarıyle günahlarını yıkamaya uğraşıyor.

— Hanım, biz karşı karşıya kırk yıl görüşsek anlaşamayız. Yaradılışımız başka, duygularımız başka, görgümüz başka... Çünkü bence «meleklere yakışır sevinç» gibi sözlerin hiç bir anlamları yoktur. Ahmakları oyalamak için söylenen böyle la-

kırdılar beni hiç etkilemez. Kocandaki üzgünlüğün, pişmanlıktan ileri geldiğini neden anladın? Göz yaşıyle, bu kadar büyük sandığınız günahlar değil; en ufak bir kirli mendil bile yıkanamaz... Toplumsal yaşayışın — bomboş olmakla birlikte, bir çok insanlarca — yargılarına uymak sıkıntılı ve zorunlu bir hal olmuştur. Çünkü bu yaşayışın gülünç görenekleri, anlamsız sözcükleri tuhaf ödevleri vardır. İşte Behçet, bu vahşî ödevlerden birinin uğruna kendini feda ediyor. Onun ağlaması ne çocuğunda gördüğü melekçe sevinçten etkilenmesindendir; ne size olan aşırı sevgisinden; ne de pişmanlık işkencesinden... Çünkü siz şu odaya girinceye değin sizi sevmeyen bir adamın gönlü sekiz on dakika içinde değişmez. O, şimdi sizin emrinize boyun eğip önünüze düşerek buradan çıkıp gitse bile, gönlü yine beni severek gidecektir. Benden bıktıktan sonra da yine sizi değil; başka bir kadın sevecektir... Sizi... sizi hiç bir zaman sevemeyecek. Ne var ki nikâhınızı boynuna takılmış bir gölge gibi belki sürükleyip duracaktır. Zavallı Hanımefendi, siz, insan gönlünü hiç bilmiyorsunuz. Bir çocuğun minimini kolları, size karşı soğumuş bir yüreği ısıtamaz. Birkaç damla gözyaşıyle bir koca, sonuna kadar tutulamaz. Şimdi melek sandığınız bu oğlunuz da beş on yıl sonra şeytanlaşacaktır. Korkunç bir bencil olacaktır. Kafasına koyduğu şeylerin yapılmasına engel olmak isteyenleri — anası olsun, babası olsun, her kim olursa olsun — devirip geçecektir...

Nebile Hanım, büyük bir üzüntü ile gözlerini kocasına, işaret parmağını Lemiye'ye dikerek:

— Behçet, cehennemden bütün şeytanlar zincirlerini kopardı. Bu kadının beynine doldu. Haydi kalk gidelim. Bu odanın bozulmuş havası beni boğacak... Bu ağılı felsefe imanımı yakıyor. Bu hanım her şeyi inkâr ediyor: İnsanlığı, kardeşliği, dünyayı, ahreti... Onu dünyaya getirenler büyük kabahat etmişler...

— Beni dünyaya getirenlerin maksatları keyiflerini yerine getirmekti...

— Size ana baba olanlara, hiç bir saygı borcuyle duygulanmaz mısınız?

— Ben onlara yeterince saygı gösterdim. Fazlasını istediler.

— Seni Ulu Tanrı'm yola getirsin Hanım...

— Benden önce seni Hammefendi...

— Çok şükür Ulu Tanrı'ma... Ben anama, babama saygılıyım... Kimsenin erkeğini ayartmadım. Bugüne değin iffetime leke sıçratmadım...

— Keşke bu erdemleriniz biraz eksik olaydı da yaşamı ve kanunlarını bileydiniz. Sosyal yerinizin size verdiği bazı uydurma güçlerden yararlanarak şimdi kocanızı önünüze düşürüp evinize götüreceksiniz. Hanıfendi, kaç defa söyleyeyim: Behçet sizi sevmiyor. Siz onu zorla götüreceksiniz. Oysa kocanız buraya gönlünün isteğiyle, aşkıyla, ateşiyle geldi. Nikâh sözcülüğünün kutsallığından yararlanarak bir erkeğe işkence ediyorsunuz. Çocuğunuzu arada gökten inmiş bir araç gibi kullanarak babasının duygularını yumuşatmaya uğraşıyorsunuz... Bir erkeği kocalık, babalık duygusuna, ödevine dönmeye çağırmak için kullandığınız bu yollar aşağı halk işi, bayağı, gülünç çarelerdir. Böyle şeylerle sürüp giden bir aile içtenliği örgütlenemez. Bunun süreceği birkaç gündür. Size ve sizin gibi, kocaları tarafından aldatılmış bütün kadınlara bir hikmet dersi olarak söylüyorum: Böyle nazik anlarda zora, şiddete, yaş dökmeye, avutmaya kalkışmayınız. Erkeklerinizi kendi duygularıyle, oylarıyle baş başa bırakınız. Bunların içinde gerçek pişmanlıkla geri dönerler olursa kazanırsınız... Sizin bu davranışınız, akıllı, insaflı, hayattan anlar bir kimse olduğunuzu göstermiyor.

Nebile Hanım, eşini, yavrusunu tehlikede gören bir kaplanın tüy ürpertisi ve göz parıltısıyle fırladı. Bir eliyle kocasının elini, obürüyle de çocuğununkini tutarak:

— Bu hanım, güzelliğiyle kocamı avladığı gibi; şeytanca bilgileriyle de beni avlıyacak... Neredesiniz Lemiye Hanımın annesi?.. Kızınız, melekten İblis'e kadar her şeyi inkâr edip bütün cihanı Bolşevik gözlüğü altından görüyor. Savurduğu saçmaları işitmiyor musunuz? Kulaklarınız buna nasıl katlanıyor? Geliniz. Kınızı tutup durdurunuz. Tımarhaneye mi göndereceksiniz? Yine konağınızda bir odaya mı hapsedeceksiniz? Ne yapacaksanız yapınız. Bu azılının yalnız bileklerine değil; ağzına da sağlam bir kelepçe vurmalısınız. Büsbütün anlamsız saçma söyleyen delilerden korkmamalı. Böyle herkese öğütler

vermeye yeltenerek ukalâca çıldıranlardan titremeli... Siz bir kız doğurmamışsınız. Kocalı kadınların başınabüyük bir belâ, delikanlılar için bir ateş, bir afet; analar, babalar için bir uğursuzluk, toplum için bir veba dünyaya getirmişsiniz.

XXVI

TAHİRE Hanım, bir inmeli gibi, salon kapısının dışında kaskatı donup kalmıştı. Zamane hikmeti adına işittiği sözlerin çirkinliğinden utanıyor; içeri girip de o kızın anası olduğunu söylemekten sıkılıyor... Lakırdı yetiştiremeyerek yenileceğini biliyordu... Fakat girmek, birkaç öğüt vermek analık görevinin gereklerindendi. Elinde mendil, katıla katıla kapıdan içeriye adımını attı.

Lemiye, yine bir dram sanatçısı gibi, büyümüş gözleriyle geri geri köşeye çekilerek:

— Vay annem de burada!.. Bu kamedyayı kim düzenledi? Arkandan babam da gelecek mi?... Okul öğretmeni?.. Mahalle imamı?.. Muhtarlar... Belki bir mahalle kurulu?.. Büyük bir öğüt kurulu?..

Tahire Hanım acı yaşlarla:

— Kızım şu andaki durumun hiç bir şeyle alay etmene elverişli değildir. Kendi aklını ne kadar beğenirsen, inan ki o kadar yanılıyorsun... Bir karı ile bir koca arasındaki böyle kapatma durumunda bulunuşun, benim gibi namuslu bir ana için ne acı bir haldir ya Rabbim... Buna katlandığımı düşünerek çıldırmadığıma şaşıyorum. Behçet Beyin de, eşi Nebile Hanımın da terbiyelerine hayran oldum. Biri utanç ve pişmanlık göz yaşlarıyle çocuğuna sarıldı. Öteki en insanca sözlerle sana iffet dersi vermeğe uğraştı. Lemiye, böyle karı kocayı birbirinden ayıramazsın... Haydi kalk eve gidelim...

— Hangi eve? Yine beni odaya hapsedip kapıma Kürt bekçi koyacaksınız... Çocuk mu aldatıyorsunuz?

— Lemiye, anahk ateşiyle yüreğim yanarak söylüyorum: Haydi kalk gidelim!..

— Bir yere gitmem...

— Senin sonun ne olacak böyle?..

— Bütün insanların sonları ne olacaksa benimki de ola-

cak... Dört beş arşın kefen, gövdemi örtecek derinlikte bir çukur... Her şey gömülür, her şey unutulur. Her çeşit günah işleyenler, Kozalaklı mahallede karma karışık yatarlar. Toprak bütün suçları, cinayetleri aynı eşitlikle örter, yutar, sindirir... Toprağın altında sınıf mınıf olmaz.

Tahire Hanım, hıçkıra hıçkıra Behçet'e dönerek:

— Beyefendi, kızımla maceranızın başlangıcında onu ayartmak için kim bilir nasıl diller döktünüz? Bunun günahını affettirmek için şimdi de baba yurduna dönmesi gerektiğini anlatan öğütler veriniz. Sizi bunca ruh yüceliğiyle affeden eşinizin üzerine artık böyle nikâhsız sevgilerle vicdanınızı kirletmeyeceğinizi söyleyiniz. Artık çocuğunuzla, ailenizle yaşamak mutluluğundan başka bir şeyde zevk aramayacağınızı anlatınız...

Lemiye kahkahayla:

— Öğretmen önünde alfabeye başlayan bir çocuk gibi Behçet'e, söyleyeceği sözleri kelime kelime öğretiniz. Ders verir gibi öğretiniz. Koskoca bir delikanlıya ilkokul çocuğu rolünü oynatınız...

Nebile Hanım, hâlâ, elinde duran kocasının kolunu şiddetle sarsarak:

— Söyle, bu kız artık senden umudunu kessin...

— Lemiye yine kahkahalarını artırarak:

— Söyle Behçet... Beni sevmediğini söyle... Karın öyle emrediyor... (Nebile'ye dönerek) Hanım, böyle koskoca bir erkeğin eli, kolu, bacağı, ağzı, dili, gönlü, yüreği kukla gibi sicimle oynatılamaz. Bu hatanın cezasını sonra çekeceksin. Bırak onu kimi isterse sevsin... Seni aldatmak zorunda kalmasın. Gönlündekini dosdoğru söylesin. Hayvanların ayaklarına yapıldığı gibi insanların duygularına köstek vurulamaz...

Nebile Hanım, eşinin kolunu şiddetle sallayarak:

— Ağzından çıkacak birkaç sözle bütün günahlarım yıkamış olacaksın. Söyle... Doğruyu söyle. Gönlünü söyle... Allah için söyle...

Behçet Hilmi bey, yüreğinde kaynayan; beynini, damarlarını yakan pişmanlıkları saklayamayacağını gösterir üzgün bir ağırbaşlılıkla:

— Lemiye Hanım, içinde yaşadığımız şeriat hükümlerine

ve sosyal kanunlara göre ikimiz de günah işlemişiz, suçluyuz. Serbest düşünen bazı kimselerin memleket geleneklerini, kanunları aşan birçok kişisel düşünceleri olabilir. Fakat en serbest düşünenler de, aralarında hakların sağlanması için, yine birçok yasalar koymak zorundadırlar. İnsanlar, hukuk zorunluluklarından sıyrılarak kurt sürüleri gibi yaşayamazlar...

Lemiye, telâşlı el ve yüz hareketleriyle:

— Behçet, bağlı bulunduğu siyasî derneğin kulübünde söylev, verir gibi söze başlama. Bu şatafatlı başlangıcın yeri yok. Beni mi kandıracaksın? Vicdanını mı?

Behçet bir sus işareti vererek sözlerinedevam etti:

— İnsanın gönlünü kapıp uçuran hayatın bazı fırtınaları vardır. Biz bir an için yanıldık...

— Biz birbirimizi şiddetle sevmedik mi? Söyle... Karının yanında bu gerçeği inkâr mı edeceksin?

Behçet Hilmi, eşinin kınayan bakışları altında biraz büzülerek:

— Hayır, bu gerçeği inkâr edecek kadar küçülmek istemem. Birbirimizi şiddetle sevdik. Ne var ki büyük hata ettiğimizi şimdi anlıyorum...

— Bunu anlamakta pek geç kaldın. Fakat bu hatanın ne olduğunu söyle... Ben de bileyim...

— Ben evli idim. Sen kızdın.

— Evet, bir kız için dünyada en kutsal ve değerli bir şeyi sana feda ettim...

Salon kapısının arkasından bir hüngürtü işitildi. Orada birisi boğuk boğuk ağlıyordu. Ne var ki bu özel mahkemede duruşup yüzleşenler, heyecanlarının şiddetinden bu sese önem vermediler... Lemiye devam etti:

— Evet, Behçet, bu fedakârlığıma karşılık şimdi pek büyük bir nankörlük ediyorsun. Bunun erkekçe bir davranış olmadığını söylemeyi gereksiz görüyorum.

— Lemiye Hanım, buna fedakârlık demeyiniz. Birbirimizden hoşlandık. Doğa'nın bizi ittiği bir zevke uyduk. Bundan dolayı hiç birimize minnet yüklenemez. Siz, sizi dünyaya getiren anne ve babanızı, bu zevke yenilmelerinden ötürü kınamıyor musunuz? Aynı davranış hakkında niçin kendi kendimizi suçlayalım.

— Lemiye, ilk olarak ayak üzerinde sendeledi. Ve biraz sarardı. Behçet devam etti:

— Serbest ilişki kurmak için bizim de bütün bütün serbest olmamız gerekirdi. Oysa Siz aile namusunuzu sakınmakla ödevli ve annenizin, babanızın sözlerini dinlemeğe borçlu idiniz. Ben de eşime karşı içten bağlı kalmak zorunda idim. Ben karımın haklarını çiğnedim. Siz aile namusunu hiçe saydınız.

Lemiye ateş kesilerek:

— Güzel diskur... Lâkin rica ederim; eşiniz Hanımefendinin karşısında bulunuşunuz —cezadan korkan bir çocuk gibi— sizi böyle duygularınıza aykırı vadilere itip götürmesin... Baş başa yalnız kaldığımız zamanlardaki gibi konuşunuz. Karınızı hiç sevmez, çocuğunuza asla önem vermezdiniz. Bu gerçekleri siz bana işte bu aynı ağzınızla kaç defa söylediniz. Neden onlara sevginiz, şefkatiniz bugün, sizin için, en büyük bir insanlık ödevi önemini aldı? Evet bilirim. Yalan söylemeden bu insan toplulukları içinde yaşanmaz. Ben sizi, sosyal yaşamın düzenciliklerinden, bayağılıklarından, süprüntülerinden yıkanmış, temiz bir dimağ sandım. Sizi karınıza bağlayan ne onun güzelliği, ne karılık kocalık sevgisi, ne de çocuğunuzun masum yüzü... Hiç bir şey!.. İçtenlikle, insanlıkla ilgili hiç bir şey değildir... Yalnız onun parasıdır. Parası... Evet ancak para gücüdür ki sizin vicdanınızı susturuyor... Ağzınıza böyle basmakalıp, şaşkın kandırıcı sözler savurtuyor... Benim şu anda kavrayış ve anlayış gücümü en çok yakan şey; kaç zamandır bu apartman köşesinde eşiniz Hanımefendinin hesabına yaşamış olmamızdır. Beyefendi o küstahlığını; şimdi her sözcülüğünden aile namusu ve saygısı saçılan bu derin anlamlı, bu vefalı sözleriyle ödüyor...

Behçet Hilmi, biraz önceki sevgilisi ve şimdi büyük düşmanı olan Lemiye'nin, hiç göz kırpmaksızın püskürdüğü bu acı suçlamalar, kötülemeler karşısında birkaç renk değiştirdi. Fakat davasına bağlılıktan yılmadı. İki sevgili birbirine savaş ilân etmişlerdi. Vicdan ve gerçek adına deşilen pis gönül kokularını, irinlerini artık kimseden çekinmeden ortaya döküyorlardı.

Nebile Hanım, sıtmaya tutulmuş gibi, ince bir titreme ile başını kocasının omuzuna dayadı. Birbirini suçlayan bu sevda-

lıkların duruşamlarının sonucunu bekliyordu. Eşinin titremelerini bu dokunuşla kendi vücudunda duyan Behçet'in üzüntüsü arttı. Yumuşak ve yufka bir yürekle şöyle konuştu:

— Birbirimizi serbest aşkla seviyoruz; dedin. Fakat Lemiye Hanım, serbest aşk ne demektir? Kim kimden hoşlanırsa toplumsal yaşamın geleneklerini, yasalarını, engellerini, karşı koyacak her şeyîni hiçe sayarak sevişmek... Değil mi? Oh maymun iştahh gönüller için fena bir sevişme usulü değil... İnsanların çoğu hercayi huyludur, dönektir. Böyle her bağdan sıyrılarak sevişilirse evlenme olanağı kalmaz. Çünkü her erkek ve her kadın haftada birkaç kişiyle yeniden yeniye nikâhlanmak ister... Sevişmeler de — benzetmem af buyurulsun — bir dişi için, sokaklarda biribirini paralayan hayvanların sevda oyunlarına döner... Yalnız hoşlanmak, sevmek için bir hak olursa-.. Sizin başka bir delikanlıdan hoşlandığınız günü, benim dervişçe bir «eyvallah» ile başımı önüme eğerek çekilip gitmem gerekir. Ben bunu yapamam Lemiye Hanım... Ben kıskanırım... Ben doyuncaya kadar, günlümün ateşini söndürünceye kadar sevmek isterim. İşte bunun içindir ki bu gerçeğe dayanarak, bugün karımın beni kıskanmasına hak veriyorum. Onunla aramızda iki tarafın rızasıyle yapılmış bir evlenme sözleşmesi var iken ben bağlılıktan kaçındım, saptım. Şimdi günahımı, cinayetimi, anladım. Eşimden beni bağışlamasını dileyerek tövbe ediyor; utançla aile ocağıma dönüyorum.

Lemiye, ellerini havaya kaldırdı. Başım arkaya eğdi. Kahkahalarla:

— Behçet... Gerçekten, ustalığına el çırpılacak bir komedyacı imişsin... Bu konudan şöyle böyle şu sonuç çıkıyor: Nebile Hanım, yine evinizin baş köşesinde bir hanımefendi; yüce benliğiniz de içten bağlığım yeniden göstermiş bir koca... Ortada yalnız ben, başı açık bir fahişe kalıyorum... Öyle mi?.. Aşk, namus, evlilik, içten bağlılık, hiyanet, doğruluk, eğrilik hepsi yalan, hepsi rezalet... Hepsi komedya... Hepimizin kalbi birer hile kumkuması... Hepimiz fırsat gözetleyen birer fesatçıyız. Ey karılar! kocalarınızın yuvaya bağlılık için verdikleri sözler gülünçtür; inanmayınız. Metresler; aşkımzdan ölüyor gibi görünen sevdalılarınızı, kollarınızın arasında servetleriyle birlikte boğunuz. Onlar, derinizin dokunmasıyle ateşlerini söndürüp de

kucağınızdan diri çıktıkları günü size karşı birer canavar kesile ceklerdir.

Behçet Hilmi, bir eliyle karısına, öbürüyle çocuğuna sarıldı. Sahne ortasında halka saygı gösterisiyle eğilen sanatçılar gibi, Lemiye'ye bir son ayrılış reveransı yaparak:

— İşte biz gidiyoruz. Sen düşüncelerini, anlayışlarını istediğin kadar bu dört duvara bağır...

dedi. Baba, anne ve yavrudan kurulu bu küçük aile, kapıya doğru yürüdü.

Lemiye, sesinde kabaran bütün karamsarlığının şiddetiyle:

— Lânet Behçet lânet!.. Senin cinsinden oldukları için bütün insanlara lânet!.. Ben bu felâketimden büyük bir ders aldım. Fakat zavallı karın, koca diye yine başına koca bir dert, korkunç bir belâ aldı götürüyor.

Nebile Hanım, sert bir öfke ile dönerek:

— İşte iyi ya sevin... Belâyı senin başından aldım götürüyorum... Artık bu yaslı sözlerin yeri var mı?

— Sen saf bir kadınsın. Bu aldanışın sonuncu olmayacaktır. Kim bilir daha kaç defa bu düzenciye aldanacaksın. Ben kendimi akıllı sanırken bu tuzağa düştüm. Onu vicdanlı bir adam sanıyordum.

— Biri umutsuzluktan ağlarken karşısında gülmek iyi değildir; ama bu sözüne güleyim bari... Hiç vicdanlı adam, karısını bırakır da sana gelir mi?

— Ah zavallı kadın! savunmak istediği kocasının vicdansızlığım kendi ağzıyle ortaya koyuyor. Haline gülünecek ben miyim? Sen misin zavallı?

— Kocamın beni bırakıp sana gelmesi bir vicdansızlıktı. Evet, lâkin bu hatasını anladı. Şimdi ayıldı, geri dönüyor. Sen saptığın kötü yolda rezaletinle kal. Bana, kocama acıma. Kendine acı... Anana, babana acı... Bu yanlış düşüncelerden dön. Tövbe et, Tanrı'dan bağışlanmanı dile... Henüz kalbi, dimağı kartlaşmış bir günahkâr değilsin. Ulu Tanrı, acıyanların en acıyanıdır. Belki affeder. Seni de bir alan bulunur. Bu çirkin serüvenin örtülür. Unutulur. Artık hakkındaki acımamı, katlanmamı yeter gör. Allaha ısmarladık...

Çocuklarını ortalarına alan bu karı koca, oda kapısından çıkarken Lemiye, annesini unutarak, kendini yalnız kalmış

saydığı için yüreğinde açılan yaranın derin sızılarını gösterir bir acınmayla:

— Nebile Hanım, sen buradan yalnız kocanı alıp gitmiyorsun... Ona bir uğursuzluk zinciriyle takılan namusumu, mutluluğumu; verem olan aşkımı, mutsuz gönlümü... ve bana, yaşamaya katlanma cesareti, verecek hayatın ne kadar avundurucu oyuncakları varsa hepsini hepsini birlikte alıp götürüyorsun... İşte dört yanımı, yaradılıştan önceki güneşsiz, kara boşluk sardı. Ne evren var, ne insan, ne kalp, ne aşk, ne vefa... Hep yalan, hep düzen, hep ikiyüzlülük, hep hiyanet... Fakat Tanrı'm! bu asılsız şeylere insan gönlü ne kadar muhtaç!.. Tek bir gönülde tam bir mutluluk olmuyor!.. Bu, ancak bir başkasıyle birleşmekten doğabiliyor. İşte hayatı cennet ya da cehennem yapan, bu duygunun kanışında uğradığımız zevkler ve işkencelerdir.

Zavallı Lemiye, tutulduğu sinir nöbetinin şiddetiyle hüngürtüler içinde kıvranmakta iken, bu sözlerin her kelimesini, gökten inmiş bir söylev gibi, kapı arkasında dinleyen biri vardı: Bütün bunları belleğine kazar gibi yerleştirmeğe uğraşan Kasım Necati... Zavallı genç, üzüntüden sarhoş olmuş, sallantılı bir yürüyüşle içeri girdi. Gözleri, sevgilisinin özleminden tutkuncasına süzülmüş... Ağzı, öpmek için yüreğinde yanan isteğin şiddetinden aralık duruyordu.

Delikanlı, bir hayalet gibi sessiz adımlarla odanın ortasına ilerledi. Solgun yüzü, iştahlı dudakları, baygın, bitik gözleriyle tapındığı sevgilisine bakıyordu. Lemiye'nin göz yaşları, güzel kirpiklerinin arasında dizili kaldı. Bu hayaletin nereden çıktığına kız şaşırdı. Hayalet dile gelerek:

— Lemiye Hanım, dedi. Seni ayartan bir alçağın yüzünden niçin bütün insanlara, aşka, evrene lânet ediyorsun? Aşk yalan değildir. Bütün ateşleriyle bunun varlığını görmek istiyorsan beynimi aç. Vefayı inkâr etme. Senin için yüreğim işte onunla dolu. Hakaretlerin en ağırlarıyle kaç defa kovuldum. İşte yine seni, senin ardını bırakamayarak; karşına merhamet dilenmeğe çıktım. Dünyada kimsesiz değilsin. Seni en büyük şefkatleriyle seven anan var, baban var,.. Tek bir gönülde mutluluk olmuyorsa, yaradılış, sende eksik bıraktığı köşeyi doldurmak için işte benim yüreğimi yaratmış... Gönüllerimiz birleşince, bun-

dan bütün insanları imrendirecek bir mutluluk fışkırır. Bir mucize parlar... Bu sefer Felek, sana bir ibret dersi verdi. Bundan uslan, uyan. Ayağına gelen mutluluğu tepme...

Necati, son sözcüğün bitiminde levent boyuyle iki kat olarak Lemiye'nin ayaklarına kapandı. Kızının suçları karşısında oğlanın bu yüce gönüllü davranışı, bu büyük affı, Tahire Hanımın yüreğini yumuşattı. Necati, sevgilisinin önündeki yalvarış secdesinde susarken bu defa yaşlarım akıtarak o başladı:

— İşte sülün gibi bir delikanlı... Senin her bir günahını affediyor. Saf, temiz kalbini ayaklarının altına koyuyor. İster kabul et. İster çiğne. İster ez... İnsaf et, bu çocuğun yüzüne özenle bak. Karısına bin çeşit ikiyüzlülük, bin yalan, binlerce ayartmalar saçarak buradan giden Behçet Hilmi'ye benziyor mu hiç? O, senden daha çok pudralı, senden daha çok lavantalı, senden daha çok kırıtkandı. Kadından daha çok kadındı. Bak bunun mert bakışına. Bak bunun erkek yüzüne. Bak bunun er oğlu er davranışlarına... Bu dururken onu sevmek, bir kadın için yaradılışa karşı bir hakarettir... Bu, sevgiden anlamayıştır. Bir yanlış, sapık sevgidir. Tanrı'mız senden çok babana, bana acıdı da bu çocuğu bu denli temiz ve ateşli bir yürekle imdadımıza gönderdi. Onun affıyle günahın, bütün suçlarını örtülüyor. Elin de ağzı kapanıyor. Tanrı'mn bu iyiliğinden yararlanarak avunmuş olalım. Bize en acı günümüzde gülümseyen bu mutluluğu kaçırmayalım. Haydi kızım, Beyoğlu'nun fuhuş kokan bu rutubetli, loş sokaklarından kaçalım. Her odası, namuslu aileleri kusturacak rezilliklere tanık olmuş zehirli, pis kokulu havasından çıkalım. Her şeyi temiz gönüllere bulantı veren böyle apartmanlar senin yerin olamaz. Haydi yavrum gidelim. Namusunun öldürüldüğü bu uğursuz yerde bir saniye durmayalım.

Lemiye hiç cevap vermiyor... Gözleri, geçmiş günlerinin korkunçluğuyle, gelecek günlerinin şüphe bulutları arasında bir umut ışığı arar gibi ucu bucağı gelmez bir boşlukta uçuyordu.

Tahire Hanım yine konuştu:

— Haydi kızım durma. Bunda düşünecek bir şey yok. İnsanlığına, sevgisine güvenerek, yoluna iffetini kurban ettiğin herif seni yaslar, kirler içinde bıraktı. Gitti. Burada artık kiminle kalacaksın? (Hıçkıra hıçkıra ağlayarak) Senin için artık

babanın bucağından başka bir sığınak; bu yüce gönüllü çocuğunkinden başka bir içtenlikle seni kabul edip sevecek bir yürek kalmadı. Hadi kızım hadi... Bu mundar havanın içinde boğulmadan evimize gidelim... Dışarıda otomobil, her şey hazır...

Necati, aşk secdesinden kalkarak hayran ve yalvaran bir sesle:

— Evet her şey emrinizi bekliyor... dedi.

Annesi kızının arkasına bir palto giydirdi. Eline geçirdiği koyu bir bürümcükle başını örttü. Lemiye, manyatizmalanmış gibiydi. Orasını, burasını düzeltmek için üzerinde gezinen annesinin ellerine kendisini bırakarak öyle duruyordu. Kendini eve götürmek için verilen kararı anlamamış gibi görünüyordu. «Maddî, manevî» yorgunluktan bitkin düşerek sanki külçe kesilmişti. Bu duygusuzluktan yararlanarak onu hemen otomobile attılar... On dakika sürmeden araba İstanbul'daki evin kapısı önünde durdu.

XXVII

BU olan biten işlerden kızın babası Lebip Paşanın hiç haberi yoktu. Tahire Hanım, Lemiye'yi odasına götürüp özlem yaşlarıyle sevinç çığlıkları koparan ihtiyar dadısının özenli bakımına bıraktı. Sonra bu önemli haberi vermek için Paşa'mn yanına girmeğe hazırlandı. Küskün, karamsar baba için bu, bir müjde mi olacaktı? Bir darbe mi? Bu haberin nasıl karşılanacağını zavallı anne, hir türlü kestiremiyordu.

Kaçışı arkasından kopan birkaç sert fırtınadan sonra, kızın adı, Paşa'nın önünde hiç ağıza alınmaz olmuştu. Onu anmaya, düşündürmeye yol açacak şeyler, beynine çarpan sam yeli gibi, talihsiz adamı tıkıyor, morartıyor, ölümcül durumlara düşürüyordu. Kızın evdeki varlığını saklamak da bir mesele... Aile namusuna, onuruna ilişkin konularda pek «mutaassıp ve ciddî» olan Paşa'yı, bu saklayış da, şüphesiz, çok fena etkileyecekti. Ne olursa olsun, söylenmesi gerekli bir şeyi, beş on saat, birkaç gün gizlemede hiç bir fayda yoktu. Belki artacak tehlike vardı. Tahire Hanım, onun, sıcağı sıcağına, olayı öğrenmesi için zihninden uygun bir başlangıç hazırlayarak Paşa'nın yanına girdi. Adamcağız gözlüğü gözünde, cıgarası elinde, altmış yılın beynine yığdığı yük altında durgun, çatkın kitap

okuyordu. Eşinin odaya girişinde, tutumunda, renginde hemen bir başkalık sezinledi; kitaptan başını kaldırdı. Karı koca bir süre sessiz, duruk gözlerle bakıştılar. Biri söylemekten, öteki dinlemekten titriyor gibiydiler. Eşinin, son derece kendini zorlamasına karşılık heyecanını yenemediği belliydi. Paşa, bundan, haberin Lemiye ile ilgili olduğunu hemen sezinledi. Acaba ne vardı? Pek önemli bir şey olmasa eşi, onun önünde kaçak kızdan söz açmaya cesaret edemezdi. Kız, tehlikeli, kötü bir duruma mı düştü? Yoksa öldü mü? İşiteceği felâket haberi ne denli korkunç ve acı olursa olsun... Lebip Paşa, bu ahlâksız kızının uğradığı kötü sonuca karşı acı duymayacaktı. Bir pulat gibi etkisiz bulunmak için hazırlandı. Paşa'nın birdenbire sertleşen yüzü önünde Tahire Hanım, kızara bozara, sesinin içe işleyen en yumuşak ve yalvarıcı perdesinden:

— Paşam size bir şeyden söz açmak için acımanızı, müsaadenizi rica ederim...

— Paşam, size bir şeyden söz açmak için acımanızı,

— Paşam, size bir şeyden söz açmak için acımanızı, mülerinde birdenbire birer öfke yıldırımı çaktı. Lâkin biraz sararan yüzünde hiç bir kas kımıldamadı. Bebeklerinde birer mum parlayan gözlerini eşine dikti:

— Söyle, dedi.

Tahire Hanım, karşısındaki yüzün aldığı olağanüstü gerginlikten, kopacak korkunç borayı anlayarak ağzının güçleşen anlatma görevini gözlerine bıraktı. Öpmeğe atılacak gibi Paşa'nın ayaklarına diktiği gözlerinden şıpır şıpır yaşlar akıyor; bu suskun, bu içli anlatımıyle kocasındaki baba yüreğini ısıtarak yumuşatmaya uğraşıyordu. Lâkin Paşa, gittikçe daha çok sertleşen tutumuyle:

— Ben mahalle mektebi hocası değilim. Sen de çocuk değilsin, söyle!..

Tahire Hanım, katılır gibi bir ağlama sağnağıyle:

— Lemiye!..

dedi. Sözünün arkasını getirmeye hıçkırıklar engel oldu...

Paşa, bir süre sustuktan sonra:

— E Lemiye?..

— Burada...

— Nerede?

— Odasında...

Paşa, Lemiye'nin dönüp geri geleceği olanağını hiç aklına getirmemiş; yalnız onunla ilgili bazı haberler işitmeğe hazırlanmıştı. Hiç beklemediği bu sözü duyunca birdenbire parlamadı. Tahire Hanımı şaşırtacak dayamklı bir durgunluk ve sessizlik gösterdi. Kadın, kocasının aldığı bu yumuşak tutumu, yüreğinde birdenbire kaynayan babalık şefkatinin etkisine vererek cesarete geldi. Boşandı:

— Ah cahil kız, şeytana uydu. Bir fenalıktır etti. Abuk sabuk bir mektup yazdı. Hep farfaralık, hep cahillik... Yüreğinde bir kötülük yok. Damarlarında dolaşan hep sizin kanımz... Benim kanım... Babam kucağından kaçıp da nereye gidecek? Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği kürkçü dükkânı... Biz onun yaptığını çocukluğuna vermedik. Boş yere üzüntüden öldük. Ettiğin binpişman... Ulu Tanrı'mız bile tövbe edenlerin büyük günahlarını bağışlıyor. Kızımızdır. Paşacığım, nereye atacağız? Getireyim iki ayaklarınızı öptürteyim... Siz de arkasını okşayıveriniz. Olsun bitsin... Bizim kızımız, bizim ırzımız, bizim namusumuz... Köpekler gibi sürttü, süründü, geldi... Babalık şanına.

Paşa, şahadet parmağını dudaklarına götürüp eşine sus işareti vererek:

— Dinle dedi. Bu mesele, bu kadar çaçaronluk götürmez... «Sürtüp, sürtüp gelmiş!» ne demek? Şimdiye kadar nerede imiş?

Bu soru Hanımın beynine korkunç bir tokmak gibi indi. Kadınlarda, kimi kez, apaçıklığa karşı, erkekleri kandırmak için kendilerine büyük bir güven ve yalan için inanılmaz bir cesaret vardır. Tahire Hanım bu tehlikeli anda da bu alışkanlığına kapılarak:

— Nerede olacak... Arkadaşı kızların evlerinde: Üç gün Nevhayal'de... Beş gün Şaheser'de... Can ciğer de olsa el evinde kaç gün oturulur? Baba bucağından başka nereye gidebilir-

Tahire Hanımın yalanı pek açıktı. Lemiye, baba bucağından, arkadaşlarının evlerinde oturmak için kaçmamıştı. O, sevdiği herife gitmişti. Bu gerçek üzerinde duraksamanın hiç yeri yoktu. Paşa; kızının kötü yola saptığını örtmek için, yedi dereden su getiren annesinin bu açık aldatıcılığına tutuldu. Hiç bir şey söylemedi. Gözlüğünü çıkardı. Kitabın üzerine koydu. Dalgın dalgın birkaç kez alnını kaşıdı. Şakaklarından ter damla-

cıkları sızarken düşünüyordu. Soğukkanlı görünmeğe uğraşır zoraki bir aldırışsızlıkla odadan dışarı yürüdü. Besbelli kararım vermişti. Nereye gidiyordu? Ne yapacaktı? Tahire Hanım, bir sonuç sezinlemişe benzer bir telâşla kocasının arkasından atılarak:

— Paşacığım, nereye? Ayaklarınızı öpeyim efendim. Öfkeye sert davranmaya lüzum yok. Üzüntü kaldıracak bir yaşta değiliz. Tanrı esirgesin... Kızın her türlü halinden geçtim. Tanrı'm sizi korusun. Bin Lemiye yolunuzda kurban olsun... Kendinize geliniz efendim. Bu, dünyada hiç kimseye olmamış bir durum değil... Binlerce örneği var... Ne kötü olsa yine kızımızdır efendim... Atamayız... İnkâr edemeyiz. Öfke ile kalkan zararla oturur. Ne siz boş yere üzülünüz. Ne de ona bir fenalık gelsin. Et tırnaktan ayrılmaz. Lemiye'ye bir hal olacak olursa yine acıyacak biziz. Ellere ne?. Felâketimize karşı herkes dudak büküp geçer... Aman Paşacığım, ayaklarınızın tozu olayım, Kendinizi tutunuz. Sonra ah demeyelim. Eyvah demeyelim!

Lebip Paşa, kıranta bıyıkları ürpermiş bir üzüntü içinde; Hanımın telâşlarına karşı aldığı bir dilsiz ve sağır tutumuyle ve arada bir sendeleyerek ton ton yürüyor... Kadın, çarpıntılarını dindirmek için bir eli yüreğinin üzerinde, öteki saçlarını yolmağa hazırlanır birer titreme ile başında... O da arkadan gidiyordu.

Paşa, kızının oda kapısını açtı. Lemiye, dadısıyle karşı karşıya çay içiyordu. Babasını görünce fincandakini yarı yarıya dökerek, balmumundan bir heykel sarılığıyle ayağa fırladı. Dikildi. Kaldı. Baba, kız karşı karşıya, pek acıklı birkaç saniye durdular. Paşa hiç ağzını açmadı. Morarmış bir yüzle kızına doğru yürüdü. Dövecek miydi? Öldürecek miydi? Ne yapacaktı? Zavallı ana ile yaşlı dadı, sonucu bekleyerek tiril tiril titriyorlardı. Kızda ne bir yalvarma ve yüz suyu dökme; ne de geriye bir adım çekilir bir ürküntü izi... Babasının uslandırmak ve cezalandırmak için yapacağı her şeye karşı, soluk bir mermer parçası gibi kıpırdamadan duruyordu.

Paşa, kızına ne bir tokat indirdi; ne bir yumruk. Ne de öldürmek için cebinden bir silâh çıkardı. Yalnız ilerledi. İki omuzundan sıkıca tuttu. Odadan dışarı sürdü. Merdivenlerden indirdi. Sokak kapısını açarak:

— Yanlış gelmişsin hanım... Burası, senin için baba yurdu değil; pek yabancı bir yerdir. Benim Lemiye adında bir kızım vardı, öldü. Seni hiç tanımıyorum...
dedi. İki eliyle kızını sokağa itti.

Tahire Hanım bütün çarpıntılarıyle bağırıyordu:

— Paşa, bu yaşta bir kız, başı açık, sokağa kovulmaz. Nereye gidecek? Ne ile geçinecek?

Paşa, mosmor titreyen dudaklarıyle:

— Çağdaş kadın hukukça, dimağca, gövdece erkekle tastamam eşit imiş... Mektubunda yazdığı gibi, gitsin, vatmanlık etsin, geçinsin... Bunlar, ne ana baba makkı tamyorlar, ne de namus, iffet kaygısı...
dedi ve vahşî bir öfkeyle kapıyı itti. Gömbedek kovulmuş kızının üzerine kapadı.

XXVIII

KASIM Necati, Şoför Raif'in otomobilini, ne olur ne olmaz, diye yan sokaklardan birine ve epeyce uzağa çektirmişti. Sonra içeride olup bitenleri anlamak için kalbi göğsüne sığmaz, bütün damarları ok gibi atar bir merakla Lebip Paşa konağının çevresinde dört dönüyordu. Evin, dışarıya hiç sır sızdırmaz inatçı suskunluğunda uğursuzluklar seziyordu... Ona, içeride Lemiye'ye işkence ediyorlar gibi geliyordu. Ortada hemen hiç bir şey yokken onu, Paşa babası, bir cani gibi, bir Kürt bekçinin soluk aldırmaz gözcülüğü altında odaya kilitlemişti. Acaba bu kez, nikâhsız bir delikanlının kolları arasından döndükten sonra ne gibi ağır bir cezaya çarpmakla uğraşıyordu. Kızın yardımına yetişmek olanağı bulunsa canını vermekten çekinmeyecekti. Sınır, son bilmeyen çılgın aşkına hiç acımayan Lemiye'sinin belki böylece biraz yakınlık duymasını kazanabilirdi.

Necati en yakın bir köşe başını siper aldı. Bütün ruhunu oradan çıkacak en hafif bir sesi işitmeğe başlamıştı. Bütün dikkatiyle konağı dinlerken kapının açıldığım gördü. Karamsarlıktan yüzü çürük bir meyve morluğu almış Paşa'nın, söz dinlemez kızını iki omzundan hızla dışarı iterek birtakım sözler arasında:

— Gitsin, vatmanlık etsin. Geçinsin...

dediğini apaçık işitti. Baba yurdunun şefkat kapısı, Lemiye'nin üzerine, bir daha açılmamak üzere böyle kapanmıştı. Üstündeki üstünde, başındaki başında; ayağındaki ince terlikler ile dımdızlak Lemiye, sokak ortasında kaldı. Yersiz yurtsuz, ne yapacağını şaşırmış, kararsız bakışlarla etrafına göz gezdiriyordu. Bu yıldırım gibi inen felâkete karşı zihninde henüz bir düşüncesi bile yoktu. Böyle on parasız nereye gidecek? Hangi bucağa sığınacak? Kimden merhamet, şefkat dilenecekti? Üzerinde bir kimlik kâğıdı bile yoktu. Hangi bir yerden bir iş istemeğe gitse kendinin kim olduğunu ve o güne değin ne hizmetlerde bulunduğunu, geçmişini soracaklar; iyi haline ilişkin belgeler, diplomalar isteyeceklerdi. O, şimdi uygarlık, yurttaşlık haklarından yoksun serseriler sırasına geçmiş, polisin aradığı şüphleilerden olmuş gibiydi.

Lemiye kararsız, çaresiz; fakat hâlâ inatçı ve dik başlı... Döndü, doğduğu günden beri kendine sıcak, şefkatli bir yuva olmuş iken; şimdi kapısını kapalı tutan, yabancı ve merhametsiz duran konağa baktı. Babasına bir iki yumruk salladı. Hınç ve tiksinti saçan gözlerini etrafına gezdirdi. Ceketinin yakasını yüzüne çekti. Böylece biraz kapandıktan sonra hızlı adımlarla yürüdü.

O sırada karşısına Kasım Necati çıktı. Delikanlı boynu bükük; büyük bir huzura çıkmış gibi saygıyla elleri göğsünde, başı önünde zavallı, güçsüz, aşağılanmış, yalvaran alnı ve sulanan gözleriyle merhamet dilenerek durdu. Lemiye, her bir örneğinde titreyen aşk tutkunluğuyle kendine ateşlerini konuşmaksızın anlatan bu gence karamsar bir alayla sert ve merhametsiz bakarak:

— Necati dedi. Hayatımın en acıklı bir anında yine karşıma çıktın... Bu kız, babasının evinden kovuldu. Onu elde etmek için işte en uygun bir fırsattır, dedin. En gaddarca senetleri imza ettirmek için bazı züğürtlerin, ölümle savaştığı anları bekleyen tefeciler gibi yolumu kestin: «İşte sokak ortasında kalmış bir kız... Bir lokma ekmekle bir sıcak oda karşılığında her dediğimi kabul eder» gibi ham hayale kapıldın. Çekil yolumdan. Ben senin anladığın beceriksiz, düşkün kadınlardan değilim. Üzerime gelecek her felâketle boğuşmayı göze aldım. Senin gençliğin, kabadayılığın, hovardalığın, azgınlığın, gözdağı ver-

men, aşkın, benim için her şeyi göze alışın bana vız gelir. Ben bu dakikada yalnız senden değil; bütün erkeklerden tiksiniyorum.

Kasım Necati, en yalvaran, en içten titrek sesiyle:

— Ah meleğim, benim sana olan sönmez ateşimi, içten bağlılığımı, gönlümün değişmez sonsuz sevgisini bilsen... Böyle söylemeğe dilin varmaz...

— Aşkın da, ateşin de, ruhun da, gönlün de yere batsın. Ben şimdiye kadar yakından yakına bir erkek kalbi tanıdım. Bütün öteki erkek kalplerinin de hep bu biçimde yaratıldığına artık ant içebilirim. Erkekler olmayaydı kadınlar, melek olarak gökte kalırlardı. Kendi heveslerinize uydurmak için bizi süründüren, kötü yollara itip düşüren, alçaltan; ayartıcı, yalancı, ahlâksız eden hep sizsiniz... Gönül tuzağına düşürmek için ilk kelimeleriniz hep böyledir: «Ah meleğim, ruhum, yoluna öleceğim...» ile başlar... Sonra kollarınızın arasına melek olarak giren kadın, hevesinizi söndürdükten sonra, oradan en pis, kötü ve korkunç bir ifrit iğrençliğiyle çıkar. Yolumuza ölmezsiniz. Fakat en hayvanca istekleriniz uğruna öldürürsünüz. İstatistikleri incelesinler... Bugüne dek kadınlar kaç erkek öldürmüştür? Erkekler kaç kadına kıymıştır?.. Bu iki insan türünden hangisi daha vahşî ve öbürü için daha zararlıdır. Anlaşılır. Beni bu duruma düşüren bir erkektir. Beni baş açık sokağa atan babam bir erkektir. Uğradığım bu felâketten yararlanmak için yalvarıcı görünen, ayartıcı bir tutumla karşıma çıkan sen, bir erkeksin. Adınız Behçet Hilmi olsun, Kasım Necati olsun, Lebip Paşa olsun; yaradılışınız, ruhunuz hep birdir. Hep aynı yaratıksanız. Kadın cellâtları!..

Lemiye, sert bir öfkeyle yürüdü? Necati, yine ardını bırakmayarak:

— Yanılıyorsun canımın içi. Her erkek bir değildir. Eğer ben seni hayatımdan bin kat fazla sevmiyorsam namertlerin namerdi, alçakların alçağı olayım. Behçet Hilmi ile apartman odasında geçen, o tüylerimi ürperten, beynimi kavuran konuşmanızı kapı arkasından dinlerken hüngür hüngür ağlıyordum. Katil olmamak için kendimi, tutmaya uğraşarak can çekişiyordum. Şimdi emret, halinin vücudunu yarım saatın içinde dünyadan kaldırayım. Onu mezara götürsünler, beni darağa-

cına... İkimizden de kurtulursun. Bütün erkekleri kınıyorsun... Pek güzel... Fakat bir kere de benim gönlümü dene. Aşkımı dene.

Lemiye, gözlerinden öfke şimşekleri saça saça:

— Denemeye ne hacet? Senin de ne mal olduğunu öğrendim.

— Necati boğulur gibi bir çarpıntı ile:

— Nasıl?

— Oturduğum apartmanın nerede olduğunu kim araştırıp buldu? Özel yaşayışımı alttan alta anlamak için, bugünkü baskından bir süre önce o casus genç karıyı bulunduğum apartmana kim gönderdi? Sonra annemi ve Nebile ile çocuğu usulca getirip. Behçet Hilmi ile birlikte baş başa otururken, salondan içeriye kim salıverdi? Sonra hep bunlar yetmiyormuş gibi babamın evinde nasıl karşılanacağımı, neye uğrayacağımı anlamak için sokağımızda bir gözetleme yeri bularak kim bekledi? Hep bunları yapan senden başka birisi mi?.. Söyle... Daha daha öncesi var... Benim Behçet'le olan sevişmemi imzasız mektupla babama kim ihbar etti? Söyle... Göğsünde gerçek bir aşk tutuştuğunu iddia eden bir adamın gönlü bu denli hainlikler saklayabilir mi? Kendince sevgi adı verdiğin uğursuz bir duygu için beni ne kertelere düşürdüğünü gör. Sonra yüreğindeki aşkın büyüklüğünden, kutsallığından yüceliğinden söz et. Eğer her aşk böyle ise bütün âşıklar cehennemin dibine gitsin. Sen de onlarla birlikte...

Lemiye, yine yürüdü. Fakat Necati bu ağır, bu alçaltıcı suçlamalardan yılmayarak kızın ardından yine ayrılmadı. Lemiye dönerek:

— İşte senin sevginin bayağılığını, vicdansızlığını yüzüne karşı döne döne ispat ettim. Hâlâ kovulmaktan utanmaz bir çingene yüzsüzlüğüyle arkamdan gelmeğe utanmıyor musun?

— İsteğimde, düşüncemde, aşkımda, vicdana aykırı hiç bir şey olmadığı için utanmıyorum. Sevgim şeriata, hakka uygundur. Tanrı'nın esirgemeden verdiği gür bir güçle gönlümde tutuşturduğu bir sevgiden niçin sıkılayım? Aldanıyorsun Lemiye Hanımefendi. Uğradığın bu çirkinin çirkini hiyanetten gözlerin kararmış. Behçet Hilmi ile benim aramdaki mesafeyi göremiyorsun. Her erkeği bir sanuyorsun. Kendimi tutamıyordum. Ne yaptığımı bilemiyordum. Seni Behçet'in «nameşru»

döşeğinden kurtarmak için başka bir yol bulamadım. Yarı çıldırmıştım. Yaptığımdan hemen hemen sorumsuz bir durumda idim. Öyle yaptım. Bununla birlikte bu yaptıklarım senin sandığın gibi hakkında büyük bir kötülük değil; büyük bir iyiliktir. Ne düzenci bir canavar olduğunu şimdi anladığın o kalpsiz herifin kolları arasından seni bir an önce kurtarıp almak iyilik sayılmaz mı? Hâlâ mı aldanmak istiyorsun? Hâlâ mı onun çirkin sevdasının oyuncağı kalmak isteğindesin?

— Necati, herkes kendi mantığını kendi gönlüne, duygusuna uydurmak ve hakkı kendinde görmek ister. Lâkin sokak ortasında, böyle felâketli bir zamanımda bu kadar uzun sözlere ne lüzum var... Kırk dereyi bir tepe keser. Sana bir şey söyleyeyim. Haklı olup olmadığını anlarsın.

Necati sapsarı bir titreme ile:

— Söyle...

— Ben seni sevmiyorum. Sevemiyorum. Zorla kendini bana sevdirmekte nasıl bir hak görüyorsun?

— Sen beni hiç sevmedin mi?

— .....

— İnkâr edemiyor, susmayla «itiraf etmek» istiyorsun. İnkâr etsen, mektuplarını çıkaracağım. Göz yaşlarımla ıslata ıslata her gün yüz defa okumağa doyamadığım mektuplarını...

— Haktan, vicdandan söz ediyorsun. Durmadan bu mektuplarla bana gözdağı vermekten de vaz geçemiyorsun.

— Gözdağı değil. Böyle bir şey asla aklımdan geçmez. Bu mektuplardan, vicdana aykırı yararlanmaya kalkışmayacağıma namus üzerine söz veriyorum...

— Öyle ise benden umudumu kes. Seni sevemeyeceğim... Allaha ısmarladık...

— Dur. Mademki sen beni bir kere sevdin. Mademki gönlünde beni sevmek yeteneği vardır. Bir gün gelecek yine beni seveceksin...

— Ne vakit?

— Aşkımın büyüklüğünü, içtenliğini, tanrısal olduğunu iyiden iyiye anladığın gün...

— Aldanıyorsun.. Aşk temcit pilavı değildir. Bir insanın gönlünde soğuyup soğuyup ısınmaz...

— Aldanmıyorum. Buna olan güvenim, Tanrı'ma olan

inancım kadar sağlamdır.

— Bir daha, bir daha söylüyorum ki yanılıyorsun...

Lemiye, bütün hızıyle yürüyüp kaçmak ister; Necati bırakmayarak:

— Nereye gideceksin?

— Kendisini büyütüp yetiştiren babasını dinlemeyen bir kız, ne yapacağından sana hesap vermek zorunda mıdır?

— Gideceğin yeri seçmene karışmıyorum. Canın nereyi isterse oraya git. Lâkin pek açık saçıksın. Müslüman bir aile kızı bu kılıkla caddeye çıkamaz.

— Sana ne?.. Beni bu kılıkla sokağa atan babam değil mi? Onun gönlü, vicdanı razı olduktan sonra sana halt etmek düşer...

— Sokağın içinde otomobil hazır duruyor. Bin. Köşeye çekil. Ne olduğunu kimse anlamaz. Emredeceğin yere kadar seni götüreyim.

— Fena kurnazlık değil...

— Ne demek?

— Ne demek olacak... Böylece gideceğim yeri öğreneceksin, değil mi? Beni çocuk mu sanıyorsun?..

Necati gülümseyerek:

— Anan yok, baban yok, sevgili Behçet'in yok... İnsaf et, ben seni böyle sokak ortasında kimsesiz, yersiz, yapayalnız bırakabilir miyim? İsteğine, davranışına, karışmıyorum. İrade senin. Fakat yalnız gideceğin yeri bileyim. Bulunduğun evin sokağında, kapı eşiğinde sadık, bekçi bir köpek gibi başımı koyup yatayım.

— Necati, ben seni sevmedikten, sevemedikten sonra; kendini köpekler yerine değil ya daha pek çok aşağılasan yine boş... Böyle bayağılıklarla gönlümü çekemezsin... Bırak beni... Ben şimdi Felek'in vurduğu bir kimseyim. Uğradığım felâketler yetmiyormuş gibi başıma sen de bir belâ kesilme...

— Bırakamam Lemiye... Aşkı, sevdayı bir yana atalım. İnsanlık adına seni bu halde yalnız bırakamam. Gel otomobile...

— Of! otomobiline bineyim de beni istediğin yere uçur. Kimsenin gelip bulamayacağı bir deliğe tık. Behçet Beye kendi ayağımla gittim. Şimdi de böylece senin eline düşüp kapatman olayım öyle mi?

— Böyle bir cinayeti aklına getireni Allah «Kahhar ismiyle kahretsin!» Bin, nereye istersen oraya götüreyim.

— Necati, sinirlerimin böyle berbat bir zamanında sabrımla bu kadar oynama. Hiç bir şey yapamazsam, şimdi yerden bir taş alır, kafanı, patlatırım. Başıma salt bir belâ kesilmek üstelemesinden vaz geçmeyeceksen yılmam. Bana musallat olan belâlar arasında seninle de uğraşırım. Çünkü artık alın yazıma karşı savaş açtım...

Lemiye yürür. Necati, üstelemesinden azıcık olsun vaz geçmediğini gösterir bir inatla yine ardını bırakmaz. Kız, bütün öfkesiyle başını çevirerek:

— Behey utanmaz vicdansız, benim üzerimde nasıl bir vasilik hakkı, bir koruma hakkı görüyorsun? İşte ben başı açık sokağa çıktım. Şimdi şurada gönlüm hangi erkekten hoşlanırsa onunla gideceğim. Bunun daha ötesini söyleyeyim mi? (Yerden bir taş kaparak bütün gücüyle Necati'nin suratına fırlatır. Necati büyük bir tetiklikle yana sekerek kazayı atlatır... Lemiye bir ikinci taş alarak) Daha da gelecek misin?

— Geleceğim. Kıyamete kadar... Mezara kadar... Kendisine bağlanacağın herifi öldürünceye kadar geleceğim...

— Peki, polise gideceğim. Olup bitenleri hep anlatacağım... Beni senin izleminden kurtarmaları koşuluyle nereye götürürlerse gideceğim...

Lemiye, sesinin bütün gücüyle:

— Ümmet-i Muhammet yetişiniz... Katil var!..

diye bağırınca yakın sokaklardan pat pat koşuşanlar olur. Necati çekilip gizlenir. Ne olduğunu soranlara Lebip Paşanın yılmaz kızı, saldırıya uğradığını söyler. Ve yoluna devam eder. Kasım Necati, avını bu kez açık bir uzaklıktan, gizliden gizliye gözlemeğe koyulur.

XXIX

BU olaydan dört ay sonra gözlere ışık, gönüllere sevinç dolduran parlak, iç açıcı bir yaz gününün kuşluk zamanında Gülhane parkı... Yüksek ağaçlardan oluşmuş iki sıra yeşil duvar arasından uzanan cadde hortumlarla sulanıyor... Şehrin kapanık mahallelerinde sıkışmış erkek, kadın karışık bir kısım halk kanepelere sıralanmış... Cıgaralarını tüttürerek, boru-

ların ağızlarından fışkıran suların serpintilerindeki allı yeşilli eleğim sağmalara baka baka keyif çatıyorlardı. Çiftler geziniyorlar. Üzerlerine tül örtülmüş cilâlı mermer saflığıyle bakışları çeken beyaz baldırlar... Bindiği uzun ökçelerin üstünde kimi kez zarif, küçük kıvrılışlarla sendeleyen genç kadın, kavalyesinin koluna iyice yaslanıyor... Böyle dişisiyle kol kola ikiz gezmeğe, henüz alışmamış yeni Türk kuşağının bu çığırdaki acemiliği gözüküyor... Kadında hoppalığa pek çok heves, erkekte kolundakini herkeslere göstermeğe büyük bir övünç seçiliyor gibiydi.

Birtakım halk ağır, serseri adımlarla İştayn'ın, Tring'in, Karakaş Macit'in yeşil reklam kanepelerinde sığışacak bir yer bulmak için dolaşıyor. Soluk benizli, uzun kirpikli bir kız, kalabalıktan uzak, tek başına bir banko üzerinde, ağaçların taze yaprakları arasından elenen yeşilimtırak bir ışık altında dalgın dalgın kitap okuyor.

Yukarıda, Saray önünde, Boğaz'a karşı oturmuş bir genç ozan, açık başının uzun saçlarını, mavi suları öpe öpe gelen rüzgâra okşatarak elindeki küçük deftere ara sıra birkaç sözcük yazıyor. Haftalık dergiye göndereceği şiiri için esinler bekliyor.

Çinilikköşk'ün Park'a bakan cephesine doğru giden yolun sonundaki kanepeye bir çift genç oturmuş, aralarında açılan konuşmanın özelliğine gömülmüşler. Birbirinin ağzından çıkan sözlerden başka her şeye ilgisiz, hemen dünyadan habersiz, dalgın görüşüyorlar.

Delikanlı, hasırlı fesini yanı başına koymuş, içine kokulu zarif bir mendil bırakmış... Peruka gibi kabarık, sık saçlarında; iri, siyah gözlü, tıraşlı yüzünde, gevşek düğümlü, boyunbağında, katlarının ütüsü taze elbisesinde moda mankeniyle aktör tutumunu andırır çalım var. Ellerinin esmerliğine karşılık yüzünün beyazlığı, pudrayı yanındaki genç kızdan daha aşırı kullandığını gösteriyor.

Genç kadının körpecik vücudu, örtünmeden ziyade süslenmek için büründüğü ve hemen eski çağ kadınlarının yüzlerine tutundukları peçeler kadar ince ipek çarşafı altında her kımıldanışıyle tatlı güzelliğini dışarı veriyor. Billûr kollar bileklere dek ve süt beyaz göğüs, gerdandan bir karış aşağı, orta çiz-

giye kadar apaçık... Şimdiki hanımlar, ninelerinin, yüzlerini kapamak için gösterdikleri özeni, vücutlarının, en örtülü kalması gereken kısımları için göstermiyorlar. Sanılır ki Türk kadının, yüzyıllardan beri gizlemekten en çok sıkıldığı örgenleri göğüsleri, kolları ve bacaklarıdır. Çünkü ilk Hürriyet'te kanlı katillerle birlikte, hapsedildikleri yerlerden dışarıya en önce fırlayanlar onlar oldu.

Genç kızının şakaklarından körpecik yanaklarına doğru köpürmüş siyah ipek dalgalar iniyor... Bunların arasındaki kıvırcık kirpikli şahane zeki gözleri ara sıra pek çekici süzülüşle karşısındakinin bebeklerine saplanıyor... Bir süre ikisi de lakırdıyı kesiyorlar. Aralarında açılan güç meselenin çözümünü birbirinin yüzünde arar gibi derin derin bakışıyorlardı. Bu delikanlı Süha Pertev, genç kız Nevhayal'di. Aralarında geçen konu, gençlik hayatlarının en önemli, en coşkulu bir bölümü idi.

Olup biten şu:

Nevhayal bir gün sinemada, kendi yaşında bir kızla yan yana düşer. Görüşürler. Birbirinden hoşlanırlar. Rikkat Hanım, Nevhayal'i Kadırga'daki evine çağırır. Sonra O da gelir. Böylece dostluğu ilerletirler. Senlibenli olurlar. Rikkat Hanım, bir gün konuğunu ağabeyisinin çalışma odasına götürür. Odada kimse yok; fakat neler var, neler... Duvarları dolduran birçok tablolar arasında Süha Pertev'in yaldızlı bir çerçeve ortasına kurulmuş; kendine bir poz vermek için, evrene küçük görücü gözlerle bakar gibi yağlı boya bir kurumlu resmi... Odanın bir köşesi resim atelyesi, öbür köşesi müziğe, daha öbürü şiir ve sanat perilerine ayrılmış...

Süha'nın üzerinde bir (eboş): Kararmış, kükremiş bir deniz, korkunç bulutlara atılıyor. Gökle deniz arasında bir parıltılı çekişme... Orada, burada fırtınaya yakalanarak direkleri hemen hemen suya dokunur gibi büsbütün yana yatmış umutsuz birkaç geminin omurga çizgileri görülüyor. Fırçalarda, renklerde obartı var. Ressam, sert başladığı etkiciliği yumuşatmaya uğraşmış; fakat sanatı, fırçasına boyun eğdirememiş. Sonunda kendi gösteriş hevesine yenik düşmüş... Küçük bir vazo içinde kirpi sırtı gibi dikilmiş fırçalar; üzerinde boyaları kurumuş büyük, küçük birkaç palet...

Biraz ötede bir piyano... Notalığın üzerinde Betohfen'in (Senfoni Pastoral) i. Duvara asılı keman, mandolin, kitara, ut, tambur, tef, kudüm, ziller, çalpara; bir nota sehpası üzerine açılmış bir şansonda Fransızca şu dizgiler okunuyor:

Quand je m'endors, quand je me lève,
Je ne pence qu'à nos amors.
Je te vois la nuit dans mon rêve,
Et je voudrais rêver toujours!
.....
Nakarat
Donne tes lèvres ma chérie,
J'ai besoin de ton baiser
Pour ne pas mépriser la vie (1).

Nevhayal, bu sanatçı odasının esinleyen havası içinde kendinden geçer gibi oldu. Zihninden bir şeyler uçuşuyor. Yüreği tatlı tatlı çarpıyordu. Gençliğinin yaratıcı aşkını kimi kez piyanonun perdeleri, kemanının kirişleri üzerinde şakıyan, kimi kez de muşamba yüzeyinde canlandırmaya uğraşan ve Istanbul'da yüz binde bir eşine rastlanmayan bu delikanlıya karşı kanında bir kaynama oldu. Kendi gönlü, sevmek için işte tam böyle yüksek duygulu, aydın bir tip arıyordu. Buldu. Süha Pertev'i hemen benimsedi. Ve o kadar çabuk kendine mal edindi ki kıskanmaya başladı.

O şansondaki sözler ne idi? Süha Pertev: «Uyurken, uyanıkken aşkımızı düşünüyorum.» diyor. Kime olan aşkını? Gece düşlerinde gördüğü ve onu görebilmek için bütün zamanının düşte geçmesini dilediği sevgilisi kimdir? Süha Pertev'in gönlü artık fethedilemeyecek surette bir başkasının büyüsüne yakalanmış mı? Bu sevda kalesini elde etmek için bu kadar ge-

(1) Uyurken, uyanırken aşkımızı düşünürüm.
Gece düşümde seni görürüm.
Ve hep düş görmek isterim.
Kavuştak
Dudaklarını ver sevgilim,
Hayatı değersiz, aşağı görmemek için öpücüklerine muhtacım. H. R.

ciktiğine, Nevhayal öyle acınıyordu ki...

Genç kızın bütün taşkınlıkları, bu çalışma odasında resimle, müzikle, şiirle uğraşan delikanlıdan yana oldu. Ona karşı olabilecek gerçekleri seçemiyordu. Örneğin bu odada çalınmak için açılmış gördüğü Betlıofen'in Senfoni Pastoral'iyle bu pek hafif şanson arasında zevkçe, sanat bakımından hiç bir uyarlık yoktu. Birisinin üstün değerine yükselmiş bir dimağ, ikincisiyle uğraşmaktan bir tat duyamazdı. Bundan sanat adına duygusu yerleşmemiş acemi, sallapati bir kafanın hoppalığı vardı.

Nevhayal, bu sanat odasının, şimdi edebiyat, felsefe ve şiir bölümüne yürüdü. Yeşil çuhalı şöyle böyle bir yazı masası, üzerinde geniş bir altlık, türlü biçimde tuhaf tuhaf hokkalar, billûr baskılıklar, ortalarından pembe fiyonglarla destelenmiş renkli kâğıtlar, kalemlikler, ufak çiçeklikler, çerçeveler içinde fotoğraflar, minyatürler, kama biçiminde kâğıt bıçakları, boncukları parıldayan akşam güneşi abajurlu lamba... Bir edibin yazı odasından çok, bir tuhafiyeci vitrinini andırır öte beri... Kâğıtların, ufak defterlerin üzerinde başlanmış; yarım kalmış şiirler... (Pol klodel) (Andre Fonten) gibi birkaç Fransız şairinin eserleri... Orada, burada açık bırakılmış felsefe ile ilgili dört beş kitap... (Bergson) un *La comcience*'ının bir sayfasından: «Düşüncenin tasarladığı gelecek, birçok olanaklara gebedir. Bundan dolayı gerçek gelecekten daha doğurgandır. İşte bunun içindir ki insan, elde ettiğinden daha çok umuttan; gerçekten daha çok hayalden hoşlanır...» biçiminde başlanılmış bir çeviri... Sonra (Niçe) nin (Hayır ile Şer) eserinden alınmış: «Senden başka türlü yaşayıp başka türlü düşünen kurbağa kafalı insanların içinde yazdığın şeyleri anlatabilmek güçtür.» tümcesini, ondan sonra da birkaç defa tekrar edilmiş şu: «*Je fais tout ce que je peux pour être difficilement compris*» Fransızca tümce... İki anlatım arasında insanı gerçekten büyük bir şaşkınlığa düşürecek bir karşıtlık gösteriyordu... Yazılan şeyi anlatabilmekteki güçlüklerden söz ettikten sonra: «Güç anlaşılmak için ne yapabilirsem yapıyorum.» demekten ne anlam çıkabilirdi? Ve şöyle birçok düşünce döküntüleri:

«İş'te aşk ile düşmanlık olmazsa kadının bu hayat alanın-

da oynayacağı rol pek sönük kalır...»

«Kadını çalıştırmak için değil; salt güzel kalmak için yetiştirmelidir. İşte ilerlemenin en şaşmaz yolu budur.»

«Göze ıspazmoz getirmeyen resim bence platonik, hadım aşka benzer.»

«Toprak çalışmakla ürün veriyor. Kadınlar zahmetle doğuruyor. Hastalıklar, felâketler, uğursuzluklar sürüp gitmekte... En ateşli imanlılar da en soğuk imansızlar kadar acılı kim bilir ruhu nasıl zevkler, tatlar, sefalarla dolduran bir mutluluk olacaktı...

XXX

NEVHAYAL'in zihninde bu duygular, bu istekler kaynamaya başladı. Artık haftada birkaç gün şairin kız kardeşi Rikkat Hanımın evine taşınıyordu. En büyük eğlencesi, zevki bu olmuştu.

Nevhayal, yine bir gün bu aşk mihrabında resimleri, notaları, şiirleri, felsefe sayfalarını inceleyip kendinden geçerken birdenbire oda kapısı açıldı. Konuk hanım, kaç zamandır dimağının hayaliyle sarhoş olduğu bu erkek sanat perisini etten, kemikten somut varlığıyle karşısında görünce biraz sarardı. Yüreğinde çarpıntılar başladı. Şair Bey, bu küstahlığını bağışlatmak için yerlere kadar, aktör gibi bir eğilmeyle:

— İçeriye izinsiz girdiğimden dolayı merhametinize sığınırım. Bunu, ruhsal ve karşı konulmaz bir mazeretimden ötürü yaptım. Bu değersiz olacağıma göklerden inen bir melek dadanmış olduğunu kız kardeşim söyledi. Melek, bu yer bucağından uçtuktan sonra odaya girince, onun burada bıraktığı göksel izler, yücelikler içinde dahp kendimden geçiyor ve peri ile yüz yüze gelmek aşkıyle ölüyordum. İçeri girmezden önce izin istemeyişim, müsaade edilmezse!.. diye felâkete uğramak korkusundadır. Özrümün kabulünü, günahımın bağışlanmasını yüce merhametinizden bir, bir daha istirham ederim matmazel...

dedi. Bel bükük, boyun kırık, baygın gözler gökte, tapınmayla birkaç kez daha eğildi. Nevhayal çarpıntılı, solgun, eğilişleri eğilişlerle karşılayarak:

— Estağfurullah Beyefendi. Büyük sanatçılar, ruhlarının birden gelen taşkınlıklarına, esinlerine göre davranırlar. Af dilemek, sizden önce bendenize düşer. Çünkü müsaadenizi almadan sanat ruhunuzun en saklı bir köşesi olan bu odanıza girdim. Esinlerinizi serptiğiniz, duygularınızı gizlediğiniz eserlerinizi, sayfalarınızı karıştırdım.

— Periler için hiç bir kalbin, hiç bir sanatın gizlisi olamaz. Onlar dokundukları şeyleri, büyüleriyle bu toprağa bağlı olmaktan kurtarıp yüceltirler. Bu lütfunuzdan dolayı ayrıca teşekkürler ederim ve minnettarımzım...

Bu koltuklamalar karşısında Nevhayal pek çok hoşlanmış, mutlu sırıtmış... Ondan sonra önlerine açılan yüce aşk kapısından kol kola içeri girmişler... Artık birbirini sevdikçe sevmişler... Sonra evlenmeğe karar vermişlerdi. Fakat böyle görkemli, şatafatlı aşk töreniyle gönül ahp vermek, gönül oyunculuğu Nevhayal Hanımın oynadığı ilk oyun değildi. Bu mutlulukta, Süha Pertev'e öncülük etmiş bir düzine kadar genç vardı. Onlar, olup biteni öğrenince iş karıştı. İnsan, insanın mutlu olmasını çekemez. Hele bir genç, başka bir gencin sevda yolundaki başarısına hiç dayanamaz. Nevhayal'in görünüşte parlak; fakat terbiye ve gönülce pek bayağı bir kız olduğu hakkında Süha Pertev'e türlü takma adlarla mektuplar yağmağa başladı. Şair, bu adsız dostların, kızın bayağılığından, kendini korumak için birbirleriyle yarışmalarına, verdikleri gözdağlarına bol bol gülüyordu. Çünkü bu işteki birinci nedenin kıskançlık olduğunu seçemeyecek kadar aptal değildi. Bu gelen mektupları kahkahalarla sevgilisine gösteriyor; kız da alaylı bir dudak büküşüyle:

— Bu heriflerin hiç birisine tenezzül etmediğim için kuduruyorlar da böyle yapıyorlar...

karşılığını veriyordu. Ne var ki Nevhayal Hanımın inkâr ettiği bu sorunlar yavaş yavaş ortaya çıkmağa başladı. Onların sevdalarına karşılık da hemen aynı ateşle ve kendi el yazısıyle verdiği cevaplar, türlü acı yorumlar ve dimağa ateşten çivi gibi batan alaylar ile zarf içinde gönderiliyordu. Bu belgelerin suçlamaları önünde Nevhayal Hanım, kadınlığın son sığınağı olan masumluk ve «ne yapalım» der gibi kendini bırakış tavrını da takınmaktan çekinmedi. İşte o gün parkta, bu

pek dikenli meselenin çözümü ile uğraşıyorlardı. Öyle ki aralarında parlamış olan büyük sevgi, her ikisini de birçok gerçeklere karşı göz yummaya, ya da durumlarını güçlükten kurtaracak yorumlar bulmaya itiyordu.

Süha Pertev, derin bakışlarının merceği altında kızın duyuş ve düşünüş havasını seçmeye uğraşarak o suçlama yazılarını birer birer önüne koydukça sevgilisi dalgınlıklar içinde:

— Evet bunca açıklık karşısında gerçeği inkâra kalkışmak hem kendimi küçültmek, hem sizi aptal yerine koymak demektir. Sizden önce sevdim. Lâkin o kadar bilgisizlikle, tecrübesizlikle, saflıkla sevmişim ki bu yaptıklarıma şimdi herkesten çok kendim şaşıyorum. Gönlünüzde sevgi yeteneği başladığı günlerde, şüphesiz, bu acemiliklerde siz de bulunmuşsunuzdur. Ahmet de, Mehmet de, Ayşe de, Emine de... Herkes için bağışlanmaya değer bir iş için ben, bugün neden fazla utanayım? Ya da erkeklere «mubah» sayılan bir şey kadınlar için neden bağışlanmaz büyük bir cinayet sayılsın? Siz büyük bir gerçek önünde, şüphesiz, bağnaz bir eski Türk kafası gibi düşünmezsiniz..

— Evet... evet... Hakkınız var. Biz yeni kuşak erkekleri, dedelerimizden bize sürüp gelen böyle birçok köhne düşüncelerimizi, duygularımızı zamana göre düzeltip değiştirmeliyiz. Bu gerçeklerin derinden derine üstün değerlerine varılmadıkça kadınla erkeğin birbirine karşı olan hukuk ve yeri beliremez.

— Oh şüphesiz! Bugün birçok yaşlı kadınlardan dinliyorum da öfkeden, tiksintiden tüylerim ürperiyor. Örneğin o çağlarda zengin bir erkeğin haremde kapalı sekiz karısı olurmuş da o adamın, kadın için yine dışarıdan isteklerde bulunması yasaklanamazmış. Lâkin o hapse tıkılmış özgür eşlerin birinde, Tanrı esirgesin, bir sevda sapıklığı görülse zavallı kadın, en ağır bir canî cezasına uğrarmış... Evlenmesinden önce bir erkek nasıl seviyorsa, bir kadın da öyle sevebilir. Artık yeni çağ erkekleri böyle apaçıklıklara açık gözle ve dik bakmaktan ürknemelidir. Çünkü gerçekler önünde geçirilen ürküntü ve onu tanımamak için gösterilen bilgisizce inat, onun içyüzünü değiştiremez. Gerçek her vakit gerçek kalır. Şu da var ki sağaltılması için açılmak istenmeyen yara, gizli gizli işler; tehlikesi her saat daha çok artar. Sonunda toplumsal bir kangren tehlike-

sini alır. Çünkü erkeğin gövdesi nasıl etten, kemikten, damardan, kandan, sinirden; bir dimağ ve bir kalpten oluşmuş ise kadın da öyledir. Hayatta bunları ayrı ayrı kanunlara bağlamak pek bilgisizce bir zorbalıktır.

— Bu yeni çağda geçen çağları yaşatmak isteyenler için hayat yoktur. Artık kendimizi bilelim. Doğaya uyalım.

— Kadın insanlığın yarısıdır.

— Bu yüzden hukukça da yarı'nın öbür yarı ile eşit olması zorunludur.

— İşte doğa'nın uyulması gereken birçok zorunluluklarını tanımadıkları için böyle olduk.

— İnsan kısmı, bir hakkı tanımamak için gereken gücü elde bulundurdukça, asla tanımaz.

— Onun mayasındaki barbarlığı dağlayıp kurutmak için kupkuru uygarlık sözü değil; bilim gerek...

— Yeni hayat, geçmiş yüzyılların ölmüş ahlâk ve geleneklerinden değil; gelecek filozofların bilimlerinden doğacak...

— «Tarih bir tekerrürden ibarettir.» sözü ne saçmadır. Biz Dördüncü Murat çağını bir daha mı yaşayacağız? İngilizler (Elizabet) çağına mı dönecekler? Fransa'da aziz (Fransua dö Sal) bir daha hükümet mi sürecek? Amerika'da kırmızı gönlerin vahşîlikleri yine mi başlayacak?

— Yenileşme adına değişen şeyler yalnız sözcüklerdir. (Usul) ler yine aynı kaynaklardan akıyor. İnsanlık, durmadan eski hataları bir daha, bir daha işlemekte inat ediyor. Onun için: «tarih bir tekerrürden ibarettir» deniyor. Ve ardı gelmeyen kötü idarelerin fena sonuçları tekrarlanıp duruyor. İnsanlar arasında zorbalıkla egemen olan birçok kof sözcükler var ki başlangıçtan beri bunlara birer anlam uydurulmaya uğraşılıyor. Bunların zırvalıklarını ortaya koyma yiğitliğini; yani doğruyu yanlıştan, temelsizden ayırt etme gücünü göstermedikçe işte böyle kanlara, çamurlara gömülür, dururuz.

Konu böyle felsefe vadisinde derinleşti. Nihayet Nevhayal, birbirini tanımazdan önceki aşk günahlarını Süha Pertev'e söylemek ve böylece kendi hatalarının ağırlıklarını hafifletmiş olmak için sordu:

— Beyefendi, sevgimizin içtenliğine ikiyüzlülük, yalan iremez, değil mi?

— Şüphesiz...

— Birbimizi aldatmak bayağılığını ne siz kabul ederiniz, ne ben...

— Bu da hiç şüphesiz...

— Birbirimizin ne olduğumuzu, hiç bir gizli yönü kalayacak bir doğrulukla, bilip sevişmekte ne büyük bir yücelik e mutluluk vardır.

— Evet... evet, ölümlülerce uyulan bayağılıkların üstünde af, Tanrısal bir aşk...

— O halde Beyefendi, benden önce gönlünüz kaç sevda angınına uğradı?

Bu soru Süha'nın yanaklarına bir pembelik getirdi. Sani geçirdiği yangınların kızıllığı, gerçeği ispat için yüzüne vuuyordu.

— Gönlümü, sanatın yüceliklerine, coşkularına bağlayan aşktır. Onun için sevgisiz duramam.

— Kaç kez sevdiniz?

— Belki beş, belki altı...

— Aşk sözcüğünün bütün gücüyle mi sevdiniz?

— Sanırım...

— Kimlerinde gönlünüz bu ateşlerin yıkımına uğradı ı?

— Saklayamam... Evet...

— Yüreğimizde yeniden deşilme olanağı taşıyan yara izleri var mı?

— Gönlüm, yoksun olduğu sevgi besinini sizden aldıkça, ski yaralardan birinin deşilmesini olanak içinde göremem.

— Bu sevgilerin kaçından, tam anlamıyle tat aldınız?

— Anlayamadım?

— Aşklarınızdan kaçı isteğe ermiştir?

Süha Pertev bir daha kızardı. Ne var ki yalansız, ikiyüzlüğe sapmadan namusluca sevişmeye söz vermişti. Bu yüzden boş bulunarak şöyle bir aptallık etti:

— İkisi...

Nevhayal, nar çiçeği gibi ateşten bir renk aldı. Kıskançlık, kuduz dişleriyle yüreğini birden kavramıştı. Geçmi-

şi kıskanıyordu. Sevgilisi niçin, kendinden önce birkaç sevda ateşiyle yanmış olsun... Özellikle niçin bunların içinde son kerteye ermişleri de bulunsun? İki eliyle yüzünü kapadı. Küçük hıçkırıklar içinde titremeler geçirdi.

Süha Pertev şaşırarak:

— Ne oluyorsunuz? Bilmeyerek canınızı mı sıktım? Saflığıma, iyi niyetime bağışlayınız.

— Ne olduğumu ben de bilmiyorum. Size oranla kendi gönlümü daha temiz ve lekesiz buluyorum...

— Affedersiniz. Sizinki kadar tertemiz olamazsa da, ben de kirli bir yürek taşımıyorum. Söyle, dediniz de söyledim. Ortadan yalanla ikiyüzlülük kalkınca meydana çıkacak gerçeklere katlanmak için dayamklı olmak gerek.

— Gönlümü apaçık gösteriyorum. Bu doğruluğum bir suç oluyor ise siz de bağışlayınız. Bana öğütlediğiniz dayanıklı davranıştan kendi payınıza da yeterince ayırmamız gerekmez mi?

— Hakkınız var. Doğruluğa alışıncaya dek ikimiz de sıkıntı çekeceğiz... Ne var ki evren, evren olalı iki gönül arasında böyle en ince süzgeçten süzülmüş saf bir sevgi geçmemiştir.

— Bu gerçekler arasında büyük bir gerçek beni sarsıyor.

— Nedir o gerçek?..

— Sizden önce de sevdiğimi söylemiştim.

— Evet...

— O zaman sevdiğimin geçmişini karıştırıp da onun eski sevgilerini kıskanmak gibi tuhaf bir duygu ile sarsılmamıştım. Demek önceki sevgilerim yalancı imiş. Gerçek sevginin ne olduğunu şimdi sizde anlıyorum...

Gövde gövdeye o denli yaklaşmışlardı ki dizden dize geçen bir elektrikle en ince sinirlerine baygınlık getiren birer ürperti geçirerek derin derin bakıştılar.

XXXI

ARALARINDA aşk konusu böyle sözle soyutlaşırken bir yandan da somut bir dünya yaşamım andıran tuhaf bir döneme girmekte idi. Bu sırada yanlarında perişan kılıklı, ha-

rabati bir adam geçti. Bu, kısa boylu, tıknaz, yüzüne kan oturmuş, burnu bardak eriği gibi mosmor üfürmüş; elleri, ayakları titrek, geçtiği yerlere sert bir teke kokusu bırakan bir içki düşkünüydü. Sevişenlere sürünerek yürüdü. Hemen birkaç adım öteye çöktü. Dedezade, o günkü ispirtosunu yeterince almıştı. İki genç, ruhlarının bütün ateşiyle başladıkları tartışmayı duyabilecek böyle iki kirli kulağın yanlarına sokulmasından sıkıldılar. Fakat Dedezade, varlığının bu iki genç üzerine kötü etki yaptığını anlamış gibi, sarhoşlara özgü geniş ve yılışkın gülümseyişlerle elini toprağa değdirerek bir temenna çakıp:

— Tanrı ikinizi birbirinizden ayırmasın. Ne güzel bir çiftsiniz. Cennetten mi indiniz körpe melekler!.. Oh... oh, sizi gördüm gönlüm gözüm açıldı. Güzele bakması sevaptır. Bir çeşit tapınmaktır. Birbirinize o denli yaraşmışsınız... Tanrı düşman şerrinden, şom ağızlıların dedikodularından saklasın. dedi. Sarhoşça bir söyleyişle sayılıp dökülen bu yaltaklanma, dualar, gençlerin hoşlarına gitti. Gülüştüler. Böyle birkaç dilenci duasıyle, beğenildiğini gören Dedezade, bulduğu yüzden cesaretlenerek:

— Velinimetlerim, bir cıgaranız var mı? O güzel ellerinizle lütfediniz. Gül yüzlerinize bakarak içeyim. Ömrüm artsın...

Süha Pertev, üstü markalı zarif tabakasından bir kalıp cıgarası çıkarıp attı. Dedezade, atılan şeyi av zağarı gibi havadan kaptı. Gözlerini süze süze, şehvetliye benzer bir tat alışa, ağır ağır tüttürmeye başladı.

Sarhoşun bu köpekçe yaltaklanması, iki sevdalının gururunu okşadı. Nevhayal yavaşça:

— Ne tatlı dilli adam... Biz, zavallıdan boşuna ürktük.

— Halden anlayan bir sarhoş...

Dedezade, bulunduğu yere yayıla yayıla sonunda büsbütün uzandı. Hâlâ ucu tüten cigarası elinden bir yana düştü. İnce bir horultu ile sızdı, kaldı. Sevişenler onu artık adam yerine saymayarak yine sırdaşça konuşmalarına koyuldular.

Nevhayal bir sıkılganlık kırıtmasıyle:

— Merak ettiğim bir şey var...

Süha Pertev biraz şaşırmış gibi:

— Nedir?

— Aşkın kaç dönemi vardır?
— Öbür hastalıklar gibi üç...
— Sayınız...
— Başlangıç, azışmış, ölüm dönemleri...
— Her sevgi bu üç dönemi geçirmek zorunda mıdır?
— Bazı türlü ayrıncalarla — ne yazık ki — evet.
— O ayrıncalar nedir?
— Kimi aşk, yavruluk çağında iken ölür; kimisi orta yaşta... Kimisi uzun ömürlü olur.

— Aşk hastalıklarını tanımakta bilgi payınız var mıdır?
— Sanırım ki biraz...
— Sözleşmemize uyarak, sorularıma doğru cevaplar verecek misiniz?

— Hiç kuşkunuz olmasın...
— Biz şimdi hangi dönemindeyiz?
— Başlangıçta...
— En tatlı dönemi hangisidir?
— En tatlı ve acılı dönemi kızışık zamanındadır...
— En tatlı ve acılı ne demek? Bu iki karşıt aynı zamanda olabilir mi?

— Aşkın tadı acısındadır.
— Sevdamızın nabız atması ne gösteriyor? Sağlık ve uzun ömür mü?
— Pek belli olmaz...
— Niçin? Gönlümüzün gücüne ve içtenliğine güvenemiyor musunuz?
— Bulunduğumuz andan bakılınca beş dakika sonraki gelecek, bir bilmecedir.
— Doğru söyleüyorsunuz. Sağ olunuz...
— Aşk barometresi düşüp yükselmek için hangi kanunlara bağlıdır. Tehlike ne zaman başlar?
— Sonuca erdikten sonra... Barometre çoğunlukla düşer. Kimi kez de yaman bir fırlayışla yükselir...
— Demek ki aşkın türü, sonuca erdikten sonra biraz belirebiliryor?
— Evet...

— O halde sonu kestirilemeyen evlenme usulünden kurtulmak için, sonuca erdikten sonra evlenilmelidir. O zaman boşanma ya hiç olmaz ya da pek az olur.

Süha Pertev, çağın duygular barometresine uydurarak, kızın verdiği bu asrî evlenme felsefesine uygun cevaptan o denli hoşlandı ki hemen belinden sarılıverecek gibi coşkunlukla ona biraz daha yaklaştı. Nerede bulunduklarını unutmuşlar gibi dudak dudağa denecek bir sıkı fıkılıkla, ancak karı koca arasında geçebilecek bir sırdaşlık içinde inceden inceye sorulara cevaplara giriştiler... Onlar ruhlarının hastalıklarını aldırışsızca çırılçıplak, birbirlerine gösterirlerken biraz ötede sızmış görünen Dedezade'nin yüzünde birtakım tuhaf çizgiler belirip dağılıyordu.

Konuştular. Dertleştiler. İki boydaş erkek ya da kadın gibi birbirine açıldılar. Aşkı bütün kılıflarından çıkardılar. Gönüllerin hep perdelerini kaldırdılar. Bütün duygularını ortaya döktüler. Aralarında birtakım önemli kararlar verdikten sonra kol kola yürüdüler. Gittiler.

Onlar çekilince Dedezade, birdenbire ayrılmış gibi hemen kalktı. Oturdu. Epey süreden beri yalancıktan kapalı duran gözleriyle dört yanını kolaçan ede ede birbiri arkasına (lâhavle)ler salıvererek:

— Vay edepsizler be! aşk psikolojisinin öyle derinlerine indiler ki göz aralığından bu dalgıçları seyrederken safram kabardı. Vay kepazeler- az kalsın burada "huzur-u âcizanemde" gelin güvey olacaklardı. Fakat neler öğrendim, neler öğrendim. Hele haberin biri pek ivedi... Bu akşam ne olacaksa olacak... Gideyim Galip Nihat'a sıcağı sıcağına olanları haber vereyim. Bir dakika geçirmeğe gelmez.

Sarsak sarsak, yürüye yürüye gitti. Kuytu bir yerde kendini bekleyen Galip Nihat'ı buldu. Delikanlı meraklar içinde solarak:

— Ne haber Dedem?

— Hayırlar mı diyeyim? Şerler mi? Ne diyeceğimi şaşırdım.

— Sen bana dişe dokunacak bir haber ver...

— Yalnız dişe değil; midebozacak, bağırsakları berbat edecek nelerim var, nelerim... Hele biri pek önemli... Pek ivedi...

— Ne imiş o?

— Dur; ham armut gibi pek de o kadar boğazıma tıkılma... Sinirliyim... Biraz soluk alayım... Kendimi bulayım...

— Sinirine sövdürürsün şimdi beni...

— Efendim, Park'ın ta yukarısına çıktım? Çifte kumruları bankonun üzerinde diz dize buldum... Bir dertleşme, bir halleşme ki deme gitsin. Kız, aşkın psikolojisinden ince kıyım şeyler soruyor. Oğlan, kıvamında cevaplar veriyor. Her soru cevapta birbirine tek parmak daha yaklaşarak ağızlarının içine bakışıyorlardı. Eski evlenmeler ne enayice şeylermiş meğerse... Alacağın kızın suratını görmeden, sesini işitmeden, hu hunu, suyunu bilmeden... Bunlar birbirine çıplak yüreklerinin, gövdelerinin footğraflarını göstererek varıyorlar...

Galip Nihat tıkanarak:

— Varıyorlar mı?

— Evet... evet. Aralarında hiç bir sır bırakmayarak... Geçirecek vaktimiz yok. Sana özetini söyleyeyim. Bahsi uzattılar. Uzattılar. Nihayet aşkın sonucuna varma meselesinde karar kıldılar. Sen bu söz öbeğini hecele. Ne kadar derin, sert, asrî ve kapsamlı bir anlam verebilirsen ver... "Aşkın sonucuna varma" şimdiki sevgi programlarının kavuştağı... Önce aşklarının sonucuna varacaklar, sonra evlenme... Nasıl şık değil mi? Bu sade usul senin anam, benim babamın akıllarına geldi miydi? Aşkın sonucuna vardıktan sonra evlenmeye ne lüzum kalır? Ona da aklım ermedi. Senin erdiyse söyle...

— Celâl, meselenin ruhundan ayrılma... Ayrıntı dinlemeğe vaktim yok.

— Bunun ayrıntısı falanı kaldı mı oğlum. Bu gece aşklarının sonucuna varmaya karar verdiler.

— Nerede?

— Nevhayal'in evinde...

— Nasıl olur?

— Basbayağı... Herkes uyuyup el ayak çekildikten sonra kız, oğlanı içeri alacak...

— Yanlış olmasın. Bunu iyice işittin mi?

— Yanılmıyorum. Harfi harfine tam açıklığıyle işittim. Süha Pertev, kukuletalı uzun bir pelerin giyecek, elden geldiğince yüzünü gizleyecek, bu gece alafranga saat yarımda evin

arka kapısına gelecek. Karanlıkta parola sorarlarsa (denizaltı) diyecek. Nevhayal'in genç hizmetçisi Mah, zamparayı içeri alıp hanımın yanına götürecek.

Galip Nihat, birdenbire başı dönmüş, gözleri kararmış gibi bir ağaca yaslandı. Süzük süzük toprağa bakarak düşündü. Sonra iki avcuyle beynini sıkarak haykırdı:

— Fırsat bu fırsattır... Öç !.. öç... öç!...

Dedezade biraz şaşırarak:

— Nasıl öç?...

Galip Nihat, onun bu son sözünü işitmedi; çünkü zihnini ateş bürümüştü. Hiç karşılık vermeden park kapısına doğru koştu. Dedezade arkasından...

Soluğu Kasım Necati'nin kulübesinde aldılar. Kantar kâtibi orada idi. İşi anlattılar. Meselenin ivedi önemi dolayısıyle hemen Keresteci Faik'le Bıçkıcı Süleyman'ı buldurdular. Çete konuşup tartışmaya başladı. Kasım Necati ile Galip Nihat o aşk karamsarlığı içinde bunalırken Süha Pertev'in — her ne anlama gelirse gelsin — Nevhayal ile aşkın sonucuna varmalarına katlanamaz ve müsaade edemezlerdi. Ne olursa olsun bunu engeleyeceklerdi. Ama nasıl? Pek tatlı ve bıçkınca bir manevra ile.

O akşam, şöyle kısaca birkaç kadeh çektikten sonra, bu küçük şehir çetesi kişileri, Süha Pertev'in Kadırga dolaylarındaki evinin etrafına avcıya dağıldılar. Sokak kapısını sıkı bir gözetleme altına aldılar. Sıkılmadılar. Bıkmadılar. Delik önünde sıçan bekleyen sabırlı kediler gibi uzun bekleme saatları geçirdiler. Nihayet Süha Pertev Bey, narin gövdesi geniş bir peledrine sarılı, başı kapişona gömülü, kapıdan çıktı. Kapkara bir gölge gibi hafif ve çabuk adımlarla sokağın karanlığı içine daldı.

Şehrin birçok alanlarında, bağrını kavurup kül eden yangın yerleri tenhalıkları, ağzı açık sayısız kör kuyuları, yerin dibine oyulmuş korkunç mahzenleri vardı. Bunlar aylar, yıllarca ve kimi kez de sonsuzluğa değin sır saklıyor, canilere yardımcı oluyorlardı.

Nevhayal'in sevgilisi arada bir, elindeki elektrik fenerini parlatarak geniş viraneler içinden; sağdan, soldan umacı gibi karşısına dikilen yıkık setler, duvarlar, bacalar, ocaklar, kav-

ruk ağaçlar arasından gidiyordu.

Gecenin sessizliği içinde hep bu şeylerin uğursuz birer duruşları, ürkütücü birer bakışları; sessiz, ahreti andıran birer anlatımları var gibiydi.

Süha, tabancasını tetikte tutuyordu. Ama onun, kalemi, fırçası, piyanonun perdelerini esinine biraz boyun eğdiren parmakları, bu ateş oyunundaki beceriksizliklerini küçük titremelerle ona duyuruyorlardı.

XXXII

BİR elinde feneri, ötekinde tabancası, dudaklarında (denizaltı) parolası ve hayalinde kavuşmanın tadıyle yutkunarak sevgi denizinin enginlerinden dalmaya gidiyordu. Tam viranelerin ortasında epeyce bir yürek gümbürtüsüyle adımlarını hızlandırdığı bir anda bir pıtırtı duydu. Neye uğradığını anlamaya, hatta soluk almaya vakit olmadan etrafındaki harabe duvarlarından biri üstüne yıkılıvermiş gibi başına birkaç kez şiddetle vuruldu. Ve hemen üzerine, altında kımıldanılmaz bir ağırlık çöktü. Önce sersemledi. Sonra ezildi. Daha sonra da ne olduğunu bir süre duyamadı. Gözlerini açtığı vakit kendini mezar gibi karanlık, bulantı verecek kadar pis ve ağır ağır rutubet kokan bir yerde buldu. Artık tepesinde yıldızlar parıldamıyordu. Başı birkaç yerinden taş yemiş gibi sızlıyor, gövdesinin birçok kısımları ağrıyordu. Elleri, ayakları serbestti. Kendini yokladı. Sırtından pelerini, ceplerinden tabanca ile feneri almışlardı. Fakat yan cebindeki para cüzdanı, köstek ve saatı duruyordu. Bu saldırının hırsızlık için yapılmadığını anladı. Ama nerede idi? Bir kör kuyuda mı? Kanlı bir mahzende mi? Yoksa üzerine demir kapıları kilitlenmiş bir cezaevinde mi? Yakınından bir insan soluğu işitir gibi oldu. Şöyle bir soruda bulunmak cesaretini gösterdi:

— Neredeyim?

Alaycı bir erkek sesi karşılık verdi:

— Pek emniyetli; fakat sağlığa pek yaramayan bir yerdesiniz.

— Kimlerin arasındayım?

— Kendiniz gibi insanların...

— Niçin buradayım?

— Öğrenmeye pek meraklısınız Beyefendi...

Süha Pertev, yüzlerini göremediği, karanlığın derinliklerine gömülü bu kişilerden birkaç şey daha sordu. Karşılık alamadı. Susmak zorunda kaldı. Pek yakınından işittiği soluklardan, kımıldanışlardan birkaç kişinin ortasında tutuklu olduğunu anladı. Bu tutukluluk ne kadar sürecekti? Bunu niçin yapmışlardı? Sonunda büyük bir fenalık, tehlike varmıydı? Yediği darbelerin şiddetinden düşünme gücü ve anıları dumanlanan kafasıyle — şehir ortasında düştüğü bu eşkıya pususuna — bir açıklama yolu ararken birdenbire aklına Nevhayal geldi. Sevdalarının sonucuna ermek için bu gece ona, sevgilisinin yanına gidiyordu. Düştüğü felâketle, bu önceden kararlaşmış ziyaret arasında, bir ilişki görmeğe başladı. Gelen gözdağı mektuplarının sonu işte buraya çıkmıştı. Kendinin pek büyük bir tehlike içinde olduğunu anladı. Nerde idi? Aman ya Rabbi nerede? Haydutlar, kendisini bir otomobile atarak şehirden saatlarca uzak bir yere mi götürmüşlerdi? Besbelli ailesinden isteyecekleri kurtulmalık gelmezse öldüreceklerdi...

Artık kendisine Tanrısal bir yardım; bir insan yardımı yetişemez miydi? Bu karanlık içinde etrafını alanların, bir parça olsun, yüzlerini seçebilmek için birdenbire bir kibrit çakmak istedi. Üzerini araştırdı. Ceplerinden kibrit kutusuyle tabakasını almışlardı. Ne olursa olsun bir ricada bulunmak için:

— Efendiler ya da ağalar, başımı sertçe okşayan yumruklarınızdan çok sersemledim. Tütüne pek düşkünüm. Bunca kahır arasında bana bir lütufta bulunmak isterseniz bir cıgara ihsan ediniz.

Bu ricaya yine o alaylı ses karşılık verdi:

— Burada cıgara içmek kesinlikle yasaktır. En ufak bir kıvılcım, korkunç bir patlamaya yol açabilir. Çünkü cephane ortasında oturuyoruz.

Bu korkunç karşılıktan sonra birçok ağızlardan kahkahalar işitildi. Bir gerçek miydi? Yoksa Süha ile alay mı ediyorlardı?

Nevhayal'in âşıkı, ricaya kulak asar kimselerin arasında bulunmadığını anlayarak sustu. Geçen dakikalar, zavallıyı iki

bakımdan sıkıp eziyordu. Şimdi kendisini bekleyen nazlısı, bu gecikme saatlarının uzamasından dolayı kim bilir ne kadar acıklı meraklar içinde kıvranıyordu? Bu uğursuz gece, nasıl felâketli bir günle ağaracaktı? Böyle gecenin sabahından hayır umulabilir miydi?

Ne söylese alaylı karşılıklar aldığı için, olacağı beklemekle susmayı daha uygun buldu. Bir saat mı geçti? İki mi? Üç mü? Dört yanını saran bilinmezliğin bu yoğun karanlığı içinde zaman, o denli çarpıntı verici, hırpalayıcı, yavaş bir uzunlukla uzuyordu ki!... Bitmez tükenmez birkaç en uzun geceyi birbirlerine eklemişler gibi geliyordu.

Bu pek sıkıntılı sessizlik ve zamanı ölçmenin olanaksızlığı içinde, sanki ay ışığı, tan kızıllığı olmadan altı ay süren bir kutup gecesi geçiriyordu. Bir aralık pek yakından gelen soluklar kesildi. Hiç bir kımıldama, depreşme işitilmez oldu. Bu sessizlik içinde ruhunu boğan karanlığın ezici ağırlığı, daha çok arttı... Acaba o alaycı bekçileri savuşmuşlar mıydı? Bunu anlamak için, yeni emekleyen çocuklar gibi, bulunduğu yerden iki el ve iki dizi üzerinde sürünesürüne ilerlemeğe başladı... Çok gidemedi. Hemen ense köküne güçlü, kaskatı nasırlı bir el yapışarak:

— Stop!... Akıntı çağanozu gibi nereye gidiyorsun?

alayıyla kendini geriye çekerek yine ilk yere getirdi. Biraz öteden bu alaya katılan başka bir ses:

— Zavallı denizaltı, kendinin ne öldürücü bir şapa saplandığından haberi yok da, hâlâ sevgilinin limanına dalmaya gitmek isteğinden vaz geçemiyor...

Bu birkaç söz, Süha Pertev'e tutuklanmasının nedeniyle durumun tehlikesini açıkladı. Neden dolayı, hangi ellere düştüğünü biraz anladı.

Bir üçüncü ses, ilk iki alaya, yüreğe saplanan sivri ve keskin bir hançer acısı ekledi:

— Bu felâkete uğramış denizaltının gideceği sevda limanında şimdi korsanlar dolaşıyor...

Bu zağlı hançerin ucu yüreğinde burgulanırken Süha Pertev acı acı düşündü. Bu herifler (denizaltı) parolasını öğrenmişlerdi. Lâkin nasıl? Nerden? Bunu bütün yanlarıyle düşünüp bulmaya zihninin o andaki kavrayışı elverişli değildi. Onun

şimdi aklını yalnız bir olanak yakıp bitiriyordu: Bu denizaltı parolasını öğrendikleri için bu herifler Nevhayal'i de bir kapana düşürmüşler miydi? Zavallı kız, şimdi o da böyle elleri nasırlı, dilleri ağılı; kişilikleri, kimlikleri belirsiz haydutların arasında, böyle kapkaranlık bir yerde mi bulunuyordu?

Talihsiz tutuklu o mezar karanlığı içinde beynini yılanlar sokmuş gibi, pek acı düşüncelere dalarak yine sustu. Düşmanlarına karşı kullanabilecek hiç bir gücü ve silâhı yoktu. Onlar ne isterlerse o olacaktı.

Bu son sessizlik daha korkunç, daha işkenceli bir ağırlıkla uzadı. Yine çevresinde ses kesildi. Ne en ufak bir kıpırdı, ne en hafif bir soluk... Sanki bütün canlı yaratıklardan uzak zifir gibi bir "Gayya" kuyusunun içine atılmış, sonra dört yanı taşla örülmüştü. Yavaş yavaş etrafını yokluyor; elleri rutubetli bir toprakla, parmaklarına kir bulaştıran irili ufaklı taşlara rastlıyordu.

Çevresini saran bu derin sessizlik besbelli yine bir deneme idi. İki adım öteye kımıldar kımıldamaz, hiç şüphesiz, yine enselenecekti. Bereli gövdesi insafsızca tartaklanacaktı. Yine kötü sözler işitecek, belki de bu defa iyice bir de dayak yiyecekti. Sonucunda bir kurtuluş ışığı görülmeyen böyle bir davranışa kalkışmaktan ne fayda umulurdu?... Bu katran gibi karanlık içinde gömüldüğü yerin kapısı, bacası nerede idi? Ne yana doğru sürünüp sürtünecekti? El yordamıyle bulunabilip de kaçışına yarayacak deliği hiç açık bırakırlar mıydı?

Bu kez kesin bir susma ve kendini oluruna bırakma kararıyle ıslak toprağa uzandı. Kolunu bir taşın üzerine yastık gibi yerleştirdi. Üzerine başım koydu. Yattı Gövdesi çok hırpalanmıştı. Kim bilir daha başına gelecek birçok felâketlere dayanabilmek için dinlenmesi gerekti.

Karanlık, sessizlik, bilinmezlik... Sanki bu üç sıkıcı şeyin içinde boğularak uzun süre öyle yattı. Kendine, hayattan pek uzakta bulunduğunu sezdiren sessizlik!... Onu, en ufak bir kımıldanış, bir pıtırtıcık bile bozmuyor... Ara sıra somut, soyut acılardan, sızar gibi gözlerini kapıyordu. Bu uzun "kâbus"un içinde böyle göz yumup açarken uzaktan küçük bir aydınlık seçti. Gözlerine inanamayacağı geldi... Bütün dikkatini o yana verdi. Bu, gerçek bir aydınlık, hem de dakikalar geçtikçe daha

çok açılan, yayılan bir aydınlık... Karanlık bir kubbe içine süzülüp akan güne benzer bir ışık... Ancak on beş, yirmi dakika gibi gelen bir sürede aydınlık sütunu uzana uzana Süha Pertev'in yattığı yere kadar geldi. Yavaş yavaş çevresini seçecek bir hale getiriyordu. Nevhayal'in sevgilisi, donmuş harç içinde birbiri üzerine yassı tuğlaları seçilen yosunlu bir tonoz altında bulunduğunu gördü. Korka korka dört yanına bakındı. Oh kimse yöktu. Hemen derlendi, toparlandı. Bütün gücüyle aydınlığa doğru atıldı. Arkasından ne seslenen oldu, ne koşan... Besbelli kimlikleri belirsiz bekçileri, onu gecenin uğursuzluğuna, karanlığın yoğunluğuna bırakarak savuşmuşlardı. Dıştan yığılan taşlar ve topraklarla daralmış bir delikten dışarı fırladı. Kendini geniş viraneler ortasında buldu. Sabah olmuştu. Güneş, çiylerin içine binlerce pırlantalar serpiyor. Damların, kubbelerin üzerlerine altın saçaklı bürümcüklerini seriyordu.

XXXIII

KASIM Necati, Keresteci Faik ve Bıçkıcı Süleyman'ın gece viranede Süha Pertev'in üzerine çullanıp da sırtından soydukları, ceplerinden çıkardıkları şeyleri hemen Galip Nihat kavramıştı. Durmadan pelerini kendi sırtına, kapişonu başına geçirdi. Elektrik feneriyle tabancayı da birer tarafına yerleştirdi. Yola düzüldü.

Nevhayal'in talihsiz sevgilisi, yumruklarla kafası sersemletilip de üç haşarının omuzlarında boş bir mahzene tıkılmaya götürülürken Galip Nihat, rakibinin pelerini içinde, onun biçimine ve kimliğine bürünerek, onun yerine Nevhayal'e kavuşmaya gidiyordu. Bu girdiği yabancı kimlik içinde, sonuna kadar kişiliğini belli etmeden "aşkın sonucuna varma" komedyasını ustalıkla oynamayı başarırsa kendini dünyadaki sanatçıların en büyüğü ve en mutlusu sayacaktı. Öç almanın bu şekline dost düşman şaşacaktı.

Sevinçten ve çarpıntıdan tıkana tıkana Divanyolu'nu buldu. Vakit, tam gece yarısından sonra saat yarım sularıydı. Nevhayal'in arka sokağına dolandı. Dar ve karanlık yolun ilerisindeki küçük kapı (denizaltı) parolasıyle açılmağa hazır duruyordu. Bu büyülü sözcük, kendini ta Nevhayal'in kucağı-

na kadar çıkaracaktı.

Bu sessiz sokağa sapacağı sırada, biraz ileriden, adım sesleri duydu. Ve sonra karşıdan bir karaltı belirdi. Kuşkulandırmamak için sapmadı. Karaltının belirdiği yöne yürüdü. Uzaktan vuran ışıkla şıklığı, güzelliği ve körpeliği seçilen bir genç le karşı karşıya geldi. Hiç aldırmadı. Yürüdü. Öteki de geçti. Galip Nihat'ın içinde bir kuşku uyandı. Köşe başını bulunca, duvar açısının öbür kenarı arkasına gizlenerek, zamparaya benzeyen bu genci gözetlemeye başladı. Çok geçmeden bu kuşkusunda pek haklı olduğunu anladı. Çünkü öbürü, kendine bir yolcu süsü verip yolu boyladıktan sonra geri döndü. Dört yanına bakındı. Kendini yabancı bakışlardan kurtulmuş bulunca, dar sokağa sapıverdi. Orada Nevhayal'in arka kapısından başka girecek bir yer yoktu. Bu züpye nereye gidiyordu? Şüphesiz oraya... Şüphesiz bu da o evin yanıklarından biriydi.

Şairin dediği gibi bu akşam aynı evde "mihman mihman üstüne" nasıl olacaktı? Galip Nihat'ın merakı arttı. Karagöz'ün Narçıl Beyini andırır bir hoppalıkla gölge gibi içeri dalan bu oğlan da gece davetlilerinden biri olmalı. Galip Nihat da bu gece önemli bir davetliye vekil olarak gelmiyor muydu. Öteki içeri girsin de kendi niçin gimesin?.. Bu parolalı gece konuklarının sayıları fazla oluyorsa kendine de?.. Onu davet edenler düşünsünler... Bu düşünce pek yerinde... Ama içeri nasıl girecekti? Evin birinci ziyaretçiyi sindirmesi için biraz bekledi. İçerideki konukseverler, ilk geleni odalarının ya da gönüllerinin hangi köşesine yerleştireceklerse yerleştirsinler... Birbiri üzerine rastlayan bu bizli ziyaretlerden şaşırmasınlar, diye beş on dakika ara vermek gereğini duydu. Sonunda kapıya yanaştı. Parmağının ucuyle bir iki fiske vurdu. İçeriden çarpıntılı ve hemen yarı işitilir bir ses:

— Kimdir o?

— Senizaltı-..

Bu anahtarla kapı ağır ağır açıldı. Nihat'ın yüzü pelerinin başlığıyle tanınmayacak biçimde örtülü idi. Hemen içeri daldı. Giriş yeri karanlıktı. Eline minimini yumuşakça bir kadın eli yapıştı. Kör Baba gibi onu karanlığın derinliğine çekti. Hem ağır gidiyorlardı. Hem bu yedekçi kadın çekingen, titrek bir sesle:

— Ah Süha Beyefendi, biraz geç kaldınız. Küçük Hanım meraktan bitti. Eğer gelmeyeydiniz bayılacaktı. Düşmanların şerrine uğramanızdan pek korkuyordu... Pek...

Galip Nihat, eli elinde bulunan kadının, Nevhayal'in becerikli, şeytan hizmetçisi (Mah) olduğunu anladı. Sesinden tanınmak tehlikesini düşünerek cevap vermiyor; yalnız dinliyordu. Kız, fısıltılarıyle şunları söylüyordu:

— Lemiye'nin yaptıklarından sonra bizim Beyefendiyle Hanımefendi, merak getirdiler. Kızlarının da böyle bir kazaya uğramasından korkuyorlar... Bu vakit evin içinde lamba ile gezinsek hemen: "ne var?" sorusuyle odalarından dışarıya fırlıyorlar. Kendi evimizde hırsız sakıntısıyle yaşıyoruz... Tesadüfe bakınız ki Nevhayal Hanımın ağabeyisi Sururi Bey de bu gece burada... O, Beşiktaş'ta içgüveyisi değil miydi?... Karısıyle kavga etmiş... İçmiş buraya gelmiş... Bereket versin erken sızdı. Bu aralık karılar, kocalar arasında bir geçimsizlik var ki...

Şimdi ikisi el ele bir merdivenden çıkıyorlardı. Galip Nihat, derin bir susuşla hep dinliyordu.

Beyefendiyle Hanımefendi, kızlarını merak ediyorlar. Geceleri evi sıkı bir düzen altında tutmak istiyorlar da ya o deminden giren şık oğlan kimdi? Mah, onu nereye sakladı? Süha Pertev Beyin davet edildiği bir gecede bir başkasının da çağrılmasına ne anlam verilebilirdi?

İlk merdiveni bitirdiler. Bir sofa geçtikten sonra bir merdiven daha çıkmaya başladılar... Hep el ele yürüyorlardı. Fısıl fısıl dert döken Mah, sözlerinin hiç birine ufacık bir karşılık görecemeyince:

— Süha Beyefendi, hiç cevap vermiyorsunuz... Buradan başlasın dedi. Düzmece Süha Pertev, şimdi artık ağız açmak zorunda kaldı. Sesini nazikleştirmeğe başlayarak:

— Çarpıntıdan tıkanıyorum da...

— Ohhh gerçekten titremeler içindesiniz. Çarpıntıdan sesiniz bile değişmiş... O kadar korkmayınız. İşte geldik. Merdivenin üst başında Küçük Hanım da yüreği çarpa çarpa sizi bekliyor...

Beş altı basamak çıktıktan sonra Mah, delikanlının elini Nevhayal'inkine teslim ederek:

— Alınız emanetinizi...

Nevhayal, çarpıntılar içinde ezgin, üzgün, titrek, kırık dökük bir sesle:

— Süha, niçin bu kadar geç kaldın? Meraktan bitiyordum. Eyüp Sultan'a kurban mı adamadım? Tezveren Dede'ye mum u?...

Mah — Haydi odada görüşünüz. Fakat Hanımcığım, Beyefendiyi iki saattan fazla tutmayınız. Şafak atmadan onu buadan uçurmalıyız. Anlıyor musunuz?...

Hizmetçi kız, usul usul geri döndü. Galip Nihat, sofanın aranlığından yararlanarak Süha Pertev'in hesabına, özlemler içinde yanmış iki kolunu bütün aşkıyle Nevhayal'in ince beline sardı. Onu bütün gücüyle kavradı. Uzun ayrılık acılarıyle kavulan dudaklarını, vefasız sevgilisinin heyecandan ısınmış yanaklarına yapıştırdı. Kızın kemiklerini çatırdatarak o gece ek kesin bir aşk sonucuna varmak niyetiyle gelmiş olduğunu spata uğraşıyordu. Kız, yüzüne fışkıran solukların alevleri altında kavrularak, incecik gövdesini saran demir kıskaçların arasında ezilip bitiyor; bu saldırıyı acele ve hatta biraz vahşîce buluyordu. Ne var ki sevda hırsızının üzerindeki pelerinden Süha Pertev'in kullandığı mimoza kokusunu aldıkça kendisini şair sevgilisinin kolları arasında sanıyor; mutluluğun verdiği gönül sarhoşluğu içinde dayanmaya gayret ediyordu.

Böyle sarmaş dolaş odaya girdiler. Tavanın ortasından sarkan elektrik ışığı, lekesiz bir güneş berraklığıyle içerisini gündüze çevirmişti. Galip Nihat'ın başında, hâlâ burnunun tepesine kadar geçirili duran kapişon, kişiliğini saklıyordu.

Kızın ilk işi, kapının anahtarını içeriden iki defa çevirmek oldu. Dışarıdan birisinin birdenbire odaya girivermesinden pek korkuyordu. Süha Pertev'in postuna bürünen Galip Nihat, tanınmak tehlikesinden kurtulmak için elini ışık fışkıran şişeye uzattı. Çevirdi. Hemen akım kesilerek odanın içi kapkaranlık oluverdi? Nevhayal şaşırarak:

— Niçin karanlık olmasını istiyorsun?

Düzmece Süha Pertev, bütün düzenciliğiyle sesini değiştirmeye çabalayarak:

— Uzun süredir karanlıkta durduğum için ışık kuvvetli geldi. Kör olacağım sandım.

— Sesine ne oldu?

— Saatlardan beri sokağın rutubetleri içinde dolaştığımdan...

— Kısılmış... Değişmiş...

— Evet, çarpıntı nezlesine uğradım.

— Hâlâ titriyorsun...

— Yüreğimin yerinden kopmadığına emin değilim...

— Gözünü incitmeyecek bir petrol lambası yakayım mı?

— Ne lüzumu var?... Belki pancurların ve kapının arasından aydınlık seçilir de senin bu saatta niçin uyumadığını merak ederek içeri girmek isteyen olur... Birbirimizi Tanrı'nın her şeye can veren güneşi altında, tapınan gözlerle az mı gördük... Karanlık, aşkımızın ateşini, şiddetini bozacak değil ya... Ben yine sana çıldıran Süha Pertev değil miyim? Sen yine o yüksek duygulu, güzel Nevhayal değil misin?

— Süha, sesin o kadar eski sesine benzemiyor ki...

— Sesim eski sesime benzemezse benzemesin... Gönlüm durmadan senin için yanan yine o eski gönüldür... Rutubetten ses bozulur. Büyük aşklar asla... Fakat ben bu akşam, buraya sonsuz aşkımı bir daha söylemeğe gelmedim. Geçen dakikaların değerini bilelim. Bildiğimiz şeyleri sayıp dökmeye vaktimiz yok. Şimdi şafak atar. Ayrılmak gerekir. İşte onun için aydınlık istemiyorum. Seninle olduktan sonra karanlık, istediği kadar sürsün, razıyım...

Aç kurt, kuzuya atılır gibi, kızı elleriyle dişleriyle kavrar. Rast gelebildiği ilk kanepenin üzerine serer. Nevhayal, bu hayvanca, bu vahşî saldırışta şair Süha'nın nezaketini, onun yumuşak okşayışlarını, sanatçı dokunuşlarını göremez. Hem bu karanlık canavarının bileklerini tüylü, ellerini kaba, parmaklarını boğmaklı, gövdesinin kemiklerini iri bulur. Ses başka, söyleyiş başka; gövde ölçüleri, derinin sertliği, davranışların hoyratlığı hep hep başka... Süha Pertev'le bunun arasında ceylandan sırtlana kadar bir ayrılık, bir uzaklık var...

Nevhayal kuşkulanır. Düştüğü pençeler arasından son gücüyle kurtulmaya çabalayarak:

— Bırak boğulacağım...

— Gönlüm senin tutsağındır. Fakat aşk emir dinlemez.

Bu aralık, dışarıdan tık tık oda kapısı vurulur. Daha şafak atmaya vakit var... Bu ne? Nevhayal'in bayıltıcı acıları üzerine korku ile dolu bir heyecan eklenir. Kız çarpıntılar içinde sorar:

— Kimdir o? Ne var?

— Ben-im, Mah...

— Ne istiyorsun?

— Yanındakini hemen sav... Bir dakika geçerse tutulacaksınız...

Bu düzensiz cevabın verdiği şaşkınlıkla canavarın kolları, dişleri biraz gevşer. Nevhayal bu küçük gevşemeden yararlanarak silkinir, kalkar. Hemen elektrik şişesini çevirir. Odanın yoğun karanlığı, bir anda gözleri kamaştıran bir şimşek aydınlığına döner.

Şaşkınlıktan, tiksintiden saçları dimdik kesilen Nevhayal, karşısında şehvetin en tutkulu ateşleriyle kendine bakan erkeği görünce ellerini dizlerine vurarak:

— Haydi... Çık... Defol!...

— Galip Nihat!...

— Efendim...

— Sen burada?..

— Evet... Aşkınızın sonucuna varmak için davet olunan Süha Pertev'in övgüye değer ödevini yapmaya geldim.

Kız, hemen kapının kilidini çevirip eliyle dışarıyı göstererek:

— Ödevimi tamamlamadan bir yere gitmem...

— Hırsız var diye şimdi bağırırım...

— Davet olunmuş bir zamparayım, derim...

Bu sırada merdivenden yukarı üst perdeden sövmeler, saymalar yükselir: "Yürü habis!" sesleri; utangaç ve savunmasız bir surat üzerine patlayan tokat şakırtıları işitilir. Biraz önce kapı arkasından tehlikeyi haber vermiş olan Mah oradan kaybolur...

Gürültü gele gele sofayı inletir. Defolup gitmemekte direnen Galip Nihat'ın savuşması artık olanak dışına çıkar... Merdivenin, sofanın elektrikleri hep yanar... Çıka çıka ortaya Nevhayal'in büyük kardeşi Süruri Bey çıkar... Rakı başına vurmuş, gözleri kan çanağına dönmüş, bütün sinirlerinin akordu

bozulmuş... Göğsü bağrı çarpılmış, açılmış bir gecelik entarisi içinde tımarhaneden fırlamış çılgın ibr deli halinde... Önünde yellim yelâlek, bir don bir gömlek; pek genç, güzel bir oğlan... Sanırsınız ki hamama girmek için sırtından son ince gömleğini çıkarırken depremden kubbe çatlamış; öyle dekolte dışarı fırlamış. Oğlan, can korkusuyle kaçıyor; Süruri Bey:

— Hizmetçi döşeğinde tutulan maskara zampara!...

diyor. Çocuğun en acıyacak yerlerine şap şup sille yumruk tekme iniyor. Zavallı için kaçacak yer yok. Sanki bir kapan içinde kedi ile fare... Sanki eski ulusal olgularımızı bütün gerçekliğiyle saptayan, ibret verici ortaoyunu sahnelerinden bir baskın serüveni... Ortada korkak, çıplak, düşkün, aşağılanmış bir zampara... Tıpkı o bildiğimiz eski tip talihsiz kadıncıl kişi... Tepesinde de ölçüsüz, insafsız dayak atan çam yarması bir herif... Öyle ki suçlu, büsbütün, öç alanın merhametine kalmış... Eti, kemiği onun... Bu öyle bir cinayet ki zina edenin Tanrı'dan ve kullarından af dilemeğe yüzü yok...

Aşk ateşini dindirmek, hemen her gencin, çekici gücünden kurtulamadığı bir günahtır. Dünya var olalı sürüp gelen bu günahı işlemek için o zavallı çocuk eve girmişti. Bu sevda yurdunda geçirdiği birçok tatlı gecelerin o doyulmaz sefalarına karşı, bu akşam nasılsa bir talihsizliğe uğrar. Yakalanır. Bir aralık kuvvetli bir silkinme ile sarhoşun elinden yakayı kurtarır. Tıpkı kedinin pençesinden kaçmış sıçan gibi önüne çıkan ilk deliğe can atar. Öteki de arkasından... Böylece merdivenlerden fırlayarak üst katı boylarlar...

XXXIV

MESELE oldukça tuhaf... Aynı tatlı günahı işleyen adamlar, kendilerinde olağan ve tatlı saydıklarım başkaları için affedemezler. Kendileri için eğlence sayılan bir iş, başkalarından çıksa cinayet olur.

Nevhayal'in büyük kardeşi Süruri Bey, Istanbul'un haşar ıgençlerindendir. O, çoktandır babasının evindeki kıvırcık top saçh, yanağının kenarı benli, duru beyaz, fıkır fıkır yaramaz hizmetçi kızı içinden geçirip duruyordu. Ne var ki bunun için bir plan gerekti. Çok uzun düşünmeden bunu buldu. Bir-

kaç gece babasının evinde kalmak yolunu aradı. Bunun için içgüveyisi bulunduğu Beşiktaş'taki konakta eşiyle hiç yoktan bir kavga çıkardı. Meyhanede attı attı. Çakır keyfin üstünde bir neşe ile babasının evine düştü. Yemek yemedi. Döşeğe girmedi. Güzel Mah'ın elinden bir fincan kahve ile birkaç bardak su içtikten sonra minder üzerinde sızdı.

Bardakları alıp verirken sarhoşun gözlerinden ateşler saçılıyor; "Mah"a "ah"ı kafiye getirerek mısralar uyduruyordu. Bunlardan irkilen zavallı kızcağız, için için titredi; ama ne yapsın? O akşam, biri Küçük Hanım için, biri de kendi için gelecek iki davetli vardı: Süha Pertev ile Latif Ahsen Beyler... İki davetlinin, birbirinden haberleri yoktu. Mah'ın da aynı biçimde bir davetlisi olduğunu Nevhayal de bilmiyordu. Her biri başka odalara alınıp ağırlanacaklardı. Ah ne yazık ki Felek, Mustafa'ya yâr olmadı. Sarhoşun ezandan sonra, pek vakitsiz çıkagelmesi önce işlerini bozar gibi oldu. Sonra minder üzerinde horul horul sızıp kalması, Mah'a planından caymamak umudunu verdi.

Çetenin, yangın yerindeki saldırısı da, Süha Pertev'in yerine giden Galip Nihat'ın davet yerine tam zamanında yetişebilmesine engel olmuştu. Bu yüzden hesap şaşmış; ayrı ayrı saatlar için çağrılan davetliler sokakta birbirine rastlamışlardı.

Mah, Galip Nihat'tan sonra gelmesi gerekirken önce gelen Latif Ahsen Beyi seve seve soydu. Döşeğe yatırdı:

— Sakın buradan başka yere kımıldama. Benim dışarıda görecek önemli işlerim var...

diyerek odadan çıktı. Alt kat pencerelerinden, arka sokağa gözetmeğe başladı. Çok sürmedi. Süha Pertev'in pelerini içinde Galip Nihat sökün etti. Parolayı verdi. İçeri alındı.

Hizmetçi kız, küçük Hanımın sevgilisini, kendi eliyle onun eline teslim etti. Sonra o da o gece için kurduğu çiftler yuvasına dönecekti. Fakat iş öyle ters gitti ki...

Annesi tarafından soyundurulup döşeğe yatırılan Süruri Bey, bir süre sonra iki ateşin etkisiyle uyandı: Midesini ispirto, beynini Mah'ın aşkı yakıyordu. Dört yanına bakındı. Gece ilerlemiş... Yanındaki sürahiyi lık, lık, hk yarı yarıya dikti. Ateşin birini söndürdü. Ötekini de dindirmek için odadan çık-

tı. Karanlıkta el yordamıyle yürüdü. Küçük merdivenden alt kata indi. Tam bu sırada Mah da Galip Nihat'la el ele büyük merdivenden yukarı çıkıyordu.

Süruri Bey, yavaşça hizmetçi kızın kapısını karıştırırken reze açıldı. Sarhoş bu beklenmedik ilk kolaylığı o geceki başarısı için bir uğur sayarak parmaklarının uçlarıyle hırsız gibi ilerledi. Oda zifir gibi karanlıktı. Ama bir iki kulaçta döşeği buldu. Hemen içine el attı. Tepeden tırnağa kadar bütün gövdesi, büyük bir sevinç uyanıklığıyle titredi. Çünkü parmaklarının altında sıcak ve yumuşak bir vücut kıpırdanmıştı. Ohhh... İşte o... Mah serpilmiş yatıyor... Tadacağı şeyin lezzetini hayalinde canlandırarak iki avcunu birbirine yapıştırıp gözlerini süze süze ellerini oğuşturdu.

Karanlıkta üzerinde gezinen okşayıcı ele karşı Mah, bir iki kıpırdanıştan başka bir ürküntü eseri göstermemişti. Okşamadaki isteğe kendini vermemek için ne bir hırçınlık, ne bir küçük karşı koyma... Talihin bu büyük lütfuna karşı hemen teşekkür etmemek bir çeşit nankörlük sayılmaz mıydı?...

O akşam evde, bu gece ziyaretine gelebilecek Süruri Beyden başka bir erkek yoktu. Bunu kız da pek güzel biliyordu. Bu sessizce kıpırdanış, Beyin isteğini yerine getirmeye bir çeşit eğilim anlamına gelmez miydi?

Süruri Bey, o geceki sarhoşluğunun aşkın neşesiyle her şeyi kendi gönlüne göre yorumlayarak döşeğe atladı. Yarı çıplak yatan vücudu iki kolunun bütün tutkusuyle bir kavrayıştır kavradı. Göğsünün şiddetli baskısı arasından koyu, yardım dileyen bir bariton ses çıktı. Sarhoşun sinirleri o denli gerilmiş, beyni o denli kızmış; gözleri o denli dönmüştü ki ufak tefek körpe bir kızdan, böyle boğazlanan bir dana sesi çıkamayacağını birdenbire anlayamadı. Fakat ikinci rampada biraz ayıldı. Üçüncüde kendine geldi. Lâma da lâm, cime de cim olduğunu artık apaçık anlayabilmişti.

Süruri Bey, girdiği kadar çevik bir sıçrayışla döşekten çıkarak:

— Uuulan bu ne! Karyolada benim gibi üst tetikte bir torpil yatıyor... Az kalsın, bir patlama olacaktı. Tos vuruştuk!... yadırgamasıyle haykırdı. Pek "gafil" avlanan Latif Ahsen Beyi hemen kolundan yakalayınca döşekten çıkardı. İki de-

likanlı gırtlak gırtlağa boğuşurlarken Mah, aşağıya döndü. Oda kapısının dışından bu korkunç olayı gördü. Felâketi haber vermek için yeniden yukarıya fırladı. Sonra, elinde olmadan, sevgili Ahsen'i, azgın sarhoşun dayağı altında bırakarak ortadan kayboldu.

Zavallı Ahsen, Süruri'nin vahşî ellerinden kurtulabildikçe, can acısıyle, rast geldiği yana saldırıyor; öteki de arkasından atılıyordu. Bu av ile zağar, böylece merdivenlerden üst kata kadar çıkmışlardı.

Yukarı sofada durumun korkunçluğu büsbütün arttı. Olay dehşetlendi. Kapısı açık ve gündüz gibi apaydınlık bir odada Nevhayal ile Galip Nihat karşı karşıya, üst perdeden ağır hareketlerle, suçlamalarla becelleşiyorlardı.

Kız, tiksintiler içinde köpürerek kovuyor; erkek yılışık, sırnaşık, küstah bir gülümsemeyle isteğine ermedikçe, kıyamet kopsa, bir yere gitmeyeceğini kesinlikle söylüyordu.

Nevhayal, karamsarlıktan ürpermiş saçları, kızgınlıktan büyümüş gözleriyle tepeden aşağı bir dram sanatçısı heyecanı içinde titreyip tepinerek:

— Defol! diyorum...

— Süha Pertev için söz verdiğiniz lütfa ermedikçe bu evden çıkmam...

— Bu gece bu uğursuz evde bir cinayet olacağını anlamıyor musun?

— Kollarım vücuduna dokunmaktan tutuştu, Burnum, derinizin bayıltıcı kokusunu sağlıyor. Taze et kokusu almış aç bir yırtıcı ayıyım; parça parça olurum. Pençeme geçirdiğim avı bırakmam. Cinayet benden korksun...

Bu sırada Süruri Bey, açık oda kapısından içeri bakarak:

—Bune? Kız kardeşimle bir erkek!... Kimdir o?

Galip Nihat, alaycı bir soğukkanlılıkla:

— Kız kardeşinizin belâlısı!...

— Ne demek?

— Ben kayınbiraderimi hemen tanıdım. Siz de — törelere aykırı düşsse bile — eniştenizi bilivermeliydiniz...

— Ohh... Ne dayanılmaz sabır tüketici alaylı sözler... Ailemizin namusuyle oynayan bu alçak kim?...

Sururi Bey, dişlerini gıcırdatıp yumruklarını sıkarak bu küstah enişteye saldırmak ister. Fakat Nihat, göbeği ortasına indirdiği hesaplı bir tekme ile sarhoşu yere serer.

Nevhayal'in ağabeyissi, kendini birden toparlayarak, ikinci sardırıya hazırlanırken Galip Nihat,o gece düşmanından ele geçirdiği tabancayı karşısındakinin suratına çevirerek:

— Beyefendi kendine gel... Bu gece seni, kız kareşini, anamı, babamı, konağını, hepsini yakarım billâh-..

Sururi Bey, çarpıntılar içinde bir çocuk gibi yaşlarını saliverir. Aile namusuyle birlikte onuru, küstah bir düşmanın tekmelerin altında tuzla buz olmuştu. Öcünün alındığını sevinçli bir sırıtışla karşıdan seyreden Latif Ahsen'e baktı. Kendini çatlatacak kadar kabaran öfkesinin bir kısmını olsun boşaltmak için onun üzerine saldırdı. Galip Nihat, tabancasının namlusuyle düşmanını tehdit ederek:

— Bırak o suçsuz çocuğu...

Süruri, öfkeden dili dolaşarak:

— Suçsuz mu? Irz düşmanı... Ben onu hizmetçi kızın döşeğinden çıkardım...

— Suç onda değil; çağıranlardadır. Bu gece biz, onunla ikimiz burada davetli idik. Benim parolam (denizaltı) idi. (Ahsen'den sorarak) Seninki ne idi?

Ahsen — Uçak...

Nihat — Sen de fazla havalanmışsın ya...

Nevhayal — Of aman ya Rabbi, ne iğrenç alçaklık bu! Hepsi yalan... İftira!...

Süruri — Ailemizin namusuna sürülen bu lekeyi kanla temizleceğim Bu alçak saldırgan bana kimliğini söylesin...

Nihat — Kimliğim, k'sinden m'sine kadar kız kardeşiniz Hanımefendice bilinmektedir. Çünkü epeyce zamandan beri hâlâ onun için yanıyor...

Nevhayal — Sevmek kelimesini kirleten o mundar dudaklarını parça parça parçlasam... yine hıncımı alamayacağım... Rezil iftiracı!...

Nihat — Hâşa, iftiracı değilim. Bu akşam buraya ben kendim çağrılmış değildim. Lâkin bir dâvetlinin ciro ettiği biletle geldim.

Nevhayal — Katmerli yalanlar, iftiralar...

Nihat — Gerçeğin nasıl olduğunu ikimiz biliyoruz ya!... Bu, benim için yeter. Kardeşinin bu sorundaki bilgisizliği, işin felsefesini bozmaz...

Nevhayal — Böyle çirkin bir saldırıda, cinayette felsefe arayan beyinsiz!...

Nihat — En bayağı görünen şeylerde bile birer felsefe gizlidir. Ne var ki o hikmetleri bulup çıkarması hünerdir. Bey kardeşiniz, aile namusuna sürülen lekeyi kanla temizleyeceğini söylüoyr. İster kanla temizlesin, ister leke sabunuyle... Keyfi bilir. Ancak namus hakkındaki anlayışınızı yüzünüze karşı inceleyeceğim. Namusla kan sözcüğünü yan yana getirince kendinizi her kötülükten sıyrılmış sayıyorsunuz. Bu bir halk sanısıdır; doğru değildir. Bu gece, buraya Süha Pertev gelecekti. Onu daraya çıkararak yerine ben geldim. Eğer gönlünüzün seçtiği geleydi, önce karar vermiş olduğunuz gibi "Aşkın sonucuna erme"yi deneyecektiniz. Bu deneme ile her ikiniz de zevkin ve lezzetin sonuna ermekle mutlu olacaktınız. Aile namusundan hiç söz açmayı gerekli görmeyecektiniz. İnsanlar, kendilerine tatlı gelmeyen günahlardan çekinirler. Namus sözcüğünü birçok namussuzluklarda kullanarak göz boyarlar. Nevhayal Hanımın Süha Pertev'le Galip Nihat'tan hangisinin kolları arasına serilmekle daha az iffetsiz, daha az günah işlemiş olacağı düşünmeğe değer mi? Bunu ayırt etmek için zihin yoracak budalayı aramızda aramak da başka bir bönlük olur. Bay kardeşinizin şu ayrı çıplak genç için gösterdiği hınca ve şiddete gelince. Bu saldırıda da namus sözcüğü bir garez aracı gibi kullanılıyor. Çünkü Süruri Bey, kendisi, gece yarısından sonra hizmetçi kızın döşeğinde ne arıyor? Şüphesiz o da Mah'ı kucaklamaya, kolları arasına almaya gitti. Döşekte, kızın beğendiği başka bir delikanlıyı uzanmış bulunca, kıskançlıktan kan başına çıktı. Mah, nikâhsız bir erkekle yattıktan sonra bunun Ahmet ya da Mehmet olmasında hafifletici, ya da ağırlatıcı bir neden aranır mı? Eylem aynı eylem değil midir? İşte namus sözcüğünün aile arasında, sizin gibi küçük hanımlar, küçük beylerce anlaşılması!...

Süruri, rasgele bir iskemle kapıp Galip Nihat'ın üzerine yürüyerek:

— Girmeye hakkı olmadan, bir eve, ırz çalmaya sokulan, senin gibi, en kötü bir hırsızdan felsefe mi öğreneceğim?

İskemleyi düşmanının kafasına savurur. Nihat çevik bir çekilişle vuruşu geçiştirir. Bir elindeki tabancaya ek olarak öbür eliyle bir iskemle de o yakalar. Bu iskemle kavgasına Ahsen Bey de seyirci kalmaz. Zampara arkadaşına yardım etmek için bir tane de o kavrar. Üç delikanlı söve, haykıra böyle biribirinin kafasına iskemle savururken masalar devrilir. Camlar kırılır. Gürültü evi sarsar. Bütün ev halkı döşeklerinden dışarı uğrar. Nevhayal'in babası Sadri Efendi, annesi Nâzıma Hanım gözlerini uğuşturarak üst sofaya çıkarlar.

Bu patırtı, bu alt üst oluş karşısında yaşlı baba, ne düşüneceğini şaşırarak:

— Süruri, bu ne? Gece yarısı bu vaveylâ?.. Bu düello? Bu vuruşma?. Bu yarı çıplak yabancı erkekler kim?..

Süruri, acı kahkahalarla:

— Bilemediniz mi? Onlar yabancı değil. Biri benim töreye aykırı eniştem; bu niteliğiyle sizin de damadınız... O çıplak da Mah'ın nikâhsız kocası...

Yaşlı efendi titreyerek:

— Böyle ters ters söyleme... Şimdi yüreğime iner...

— Sizinki gibi asrî olmak yeteneğini yitirmiş kupkuru yüreklere artık inmelidir... Bundan sonra niçin, ne görmek için yaşayacaksınız? Kendi gelen torunlara büyükbaba olmak için mi?

Sadri Efendi dayanmak için eşinin kolunu arayarak:

— Bu abuk sabuk oğlan ne diyor? Sarhoş mudur? Nedir?

— Sarhoştum ama, kendi evimde, davetli olduğunu ileri süren bir zamparanın tabancası beynime çevrilir çevrilmez ayıldım... Gerçeği anlamak için soru, cevap ister mi? Gözlerinizin önündekiler olayın biçimini, çeşidini pek güzel anlatıyor. Bu raya sessizce giren bu ırz düşmanları, kovmakla gitmiyorlar. Ne duruyorsunuz? Karakola uşak koşturnuz. Bu zorbalar buradan ancak zabıta gücüyle, polisle çıkartılabilir...

Galip Nihat'ın girgin ve ustaca konuşması sayesinde olayın kendilerinden yana döndüğünü sezerek cesaretlenen Ahsen Bey:

— Siz çağırmazsanız da polisi ben çağıracağım. Soyuldum.

Bir de üstelik dövüldüm. Her yanım yara bere içinde... Suçum ne?... Zamparalık mı? Ben buraya maymuncukla kapı açarak, pencere parmaklığı kırarak gelmedim. Davetle geldim... Paramla geldim... Hangi yüzyıldayız? Müşteri dövülür mü?

Sadri Efendi kulaklarını tıkayarak:

— Aman ya Rabbi, beynim yanıyor. Neler işitiyorum?...

Zavallı ihtiyar efendi, karısının kolları arasında çocuk gibi hüngür hüngür bir ağlama tutturur.

Galip Nihat — Şu ihtiyarın haline acıyarak buradan çekilip gideceğiz. Polis çağırmak, bizden çok sizin aleyhinize çıkar. Çünkü polis hepimizi sorguya çekecektir. Aramızda geçen şu dava, bütün çirkin ayrıntılarıyle ve ailenizin adıyle ve resimleriyle olgular defterine geçecek... Sonra adliyeye kadar gidecek... Gazete sütunlarına düşecek... Bununla birlikte siz nasıl isterseniz öyle yapınız. Ben davetle geldiğimi her zaman ispat edebilirim.

Süruri — Babacığım, zorla size damat, bana enişte olmak isteyen bu zorba delikanlı doğru söylüyor. Polis çağırırsak uğradığımız bunca üzüntü ile, şu kırılan dökülen şeylerle birlikte namusumuzu da kaybedeceğiz. Bu çirkin olay ile lekeleneceğiz. Davetle geldiklerini ileri süren bu beyler, ceplerinden bir metelik bile düşürmediler. Onlar için hiç bir kayıp yok. Dosdoğru söylemekten sıkılacakları bir serüven de yok... Hep ayıp, günah, sıkıntı, üzüntü, acı bizim için... Biraz daha burada kalırlarsa bizden zarar ziyan dava edecekler... Bir ayak öncesi buradan savulsunlar...

Ahsen Bey — Elbiselerim... Saatla kordonum... Para cüzdanım...

Süruri Bey — Dediklerim nasıl çarçabuk çıkıyor... Peki peki, hepsini bulup vereceğiz. Bir eksiğiniz çıkarsa ödeyeceğiz...

Sadri Efendi — Bu hale tanık oluyorum... Bu sözleri işitiyorum da neden hâlâ yüreğime inmiyor acaba?...

Süruri Bey — Bilmeyerek asrîleşiyorsunuz da onun için... Böyle bir olay dedelerimiz zamanında çıkaydı şimdiye kadar kanlar içinde yerlere serilmiş birkaç ceset görülürdü.

"Şimdiye kadar birçok namuslu aileler arasında buna benzer olaylar geçti. Hepsi de yalanıp yutuldu. Bizim ki de basılır. Bu davetlileri savalım. Nevhayal adını takınan bu aşüfte kız

ile o Mah denilen fahişenin haklarından gelelim..."

Nevhayal, pek kurumlu bir adımla ortaya çıkarak:

— Bir şeycik yapamazsınız... Ben istediğini yapmaya yetkili erkin bir insanım. Mah da aylıklı bir hizmetçidir. Her ikimizin de üzerinde, kanun bakımından, uslandırmaya kalkışmak hakkınız yoktur. Yapabileceğiniz şey, hizmetçiyi kovmak; Lebip Paşanın, kızına yaptığı gibi, kolumdan tutup beni de sokağa atmaktır...

Süruri Bey, bir iskemle ile kız kardeşinin üzerine yürüyüp bütün ciğerlerinin genişliğiyle bağırarak:

— Benim katlanmam buraya kadardır. Bu gece kan dökülmeden bu namus sorunu bir sonuca varamayacak, çözülemeyecek. Ah bir tabanca... Tabanca!...

Galip Nihat, vahşî bir öç alma sevinciyle elindeki tabancayı Süruri'ye uzatarak:

— Alınız. Kardeşinizi bununla vurunuz. Sevgilisi Süha Pertev'in silâhıdır. Can acısı duymaz... Belki sevine sevine, zevk ala ala... mutlu ölür.

Süruri, silâhı eline geçirince namluyu önce bu uydurma, ve zorba eniştesine çevirerek:

— İlkönce seni gebertmeliyim melun ırz düşmanı...

Galip Nihat, cebinden başka bir tabanca çıkarır. Süruri'yle namlu namluya gelerek:

— Önce kardeşini öldür ki namus sözcüğünü bir oyuncak gibi ağzına almadığını bileyim... İşte ben burdayım. Sonra kozumuzu pay ederiz. Öldürüşmeye benden başlarsan belki yaralanır, belki de ölürsün. Namus lekesini temizlemeden gideceğin için bu ölümün, ailene şeref vermeyecek akılsızca ve kirli bir oyun olur...

Süruri — Evet... iyi... doğru... ilkönce onu... sonra seni... Kaçma orada dur!...

Böyle anlarda silâh, kızgınlığın verdiği saldırışla atılır. Düşünmeyle, ölçüp biçmeyle değil... Bu tartışma sırasında Nevhayal ortadan sıvışır... Süruri beyin öfkeden kararan gözleri kız kardeşi yerine, kuruntu olarak önünde gövdeleşen hayale birkaç el ateş eder. Besbelli hayal koşar. O da arkasından... Bu hayal öldürmesinden dönüşünde ne Galip Nihat'ı orada bulur. Ne de soygun Latif Ahsen Beyi... Silâh sesleriyle mahalle telâşa düşer; polis kapıya üşer...

XXXV

LEMİYE Lebip, babasının eliyle sokağa atıldıktan sonra, Kasım Necati'nin izleyişinden bin belâ ile kurtulur. Yüzünü ceketinin yakasına gömer. Öyle başı açık ta Tophane'ye, Şaheser'in evine kadar gider. Olup bitenleri, kendinden yana birçok eklerle anlatır. Haline onları acındırır. Ne var ki Şaheser'in anası, babası, Istanbul'da çalkalanmış bir serüvenin kahramanı olan bu kızın; öyle açık başla kendi gelen bir konuğun, evlerinde uzun süre kalmasını hoş görmezler. Onun huyundan, suyundan kendi kızlarına da geçeceğinden korkarlar. Suratı asarlar.

Bu zamanda kimin ki yetişkin kızı var, derdi var. Kocalar pek az ve züğürt, ahlâk teralelli... Delikanlıların hemen hepsi, kapağı atacak bir iç güveylik konak; kendilerini besletecek kalontor bir kayınbaba arıyorlar... Yazın yazlığa; kışın konağa... Eksiksiz sofra, sıcak oda, temiz pufla döşek, güzel karı... Arıyorlar, tarıyorlar; bu hulyalarına uygun gerçeği bulamayınca... Kuruntusuna düştükleri fazla mutluluklardan birçok indirimler yapıyorlar... Fakat yine bulamıyorlar. Çünkü kızlar da, kız babaları da o hulyada... Eve ekmek getirecek bir babayiğidin peşini kolluyorlar...

Parasızlıktan genç genci alamayınca biliyor musunuz ne oluyor? İhtiyarlar; kıyılarında, bucaklarında biraz kırıntıları olan, kirasız bir dam altında yaşayan ihtiyarlar düdüğü çalıyorlar... Altmışlık bir büyükbaba, bir çorba, bir hırka karşılığında; kupkuru gövdesini ısındırmak için on sekizindeki ateşli bir kız oğlan kızı nikâhla döşeğine çağırıyor. Sarmaş dolaş ne güzel!.. Bu yıllar yutmuş kütüğe bir filiz aşılanıyor... Fakat çok geçmiyor; anılarına saygı gösterilmeyen rahmetli ihtiyar bacının ahı çıkıyor. Evlenmenin yılında bir doğum!... Ah ne çabuk-... Herkesle birlikte yaşlı kocacağız da buna biraz şaşmakta... Dedikodu mu dediniz... Gırla!... Daha sonra neler olmuyor neler... İkinci çocukta, dermansız babacık ortağını eliyle mi yakalamıyor?... Evden, sezdirmeden birtakım gizli hırsızlıklar mı olmuyor? En candan eşe dosta bile açılmaz ne rahatsızlıklar... Genç gövdelerin bile dayanamayacağı ne sı-

kıntılı acılar, ne yürek oynamaları... Taptaze eşte çeşitleri belirtilemeyen ne tuhaf hastalıklar... Nihayet... nihayet bir gün: "buyurunuz cenaze namazaına" diyorlar. Bu köhne sevdalı, elin dedikodusunu kesmek için gösterdiği aşırı etkenlikten ölüyor da hâlâ yine halk, çocukların ondan olup olmadığı konusunda dudak büküyor.

Lemiye Lebip, konukluğunun ilk günlerinde, evin içinde ağızdan kulağa bazı sözler döndüğünü sezdi. Şaheser'den sordu. Kız şu cevabı verdi:

— Sorma kardeşim, sorma başıma gelenleri!.. Seninle baş başa bir köşeye çekilince anlatırım.

Şaheser'in annesi Nusret Hanım, iki kızın dertleşmesine hiç aman, aralık vermez bir cadalozlukla peşlerinden ayrılmıyor; durmadan gözlerini, kulaklarını üzerlerinde bulunduruyordu. Hatta bir gün, Lemiye'nin oradaki konukluğunun uzun sürüp gidemeyeceğini andırır bir çatkınlıkla yanlarına gelerek şöyle ağız açtı:

— Biz eskiden vaız ve öğüt dinlemeğe camilere, şeyhlere giderdik. Şimdi bunun yerini konferanslar aldı. Kadın, erkek bir araya toplanıyorlar. Birbirlerinin ağızlarına bakıyorlar. Ahlâklı gittikleri bu salonlardan ahlâksız dönüyorlar... Çünkü kızım, kadın erkeğin, erkek kadının şeytanıdır. Evet iş birdenbire konferansa dönerse elbette böyle olur. Camiye gidip de binişli koca sarıklı, nur sakallı, ömrünü Tanrı'sına tapmakla geçirmiş bir kimsenin dine uygun öğütlerini dinlemek nerede; Konferans salonundaki kırpık bıyıklı, pudralı, pomatlı, lavantalı cingöz, içi dışı çapkınlık ve kötülükle dolu; her anlama gelir sanatçı bakışlarıyle gülümseyerek, durmadan, dinleyicileri arasında ayartılacak genç kız araştıran züppe nerede? Olanlar az mıdır? Hangisini söyleyeyim? Uygarlık demek, kadın, erkek bir arada hora tepmekse o başka... Delikanlı demiyorlar mı, billâh tüylerim ürperiyor. Ne kadar kız oğlan kızların kanlarına girildi... Bugün yeni baştan gençleşsem, işte size ant içiyorum: İhtiyarlara varırım. İhtiyarların mesleği belli, zenginliği bellidir. Ahlâkı durulmuştur. Evcimen olur. Karı değeri bilir. Hem kendinin, hem ailesinin mutluluğuna çalışır. Artık onun hayatında, ahlâkında tehlikeli hiç bir bilinmedik yön yoktur. Günahı, sevabı çökelmiştir; ne ise odur.

Lemiye Lebip birkaç kez yutkundu, mutkundu; sonunda yüreğinden kabaran duygulara karşı koyamayarak:

— Hanımefendimiz, on sekiz yaşında körpe kızlar ile evlenme hafifliğine kalkışan altmışlık, yetmişlik pinponların ahlâklarına kefil olmakta ne denli ileri varsanız bunların iyi adam olduklarına beni kandıramazsınız. Kâğıthane çamuru da dibe çökelmiştir, ama içine düşenleri boğar... Birincisi, gençle ihtiyar arasında yaşama gücü bakımından bir denklik bulunamaz. İkincisi, yaşlı adam çabuk ölür. Çocuklarını büyütmeye, eğitip yetiştirmeye vakti olmaz... Hem tuhaf söylüyorsunuz. Genç kızlar ihtiyarlara vardıktan sonra; delikanlılar kocakarılarla mı evlenecekler? Sizi, böyle evlenmenin altını üstüne getirmeye iten hikmeti anlamayamadım... doğrusu...

Nusret Hanım, sarsılan sinirlerini, ince titremelerle tutmaya uğraşarak:

— Anlayamazsın kızım... Varacağınız yaratıkların yaşları yirmi, cepleri delik, burunları havada olmalı... Sizi parklara çağırmalı, mektuplaşmalı, oynaşmalı; gerçekten önce her şey olup bitmeli...

— Yaşları yirmi olmayıp da elli olacak değil ya efendim... Sürü içine bir teke salıverilirken iki yıllıktan fazla olmamasına dikkat ediliyor. Elbette bunda köklü bir neden düşünülüyor.

Nusret Hanım, iki avcuyle yüzünü örterek:

— Ah Yaradanım, neler işitiyorum. Eski zamanda bu söz, bir tulumbacının ağzından çıkaydı yine küfür sayılırdı. Şimdiki hanım kızlarımız, bu küfürleri birer hikmet olarak savuruyorlar... Bunlar söz değil; süprüntü...

— İşte iyi ya hanımefendimiz, cepte, gönülde beyinde ve vicdanda taşımadansa süprüntüyü dışarı dökmek daha iyi değil mi?

— Kızım ayıp derler bir şey vardır. O, şimdiki terbiye ilkelerinden büsbütün kalktı mı?

— Hayır efendim. Ayıp kalkmadı. Bugün de vardır. Lâkin herkesin içinde gizli durur. İkiyüzlülük, her şeyde çirkindir. Ne var ki böyle terbiye biçimini alınca beğenilecek bir şey olur. Örneğin, yalancı mısınız? Sordukları zaman inkâr edeceksiniz. Değilim diyeceksiniz. Bu ikinci yalanınız ile insanla-

rın saygısını kazanırsınız. Onların arasında saygı değer olmak için, ne olursanız olunuz, ustalıkla yalan söylemelisiniz. Çünkü bir adamın namussuz, hırsız, vicdansız olduğunu bilirseniz ondan kendinizi sakınırsınız. İşte bütün insanoğullarının çıkarı bunu bildirmemektedir... Bunun adına ayıp, terbiye, saygı... gibi birçok şey derler. Birbirimize karşı bu insanlık komedyasını açık kâğıt ile oynasak nasıl başarı kazanabiliriz? Kimimiz sarığımızla, kimimiz tespihimizle, kimimiz yazdığımız cilt cilt ahlâk kiptalarıyle, kimimiz kahramanlığımızla aldatacağız ki, elbirliğiyle, bu koskocaman yalan dolan makinesi döndürülsün. Çok aldatanlar prensler gibi yaşasın. Aldatamayanlerın boyunları altında kalsın...

— Kızım çok biliyorsun... Bu aşırı bilgin beni korkutuyor. Bu azgın hikmetlerin evimin köşe bucağına saçıldığını istemem. Çünkü benim de yetişkin kızım var... Bu kuduz felsefenle kendin bu hale geldin. Şimdi başkalarını da ağılamağa uğraşıyorsun...

— O halde efendim, evinizi terk edeyim...

— Sevinirim...

Bu nezaketlice kovuluşla Lemiye o saatta evden çıkar. On gün sonra gizli bir elle Şaheser'e şu mektubu gönderir:

"Şahım,

"İlkbahar Türk Pazarı" ticaretevine tezgâhtarlığa girdim. Şimdilik haftada on beş lira alıyorum. Unkapanı taraflarında bir oda tuttum. Rahatım. Çünkü sınırsız özgürüm. Gereken birkaç parça öteberi de elde ettim. Gündüz mağazada yiyorum. Akşamları yakın lokantalardan iki kap yemek getirtiyorum.

"Ana, baba denilen benciller, baskıları altında ezmek için evlât büyütüyorlar... Onların dedikleri yerde oturacaksın; dedikleri yerde kalkacaksın. İstedikleri gibi düşüneceksin. Kendilerinin seçtikleri herife varacaksın... Sözün kısası "irade-i külliye ve cüziye'den (1) büsbütün yoksun; onların ellerinde canlı bir oyuncak kalacaksın.

(1) İslâm dinine göre **irade-i külliye** = tümel irade, Tanrı'nın iradesi. **İrade-i cüziye** = Tanrı'mn insanlara verdiği tikel irade, yapmayı isteme yeteneği.

"Aşktan, sevgiden, erkek denilen namertlerden de boyumun ölçüsünü aldım. Evlenmeye de lânet olsun. Uzun süren serbest ilgilere de... Erkek soyu unvanını takınan bu yaratıklardan biri kapına aşk dilenmeğe geldi mi, ruhun hoşlanırsa, dilediği Kevser'den bir damla tattır. Tekmele, kov... İçinde bir gönül akması oluverirse de hiç bir zaman duygularını ona açma... Eğilimini bildirme... Onun insafına kalacak bir kerteye inmemeğe uğraş... Çünkü insaf, onlarca gülünç bir niteliktir. Kendilerinden istenirse zerresi bulunmaz. Fakat kendileri ona muhtaç kaldıkları zaman, sözcük kutsallaşır... Toplum düzeni öyle kurulmuş ki her yerde bir erkekle karşı karşıyasın. Yaşamak için durmadan onunla savaşacaksın. Her yerde söz geçerliği, yaşamın bütün kaynakları onun elinde... Bunlar sana ya baba, ya büyük kardeş, ya koca ya da sevgili sıfatlarıyle balta olurlar. Başına kâhya, buyurgan, belâ kesilirler...

"Ticaretivimizin koca karınlı bir müdürü var... Ferah ferah ellilik... Katmerli ensesinin üzerindeki başı bilye gibi parlıyor. Bununla birlikte yirmi beşindeki bir delikanlıdan daha son moda, daha özenli giyinir. Kırpık, boyalı bıyıklarının altında daha iri, daha kart görünen muşmulalaşmış dudaklarını yayarak; altın gözlüğünün parlak koca mercekleri arkasından bebeklerini kaydırarak süzgün, bitkin bana bir bakışı var... Beni toy bir kız sanıyor. Ben de dıştan somurtuyorum. İçimden gülüyorum.

"Selânik'li Haşmet Bey, önemli banka direktörlüklerinde bulunmuş, görmüş geçirmiş bir adam... Bütün ticarethane önünde titriyor. Tezgâhtarlıkta gösterdiğim hamaratlık ve iyi idareden dolayı henüz pek yeni olan bu küçücük hizmetimde bana iki kez teşekkür etti. Bütün etrafımdakiler beni kıskanmaya başladılar. Korkarak beni sayıyorlar. Pek yakında haftalığım yirmi beş lira olacak...

"Görüyorsun ya dünyanın halini. Namusa, doğruluğa, ciddî çalışmaya metelik veren yok. Yalnız gençlik, güzellik para ediyor. Haşmet Beyin niyeti, sanıma göre, beni şıkça bir apartmana kapatmak... İnce kulaktan işittiğime göre bu kart herif, pek çok körpe kızların kanlarına girmiş. İnşallah hem onların hepsinin öçlerini çıkarırım. Bu kadın düşkünü ihtiyara ne pek yüz vermeli; ne de ona karşı, umutlarını büsbütün kesecek

ağır, kırıcı davranışlarda bulunmalı... Ben çok roman okudum. Köhne gönüllerin psikolojilerini de tanırım. Bunlar gençlerden daha çok aldanmağa yatkındırlar... İyi giyinme, pek güzel tuvalet ve birkaç boyanın aldatıcı tamklığıyle gençliklerine, hemen herkesten önce kendileri inanırlar. Ağır ağır ateş alırlar. Bir kere de tutuştular mı bütün ruhlarıyle severler. Bütün kalplerini verirler.

"Ben Direktör Haşmet Beyin yıllanmış bayat soluğuyle gençliğimin üzerinde bir sam yeli estirmek niyetinde değilim. Lâkin paraya ihtiyacım var. Herifi oyalayarak birkaç bin lira edinmek istiyorum. Yoksa erkek mi? Kaç defa söyleyeyim... Bin kere lânet olsun. İhtiyarına da, gencine de.

"Seninle ilgili birçok havadis işittim. Anan baban, zamane delikanlılarından korktukları için, seni geliri bol bir ihtiyara vermeğe uğraşıyorlarmış. Annenin, ihtiyara varmaktaki iyilikleri, erdemleri sayıp dökerek bize okuduğu uzun mavalın hikmetini şimdi anlıyorum. Aileniz borç içinde imiş. Seni evden yetişmiş bir hayvan gibi bir bunağa satarak borçlarını hafifletecekler. Ana baba şefkati hakkında işte parlak bir örnek daha... Oh... oh... güzel kız, namuslu bir şekilde büyüklerine iyi bir gelir olabiliyor. Ah nasıl yıkılası bir dünya içinde yaşıyoruz? Güçsüz bir varlık, her zaman güçlülerin tutsaklığına düşüyor... Güçsüz olmamalı, her haksızlığa karşı, durmadan savaşmalı... Önce anan babanla, kardeşinle, kocanla, çocuğunla... Sonra bütün evrenle. İşte yaşamak bu!..

"Sana bir şey söyleyeceğim. Şaşacaksın.. Nevhayal de ailesiyle büyük bir patırtı geçirmiş. İyiden iyiye bir dayak yemiş. Yara bere içinde geldi. Beni buldu. Mah da birlikte... İki akşamdır onları odamda saklıyorum. Hanımına da hizmetçisine de birer iş bulacağım...

"Kızlarını, şefkat adına, kokmuş Asya düşüncelerine boyun eğdirip kurban etmeğe uğraşan analar, babalar artık bu zorbaca baskılarının sürüp gidemeyeceğini anlasınlar... İhtiyara varman için işkenceye başladıkları zaman durma. Kaç. Hepimiz bir araya toplanıp baş başa veririz. Bizim gibi genç kızlara saldıracak bütün toplumsal felâketlere, belâlara karşı koymağa uğraşırız...»

İlkbahar Türk Pazarı Satış Memurlarından

Lemiye

XXXVI

ÇOK geçmeden Şaheser de geldi. Üçleştiler. Unkapanı'ndaki evden bir oda daha kiraladılar. Lemiye iki arkadaşını da İlkbahar ticaretevine yerleştirdi. Nevhayal, denetçi oldu. Şaheser kasa memuru yardımcısı... Kızların üçü de başka tipte güzel... Üçü de zeki... İlk heves, üçü de olağanüstü çalışkan görünüyorlardı. Müdür Haşmet Bey, bu bal peteklerinden hangisine parmak banacağını şaşırdı. Aralarında bir yeğleme nedeni bulmak güçtü. O, Doğu'lu ruhuyle üçünü birden sevmek, Tanrı'nın lütfuyle ayağına gelen bu kısmetlerin hepsinden tatmak planını kuruyordu.

İlkbahar mağazasında açan bu üç eşsiz çiçeğin kokuları, güzellik ünleri, albenileri dört yana yayıldı. Müşterilerin sayısı günden güne artıyor... Alışverişten çok, gönül eğlendirmeğe gelen erkeklerden yavaş yavaş bir yanıklar alayı dizilmiş gibi oluyordu. Kimi oynak tezgâhtar hanımla sözü uzatmak için ona top top kumaşlar açtırtıyor, kimi güzel kasacı ile bir konuşma yolu bulmak için çapraşık bir hesap tutturuyor, kimi tatlı denetçi hanımdan bir iki şey sormanın kolayını buluyor... Hep bu sözler, gözlerde ince bir süzgünlük, yüreklerde hafif ibr çarpıntı, renklerde hayli bir değişiklikle ediliyordu.

Direktör, ticaretin sevdadan aldığı bu sürüme bakarak kendi kendine:

— Müşteri çekmek için neye gerek ikramiye vermek, gazetelere reklam yapmak, fiyat indirimini ilân etmek... Hep bunlar boşuna zahmet... Istanbul'un en güzel kızlarını bul, bu çiçeklerle ticarethaneni süsle, şenlendir. Mallara yüzde yirmi beş ekle... Çubuğunu yak; otur, keyfine bak. Başka türlü araçlarla sana karşı çıkabilecek mağazacıların alınlarını karışlarım.

Serbest geçime atılmak için baba evlerinden — her biri dillere düşen birer oğlu ile — kaçan bu üç kız... Hayatları, görünüşte şen geçmekte iken birdenbire Lemiye'ye bir durgunluk, sonra yavaş yavaş derin bir içlilik geldi. O parlak körpe rengi soluyor. Gözlerinin etrafı haleleniyor; gövdece de, ruhça da değişiyordu. Hasta mıydı? Arkadaşlarının sorularını hep: "bir şeyim yok." cevabıyle kesiyordu.

Unkapanı'ndaki evde Lemiye kendi başına bir odada, Nevhayal ile Şaheser de ona yakın başka bir odada yatıyorlardı. Saliha adında ellilik bir kadın üçünün de hizmetlerine bakı-

Bir gün Lemiye, Saliha Kadın aracılığıyle Fındıkçı Seher'i çağırttı. Onu odaya alıp kapıyı sürmeledikten sonra kansız dudaklarından çıkan titrek bir sesle:

— Sana bir iş gördüreceğim...

— Baş üstüne...

— Ama önemli bir iş...

— Becerikliliğimi denememiş değilsin ya...

— Bu işte beceriklilikten çok doğruluk, bağlılık ve daha doğrusu namus ister...

— İnan bana Lemiye Hanımcığım ki bu üç şey en çok umulmadık kimselerde bulunur...

— Bilirim Seher, bilirim. Çok kimseler, çıkarlarına uygun gelen noktalarda namuslu ya da namussuz olurlar. Nasıl istersen seni öyle inandırarak söyleyeyim ki bu işte senin kazancın bana karşı doğru, bağlı ve namuslu kalmandadır...

— Merak etme...

— Sana gördüreceğim işte hiç bir zorluk yok. Yalnız son derece ağız sıkılığı ister... Kimse hiç bir şey duymayacak... Anlayamayacak... Bu ağız sıkılığını bana satman için ne istersen vereceğim... Söyle...

— Allah Allah, seninle pazarlık edecek değilim ya... Elbette işin önemine göre yorgunluğumu ödersin... Benim yaptıklarımın altında kalacak değilsin ya...

— Sana bir mektup vereceğim..

— Peki...

— Bunu götürüp Behçet Hilmi Beyin kendi eline vereceksin... Lâkin senin ona benim tarafımdan bir mektup götürdüğünü kimse sezinlemeyecek... Mesele burada...

Fındıkçı Seher, parmağının ucuyle hafif hafif kaşlarının üstünü kaşıyarak derin bir düşünce çatkınlığı alır. Lemiye, küçük bir şaşmayla:

— Neye o kadar derin düşünüyorsun?

— Mesele, dediğin kadar sadece kolay değil de onun için...

— Bunun ne zorluğu var?

— Behçet Hilmi, şimdi büsbütün karısının kontrolu altında yaşıyormuş... Her günkü yaşayışını ince ayrıntılarına kadar akşamları ona, hiç bir şey gizlemeyerek, anlatmağa söz vermiş. Ben şimdi bu mektubu ona ya sokakta yolunu bekleyerek ya da görevli bulunduğu yere giderek verebileceğim... Birincisi bu yaptığımın bir sır olarak kalması güçtür. İkincisi senden geldiğini anlayınca Behçet, bu zarflı kâğıdı kabul etmeyebilir de. O halde ne yapabilirim?...

— Bu iş senin sanatındır. İstedikten sonra sen türlüsünü becerirsin. Bilmez miyim ben?..

— Beceririm ama...

— Evet becerirsin ama, paraya gözün doymah...

— A bu da lakırdı mı ya!.. Ben o kadar para canlısı mıyım?..

— Eh haydi canım, beş lira vereceğim...

— Beş lira için bu kadar yürek üzüntüsü çekilir mi?

— Haydi sekiz olsun...

— Üç lira için çene mi yoracağım?...

— Seher insaf et... Ben şimdi Lebip Paşa kızı değilim. Bir işçi kadınım... Bütün haftalığımı sana vereyim de aç mı kalayım?

— İki daha ver bitsin... Bu önemli hizmeti senin istediğin biçimde başarabilmek için başka işlerimi bırakacağım... Şimdi sen, nasıl bir işçi kadın oldunsa, ben de bu ayak kavaflığıyle geçiniyorum...

— Peki, dediğin gibi olsun...

Lemiye, ipek gibi ince bir meşinden üstü gümüş (inisiyal)li pek şık bir cüzdan açarak:

— Al paraları... Bunları sana göreceğin işin zorluğundan dolayı değil; göstereceğin doğruluk ve namusluluk karşılığı olarak veriyorum...

— Merak etme Lemiyeciğim... Bunu bir sen bileceksin, bir ben, bir de o... Beni parça parça etseler, ne cebimden mektubu alabilirler, ne de ağzımdan bir söz... Allaha ısmarladık... Hiç üzülme...

Seher, on lira ile mektubu cebine koyarak sokağa çıkar... Evden on beş, yirmi adım ayrılıp köşeyi döner dönmez, Ka-

sım Necati ile hapa hap karşı karşıya gelir. Delikanlı çarpıntılarını saklayamaz; kısa soluklarla:

— Seher nereden geliyorsun?

— Ne vazifen?

— Benim dünyada bundan büyük vazifem yoktur.

— Soruna cevap vermezsem ne yapacaksın?

— Ben sana onu laf olsun diye sordum. Çünkü nereden geldiğini biliyorum...

— Peki... Biliyorsan işte bildiğinle kal...

— Hayır... Bildiğimle kalamam... Lemiye'nin oturduğu evin damından bir kuş uçsa ben hemen haber alırım... İşin gücüm onu gözetlemektir. Evinden çıkar. İlkbahar mağazasına işine gider. Ben de peşinden... Fakat hiç kendimi göstermem. Onun akşama kadar olan davranışlarını gözetlerim. Bugünlerde benzi solgun... Gözleri dalgın. Evet görüyorum Lemiye büyük bir karamsarlık içinde... Bugün Saliha Kadını gönderdi. Seni çağırttı. Bir iş ısmarlayarak seni bir yere yolluyor... Hangi işi için ve nereye gittiğini, ne olursa olsun, bana söyleyeceksin Seher!... Başka türlü elimden kurtuluş yoktur. Hiç... hiç... anlıyor musun hiç!... Boşuna kaçamak yolları aramaya uğraşma. Ne kendini yor, ne de beni üz... Şu saniyeden sonra sana bir adım sektirmem...

— O! çattık belâlısına...

— Evet... Hem de sunturlusuna...

— Peki, ama ben göreceğim iş için doğru, sıkı ağızh ve namuslu kalmağa söz vermiş isem ne yapacaksın?

— Anlat bana bakayım... Sen kaç lira için namuslu ve sıkı ağızh kalmağa söz verdin?

— A! hiç namus işine para girer mi?

— Girer... Para, çok kez namusu parçalayan, yutan bir ejderdir. Para olmasa çok kimseler namuslu kalırlar. Para olmasa böyle pek gizli bir ödevle sen iki adım öteye gitmezsin... Para, namusun hem düşmanı; hem koruyucusudur. Namus sırtını paraya yaslamadıkça ayakta duramaz, var olamaz. Para ile uzlaşmadığı yerlerde namus aşağı ve düşkün kalır... Kimi kez de kepaze olur.

— Necati, midemi bozma...

— Zararı yok; bir setliç alırsın düzelir.
— Ne demek istiyorsun?
— E canım, uzatma işte...
— Ne vereceksin?
— Lemiye'den aldığının iki katını...
— Yirmi lira...
— Oha!.. Zavallı kızı soymuşsun...
— Çok durmaya vaktim yok. İşim pek ivedi...
— İşinin ne olduğu anlaşıldı...
— Nedir?
— Lemiye'den Behçet'e mektup götürüyorsun...
— Belki... Fakat sana ne?
— Çıkar mektubu...
— Çıkar paraları...
— Hiç bir vakit yanımda yirmi lira taşımam...
— Neden?
— Yankesicilerden korktuğumdan...
— Haydi zevzeklik etme...
— Seher, mektubu...
— Necati, paraları...
— Mektubu okuyacağım. Yine bellisiz zarfa koyup kapadıktan sonra geri vereceğim... Ne parası istiyorsun?... Böyle bir iyiliği bana satmaya utanmıyor musun?
— Âr yılı değil, kâr yılı... Lebip Paşa kızı, büyük bir serüven çıkaracak... Kasım Necati ona Mecnunca gönül verecek... Ben de ara yerde birkaç lira kazanıp geçineceğim...
— Önce mektubu ver. Paranı sonra alırsın...

Seher, Kantar Kâtibini anlamlı anlamlı süzüp parmağının ucuyle gözünün alt kapağım aşağı çekerek:

— Pışşş-...
— A canım, senin kanmaz... Lo lo lo yutmaz külhanbeyi bir karı olduğunu biliyoruz...
— Bu gerçeği biliyorsun da lafı niye uzatıyorsun?
— Başka bir gerçek var ki sen onu da biliyorsun.
— Nedir? Bilmiyorum...
— Güzellikle vermezsen, o mektubu zorla elinden alacağımı...
— Aman yavaş gel... Nasıl alırsın?

— Seni şuraya sokağın ortasına yatırırım... Bağırta bağırta alırım...

— Bağırır, bütün eli günü ayağa kaldırırım... Hemen halk, polisler yardımıma koşarlar... Dağ başında mıyız?...

— Şimdi bu sokakların pek de dağ başından farkı yok... Bağırırsan benden çok kendine kötülük etmiş olursun...

— Neden bakayım?...

— Polislere: "bu kadının üzerinde tehlikeli bir mektup vardır." derim. İkimizi de karakola götürürler. Üzerinden zorla mektubu alırlar. İş bütün bütün falso olur.

— Mektubu okuyup da tehlikeli bir şey olmadığını anladıkları zaman utanmaz mısın?

— Sen onu masumca yazılmış tehlikesiz bir mektup mu sanıyorsun? Kim bilir Lemiye, Behçet'i korkutmak için o satırlarda ne korkunç bolşevik saçmaları savurmuştur. Allah bilir, okurken yalnız insanın içi değil; yer, gök titrer...

Fındıkçı Seher'in, ufak bir düşünce ile, çehresi bulutlandı... Necati, onun bu kısa duraksamasından yararlanarak cebinden yamalı bir iki buçuk liralık çıkararak:

— Al şunu...

— O ne?... Böyle büyük bir iş için...

— Bugünlerde öyle züğürtlüğüm var ki bu iki buçukluk benim için bir hazine gibidir. O mektubu senin elinden bedava almanın yolu varken bu hazineye kıyışım da benden çıktığına şaşılacak büyük bir yüce gönüllülüktür. Beğenmiyorsan bunu cebime koyarım. Atılır, senin cebindekini alırım... Artık Fındıkçılığı kes; dayanamıyorum...

Necati'nin gözleri dönmüştü. Seher, tehlikenin elle tutulur olduğunu anladı. İki buçukluktan da olmamak için elini uzattı. Parayı aldı. Karşılığında mektubu verirken:

— Hemen şimdi okuyup geri vermek şartıyle...

— Geri vereceğimden kesinlikle emin ol. Çünkü başka türlü yapmak işime gelmez. Sen bu mektubu Behçet'e götüreceksin. Alacağın cevabı da bana göstermeden Lemiye'ye vermeyeceksin. Ondan aldığını da... Bu yazışmalar, sürüp gitmeli ki, ben, onların yaptıklarını, yapacaklarını, bütün sırlarını böylece anlamış olayım... (Ulan) Fındıkçı, karşımda yarım adım yanlış yola saparsan... Benden bir satır yazı kaçırırsan... Başıma

on sekiz bıçkın toplar. Seni kargatulumba ile sur dışındaki inlerden birine atar... Artık ötesini söylemeyeyim... Geçenlerde yine senin gibi bir fındıkçının başına gelenleri bilirsin ya... İşte ondan daha berbat olursun... Geçen gece bir mahzende birkaç saat hapis cezamıza uğrayan Süha Pertev Beyin gövdesini hekimler hâlâ onarmaya uğraşıyorlarmış... Biz öyle cinleriz ki çarptıklarımız ömürlerinin son günlerine kadar çarpık kalırlar. Lokman Hekim gelse onları eski biçimlerine koyamaz...

— Yetişir, anladık. Senin ne Allahın belâsı olduğunu bana anlatmanın yeri var mı?..

— Beni o kadar kötüleme. Sen benden yedi kat berbatsın... Daha yamansın. Elimden iki buçuk liramı aldın... Benim böyle işlere zırnık vermeyeceğimi pek iyi bilirsin. Anla kendinin ne mal olduğunu... Ne ise biribirimizi arıtlayacak değiliz ya... Sun bakalım bu mektubu... İçinden beynimi, sinirlerimi yakacak ne ateşler saçılacak görelim...

— Nerede okuyacaksın?

— Kulübeye götüreceğim. Bellisiz biçimde ustalıkla açacağım... Okuduktan sonra bir suretini çıkaracağım. Bir saat sonra gel al...

Seher zarfı uzatarak:

— Bir saat sonra bunu yine böyle kapalı, hazır bulmalıyım...

— Merak etme...

XXXVII

KASIM Necati, mektubu ceketinin yan cebine, tam kalbinin üzerine indirerek kantar kulübesinin yolunu tutturur. Kapıyı içeriden sürmeler. İnce bir kalemtıraş ucu kızdırarak zarfı hiç örselemeden açar. Lemiye'nin sırlarla dolu satırları ortaya çıkar. Okumaya başlar. Daha ilk kelimelerde beyni döner. Kanı kaynar. Gözlerinin önünde birbirine dolanarak çatal dilli ağızlarından alevler fışkıran cehennem ejderleri kıvrım kıvrım kıvranıyor, sokmak için atılıyorlar gibi ürpertilere uğrar. Kendini bulmak için birbiri üzerine iki konyak çeker... İçinde bulunduğu kulübe, sinemalarda görüldüğü biçimde bir fıçı gibi, teker meker yuvarlanarak kendini denize götürüyor, sanır.

İşte Lemiye'nin Behçet'e yazdığı mektup:

"Behçet,

"Adın, sinirlerimi tiksinti ile geriyor. Vicdanıma öğürtü veriyor. Kalemimi iğrenti ile sarsıyor. Hayatın, hatırlanması insanı ağılayan öyle zakkum gibi anları vardır ki bu iğrenç dakikalarla ağılananlar, o acılıkları akıllarına getirmemek için ölmek isterler. İşte sen, benim için dünyada cehennemi göz önüne getiren böyle acı, korkunç, karanlık, titretici bir geçmişsin... Her andığım saniyede beni iğrendirerek öldüren ifrit bir hayalsin. Bu uğursuz geçmişi unutmak için, elimden gelse, uçakla ömrümün yetmiş, seksen yaşına doğru uçacağım...

"Beynimde bir çıban gibi işleyen anılarım en ufak izlerine kadar cehennem taşıyle yakmak istiyorum. Ne var ki uğursuz talihim, gövdemde seni sanlandıran bir olayla bana, günahımın en katlanılmaz cezasını çektirmeye başladı.

"Senden kopan bir ruh parçası gövdemin içinde yaşıyor. Büyüyor. Aşkın gövdeden gövdeye geçen kıvılcımları yeni hayatlar yaratıyor... Damlarda bağıran kedilerden, ilkbahar ağaçlıklarında öten bülbüllere kadar, bütün evren bu yaratılışı şakıyor. Evrenlerin zevki, neşesi, en büyük hizmeti bu... Ne var ki bu olayın, bence, ortaya çıkardığı karamsarlık bütün ufukları doldurup taşacak kadar büyüktür.

"İnsanların, mutluluklarını sağlamak için yaptıkları kanunlar çok kez, felâketlerine yol açıyor... Dinler, kanunlar, kendi düzenlerine göre yazılmamış, kütüğe geçmemiş evlenmelerin ürünlerini kabul etmiyorlar. Tanrı'm, bu töreye aykırı doğan, insan yavrularını dünyaya gönderen kimdir? Bunda bir cinayet varsa bu, doğa'nın, ananın, babanın güç birliğiyle oluyor. Bu üç ortak yapıcıdan doğa sorumlu değildir. Baba, günahını isterse benimser; lâkin ana suçu yüklenmek zorundadır. Gövdesini bu dertten boşalttığı günü daha korkunç bir ikinci cinayet işlemedikçe ondan kurtulamaz. Dokuz ay karnında, sessiz uyuyan bu minimini yaratık bağırır, çırpınır, ağlar:

"Anne, işte ben geldim. Her şeyi isterim. Senin aşk sandığın şeyin gizli sırrı ben idim. Kanun beni tanımazsa, babam tanımak istemezse, sen inkâr edemezsin ya... İşte ben senden çıktım. Nikâhsız bir ürün olduğum neremden belli? Her yerim tamam... Piçleri başka bir Tanrı yaratmaz. Ben de Tanrı'nın

bir eseriyim. Her çocuk gibi ben de bir babanın aşısıyle bir anadan doğdum. Senin yüreğinden koptum. Kendi işlediğin bir günahtan dolayı beni sevmeyecek misin? Kanun beni tanımazsa... Babam beni inkârederse... Son yargı sana kalıyor... Ne yapacaksın söyle? Bazı canavar analar gibi, hayatın tatlı havasını bana yutturmadan, şefkatinle lezzetlenen sütünden tattırmadan; güneşi, ayı, yıldızları göstermeden hemen soluğumu keserek beni geldiğim yere mi göndereceksin?..." der.

"İşte Behçet, benim bağrımda, kudret eliyle her gün olgunlaşmakta olan insan çekirdeği, bana şimdiden bunları söylüyor. Ben de davayı sana gönderiyorum. Ne diyeceksin? Çocuğunu kabul etmezsen, yani anonim bir hayattan kurtarmak için ona adını vermezsen, sen babaların en kötüsü, en alçağı olacaksın. Ben de anaların en canavarı...

"Bu suçsuzu kanunun, insanların lânetlerinden, sövgülerinden kurtarmak için seninle bir iki saat nikâhlı durmak iskencesine katlanacağım...

"Dokuz ay karnımda taşımakla ve sana karşı haklarını savunmakla ben, onun hakkındaki analık ödevimi yapmış oluyorum. Sen kabul etmezsen, onun için vereceğim son yargı "yok etmek" olacaktır. Günahı senin boynuna... Aşk denilen o mundar hevesin verdiği bu canlı sonucu ellerimde boğarak yok edecek; böylece aramızdaki kirli bir ilişkinin belirtisini dünyadan kaldırmış olacağım. Çok çabuk cevap isterim..."

Lemiye

Kasım Necati, bu sonuca gelinceye kadar konyak şişesini yarıladı. Tümceler, gözlerinden beynine erimiş kurşun gibi aktığından ilk bakışta anlamlarını kavrayamıyor, satırları döne döne okuyordu.

Kulübenin içinde deli gibi çırpınıp kafasını yumruklayarak:

— Uuulan... uuulan... uuulan bu felâketi hiç aklıma getirmemiştim. Vay köpoğlu herif! aşk bağına sevdasının fidanını dikip de gitmiş. Bakınız bu piçin yüzünden neler çıkacak?.. Babası çocuğunu tanımazsa, anası öldüreceğini söylüyor. Lemiye dediğini yapar mı yapar. Zavallı kız, bir fuhuş fırtınası geçirdikten sonra ana olacak; ondan sonra da cani... Lebip Paşa kızı, birbiri arkasına üç rütbeye birden erdi: Fahişelik, analık, canilik... Bu sonuncusu çok fena... Çocuğu boğduğu, ada-

letin kulağına giderse Lemiye sorgulara çekilecek, hapse girecek, ceza görecek; sabıkalı kadınlar sırasında yer alacak... Bu piç, işi ne kadar karıştırdı. Behçet Bey, Lemiye'yi sevmiş. İkisi de gönüllerinin taşkınlıklarına kendilerini kapıp salıvermişler. Ne ana tanımışlar, ne baba, ne karı, ne çocuk, ne ırz, ne namus, ne kanun, ne şeriat!... Her şeyi, hayvanca isteklerine feda etmişler... Zevk sürmüşler; halkın gözünde cinayet işlemişler. Peki, ama şu ara yerde bana ne oluyor?.. Onların geçirdikleri tatlı günlerde benim, göz yaşlarından, karamsarlıktan kahrolmaktan başka bir payım yok... Bu kızın kötülüklerini gördükçe ondan buz gibi soğusam ya... Hayır... hayır, her ahlâksızlığını duydukça gönlüm daha çok ateş alıyor. Vallah kendimden iğreniyorum. Elimden gelse böyle gönlü kusup köpeklere atacağım. Belki onlar bile tiksinir, kabul etmez... Şimdi her şeyden önce bu fenalığın önünü alacak çareler bulmalıyım. Fakat nasıl? Aman ya Rabbi'm nasıl? Ben ebe degilim. Lavta değilim. Lemiye'nin doğumunda bulunup da piçi ölümden, anasını canilikten nasıl kurtarabileceğim?... Ah madem ki seviyorum... Aşk, bana bir kurtuluş yolu esinleyecektir. Öyle mertçe davranmalı, öyle bir gönül yüceliği göstermeliyim ki Lemiye, kendinde ve Behçet'te bulunmayan insanlığı bende görerek utansın, şaşırsın... Canavarlıktan; merhametli, şefkatli kadınlık duygularına dönsün... Sonsuz bir "fedakâr"lıkla ben, ikisinin de günahlarının "kefaret"ini vermiş olmalıyım...

Kasım Necati, konyak üstüne konyak atıp böyle söylene söylene saçlarını yoluyor... Kafeste çırpınan bir kuş gibi, kulübenin içinde dört dönüyor... Bu sırada kapı dışarıdan hafifçe vuruldu. Delikanlı nerede olduğunu unutmuş gibi daldığı karışık, yorucu, sıkıcı düşünceler arasından kendini bulmağa uğraşarak sürmeyi çekti. Fındıkçı Seher içeri girdi:

— Geç kaldım. Mektup hazır mı? Ver götüreyim...

— Hazır... hazır... On dakika müsaade...

Necati, çabucak bir suretini çıkardıktan sonra mektubu katladı. Zarfa koydu. Kapağı yine eskisi gibi hiç bellisiz bir ustahkla yapıştırdı. Seher'e uzatarak:

— Al hemen şimdi yerine koştur. Önemli ve ivedidir. Alacağın cevabı yerine götürmezden önce, bana aynı çabuklukla getireceksin...

— Bu önem, bu ivedilik neden? Mektupta ne var? Ben bilmeyeyim mi?

— Behey postal! Bilmesen ne olur? İş karıştırmak için olanı biteni öğrenmek istersin. Ben söylemesem belki mektubu açmaya kalkarsın. Vakit geçer. İşte sana kısaca haber vereyim ki Lemiye gebe imiş... Çocuğunu kabule hazırlanması için Behçet'e dehşetli bir "ihbarname" gönderiyor...

— Behçet Bey, çocuğu kabul etmezse ne yapacak?

— Nasıl olur da Behçet, çocuğu kabul etmez...

— Etmeyebilir ya...

— Neden?

— Çünkü bakalım çocuk ondan mı? Yoksa İlkbahar ticaretevi müdürü Haşmet Beyden mi?

Necati'nin gözleri dönerek:

— Ne "herze" yedin? Ne bo...k yedin?

— Ben hiç bir herze yemedim. Herkesten işittiğimi söylüyorum. Dillere böyle destan olmuş...

— Behey kaz kafalı karı! Lemiye'nin İlkbahar ticaretevine girmesi henüz beş altı ayı geçmedi. Kız, bu ay içinde doğurursa Haşmet Beyle ilgisi olabilir mi?

— Ne bileyim ben. Elâlem birine kara yakacağı zaman ay gün hesaplamıyor.

— Elâleme ne bakıyorsun? İşte hesap meydanda... Lemiye, mektubunu öyle güçlü bir inançla yazmış ki hiç bir şüpheye yer kalmıyor. Herkese uymadığı için bu kız birçok bakımdan ahlâksız sayılabilir. Lâkin yalancı değildir. Bir başkasının çocuğunu Behçet'e mal etmeğe uğraşmakta fayda aramağa hiç bir vakit tenezzül etmez...

— Haşmet bey için: "Mağazaya aldığı güzel kızlardan hiç birini sağlam bırakmaz." diyorlar. Herif bu yönden kötü ün kazanmış bir eski kurtmuş...

— Ne olursa olsun para etmez. Lemiye'nin bu felâketten sonraki ruh durumunu ben pek iyi biliyorum. O, bütün erkeklerden şiddetle tiksinir. Bu yoksulluğundan beş on lira tutmak için belki Haşmet'in yüzüne güler... Umut verecek tutumlarda bulunur. İşte o kadardır o... Lemiye kurnazlaştı... Ne denli eski kurt olursa olsun, Haşmet gibilerini döne döne suya götürüp getirir... İlkbahar ticaretevi müdürünün cilâlı kafasına,

buruşuk suratına, şişko karnına âşık olacak değil ya... Bu boş sözlerle geçirecek vaktimiz yok. Haydi rüzgâr gibi koş. Sen gidip gelinceye kadar ben burada kırk doğuracağım. Çünkü kararlarımı Behçet'ten gelecek cevaba göre vereceğim.

Seher, kulübenin duvarına asılı ufacık maymun aynasında tuvaletine çeki düzen vermeğe uğraşırken Necati:

— Haydi... haydi suratını o kadar piyazlama... Behçet Hilmi Bey, sana da bir kaşık atarsa... Herif netameli... Sonra karnın şişer. Düşürsen tehlikeli, doğursan hesaba uymaz. Sütnineliğe gitmek istersen doğur. Lâkin belâya bak ki babası bellisiz bir çocuğun anasını, sütü bozuktur, diye kimse evine uğratmaz.

— Aman zevzek... Beni ne düşünüyorsun? Sen bir mum yak da kendi derdine yan...

— Bir şişe konyağı yarıladım. Zevzek olmaz da ne olurum. Sana dostça öğüt veriyorum: Kendine hesapsız çivi çaktırma... Zamanlar kötü. Ya bir derde, ya koca kafalı bebeğe aşılanırsın...

— Çenen tutulsun...

— Benim çenem aydede değil ki tutulsun.

— Gidiyorum...

— Daha buradasın...

— Daha buradasın... Haydi fiya!...

XXXVIII

FINDIKÇI, Sirkeci'nin geniş caddesinden dalgalanarak akan kalabalığa karıştı. Kaybolunceya kadar Necati, konyağın biraz bulandırdığı gözlerini, onu izlemekten ayırmadı.

Delikanlı bir bekleyiş ateşi içinde kavruluyordu. Beş, on, yirmi dakika geçti. Ne gelen vardı, ne giden? Fındıkçı'ya, Behçet Hilmi'ye, sevdasına, kendi talihine kantarlıyı atmağa başladı. Konyağın öbür yarısını bitirmek için dolaba yanaştı. İçkiyi kadehe boşaltmaya lüzum görmedi. Şişeyi dikti. Hesapsız yudumlamalarla içti. İçindeki ateşe ateş akıtıyordu. Behçet Hilmi, Lemiye'nin bu ültimatomuna ne cevap verecekti? Çocuğun babası olduğunu kabul edecek miydi? Bu, pek şerefli bir babalık değildi, ama başka türlü davranırsa Lemiye'yi daha korkunç bir ikinci cinayete itmiş olacak ve bunda kendisinin de

yarı yarıya payı bulunacaktı.

Nerede kaldı ya? Gideli bir saata yaklaştı. Fındıkçı hâlâ görünmedi. Konyak şişesi dama dedi. Necati'nin artık içi içine, gövdesi kulübeye sığmıyordu. Dışarı fırladı. Gözlerini, karınca gibi insan kaynayan caddeye dikti. Söve saya sokakta piyasaya başladı. Sekiz on adımda bir saata bakıyor; fakat Seher gelmiyor, gelmiyor, gelmiyordu.

Kendi kendine:

— Of! dedi. Bu karı bana acaba bir oyun mu oynuyor? Böyle bir halt etmeğe kalkarsa vallah geçmişi kınalının soba borusu gibi kurumlarını ayıklatırım.

Gideli iki saatı geçmişti. Nihayet Fındıkçı karşıdan söktü. Kadının, kendine kadar gelmesini beklemeyerek Necati ona doğru koştu:

— Be imansız karı neredesin? Avrupa'ya diplomatlığa gidenler senden önce döndüler... Benim (...u) cinli bir adam olduğumu bilmiyor musun? Izgara üzerinde çocuğunu dünyaya getiren Altıparmak gibi ateşler içinde doğurdum. Durdum.

— Ne yapayım, bekledim...

— Ben seni maliyeden para almağa göndermedim ya...

— Behçet Hilmi, Behçet Hilmi diyorsun. Ama git, onu bir kere makamında gör. Yanına girilmiyor ki...

— Ne oldu? Eski Kuponlar İdaresini Müdürünün payesi mi büyüdü? Yapmadıkları pislik, kötülük yok. Cakaları da, yerinde... Ben olsam, kapı önünde bekleyen odacının avurduna yumruğu indirir içeri dalarım...

— Ya sonra beni palas pandıras merdivenden aşağı atsınlar öyle mi?

— Hemen git Beyin kulağına cinayetini fısla... Pamuk gibi yumuşar. Seni merdivenden yuvarlamak değil; en rahat koltuklusuna oturtur... Bunları geçelim. Ne yaptın anlat?...

— Odacıyla içeri, pek çok önemli söyleyeceklerim bulunduğu haberini gönderdim. Benim önemli dediğime o hiç aldırmadı. Beni iki saat dışarıda bekletti. Haberimi birkaç kez pekiştirdim. Sonunda: "gelsin" emrini vermiş. İçeri girdim. Karşısında durdum.

"Çatık bir suratla:

"— Ne istiyorsun? dedi.

"— Elinize teslim edilecek önemli bir mektup var, dedim.

"Zarfı uzattım. Görür görmez Lemiye'nin yazısını tanımış olmalı ki beti benzi attı. Beni dikkatli dikkatli süzerek zarfı yırttı. İçindekini okumağa başladı. Saniyeden saniyeye rengi daha çok uçuyor; tirit olmuş seksenlik bir ihtiyar gibi elinin par par titrediği görülüyordu."

— Bak... bak, benim elim, ayağım da onun gibi titriyor. Sonra?...

— Sonra heyecanını göstermemeye uğraşarak: "beş altı ay sonra bu yolda yapılan bildirilere şeriatça da, kanunca da kulak asılmaz." dedi.

— Vay edepsiz vay! İşin başlangıcında şeriata, kanuna uyulmuş gibi, şimdi bu kelimeleri söze karıştırmakta bir kaçamak yolu arıyor. Sen ne dedin?

— Son cevabınız bu mudur? dedim...

— O nededi?

— "İlkbahar" gibi müşterisi bol bir ticaretevinde işleyen oynak bir kadının aylardan sonra bu yoldaki bir iddiasına karşı küçük bir gülümsemeden başka ne cevabım olabilir?.. Bir daha bu gibi tuhaf tedirginliklere aracı olursanız sizi polise teslim ederim. Buyurunuz dışarıya..." dedi. Ben de çıktım. Geldim.

Necati, öfkesinden fesini çıkarıp yere vurarak:

— Vay gidi gelmişini, geçmişini, anasını, kız kardaşını, dedesini, yedi silsilesini...

Başlangıcıyle kantarlıya girişti. Sövmedeki (repertuvar)ını ağız dolusu savurduktan sonra:

— Ah, dedi, ah... Lemiye beni bu işin düzeltilmesine vekil tayin etse... Hukuk fakültesinden diplomam yok ama, ben onun cinayetine göre öyle bir ceza verirdim ki bu pis kötünün bundan sonra töreye aykırı değil; töreye uygun çocuğu olmak olasılığı da kalmazdı. Lemiye sinirlenince — özellikle böyle haksızlıklar karşısında — öyle korkunç bir yaratık olur ki, tımarhanelerdekilerin bile ürkecekleri çılgınlıkları göze aldırmaktan çekinmez. Şimdi o, bu canavarca cevabı duyunca, Tanrı bilir, çocuğun dünyaya geleceği doğal süreyi beklemez. Karnım bıçakla yarmaya kalkar. Kendi ölür. Fakat gövdesini bu uğursuz sevdanın yumurcağından temizleyerek ölür...

— Lemiye öldükten sonra senin bu çalışman neye yarar. İşin asıl önemi onu kurtarmaktır.

— Nasıl kurtarayım? Bu hiç kimseye benzemez yaratığın düşüncesine, işine akıl eriyor mu? Durmadan kararsız, delice şeyler düşünüyor. Delileri şaşırtacak davramşlarda bulunuyor. Dün, kadınla erkeğin evlenmeden, serbest ilişkilerle yaşamalarından yana iken, bugün doğacak çocuğunu baba adından yoksun bırakmamak için birkaç haftalık geçici bir bağla Behçet'in nikahı altına girmek önerisinde bulunuyor. Bu ne inanç, ne felsefedir? Benden, vebadan korkar gibi kaçıyor...

— O, delice davranıyorsa sen akıllıca davran da bir kolayını bul...

— Kolayını nasıl bulacağım? Bu iş gittikçe sarpa sarıyor. Çetinleşiyor... Benim de çılgından hiç farkım kalmadı. Hele sen Lemiye'ye git. Behçet'ten gördüklerini anlat. Bakalım ne kıyametler kopacak...

XXXIX

LEMİYE, Behçet'in, insanı insanlığından iğrendirecek o davranışını öğrendiği günü, Fındıkçı Seher'i şaşırtacak bir dayanıklılık gösterdi. Lebip Paşanın kovulmuş kızı artık acıya, felâkete alışıyor... Böyle felâket anlarında bağırıp çağırmaların, öfkelerin, şiddetli öç tasarılarına kalkışmaların "keskin sirke kabına zarardır" atasözünü doğrulamaktan başka bir şeye yaramayacağını öğrenmişti. Babasının konağında, eğlenceden başka bir şey düşünmeyen işsiz, güçsüz bir hanımefendi iken okuduğu kitapları yanlış anladığını, yanlış yorumladığını şimdi anlıyordu. Şimdi içinde taştan taşa yuvarlandığı sert ve kimsesiz hayatın acı, göze batan uyarmalarıyle karşılaşıyordu. Böylece her gün etkili bir uyarışla eski hatalarından birini düzeltiyordu. Yaşamak için elde kençliğinden, güzelliğinden başka nesi vardı? Tanıdığı erkeklerin — genci, ihtiyarı — hep onun bu iki varlığına göz dikmişlerdi. Bunu görüyordu. Yüz bulurlarsa şımarıyorlar. Bulmazlarsa düşman kesiliyorlardı.

Gençliğinden, güzelliğinden, kokusundan, sevimliliğinden onlara tattırarak geçinmek zorunda kalan zavallı kadınlar...

Bu tutkulu kucaklarda her şeylerini yitirerek ne çabuk solup bitiyorlardı. Bunları görüyordu. Erkek... erkek!... Kadının en büyük dostu, en büyük düşmanı...

O günlerde Direktör Haşmet Beyin Lemiye'ye çevrilen bakışlarındaki baygınlıklar pek artmıştı. Lemiye bu yaşlı tutkunu hakkında gizliden gizliye soruşturup araştırmaya girişti. Herifin geçmişini pek karanlık buldu. Onun işi gücü çalıştırdığı güzel kızları ayartmak ve sonra ellerine birazcık para verip savmak olduğunu öğrendi. Bunun üzerine Müdürün yalvaran bakışlarına, bol okşayışlarına karşı suratı astı.

Uzun süre aşk üzüntüleri, heyecanları çekip de isteğine eremeyen ihtiyarların hıncı, gençlerinkinden aşırı olur. Çünkü bir delikanlı birini elden kaçırırsa gönlünü oyalayacak bir başka genç kadın bulabilir. Fakat geçkinler, biraz yüz buldukları ve yaşlılıklarına acıyan, hoşgörücü tatlı avları ellerinden kaçırmak istemezler. Umutlara düşerek bir süre oyalandıkları kadından kesin tepkiyi gördükleri günü, eski sevgileri bir anda öç arayan bir şiddete, bir düşmanlığa döner. Ondan kadını görmek kendileri için büyük bir işkence olur. Ondan kaçarlar.

Haşmet Bey, Lemiye'ye olan duygularında umutsuzluğun bu sınırına yaklaşıyordu. Bu sırada memur hanımın vücudunda saklanamayacak bir değişiklik kendini gösterdi. Renginin solgunluğu arttı. Gözlerini çeviren aylalar daha belirginleşiyordu. Boynunun incelmesine karşılık gövdesinin ortası üfürüp şişiyordu. Bu dolgunluğu ustalıklı biçilmiş bol elbiselerin katları, kırmaları, dantelleri... artık hiç bir şey gizleyemiyordu. Son zamanlarda soluk tutukluğundan yakınıyor. Müşteriye raftan kumaş topu indirmek için serbest serbest uzanamıyor... Bütün davranışlarında bir ağırlık, tutukluk görünüyor; mal açarken birdenbire bir sancı saplanmış gibi ufak bir:

— Ay!...

diyerek duruyor. Benzi soluyor, tuhaf rahatsızlıklar geçiriyordu. Mağazada bu hallerin neden ileri geldiğini anlayan gün görmüş ve yaşh kadınlar da vardı. Her gün kızla artan bu değişmeler için Haşmet Bey'e rapor veriliyordu.

Beri yandan Kasım Necati, uğursuz aşkının bu son cilvelerine dayanamayarak kendini rakıya, konyağa veriyor; zırdeli kesiliyor... Artık sakıntı falan gözetmeden, her şeyi unuta-

rak ağzı eğri, gözü şaşı İlkbahar mağazasının vitrinleri önünde dolaşıyor. Açıktan açığa Lemiye'nin yolunu bekliyor; durmadan onunla uğraştığını mağazada çalışanlara anlatıyordu.

Bir gün Lemiye, Kantar Kâtibinin bu açıktan açığa izlemelerine, gözetlemelerine artık dayanamayarak sokakta ağzını açtı. Gözünü yumdu. Halk başlarına yığıldı. Lemiye'ye baygınlık geldi. Mağazanın hamalları koltuklarına girerek onu içeri aldılar.

Bu olay hakkında hemen Haşmet Beye rapor gitti. Direktörün de sabrı sona ermişti. Biraz kendini topladıktan sonra, Müdürün huzuruna çağırıldığını Lemiye'ye haber verdiler. Merdivenin parmaklıklarına tutuna tutuna ve arada bir dinlenerek ağır adımlarla yukarı çıktı.

Haşmet Bey, yazı masasının önünde defterlerin, kcnişmentoların, faturaların, sipariş koçanlarının arasında dalmıştı. Yüzü o eski kadın dostu tath gülümsemeye karşılık, hakaret eden bir acılıkta buruştu. Herifin (Tezgâhtar) Hanımdan çıkaracak hınçları vardı. Kısaca söyleyip anlatacak yerde onu aşağılatmak için başka yollardan söze girişerek, her soluğunda hıncı titreyen bir sesle:

— Kimliğinizi, şimdiye dek geçen hayatınızı araştırıp öğrendim, dedi.

Lemiye, derin bir katlanma suskunluğuyle dinledi. Direktör devam etti:

— Siz, baba evinden kovulmuş bir kadınmışsınız...

— ...

— Bir süre bilmem ne beyin metresliğiyle yaşamışsınız...

— ...

— Sonunda sizi o da sevdasından azat etmiş.

— ...

— Şimdi de arkanızdan hovardanın biri dolaşıyormuş...

— ...

— Şu saatta vadesi yakın iki canlı bir kadın olduğunuz görünüyor. Mağazamız her bakımdan namuslu tanınmış bir ticarethanedir. Burada iffetsiz kadınlar barınamazlar. İşinize son veriyorum.. Vezneye gidiniz; hesabınızı kessinler... Namusu her şeyden üstün sayarız...

Lemiye yüklü gövdesini biraz dayamak için kolunu bir

sandalyeye vererek en acı alaycı bakışı ve en keskin sesiyle başladı:

— Direktör Beyefendi Hazretleri, sözünüz bitti mi? Şimdi lütfen bir dakika beni dinleyiniz... Ben de sizin geçmişiniz hakkında araştırmalarda bulundum. (Temettuat-ı Milliye) bankası müdürlüğünde bulunduğunuz sırada Karşı gazeteleri:

"Dètournement d'une grosse somme, Une fraude financière..."

başlıklarıyle makaleler yazdılar. Bu yazılardaki acı eleştirmelerin amacı olan "malî" kahraman sizdiniz. Nerelere neler serpiştirerek bu ağır sorunu kapatmayı başardığınızı da biliyorum. Bugün dosyanız baştan başa elimde gibidir. Türkçe, Fransızca iyi yazarım. Şimdi şu saatta sorunu bütün ağırlığı ve korkunçluğuyle tazelemek elimdedir.

Haşmet Bey, koltuklusu üzerinde kıvrım kıvrım kıvrılıp renkten renge girerek:

— Fakat Küçük Hanım...

Lemiye, bir el işaretiyle karşısındakinin sözünü keserek:

— Ben hakaretlerinizi büyük bir katlanma ile dinledim. Şimdi de siz susunuz. Bitireyim sonra...

Direktörün, sapsarı bir suskunluk içinde gözleri süzüldü. Lemiye devam etti:

— O aşırdığınız paralar ile hisseler düzdünüz. Hileli bir şirket kurdunuz. Paranızın bir kısmı gayetle sağlam aracılarla küçük, büyük faizlerdedir. Epeyce çiftlik, mülk elde ettiniz. Şimdi eski hırsızlıklarınızı unutturmak için vakit geçiriyorsunuz. Yavaş yavaş bu işin içinden büyük bir kazançla sıyrılıp bir emlâk bankası kurmak niyetindesiniz. Ya buradaki çalıp çırpmalar, kötüye kullanmalar!... Cici bici biçimlere sokulmuş paçavralar satıyorsunuz. Lira çekiyorsunuz. Yüzde kırk, elli kazançla yetinmiyorsunuz. Başınızda fes, adınız Ahmet, Mehmet, saf Türkü soyuyorsunuz.

Bu sırada dışarıdan kapıya birkaç fiske vuruldu. Haşmet Bey, mahkûmluk kararını dinleyen bir sanık bitikliğiyle koltuklusu içinde ezgin:

— Çekiliniz. Şimdi matmazel ile önemli görüşmelerimiz var...

terslemesiyle dışarıdakini savdı. Lemiye, söylediklerine umduğundan çok önem verildiğini görerek sözü uzattı:

— Bu mağazada iffetsiz kadın barınamaz, dediniz. Bu iddianız gülünç olduğu kadar da gerçeğe aykırıdır. Çünkü burada iffetli kadın iki gün duramaz. Bu ticarethanede en büyük iffet düşmanı sizsiniz.

— İftiralarınızda pek ileri varıyorsunuz...

— İftira mı? Şuraya geldiğim günden beri aramızda az pandomima mı geçti? Midem sizi kabul etmedi yoksa... Babamdan daha yaşlısınız. Kemirdiğiniz servetlerin kırpıntıları ağzınızda kalmış gibi bütün dişleriniz parıl parıl kuronlu... Boyada gösterdiğiniz özenlere karşı saçlarınızda, ebrulü yün gibi, birkaç çeşit seçiliyor. İç ve dış benlikleriniz düzmece... İşiniz, gücünüz adam aldatmak...

— Canım, benim kılığımı, biçimimi niçin konuya karıştırıyorsunuz?

— Bir insanın biçimi, giyinişi çok kez ruhunun, vicdanının aynasıdır.

— Sizi dinlemekte gösterdiğim katlanış, sözlerinizin birer gerçek olduğundan dolayı değildir. Ben herkesçe tanınan bir ticaret adamıyım. Düşmanlarım çoktur. Aleyhimdeki bu yolda söylentilerden yararlanmak isterler. Burada bulunduğunuz süredeki hizmetinizden memnunum? Zeki ve çalışkansınız. Fakat şu andaki gövdece durumunuz tezgâhtarlık ödevini yapmaya engeldir. Bu özrünüz için sizin istirahat etmenizi sağlamak zorundayım. Bununla birlikte Ticarethanemizce, geçmiş iyi hizmetlerinize mükâfat olarak hakkınızdan başka size ufak bir ödül de sunabiliriz.

— Siz, gerekince, insanseverlik takınan ayartıcılardansınız. Bu dili önce kullanmanız gerekti. Kanlarına girdiğiniz birçok zavallılar arasında Roza adında bir Yahudi kızı var ki sizden kazanıp da tanımadığınız çocuğunuzu taşıyarak gündelikçiliğe gidiyor. Ödülü ona gönderseniz daha iyi edersiniz. Haşmet Bey...

XL

LEMİYE, bu son hakaretini Müdürün suratına fırlatarak dışarı çıktı. Haşmet Bey de arkasından Koştu. Koridorda en yumuşak söyleyişiyle:

— Öfkeyle kendi çıkarınızı tepiyorsunuz Matmazel, sunacağımız ikramiyenin beş on gün sonra belki size şiddetle lüzumu olur.

— Korkma... Korkma Haşmet Bey... Ben (şantaj) yapmaya tenezzül edecek vicdanda bir kadın değilim... Halkın gözünde ahlâksız gibiyim, ama gönlüm çok yüksektir. O denli yüksektir ki, sizin gibi çıkarlarının çamurları içinde kulaç atan; duyguları bakımından yerlerde sürünen adamlar bunu anlayamazlar. İkramiyen de senin olsun, odülün de. Ben babasını dinlememiş bir kızım. Sen bana vız gelirsin.

Lemiye, haftalık hesabını kesmek için vezneye yanaşmak tenezzülünde bulunmaksızın mağazadan çıktı. Haşmet, bunca yıllara varan amirlik hayatı sırasında hiç böylesine çatmamıştı. Kadın, gözleri önünden kayboldu. Ne var ki onun korkunç suçlamaları, o alaycı mantığı hâlâ kulaklarında durmadan çınlıyordu. Bu ne acayip kızdı? Kendi onurundan başka her şeyi aşağı görüyor. Ne emir dinliyor; ne öğüt, ne rica... Paraya da pul kadar önem vermiyor.

İlkbahar ticarethanesi müdürü kendi kendine şöyle söyleniyordu:

— Baba yurdunda bir paşa kızı olarak büyümüş. Sonra metreslikle zengin bir beyin nazlı kucağında sefa sürmüş. Henüz yoksulluk görmemiş. Ticarethanemizden de epeyce dolgun bir para aldı. Daha feleğin "kerm ü serdini" tatmamış. Kanatları kırılmış ama, daha göklerde çırpınıyor. Bu da yakında düşecek. Yerlerde sürünecek. Çıkar nedir, para nedir? Anlayacak. Ne var ki güzel kız, zeki şey, yaman mahlûk... Gövdesindeki yükünü atar atmaz zevkine düşkün bir mirasyedinin ya da bir bulgurcunun eline geçerse yine parlayacak.. (Melodramatik) bir kadın. Bu düşüşü anında bile namusluluktan söz ediyor. Namusa verilen asrî anlamları daha biz bile öğ-

renemedik. Evet, evet, namus hepimizin elinde bir asadır. Onsuz yürünmez. Bunun anlamım karşımızdakine göre değiştiririz. Öyle ki bu ustalıklı yorumlar sayesinde ortada namussuz bir tek kimse kalmaz. Bu nikâhsız, fakat namuslu gebe kadın, aleyhimdeki araştırmalarından yararlanarak şantaj yapmayacağına söz verdi. İnanayım mı? Pek çok namuslular sözlerini tutmadılar. Namusu ters anlamda, rüzgârda içi dışına dönmüş bir şemsiye gibi kullanan bu (dul) kız, bakalım sözünde duracak mı? Ah... ah, bundan sonra mağazamıza kadın işçi alacak olursak hakkında derin soruşturmalar, araştırmalar yapmalı. Özellikle hastalıkları bulunmadığına, esenlik belgelerine önem vermeyerek hekimletmeli... Gebe olmasın. Şimdiye kadar bunu düşünmemiş, göz önünde tutmamıştık. Ah, kim bilir daha buna benzer neler gerektirecek...

Beri yandan Lemiye ağır gövdesiyle sokağın, uğuldayarak kaynaşan siyah köpüklü akıntısına karıştı. Hayat, bir kaynaktan bir kavşağa akan nehir gibi ölümlüleri her gün böyle bir parça dolaştırarak sonlarına sürüklüyordu. Herkes yaşamak için biribirinin ağzından lokmayı kapmaya uğraşıyor. Can cana, baş başa bir çekişme. Altta kalanın canı çıksın... İnsanca kardeşlik, iyiilk, yücelik, iyi dileklilik gibi sözlerin bu kalabalık arasında anlamları yoktu. Cebinde beş on lira sezinlediler mi çarpmaya bakarlar. Seni aptal ve muhtaç buldular mı hayvan gibi çahştırırlar. Bu insan kardeşlerinin bütün gözleri senin zararına yaşamak için, senin üzerindedir. Bir yanlış adım atıp bir parça sendeledin mi işin bitiktir.

Lemiye işte bu kurtlar arasından, işte böyle bir lağımdan gittiğini biliyordu. Haşmet Bey, bir çeyrek saat içinde kendi çıkar ibresinin aldığı doğrultuya göre sözünü, muamelesini, vicdanını kaç defa değiştirmişti?... O haşmet Bey ki karnı tok, sırtı pek, altın babası bir adamdı. Lemiye ise şimdi bu nehrin dibine çökmüş aç ve ahlâk bakımından kokmuş insanların arasında yaşamaya gidiyordu.

Zengin isen insanların sevgilerini, saygılarını paranla satın alabilirsin. Genç isen, güzelsen bu varlıklarından yararlandıracağın kimseler seni severler. Oh ya Rabbi! sevmeden kendini sevdirmek, onurlarına saygılı kimseler için ne korkunç bir işkencedir?

Behçet'le sevişme felâketinden sonra İlkbahar mağazasından ayrılışı da büyük bir ders, zorlu bir sınav yerine geçti. Kendine sürtünerek geçen insan kardeşlerinden korkarak, tiksinerek kötümser düşünceler içinde boğula boğula Unkapanı'ndaki evine geldi...

Bir iki ay geçinebilecek kadar parası vardı. Sonra ne yapacaktı? Önce gövdesindeki canlı ağırlığı atmak gerekti. Şimdi yaradılışın hapishanesinde sessizce oturan bu yaratık, dünyaya çıkar çıkmaz, kendi bağımsız varlığını bilmeyerek bağıracak, çağıracak; birçok masraf ve bir dadı isteyecekti.

Lemiye odasına kapandı. Hayatın bayağılığından, aşağılığından, katilliğinden, ayartıcılığından bezginlik ve tiksinti duygularıyle sarsıla sarsıla Behçet'e şu mektubu yazmaya başladı:

"Canavar Adam,

"Canavar!.. Evet Behçet, bu kelime senin tam sıfatındır. Şimdilik gördüğün lüzum üzerine dişlerini tırnaklarını saklayarak eşinin yanına çekilip büzüldün. Fakat günü, sırası gelince yırtıcılık mayam ortaya çıkaracaksın... Karın Nebile Hanım, bu halk düşünceli kadın, kendinin ne denli saf olduğunu o zaman anlayacak...

"Karına, çocuğuna karşı oynadığın baba rolündeki sahtekârlığını şimdi sana apaçık ispat edeceğim:

"Bu veba yumurcağının babası sensin. Başkası olamaz. Ben sana kaçtığım zaman kız oğlan kızdım. Senden ayrıldıktan sonra peydahlanacak çocuğun, ayrılış tarihimizden dokuz ay ve bu kadar gün sonra doğması gerekmez mi? Oysa bu, çok önce doğacak... Yedi aylık doğan çocuklar da varmış. Bu, yedi aydan önce gelecek... Doğum tarihi seninle apartmanda yaşadığım zamana, evet kesinlikle işte o zaman rastlıyor. İşte bu bu denli apaçık, bu denli ortada bir gerçek... Bu çocuğun babası olduğunu inkâr edebilmene imkân yoktur. Bunun için Vefa Hilmi'ye karşı duyduğunu iddia ettiğin babalık şefkati doğru ise, yüreğin böyle bir duyguyu yaşatabiliyorsa, bu çocuğun için de aynı duygunun, hiç olmazsa, beşte birini duymar gerekmez mi?

"Şimdi bu çekişmede karşı karşıyayız.. Bir de her yerde "hazır ve nazır" olduğuna inanır göründüğün Ulu Tanrı var

Kendini mi aldatacaksın? Tanrı'nı mı? Kendini aldatmak olamaz. Beni aldatmak, olamazın olamazıdır. Tanrı'yı aldatmayı istemek de kâfirliktir. İşte sen bu iki olamaz ile insanlığı, mantığı, gerçeği, her şeyi boğmaya uğraşıyorsun? Bundan önceki mektubumda yazdığım gibi, çocuğunu da ben boğacağım. İadeli mektup gibi, onu hemen geldiği yere göndereceğim.

"Filan yerde, falan adlı kadının, dünyaya getirdiği yavrusunu boğarak kuyuya attığını kimi kez polis olguları arasında gazetelerde okuyoruz. Ne ürkünç havadis!.. Bütün göğüslerden gürül gürül lânetlemeler, sövgüler ile karışık:

"— Canavar ana!..

suçlaması yükselir... Ey ümmeti Muhammet!... Boğulan bu yavrunun bir de babası olacak... Niçin onu aklınıza getirmiyorsunuz? Onun sorumluluk payını düşünmeyenler böyle ağır bir sorunda yargıç olabilirler mi? Cinayeti işleyen iki; ne var ki bunun biri çok kez ortadan kayboluyor. Kadın günahıyle ve bu cinayetin sonucu olan düşkünlükle, yoksullukla, rezaletle karşı karşıya yalnız kalıyor. Ne yapsın? Söyleyiniz. Kundağı kucağına alıp da ortaya çıksa her yandan kovmalardan, hakaretlerden başka göreceği bir işlem var mıdır? Kendini beslemek gücünden yoksun ise ne yapacak? Cinayetinin ürününü cami, kilise kapılarına mı bırakacak? Bunu da yapamazsa, dünyaya pasaportsuz gelen bu minimini masum yolcunun varlığını ortadan kaldırmak için bir çare düşünecek...

"Kadın, analık şefkatiyle bu cinayet arasında savaşıp durmakta iken baba yardıma yetişse; yavrunun yaşama yükünün yarısını olsun, üstüne alsa iş değişir. Fakat öyle baba nerede? Babalıkları apaçık bulunanlar bile kaçamak, inkâr yolları arıyorlar. Uzağa niçin gidelim efendim? Davamı döne döne ispat etmek için bin örnek var. Şeriat ve kanun kollarıyle evlenenlerden çocuklarını bırakıp da kaçan babalar yok mu? Boşanmadan sonra çocuklarının geçimi için kanunun kestiği parayı vermekten kaçınan alçaklar yok mu? Bu yolda davaları gidip mahkemelerde dinleyiniz.

"Tabiatın erkeklere verdiği babalık mayasını, erkeğin bu en büyük yaratıcı gücünü, şerefini birkaç dakikalık hayvanca zevklerine kurban eden alçaklar bu toplum içinde saymakla biter mi? İşte onların bir tanesi, en lânetlisi sensin...

"Sevişmemizi önceden pek doğal bir iş sayıyorduk. Ne var ki o gül pembesi sevgimiz bugün bir cinayet cehennemi rengine boyandı. Cani ikimiz; doğacağın ne suçu var? Vicdan mahkemesi mahkûmları olan bizler yaşayacağız; İdam cezasına o suçsuz yavru uğrayacak. Bu evrenin öncesiz ve sonrasız nasibi bu değil mi? Canilerin cezalarını hemen daima suçsuzlar çekmezler mi?

"Bu mektubuma babalık şefkatinin ve insanlığın gerektirdiği gibi cevap vermezsen öldüreceğim... Çocuğumu, çocuğunu boğacağım. Bu satırları insanlığından utanmadan, terlemeden, titremeden mi okuyacaksın? Alçak... alçak... alçak!... Sonsuz sayıda alçak!.."

Baba evinden kovulmuş, metreslikten affedilmiş
ve son defa İlkbahar mağazasından kovulan
Lemiye

XLI

BU zehir zakkum mektubu Behçet'e gönderdi. Yaslar, çarpıntılar içinde bir gün, iki gün, üç gün, bir hafta bekledi; cevap gelmedi. Dört gün sonra ikindi zamanı ağrısı tuttu. Saliha Kadını çağırdı. Odasına kapandı. Saliha, bir ebe gibi her şeyi biliyordu. Onun yardımıyle gece yarısından sonra kurtuldu? Dünyaya yumuk yumuk, sarı saçlı, melek gibi bir kız getirdi. Anasının, babasının sıkıntılı şeriatın, kanunun beğenmediği bu aşk ürünü, o denli masum yüzlü, güzel, sevimli idi ki ona uzanacak öldürücü bir elin sahibi, bir dağ haydudu da olsa, hiç şüphesiz şefkatten titrerdi.

Yavru cıhz, körpe sesiyle bir iki feryat salıverdi. Bu dil bilmezin yakınışları şöyle anlamlanabilirdi:

— Aman insanlar, hepinizin geldiğiniz yaradılışın yapımevinden şimdi çıktım. Her yerim tamam. Bakınız bana ne sevimliyim? Ben de sizi yaratanın bütün özeniyle yaratıldım. Neme gerek benim, sizin düzenleriniz, çekişmeleriniz... Yaşamak benim hakkımdır. Birtakım şeytanca kuruntularla bu Tanrısal yapıyı yıkmaya kalkan caniye yer, gök, bütün evren lânet eder. Hayatın ilk yudumlarını soluyan benim gibi güçsüz,

benim kadar suçsuz, benim kadar savunmasız bir yaratığa nasıl kıyılır?

Talihsiz loğusa, ilk bakışlarını attığı çocuğunun yüzünde bu anlamı okuyordu. Hayattan hemen kovulup atılması kararlaştırılan bu zavallıcık için ne kundak, ne birkaç bez parçası; hiç bir şey hazırlanmamıştı. Hattâ minimini bir kefen bile... O, bir yudumcuk ana sütü tatmadan, işte öyle geldiği gibi çırılçıplak gidecek... Bakanları iğrendiren, utandıran iğrenç, uğursuz, lânetlenmiş şeyler gibi pisliklerin atıldıkları bir çukura, kanala tıkılacaktı..

Nevhayal ile Şaheser de o evin başka bir odasında kalıyorlardı. Bu iki kız, İlkbahar mağazasındaki işlerinden geç vakit dönüşlerinde, bayağı bir rahatsızlık bahanesiyle Lemiye, onları odasına almadı. Doğurduğundan hiç bir kimseye bir şeycik sezdirmemesini birtakım armağanlar umdurarak Saliha Kadına sıkı sıkıya tembih etti. Yaşlı kadın bir iki eski çamaşır bulup yırttı. Bebeği sarıp sarmalayarak anasının yanına uzattı. Kendi bir iş için dışarı çıktı.

Loğusa, çocuğunun yüzüne baktı. Kararı karardı: Bu aşk ürününü öldürecekti. Bebeğin küçük yüzünde, yeni geldiği bu evrenin havası dokundukça inciniyor sanılacak kırışıklar geziniyor; dudakları meme arar gibi kımıldıyordu.

Lemiye baktı... baktı:

— Biliyorum suçsuzsun. Fakat günahını baban çeksin. Seni kabul etmeyen odur. Sen yaşarsan ben utanacağım. Sen de benden utanacaksın: "Bütün çocukların babaları var. Benimki nerede?" diye bin bir soru ile beni sıkıp üzeceksin. Bu kadar kötü bir ana olduğum için herkesten çok senden utanacağım. Alnımın kara damgasıyle ben daima senin önünde utançlı kalacağım. Pek güzel bir kız olacağa benziyorsun. Hayatta ananı örnek tutarak benim başıma gelenlere uğramanı istemem. Benim babam varken bu hale geldim. Senin yokken ne olacaksın?

Bebek, gevrek gevrek, fıkır fıkır ağladı. Lemiye derin derin çocuğa bakarak:

— Beni anlıyor gibi sözlerime karşılık veriyorsun, sanıyorum. Fakat Tanrı'm! ben seni nasıl öldüreceğim?.. Ağzına ufacık bir bez tıkasam yeter... Sen öldürülmüş olursun; ben öldüren, katil...

Loğusa, eline bir tülbent parçası aldı. Gireceği deliğe göre miniminicik bir yuvarlak yaptı. Yakındaki mescitte tatlı, davudî bir sesle içe işleyen, dokunaklı bir sabah ezanı başladı. Ufak tıkacı tutan eli titreyerek Lemiye başını pencereye çevirdi:

— Müezzin sus-... dedi. Bu sabah ne kadar da yanık okuyorsun. Gökten bana lânet ediyorsun, gibi geliyor.

Şimdi kulakları ezanda, gözleri küçük ölüm mahkûmunda... Gecenin karanlığıyle örtülü bir sırlar evreninden gelecek Tanrısal ya da şeytanca iki buyruktan birini bekliyor gibiydi. Evet bekliyordu ki ona gizli evrenlerden bir ses:

— Çek elini ne yapıyorsun? yapmaya kalkıştığın iş, öldürmelerin en çirkini, en kötüsüdür.

Ya da:

— Tıka bezi. Niçin duraksıyorsun? Tıka!.. Piçi, geldiği yere gönder. Onun yaşaması, senin için sonsuz felâketler doğuracaktır.

yollu kendini azarlayıp sakındırsın ya da kışkırtsın.

Tıkacı mahkûmcuğun minimini bir çilek kadar pembe ağzına götürdü. Yavru, anlatılamaz bir masumluk içinde bir zavallılıkla yüzünü buruşturdu. Kundaksız ellerini, ayaklarını küçük gövdesinin bütün gücüyle çırpındırdı. Müezzin minarede içten gelen, derin, yanık bir makamla tekbir getiriyordu. Lemiye'nin aklına kurban bayramı geldi. Çukurun kenarına yatırılmış, gözleri bağlı kurbanların uzatılmış boğazlarına tekbirlerle bıçak sürttüklerini çocukluğunda ağlaya ağlaya çok kezseyretmişti. Hayatımn o masum çağındaki yufka yüreklliğini hatırlamakla kalbi yumuşadı. Göğsünden birçok damarlar kopmuş gibi içine sıcak sıcak bir şeyler aktı. Bu kez ezanın Tanrısal ezgisine, gizlilikler evreninden lânetleyen, azarlayan ünlemli bir ses karışır gibi oldu. Tıkacı hemen o masum ağızdan çekti. Yanında duran lambaya uzandı. Aydınlığı yavrucağız yüzüne tuttu. Bu minimini yüz biraz morarmıştı. Bir iki saniye nefes tıkanıklığından sonra birdenbire ciğerlerine

hava gidince, yavrucak bu canice davranışa karşı bir iki defa haykırdı. Haykırışları müezzinin (Allahü ekber)lerine karıştı. Ve örselenmiş gırtlağının yorgunluğuyle ağlaması azala azala kesildi. Dokunaklı bir kendini bırakışla o küçük yüz durulduu. Artık suskun ve kendinden geçmiş... Sanki idamını bekliyor gibiydi. Loğusa hüngür hüngür ağlayarak:

— Niçin bu kadar güzelsin? Yüzündeki şefkat uyandıran o melek masumluğu nedir? Seni kurtarmak için bu da doğa'nın bir düzeni... Ne olursa olsun ben sana kıyamayacağım...

O hungürtülerle çocuğun üzerine kapandı. Analığın bütün gönül sıcaklığıyle onu sayısız uzun uzun öptü. O sırada içeriye Saliha Kadın girdi. Loğusanın, kundağın üzerinde hıçkıra hıçkıra ağladığını görünce görgülü bir ana tutumuyle:

— Ne ağlıyorsun be kızım! Çok şükür sağ esen kurtuldun. Çocuğun da sapasağlam...

— Ah keşke kurtulmaya idim.

— Ağlama... Kızım ağlama... Loğusalara üzüntü yaramaz. Sonra sütün kaçar. Daha başka türlü fenalıklar, hastalıklar olur...

— Ah Saliha Kadıncığım, ben ağlamayayım da kim ağlasın? Biliyorsun ki bu çocuğun babası yok...

— A kızcağızım onu önceden düşüneydin ya... Ah ah şimdiki tazeler, şeytana uyduktan sonra ağlarlar... Olan oldu. Göz yaşı para eder mi artık?

— Ben kucağımda bu kundakla herkesin içine nasıl çıkacağım şimdi?

— Vardıydım bir efendiye; sonradan boşandım, dersin...

— Şimdi bu çocuğu nufus kütüğüne yazdırmak için mahalle imamından "ilm ü haber" isterler. O efendiye hangi mahallede varıp hangisinde boşandığımı sorarlar.

— Şimdiki yollar ince; benim aklım ermez böyle şeylere... Üç defa doğurdum. Çok şükür alnımın akıyle... İlk kocam öldü. İkincisine vardım yine Allah'ın emriyle. Kavaf Mustafa Ağayı Topkapı'dan Eminönü'ne kadar herkes tanır... Büyük oğlan biraz haşarı çıktı. Ama evlâtlarımın içinde besmelesiz yoktur. Bin şükür Rabbime. Kocam ağa idi, mağa idi ve lâkin erkekliğin şartını şurtunu sarıklı imamlar kadar bilirdi. Okumadan döşeğe girdiğini hatırlamam hiç...

— Her şey bir yana... Bundan sonra ben yalnız elimin emeğiyle geçinebileceğim. Böyle elimde kundakla beni hiç bir işe almazlar. Çocuğumu bir yere bırakamam. Sütanneye veremem. Çünkü para ister. Parasız şimdi kimse kimseye selâm bile vermez.

— Öyle kızım öyle... Şimdi herkes kendi öz evlâdına bakamıyor... Seninkine bedava kim bakacak?

— Kuzum Saliha Nene... Bu çocuk için bir çare düşün. Bana bir analık et... Düştüm. İşte kimsesizim.

— Ah nasıl çare bulayım? Böyle şey hiç başıma gelmedi ki bileyim...

Saliha Kadın düşünmeğe başladı ve sonunda avundurmak için:

— Pek de o kadar üzülme. Mevlâ'm büyüktür. Kurtların, kuşların rızıklarını veren Tanrı'm elbette bu çocukcağızı da kayırır... O gönderdi. Elbette kısmetini de verecek... Müslümanlıkta kaide böyledir: Allah'a mütevekkil olmalı...

Bu ağır meselenin güçlüğü karşısında iki kadın derin bir düşünüşle bir süre sustular. Bu düşünce sonucunda Saliha Kadın, uygulanabilir bir olgu hatırladığını gösterir bir bakışla:

— Şimdicik aklıma geldi. İnekçi kızı bir Rasime vardı. Neredense nereden, işte böyle bir çocuk peydahlamış. Kız oğlan kız, bir gece gümbür gümbür doğurdu. Topkapı'da bu İnekçiler bizim duvar bitişik komşumuzdu. Ben de o zaman cahil bir çocuktum. Pek yakın olduğumuz için bizden bir şey saklayamadılar. Anası ona: "dişini sık" diyordu. Fakat Rasime çok bağırıyordu. Kocaya varmadan doğurduğu için ben gülmeğe başladım. Anam, Allah rahmet eylesin, çok ırzına sağlam bir kadındı. Ağzıma bir hudayî şamar indirdi:

"— Gülme aşüfte. Dünyadır bu; insanın başına gelir," dedi. Kimi kez Şeytan güzel delikanlı kılığına girip de toy kızları kandırırmış... İşte onun için ben erkeklerden pek korkarım. Bilmem ki şeytan mıdır? İnsan mıdır? Uzatmayayım efendicağızıma, doğan çocuğu bezlere sardılar. Bir zembile koydular. Bir hala kadın vardı. Zembili sırtladı. İşte böyle bir sabah namazı vakti idi. Götürdü camiye, aptes musluklarının üzerindeki çivilerden birine astı. Döndü. Eğer zembilden ço-

cuğu kimse gelip almazsa onu Hızır (Aleyhisselâm) götürür, meleklere emzirtirmiş.

Lemiye, aklından, görgüsünden derdine derman aradığı bu saf kadının uzun öyküsünü dinledi. Zamane felsefesinin ekstrasını bilen Lebip Paşa kızı, günah işlemiş kadınların babasız çocuklarını Hızır'ın meleklere emzirteceği avuntusuna inanmazdı. Bununla birlikte Saliha Nenenin saflığından yararlanmak isteyerek:

— Hah Saliha Hanımcığım... Bu kızı da camiye bıraksak da Hızır alsa götürse...

Şimdi yaşlı kadın, ağırbaşlı bir dalgınlıkla önüne bakarak:

— Böyle bir iyiliği senden sakınmak istemem. Ne var ki burası kalabalık bir semttir. Camiye çocuk bıraktığımın farkına varan olursa?...

— Dört yanına iyice bakarsın. Kimse yoksa bırakırsın. Bir gören ve dikkat eden bulunduğundan kuşkulanırsan çocuğu yine geri getirirsin...

Saliha Kadın bu düşünüşü yerinde buldu. İçinden soğanları boşaltıp eski zembili temizlemek için aşağı, kendi odasına indi. Birkaç dakika sonra geri gelerek:

— Hiç korkma zembil geniş. Çocuk, bunun içinde rahat rahat gider. Fakat onu güzelce emzirmelisin. Karnı tok bulunsun. Allah'ın hikmeti bilinmez. Bu yavruyu gelip Hızır (Aleyhisselâm) mı alacak? Yoksa bir başkası mı?.. Müslüman çocuğudur" diye bir de kâğıt yazıp koynuna koymalısın.

Lemiye, kızcağızı kucağına aldı: Ağzına memeyi verdi. O küçücük dudaklar, yaşama denemesiyle birkaç kez buruşup açıldıktan sonra memeyi kavradı. O yeni mideye hayatın ilk besini, sıcak ana sütü yudumlarla akıyordu. Çocuk, anasını, anası çocuğunu ısıtıyor... Bu ısı değişiminde tatlılığı anlatılamaz bir sevgi akımı vardı. Lemiye, kucağındaki hafif varlığın, kendi benliğinden kopmuş bir parça bulunduğunu; iki gövde arasındaki çözülmez birliği ve benliklerinin iyiden iyiye karışmış olduğunu ta yüreğinin derin boşluklarında duyuyordu.

Saliha Kadın, çocuğun böyle ağzına ilk sokuluşta meme emdiğini görünce:

— Tu tu tu Maşallah nazarım değmesin. Her çocuk bunun gibi çabuk meme almaz. Darılma Hanım, bu kız arsızca bir şey olacak...

Loğusa, Saliha Kadının bu tandırname buluşlarını hiç dinlemiyor. Sanki bütün ruhu eriyerek gözlerinden kucağındaki yavrusuna akıyordu. O anda aklına köhne bileşik sözcüklerden "canpare" sözü geldi. Bu sözün derinden derine ne demek olduğunu şimdi anlıyordu. Anlamlarına bayağı zamanlarda pek iyi dikkat etmediğimiz bazı deyimler, sözcükler vardır ki hayat bize onların ne demek olduklarım pek canlı örneklerle, etkili bir ders gibi, içimize yerleştirir. Belki de olgunlaşma dediğimiz olay, okullardan, üniversitelerden, daha çok, doğadan böyle zihnimize birer darbe biçiminde aldığımız derslerle yerleşir.

Bez parçalarına sarılı, kucağındaki minimini yaratık, Lemiye'nin memesinin ucundan, sütüyle birlikte sanki ruhunu içiyor; analığın tanımlanamaz içtenliğindeki şefkati, sevgiyi gözeneklerden gözeneklere çekiyordu. Çocuğun sıcaklığıyle dakikadan dakikaya ruhu ısınan anne, biraz daha vakit geçerse bu can parçasından ayrılamayacağını anladı. Hayatta insanı, kahredici baskıları altına almak için üzerlerimize, bütün gücüyle sldıran nice anlar bulunur... Bu saldırılar karşısında cılız, güçsüz ve dayanıksız bulunanlar ezilip yok olurlar. Kimi intiharlar işte bu türlü yenilgilerin sonucudur. Birinci saldırıda sağlam ve dayanıklı bulunanlar, ikinci saldırının şiddetini azaltmış ve üçüncüsünün tehlikesinden kurtulmuş olurlar.

Lemiye, yukarıdaki kuramına inanmıştı. Göğsüne bastırdığı yavrusuna, bu dayanılmaz şefkati uyandırmak için, bu denli bir masumluk veren de doğa idi. Ve bu, onun birinci saldırısı idi. Bundan kurtulmak için olanca gücüyle dayanmak istiyordu. Bu minimininin büyü (sihir) gibi etkileyen çekici gücüne, karşı koymak gerekmişti. Ufak bir masanın üzerinde duran bir kitapla kurşun kalemi istedi. Kâğıdı kitabın üzerine koyarak:

"Müslüman çocuğudur. Bu masumu sokağa bırakmak zorunda kalan talihsiz anne, onun sevgisinin sihrinden, pek acı göz yaşlarıyle ve çok güçlüklerle ayrılabilmiş olduğu için adı-

m "Sahire"(1) koydu.

"Ağlamaktan başka bir yolla derdini anlatamayan bu küçük yaratığı kurtaracak el ne kutsaldır... Bu yavruyu töreye aykırı olarak doğurmak ve sokağa atmakla iki kere cani olan ana, büyük günahlarının verdiği titremeler içinde inleyerek o kutsal eli öper. İnsanlar, birbirinin cezasını çekerler. Bu dünyanın kanlar, felâketler içinde büsbütün boğulup yok olmaması; belki günah işleyenlerle sevap işleyenler arasında bir küçük dengenin bulunuşundan dolayıdır. İşlediğim bu korkunç cinayetleri, bu masumcuk hakkında göstereceği merhamet ve iyilikle onaracak bir kalp bulunursa insanlığımdan utanmayacağım..."

O günün tarihini koyduktan sonra dörde katladığı kâğıdı yeniden muska gibi, bir beze sardı. Çocuğun göğsü üzerine bağladığı bir basma parçasının arasına soktu. Üşümesin diye birtakım kırpıntılara daha sardılar Yavru, hayattan ilk ve belki de son gıdası olan ana sütünden sonra, gözleri kaplı ve küçük soluklarla, her şeyden habersiz tatlı tatlı uyuyordu. Kendisi için düzenlenen bu kötü işlemlerden büsbütün habersizdi.

Anası hıçkırıklar içinde yüzüne bakarak:

— Vah zavallıcık melek!.. Eski paçavralarla diri diri kefenledim. Gönderiyorum.

dedi. Yaşlarını akıtarak onun minimini yumuşacık yanaklarından öptü. O melek yüzden, sanki günahının uyuşturucu bir ağısını içmiş gibi başı döndü. Gözleri, şefkati ve insanlığı boğan günahlar cehenneminin sisleri içinde karardı. Saliha Kadına:

— Al, dedi.

Kucağından kundağı verdi. Masumcağız o kırpıntıdan giyimleriyle zembile uzatıldı. Kadın, bu küçük yükü omzuna vurdu. Odadan çıktı.

XLII

LOĞUSA, bu cinayet kâbusunun ürkünç karanlığı içinde elleriyle bir şeyler arayarak hemen bilinçsizce döndü, dolaştı... Nerede idi? Bu hayattaki cehennem kuyularının yine han-

(1) Sahire: büyüleyici, büyücü kız ve kadın demekıir.

gi derin diplerine düşmüştü? Elleriyle bu boş odada ne arıyordu? Ne olduğunu pek seçemediği o bir şey arıyordu. Galiba onu, hayatın kapkara düşkünlüklerinden, cinayetlerinden kurtarmaya bir melek gelmişti. Fakat nereye kayboldu? Birdenbire kucağını yokladı. Boş buldu. Deminden orada ruhunu ısıtan, tatlı... pek tatlı... hayatın bütün ağılarını unutturacak kadar tatlı ve avundurucu bir şey vardı. Onu kucağından kim çaldı? Evet onun bağrından bir melek doğmuştu.

Elini alnına vurdu. Birden her şeyi hatırlar gibi oldu. Haykırmaya başladı:

— Ah çocuğum... çocuğum!.. Ben onu ne yaptım?...

Zihni, beş on saniye sislendikten sonra kendine geldi. Çocuğunu Saliha Kadına vermiş; o da zembile koyarak cami kapısına asmaya götürmüştü.

Hüngür hüngür yere kapandı:

— Yavrumu isterim... Onu bana getiriniz... Kucağım boş kaldı... Ruhum boş kaldı... Varlığım boş kaldı... Şimdiye değin hiç bir şey sinirlerimi böyle içten bir sevgi titremesiyle çekmemiş; yüreğimi böyle tatlı bir sıcaklıkla doldurmamıştı. Yüreğimden doğan o küçük meleği isterim... isterim!..

"Allah aşkına onu bana getiriniz!.."

haykırışlarıyle boş odanın duvarlarına yalvarıyor... Bütün evdekiler derin uykuda... Hiç bir yerden cevap alamıyordu. Saliha Kadının arkasından yetişmek için karanlık sofaya saldırdı. Fakat yine aklını başına toplamaya uğraşarak geri döndü. Öyle yarı çıplak birdurumda sokağa çıkılamazdı. Sarınmak için etrafında bir şey araştırırken düşündü... Karışık bir düş gibi pek acılı ve sıkıntılı dakikalar arasında belleğini yitirip yine buluyordu. Evet, şimdi apaçık aklma geldi. Saliha Kadın ona:

— Burası kalabalık bir semttir. Camiye çocuk bıraktığımın farkına varan olursa?...

demiş, kendi de ona:

— Etrafına dikkatle bakarsın. Kimse yoksa bırakırsın Bir gören bulunduğundan şüphelenirsen çocuğu yine geri getirirsin...

cevabını vermişti. Şüphesiz bu cevap, kendine Tanrı'dan gelmişti.

İşte o böyle odanın ortasında ne yapacağını bilmez pek acıklı çarpıntılarla didinirken kapı açıldı. Saliha Kadın içeri girdi. Eli boştu.

Lemiye, gözleri yuvalarından dışarı uğramış yarı çılgın bir atılışla kadının üzerine yürüyerek:

— Hani çocuğum?..

— Sokaklar tenha idi, bıraktım...

— Nereye?

— Unkapanı camisinin aptes musluklarından birinin üzerindeki çiviye zembili asıp kaçtım...

— Ah hain kadın!.. Çobuk şimdi koş... Bıraktığın yerden çocuğu al getir... Hemen şimdi... Soluk almadan, bacaklarının bütün gücüyle koş!.. Yavrucuğumu nerdeyse bulacaksın! Sonra seni kapı baca süründürürüm...

— A hanım, deli mi oldun? Çocuğumu götür bırak diye yalvaran sen değil misin? Ufacık bir kâğıt yazıp masumcuğun koynuna koyan sen değil misin?..

— Kadın, ben çıldırmıştım. Yaptığım deliliğin dehşetini şimdi anlıyorum... Haydi durma... Çocuğumu bul, getir...

Saliha Kadın, soluk soluğa geri döner... Merdiven basamaklarını çifter atlayarak, kendini kâh duvarlara, kâh parmaklıklara çarparak, avluyu bulur... Sokağa atılır...

Yukarıda loğusanın asıl en acılı sıkıntısı, en tehlikeli ağrısı şimdi tutar... Karşısındaki beyaz duvarda, görünmez bir sinema makinesinden birtakım hayaller oynamağa başlar. Unkapanı camisi... Aptes muslukları... Çivide asılı zembil gözünün önüne gelir... Aç, kocaman, kara bir köpeğin, içindekini yemek için zembile atıldığını görür!..

— Kovunuz... Kovunuz-... Yavrucuğumu parçalayacak... haykırışlarıyle yardımlar ister. Bu tehlikeyi atlattıktan sonra, sokaklarda şebek oynatan kara, kuru, vahşi bir Çingene ortaya çıkar. Zembili salla sırt ederek savuşur. O zaman Lemiye acınacak bir duygu sapıklığı içinde çırpına çırpına büsbütün kendini yitirerek:

— Bırak onu... İçinde çocuğum var... Nereye götürüyorsun ah?...

iniltileriyle hayalin arkasından koşmaya athr. Sonra, pek korkunç bir görünüş karşısında ürküntüye uğrayanlarda görül-

düğü gibi, avuçlarını yüz hizasından ileri uzatarak haykırır:

— Çingene, çocuğumu viraneye fırlattı. Boş zembili sırtladı, gidiyor...

— Amanın yavrumu aç köpekler paralıyor...

Losuğa, böyle sancılar içinde saçmalarla döğünürken Saliha Kadın eli boş, yaslı içeri girer.

Çılgın ana, gözler dönmüş; saçlar çalı gibi dikilmiş bir isterik durumunda:

— Karı... Haniya çocuğum?..

Saliha, umutsuzca iki avcunu birbiri içinde sıkıp ağlayarak:

— Yok, Hanım, yok!... Zembili astığım çiviyi bomboş buldum...

— Sonra ne yaptın?

— Oraları dört döndüm. Rast geldiğim birkaç kişiye: "burada zembildeki çocuk ne oldu?" diye sordum. Çıldırmış sanarak bana kimi güldü. Kimi acıdı.

— Ah alık cadı, niçin bulamadın çocuğumu?

— Nasıl bulayım Hanım?

— Ben buradan gördüm...

— Ne gördün?

— Bir koca Çingene, zembili aldı, gitti...

— Ben o sokakları bütün dolaştım. Ne Çingene gördüm, ne Yahudi...

— Kör karı, niçin görmüyorsun? Yavrucuğumu sokaklara attın da geldin...

— A a! üstüme iyilik sağlık... Sen ne dedinse ben onu yaptım ayol... Ayaklarım kırılaydı da gitmez olaylım...

— Niçin görmüyorsun? Sonra Çingene, kundağı zembilden çıkardı. Bir viraneye attı...

Saliha Kadın, dikkatli dikkatli loğusanın yüzüne bakarak:

— Ben sokakta iken bir şey görmedim de, kapı kapalı, pencere örtülü... Sen buradan orasını nasıl gördün bakayım?..

— Gördüm diyorum sana gördüm. Şimdi burada seni nasıl görüyorsam işte bana öyle gözüktü.

— Ah ah! sana başka bir hal oldu. Galiba al bastı.

— Karı, ben al, mor bilmem. Git çocuğumu getir...

— Ben gideyim sana bir hekim getireyim, ya da bir hoca...

— Ben koca istemem. Yıkıl karşımdan...

— Destur, aman Allah! Ben koca, demedim. Hoca dedim... Getireyim de sana bir güzelce nefes etsin...

— Koca istemem, diyorum... Karı, çenen tutulsun!..

— Lâ havle ve lâ kuvvete bu da koca ile bozdu. İstesen de ben sana kocayı nerede bulacağım şimdi?... Nikâhsız çocuk doğurmanın sonu işte buraya çıkar... Babası kabul etmez. Anası kabul etmez. Sokağa bırakırsın. Sonra: "çocuğum!" diye çıldırırsın...

Lemiye saçmalamalarını, abuk sabuk haykırmalarını artırınca Saliha Kadın şaşırdı. Loğusayı yalnız bırakıp savuşmayı da vicdanına yediremedi. Gitti. Nevhayal ile Şaheser'i döşeklerinden kaldırdı. O gece olup bitenleri birer birer anlattı. Onları da büyük bir üzüntü ve telâş aldı. Çünkü bu üç kız biribirinin sıkı fıkı dert ortağı ve felâket kardeşi demekti. Ortada işlenmiş bir cinayet vardı. Şimdi onu nasıl kapatacaklardı? Dünyaya babasız bir çocuk geliyor. Sonra yavru ortadan yok ediliyor. Lemiye, bu ikinci cinayetiyle kendini adalete karşı çok fena bir duruma düşürüyor. Bundan, saf Saliha Kadına da büyük bir sorumluluk payı ayrılıyor. Zabıta, bu işten biraz koku alırsa araştırmaya girişecek, soruşturmalar başlayacak... Her biri, birer türlü olgularla aile evlerinden kaçmış bu üç kızın bir dam altında toplanmaları pek çok kötü yorumlara, dedikodulara yer verecek...

Nevhayalile Şaheser, ağzını sıkı tutması için Saliha Kadına tembih üstüne tembihten sonra ihtiyar, bunak bir hoca getirtip "kefareti budur" diye Lemiye'ye nefes ettirirler. Odaya yabancı kimseler kabul etmezler. Loğusanın ilk sinir nöbetleri yatışır. İki arkadaşı, birkaç gün yanından ayrılmayarak türlü öğütlerle onu avundurmaya uğraşırlar. Çocuğun o kadar kısa bir zamanda, zembille birlikte kayboluşunu; büyütülmek için bir hayır sahibi, bir evlât meraklısı tarafından alınmışbulunduğu biçiminde yorumlarlar... Saliha Kadın her gün Unkapanı camisi dolaylarında dolaşarak, kuşku uyandırmadan sakıntılarla araştırmalardan, incelemelerden geri kalmaz. Fakat ne yazık ki öyle bir şey görene rastlayamaz.

Loğusanın didişmelerini, çırpınmalarını, haykırışlarını şimdi içli bir durgunluk, derin bir kuruntu izler. Yemez, içmez, düşünür. Günden güne sararır, solar. Gözleri boşluklarda durmadan bir şey arar. Başkalarına görünmeyen kişilerle görüşüyormuş gibi, kimi kez anlaşılmaz bir dilden bir iki sözcük mırıldanır. Bulunduğu evrenin dışında, bir düş dünyasının sıkıntıları içinde yaşar. Kimi sabah ağlayarak uyanır. Ne olduğunu soranlara: "Zembili çividen alıp giden korkunç Çingeneyi" gördüğünü söyler... O çivi, o zembil, o Çingene bu üç hayal onun acılarla dolu ruhunun ufkundan hiç kaybolmaz. Uyanıkken, düşte durmadan, hiç durmadan onları görür. Kimi kez Nevhayal'le Şaheser'e söyler:

— Ah Sahire'yi göreydiniz... Ne güzel, ne melek kızdı...

XLIII

İLKBAHAR Türk Pazarı'nda Haşmet Bey, Lemiye'den sapartayı yedikten sonra biraz şaşaladı. Bocaladı. Bir skandal çıkacağından korktu. Fakat hiç bir yerden kaygı verecek bir ses çıkmayınca, kadın düşkünü ihtiyar, yine eski kendini bilmezliği ele aldı. Bu kez de Nevhayal'le Şaheser'e sırıtmaya başladı. Kızlar çok kurnazlaşmışlardı. Ağır duruyorlar. Hiç yüz vermiyorlardı. Çünkü Direktörün pek bayağı bir ayartıcı olduğunu öğrenmişlerdi. O ihtiyarlığıyle birlikte Müdür Bey, sevda mesleğinde: "her yeni tatlıdır" kuramcılarındandı. Kandırabildiğini çarpıyor ve sonra değiştiriyordu. Evlenmede, sevişmede bir kadınla uzun süre yaşamanın birkaç yönden felâketlerini bilen bir filozof kesilmişti. Günaha soktuğu kadınlara da, tövbe yoksulu edecek bir eli açıklıkta bulunmuyor; ellerine pek az bir şey vererek savıyordu. Ucuzca gönül eğlendirmesi, esnafça alışveriş... Haşmet Bey, insanları, ayartan ve ayartılan olarak iki sınıfa ayırır... Kendinin birinci sınıfın ileri gelenlerinden bulunmasına çaba gösterir.. Dünyada mutluluk denilen şeyin bu olduğunu; yani başkalarının zararına yaşamak fenini iyice kavramaktan başka bir şey olmadığını bilirdi.

Artık Nevhayal ile Şaheser için Haşmet Beyin ne sevda-

sına, ne parasına ihtiyaç kalmamıştı. Mağazaya öyle çepleri şişkin, yürekli ateşli, gözleri tok müşteriler dadanmıştı ki... Fakat bu iki kızın, içinde yaşadıkları ticaret âleminde gördükleri denemeler, tanığı oldukları olaylar; her gün yeniden yeniye etraftan dinledikleri hikâyeler ile gözleri öyle açılmıştı ki... Küçük bir sürçmenin ne büyük felâketlere kapı açacağını biliyorlar... İkisi de birer Mediha Hanım olmak istemiyorlar... Bu kötü ün içindeki yalancı zenginlik; fakat gerçek düşkünlüklerden ve sefaletten korkuyorlardı.

Dünyada her şeyin başı para olduğunu anlamışlardı. Fakat şöyle böyle para değil. İnsanlar arasında bolluk içinde keyfine göre yaşamak için bir servet kümesi gerekti. Bu da gence, yaşlıya, şuna, buna sevda satarak toplanamazdı. Bu servet kümesinin nasıl bir beğenilen, iyi sayılan ticaret yoluyle toplanabileceğini bilmiyorlar... Fakat şans dedikleri talihlerinden, çeşidini pek kestiremedikleri olağanüstü bir lütuf bekliyorlardı.

Evlenmeye lüzum kalmadan Nevhayal ile Süha Pertev birbirinden isteklerini aldılar. Evlenme göreneği altında, bir erkek bir kadının ömürler boyunca birbirine bağlanmalarını, iki taraf için de, pek ağır buldular... Çünkü evlenme, kadınla erkeğe, karşılıklı hiç bir kesin bağlılık sağlamıyor. Belki işlenen günahı daha da ağırlaştırıyor... Çünkü evlenmemiş bir erkeğin çapkınlığı, kocasız bir kadının iffetsizliği yalnız kendi nefislerini ilgilendiren bir ahlâksızlık oluyor. Bundan, utanç duyarak ölecek ya da öldürecek kadar kimseye bir leke sıçramıyor. Niçin günahsız bir koca ya da bir masum kadın neden hayat eşinin aldatmasından dolayı kötü ad kazanmış olsun?... Niçin böyle bir aldatmanın, erkekten çıkışına bir çeşit göz yumuluyor da, neden kadına bu hoşgörü ile bakılmıyor? Eğer insanlık için bu, bir gerçek leke ise; en uygar ülkelerde bu kirden uzak kalabilen ailelerin sayıları azın azıdır. Demek çoğunluk bu kötülükle lekeli... Demek ne yasalar, ne töreler, ne evlenme bunun önüne geçemiyor... Böyle şeyler oluyor, durmadan oluyor... Çoğu da gizli kahyor. Uygarlık ilerledikçe ve kadın her şeyde hukukça erkekle omuz öpüşmekte başarı gösterdikçe mesele, eski korkunçluğunu ve ayıplığını yitiriyor. Avrupa romancıları, tiyatro yazarları bu yolda ortaya öyle kor-

kunç, öğle iğrenç gerçekler döktüler; öyle tüyler ürpertecek çirkin aldatma olayları tasvir ettiler ki... Uygar ailelerden bulunduğumuz için insan, birbirinin yüzüne bakmaya utanır. İnsanlık, gittikçe böyle şeyleri kanıksıyor. Kabahat, pek gerici olan eskilerde mi? Pek serbestleşen yenilerde mi?..

Kötülük ortada... Bunun iyileştirilmesi yollarını bulmak için insanlığın büyük kafaları düşünüyor... Bunu geçen, yüzyıl da düşünmüştü. Ondan önceki de... Daha önceki de... İş, düzelmeye doğru, arpa boyu ilerlemek değil; tersine gittikçe fenalaşmıştır ve fenalaşmaktadır. Bundan üç yüz yıl önce Molyer'in yazdığı komedyalardaki aldanan kocalar, o gülünç aile faciaları çağdan çağa değişen moda, kılık ve alışkanlıklardan başka bütün geleneksel hastalıklarıyle, günahlarıyle sürüp gitmektedir. İnsanlık bir tiyatro sahnesi önünde seyirci olarak yüzyıllardan beri kendine güler. Kime güldüğünü, niçin güldüğünü bilmez... O, kendi başına gelenlerden böyle bir zevk ve neşe payı çıkarmakla avunur. Gelecek yüzyıllarda Molyer'ler Molyer'leri, Zola'lar Zola'ları, Mopasan'lar Mopasan'ları izleyecek... Biz aynadaki yansımamıza durmadan güleceğiz. Ya da öfkelenerek yazarı ahlâksızlıkla, (pornografi) ile suçlayıp perde arkasında yine günahımızı işlemeğe koyulacağız. Suçlarımızı, daima ikiyüzlülükle onarmak zavallılığından kurtulamayacağız. Kimi kez aynı ahlâksızlıkla hasta bulunanların bu çeşit tiyatro oyunları ve tasvirler karşısında gülmeleri kadar gülünç bir şey düşünülebilir mi? Dünyanın birçok tuhaflıkları içinde bu da bir çeşit iyileştirme yolu değil mi?

İlkbahar Türk Pazarı işçi hanımları böyle düşünüyorlar ve yan ceplerinde bu sorunlardan bahseden, kapları yıpranmış Fransızca büyük romanlar taşıyorlar.

İşsiz dakikalarım, o sayfalardan bilgilerini genişletmekle geçiriyorlardı...

Bir gün Nevhayal, Şaheser'e dedi ki:

— Fuhuşta dilediğini yapmak bakımından kadınla erkek arasındaki sonsuz farkı düşündükçe en önce aklıma neler gelir bilir misin?

— Bilmiyorum... Söyle...

— Genelevler...

— Erkekler için böyle bir gereksinme düşünülüyor da kadınlar için neden bu şeyin ağıza alınması bile büyük bir cinayet, korkunç bir terbiyesizlik sayılıyor? Bunu mu diyeceksin?

— Hayır... Eski çağlarda (Pompei)de bu dediğin varmış... Yani Genelevlerde güzel delikanlılar sermaye, kadınlar da müşteri olarak bulunurlarmış... Her halde ahlâklar da şimdikinden berbatmış... Eğer "tarih bir tekerrürden ibaretse" bugünkü uygar uluslar da böyle son sınırına dek bozulduktan sonra düzeleceklerdir. Henüz çağımızda, genç kızların erdenliklerini tapınaklarda kurban etmeleri ibadet sayılmıyor.

— Of... of sus... Ne kadar asrîleşmeye uğraşsak; daha çakşırı, kavuğu, pabucu dün çıkarmış saf adamların kızlarıyız. Dedelerimizden bize geçmiş iç saflıklarımız var. Uygarlık törpüsüyle bunları inceltmeğe uğraşırken doğal olarak ahlâkımız da birlikte aşınıyor...

— Bana lakırdımı şaşırttın...

— Bilmem, niçin genelevlerden söz ediyordun?

— Evet... Erkekler için bu ad altında fuhuş yerleri açmışlar. Kanun, bunu bir gereksinme sayarak hoş görmüş. Kamu ahlâkı da göz yummuş. Belediyeler vergilerini alıyorlar. Bu da bir çeşit ticaret biçimine girmiş. Salgın hastalıkların kaynağı olan bu yerlere karşı yalnız bazı sağlık ve korunma sınırlamaları koymaktan başka türlü yollar düşünen hiç yok.

— Başka ne yapılabilir ki?

— Ne mi yapılır? Öyle yerlere her erkek gidememeli...

— Öyle bir eğlencenin parasını elde eden erkekleri, bu isteklerini yapmaktan kim alıkoyabilir?

— Kanun...

— Özgür ülkelerde kanun, bireylerin bu derece özel keyiflerine karışabilir mi?

— Hay... hay... Kanunlar, genel esenliği, kamu iyiliğini sağlamak için birtakım keyfe göre yapılan haksızlıkların ortadan kalkması amacıyle konulmaz mı? Bir ülkenin öbürüne gideceğiniz zaman sizden yol kâğıdı soruyorlar. Niçin?

— Bunda güvenlik ve genel esenlik adına düşünülmüş siyasî ve benzeri birçok nedenleri var...

— Kanunların konuluş nedenleri kamunun esenliğine bağlı ise, öyle fuhuş yerlerine girmek isteyen erkeği kanun, kapı

önünde durdurarak: "Efendi burası evlenmemişler içindir. Kimliğinizi gösterip evli olmadığınızı ispat etmeden içeri giremezsiniz..." demelidir. Bunu demedikçe genel esenliği düşünmüş olmaz. Bu hoşgörüdeki haksızlığı bir de karşıtıyle ispat edeyim: O fuhuş yuvalarındaki sermayeler içinde kocalı kadınlar bulunduğu ortaya çıkarsa o zaman kıyamet kopar, değil mi? Davanın birincisi için, uygun bulurcasına bu susuş nedir? İkincisi için kopan öfke kaynayışı... gösterilen şiddetler ne oluyor?... Ne olacak?... Biz yine bu sorunda da erkeğin şiddet ve barbarlığıyle kadının güçsüzlüğünü, zavallılığını görüyoruz. Kadınlar, seçme ve seçilme haklarını kazanarak yasama organları arasına girince, kanunun müsaadesi ve ahlâkın hoşgörüsüyle fuhşu kendilerine eğlence yapan erkeklerden edep, insanlık ve hukuk adına çok şeyler soracak... O çeşit geresinmelerini araştırmalara, denetlemelere bağlayacak... Elinde belgesi olmayan beyler, efendiler öyle yerlerden içeri adım atamayacaklardır. Yoksa, erkeklere özgü yerlerin yanında Pompei'dekilerinin benzerleri de açılacaktır. Artık özgürlük, eşitlik sözcükleri, aptalları kandırmak için kurnazların elinde oyuncak olmaktan kurtarılmalıdır. Bu ahlâk devrimini umarım ki biz, kadınlar yapacağız. Evli erkek, aldığını, bulduğunu, hep kazandığını meyhaneye, geneleve götürsün; zavallı kadın, çocuklarıyle birlikte mangal başında pineklesin... Bir sahan yavan pırasa yesin, yatsın... Yağma yok artık illellah!

XLIV

İŞTE böyle "cins-i latif" (1) kanunlar koyuyor; insanların süreğen dertlerini iyileştirme olanaklarım buluyor... Yavaş yavaş her şeyi düzeltiyor. Dünyaya egemen oluyor. Erkekler yönetiminde kadınlar, istenen olgunluğa ve mutluluğa eremediler; bakalım bundan sonra kadınların ellerinde erkekler adam olabilecekler mi? Ne mutlu, ne mutlu! insanlık böyle bir eşitlik, ilerleyiş ve iyi geçinmeye ersin de eğitmenimiz kadınlar olsun... Hemen hepimiz, çocukluğumuzda babamızdan çok ana-

(1) Bu Farsça tamlama "kadın" anlamında kullanılırdı.

ızdan dayak yediğimizi hatırlarız. Eğer hâlâ adam olmadıka attıkları tokatların pek etkili olmadıkları anlaşılır.

İlkbahar Türk Pazarı yıldızlarının albenilerine tutulanlar çinde bir Zülfükar Bey vardı. Arnavut mu? Boşnak mı?.. Hangi soydan olduğunu pek belli etmez; kim olduğunun kaanlık kısımlarını da karıştırtmaz. Birkaç dil söyler. Her telen çalar. Her fenden dem vurur. Her taşın altından çıkar. Sıak kanlı, tatlı dilli, güler yüzlü, toplantıları şenlendirir; girin, yılmaz, niçin saklayalım, biraz da utanmaz; kılıkça, görüüşte centilmen, salon adamı; fakat hayat merdiveninden kırk eş basamak inmiş, her türlü kötü şeyler kullanmak yüzünden aktinden önce yıpranmış asrî bir kahraman... Birçok zengin vlere girer, çıkar. Birinci sınıf lokantalarda yer, içer, otomoillerde gezer... Lâkin kazancı nedir? Geliri neredendir? Kemlikle bunu bilen yoktur. Rumeli'de çiftlikleri, Anadolu'da ıadenleri, Galata'da büyük bir handa hissesi olduğunu söyleenler vardır. Zülfükar Bey, etrafına öyle eksiksiz bir bilmece ğı örmüştür ki en yaman araştırıcılar, en keskin gözler bu doışık ağın sırlarının merkezine eremezler. Güzel kadınlar araındaki başarılarıyle, kumardaki büyük şansı, ona karşı birçok edikodunun ve hatta ağır şüphelerin uyanmasına yol açacak ir kertededir. Zülfükar Bey, bir gün en bulunmaz çiçeklerden apılmış bir demetin ortasında gönderdiği pek nazikçe bir ezkere ile Nevhayal ve Şaheser hanımları Beyoğlu'ndaki şık partmanına davet eder. Pek önemli bir meseleden bahsedeeğini biraz çıtlatır. Kızlar bu tuhaf adama ne o kadar eğimli, ne de onun aşırı iltifatlarından o derece ürkmüş bulunuorlardı... Zülfükar'ın, kadın ayartmada ne kadar açmazları arsa bu iki güzel yaratığa karşı uygulamış; fakat, her nedene bir talihsizlik yüzünden başarı elde edememişti.

Nevhayal, tezkereyi okuduktan sonra narin, beyaz parıaklarının ucuyle arkadaşına uzattı. O da merakla satırları izdü. İki kız sorgulu gözlerle bakıştılar.

Nevhayal — Ne dersin?

Şaheser — Bu da bir (taktik)...

— Herif bize cepheden saldırıya geçti. Arkadan ve iki andan da saldırdı, başarı elde edemedi. Bu da bir tuzak; lâkin u defa pek ustalıklı kurulmuşa benziyor.

— Ekmeğini, geçim parasının hileli, ağılı, çeşitli ellerinden toplamaya çıkan hey Türk kızı, gözlerini aç!... düşmanın o kadar çok ki!...

— Gidelim, bakalım ne diyecek?

— Korkuyorum.

— Apartmanı şehrin göbeğinde... Hişt, desen yüz kişi koşar... Bu da bir Doğu (Landro) su olamaz ya...

— Kim bilir?...

— Yok... yok... Düştüğümüz bu işçilik hayatında bu kadar aşırı kuruntu iyi değildir. Bizi bazı ciddî kazançlardan yoksun bırakır. Onun bizi oynamaya çağırdığı telden sıçrayamayacağımızı kesinlikle anlattık. Herif, zeki ve iş bilir bir adamdır. Bunu tekrar etmek için değil; bizi önemli başka bir amaç için çağırıyor, sanırım.

— Bu önemli amaç ne olabilir?

— İşte keşfedemediğim için pek merak ediyorum ya...

— Bu kadar merak ediyorsan gidelim...

— Benim düşüncem de bu...

İki kız, fazla süslenmeden, sade birer tuvaletle, tam saatında orada bulunmak hesabıyle yola çıktılar. Zülfükar Bey, Taksim'deki apartmanında bu iki güzel ve şen konuğunu sevinçli bir yüzle ve pek tatlı sözlerle kabul ederek:

— Matmazeller, davetime alçak gönüllülük gösterip de gelmemiş olaydınız vallah üzüntümden hastalanacaktım...

Nevhayal — Niçin gelmeyelim efendim?

Zülfükar — Bilmem içimi bin türlü fena kuruntular kemirdi, durdu...

Şaheser — Ne gibi?

Zülfükar — Daha dün aile yurdundan çıkmış pek güzel, tertemiz ve iffetli kızlarsınız. Bir ergen erkeğin evine edilen davette belki kuruntuyu gerektiren sakıncalar düşünürsünüz.

İki kız, hafif birer pembelikle bakıştılar. Nevhayal:

— Efendim o, adamına göre... Çağrınızda bize karşı hazırlanmış babaca bir iyilik keşfettik. Hemen koştuk.

Bu "babaca" sözü Zülfükar Beyin hoşuna gitmezdi. Ne var ki gerektiği için bu sözü bir acı hap gibi, bir yüz buruşturmasıyle çabucak yuttu. Hemen neşesini takınarak:

— Teveccühünüze bin teşekkürle, kavrayışınızı tebrik

ederim. Çünkü amacımı keramet gibi, hemen harfi harfine keşfetmişsiniz. Katılmaya söz verirseniz pek önemli bir teşebbüsüm var...

Ortada erkek, kadın iki hizmetçi dolaşıyordu. Zülfükar Beyin ne halinde, ne sözünde şüphe uyandıracak, sır sayılacak bir şey yoktu.

Bu değerli konukların şereflerine özenle hazırlanmış bir sofra başına gittiler. Yemekten önce lezzetli çerezler arasında birer ikişer *apéritif* aldılar. Gayet nefis hazırlanmış piliç etleri, mayonezlerle örtülü en nazik çeşidinden balık tabakları birbiri ardınca gelmeye başladı. Bu lezzetli çeşitler arasında mideler ince şaraplarla sulanıyordu... İçkilerin yakut renkleri, kızların körpe yüzlerinde pembe ışıltılar saçtığı sırada Zülfükar Bey amacını şöyle açıklamaya girişti:

— Hayat, pek alaycı bir bilmece ustasıdır. Ağlayana güler, gülene ağlar. Bu iki belirtiyi birleştirirsek toplam sıfır olur.

Bu başlangıç, kızların beyinlerini biraz gıcıkladı. Süzgünleşen gözlerini, konuşmacıya çevirdiler. Zülfükar Bey devam etti:

— Büyük bir sahnenin önünde seyirci imişiz gibi, dünyaya daima objektif bir gözle bakmalı; insanların bilgisizliklerine acımalıyız. Onlar mutluluğu, bilgisizliğin — bilimsel bir yolla — sürüp gitmesinde arıyorlar... Bilginler, bilgisizleri aydınlatmıyorlar, kandırıyorlar. Düzmece bir gerçek, gözlerimizin önünde, kaldırımlar üzerinde, karpit taşı gibi çatlaya patlaya kıvılcımlar saçarak yuvarlanıp gidiyor. Hayat, ölümle sona eren bir çekişme, bir güreştir. Kim en iyi güreşirse o kazanır. Ortada bir talih sözüdür dönüyor. Ağızlar havada, eller gökte, talihin inmesini bekleyen budalalar her zaman aç kalırlar. Talih çalışkanlara, girişkenlere, atılganlara yardım eder. Kimi kez Kavas Ali Ağaya on beş bin liralık bir piyango vurur. Kimi de açık pencerenizden içeriye, kim bilir nereden kaçmış güzel bir kanarya girer. Bunlar talih değil; milyonlarda bir olabilen rastlantılardır. Filancaya talihli, ötekine talihsiz derler. Kimi kez öyle zavallı kimseleri bununla nitelerler ki sözcüğe verilen ters anlama gülersiniz. Talih, bu beyinsiz adamlara: "dileyiniz benden ne dilerseniz." dese işiteceğiniz ahmak-

ça dileklere, parmağınız ağzınızda kalır. Kimi bir kötü kadının kalbini ister; kimi bilmem kaç milyon lira... O zavallıcağız milyonun yalnız adını duymuştur. Böyle büyük bir paranın — onun nasıl kullanılacağını, nasıl harcanacağını bilmeyen — sahibini çökertip gebertivereceğinden büsbütün habersizdir. Aramızda öyleleri vardır ki kendilerine bir lenger dolusu yoğurtlu kebap kazandırdığı için talihlerine kul köle olurlar. Bu aşağı halktan olan bayağı ruhlu kimselere sorunuz: "Siz niçin böyle hayatın birçok lezzetlerinden neşelerinden, eğlencelerinden, sefalarından yoksun yaşıyorsunuz?"

"— Talihsiziz de onun için."

cevabını alırsınız. Talihten sonra ikinci mazeret (namus) sözcüğüyle anlatılır. Birçokların ağzından işitirsiniz:

"— Ben namussuzluğu kabul edeydim şimdi Roçilt gibi zengin olurdum."

"Oh oh ne gülünç şey-... Namusun çok para ettiği bir çağda yaşamıyoruz... Açık, kapalı, satılık namusun çokluğundan piyasa düşkün... Acaba bu ezgiyi okuyanlardan birinin kulağına eğilip de:

"— Efendi, namusunuza on bin lira veriyorum. Daha da çıkabilirim. Satar mısınız?

"diyen olmuş mu?" Uygun müşteriyi bulamayıp da namuslu kalanlara gülünmez mi? Hem namus para etmez. Satılınca alana ve tellâlına büyük kazançlar sağlayanları aranır. Evet, şöyle bir kenarda durup da talih, namus, iffet, doğruluk gibi ve daha bu çeşitten kuru sıkı sözcüklerle top oynayan insanlığın büyümez çocuklarını seyretmeli... Bilmem, hayatı iyice inceleyen bir gözle görebilmiş miyim? Küçük Hanımlar?..

Şarabın kızıl zevkiyle yanaklarında güller açan hanımlar, Zülfükar'ın acı eleştirileri ve sert vuruşları altında kıvranarak can çekişen namus'un ölümünden sonra bunun yerini tutabilecek yeni sözcüğü ve yeni yasayı işitmek merakıyle birbirine süzük süzük bakıyorlardı.

Güzel dinleyicilerin böyle süzgün, büyülenmiş gibi dinleyişleri, tatlı konuşan Zülfükar'ı coşturdu. O, felsefesinde birkaç kulaç daha derinleşerek şöyle coştu:

— Tanrı rahmet eylesin namus'un ölümünden sonra onun yerine, vicdanlarda saltanat sürecek sözcüğü seçmek gerekir.

Evet, evet... İnsanlar için tapınacak, her çağda bir söz gereklidir. Bu sözün kavramı, kimi şairlerin erişilmez düşünceleri, hayalleri gibi, kimsenin aklı ermeyecek yücelikte ve karışık olmalıdır. Halkın kavrayışından kaçan şeyler, daima yüksek sayılır. Eski Mısırlıların tapındıkları (Apis) ineğini bilirsiniz. Bunun Tanrılık sıfatı, alnının üzerinde beyaz bir hilâl şeklinin ve birkaç belirtinin bulunmasıyle onanırdı. Halk bu hayvana tapınırken, rahipler perde arkasında gülerlerdi. Bu öküzün bir tapınma süresi vardı. O bitince rahipler, hayvanı Güneş'e adanmış bir pınarda boğarlar ve sonra mumyasına gene taparlardı. Bugün birçok insanlar arasında namus, mumya edilmiş bir (Apisîtir? Ne var ki zavallının ölümünden haberleri olmayan saf yürekliler de pek çoktur... Hâlâ ölünün şerefiyle yaşanıyor. Yerine yeni sözcük atanmadan, eski namusun, kötü davranışlardan ve işkenceden verem olarak öldüğü ilân olunsa halk yine birbirine karışır. Kimi kez tek sözcük, halk üzerinde büyü gücü gösterir: "Namussuz bir ulus yaşayabilir mi?" Şimdi bunu inceleyeceğiz. Doğrusunu söyleyeyim ki baştan başa namussuz bir ulus olamaz. Saf yürekli birçok insanlar arasında o, kuruntu da olsa vardır. Hiç bir ahlâk kitabı, bunun anlamını kesinlikle sınırlayarak tammlayamamıştır. Uygar insanlar arasında yüzde kaçı namusça çürüktür? Bunu belirtmek için istatistik tutulamaz. Herhangi bir usul bulunması da güçtür. Bununla birlikte aşağı yukarı oranlayabiliriz. Bakınız nasıl? Ömrümde mahna hile karıştırmamış, tartıda eksik vermemiş esnaf, efendisini aldatmamış uşak, işi gereği amirine doğru görünmeğe uğraşmamış memur, birbirine bağlılıktan asla ayrılmamış karı koca, vicdanına aykırı bir satır kaleme almamış yazar vb... Her ne meslekte ise daima elini kalbinin üzerine koyarak iş görmüş adam, bu toplumsal kurullar içinde yüzde kaç vardır? Şöylece konudan komşudan, mahalle bakkahndan tutturup notere kadar uğradığınız hileleri, geçirdiğiniz denemeleri, gördüğünüz haksızlıkları, çektiğiniz ziyanları göz önüne getiriniz. Sonra doğru kimseleri birer birer tespit etmeye çalışınız. Bu rakamı, en namusluların yüzlerini kızartacak kadar küçük bulursunuz. Bu araştırmaya, hayatınız boyunca işlemiş olduğunuz iyi, kötü işlere göre kendi vicdanınızı da katmak cesaretini göstermelisiniz. Ben toplamı küçük gösterdim. Buna bir fransız yazarı (Emil Fage), kendi-

ni de katmak üzere "sıfır" demekten çekinmiyor... Şimdiki insanlığın genel durumu bu!... Küçük Hanımlar, şimdi siz genç hayatınıza, niceliklerini sayıp döktüğüm bu insan kardeşlerinizin arasından bir geçit yolu açacaksınız. Her an onlarla görüşüp tanışacaksınız. Ya etkileyerek, ya da etkilenerek yaşayacaksınız. Yani ya inciteceksiniz ya da incineceksiniz. Hayat, her zihnin kavrayışı oranında vereceği anlama göre bir şeydir. Halk arasında kullanılan kimi genel sözcüklerin özel kavramları bilinmelidir. İnce tarikatlar, zihinlerini açık buldukları müritlerinin kulaklarına sözcüklerin açık anlamları dışındaki bu iç özelliklerini fısılarlar. "Sır" denilen şey işte budur. Buna yalnız hak edenler erebilirler. Kör doğup ölenler gibi, çoğunluk bu sırrı bilmez. Anlama yetisi olmayanlara onu açmak tehlikelidir. Mürşitlerin (1) ödevleri çıraklarının gözlerinden içlerindeki cevheri keşfetmektir. Hanımlar, sizde bu büyük yeteneği gördüm. Mürşidiniz olmak istiyorum. Müsaade eder misiniz?

Her zaman işitilmeyen bu felsefe, şarabın neşesi arasında küçük hanımların genç dimağlarına pek hoş geliyordu. Yalnız kurnaz ve kadıncıl, bir zevk düşkünü sandıkları Zülfükar Beydeki bu derin etüde şaştılar. Her şeyin içyüzünü araştırmayı seven gençlik, kendine bir ahlâk bağı diye aşılanan taassup ilkelerine, eski inançlara taban tabana karşıt açık saçık düşünceler işitmekten hoşlanır. Kızlar, bu (esktra) hikmetleri ne ünlü (Anri Maryon)un Moral'inde, ne (Komperyre)nin Edükasyon'unda görmüşlerdi. Büyük kutsal sözlüklerin anlamları bomba ile atılan böyle bir zamanda, çağdaş gerçekleri kendilerine bu denli açık söyleyen bir mürşide ihtiyaçları vardı. Onun, bu yakaları açılmamış düşüncelerini sonuna dek dinlemek, anlamak istiyorlardı. Sonunda beğendiklerini kabul etmekte ve şüpheli gördüklerini etmemekte büsbütün serbest değil miydiler. Bunda korkulacak ne vardı?...

(1) Mürşit: Doğru yolu gösteren demektir. Eskiden tarikat şeyhlerine denirdi.

XLV

NEVHAYAL — Aydınlatmanızdan yararlanıyoruz. Hayatın taşlı, dikenli yollarında, bu genç yaşlarımızda kaldığımız için, sözlerinizi bir ders gibi dinliyoruz. Kesmeyiniz...

Zülfükar Bey — Aferin güzel öğrencilerim. Mademki beni bir profesör gibi dinliyorsunuz. Bir küçük sınavımı hoş görür müsünüz?

Şaheser — Niçin görmeyelim?

Zülfükar Bey — Tanrı rahmet eylesin deyince ölünün kim olduğunu söyler misiniz?

Nevhayal — Namus Hazretleri...

Şaheser, içkinin artan etkisiyle ellerini gözlerine götürüp uğuştura uğuştura ağlama taklidi yaparak:

— Öhö... öhö... öhö... zavallıcık rahmetli, ne iyi bir zattı...

Nevhayal — Şah sus... Ağlama... İçim götürmüyor. İyi bir zattı. Fakat çok yaşlıydı. Meşrutiyet'ten sonra ihtiyarlar her yerden kovulurken ona da çok hakaret ettiler. Katlanamadı. Hastalandı. Tedavisine hiç önem veren olmadı.

Şimdi yemek sonuna gelmişlerdi. Zülfükar Bey, şen ve oynak davetlilerine, nilufer gibi yayvan kadehler içinde pırıltılar saçan şampanyalar sunarak:

— Bu acı ölüme iyiden iyiye inandınız mı?

Şaheser, şampanyasını küçük bir hıçkırıkla yuttuktan sonra:

— Siz söylüyorsunuz.

— Ben söylüyorum, ama siz de onaylıyor musunuz?

— Hemen hemen... Çünkü kimi sözleriniz o kadar haklı ki...

— Namus ölürse onun en yakın soydaşlarından "iffet'le ismet" sağ kalır mı?

Deminden beri sürüp giden önermenin karşılaşan düşüncelerinden sonra birdenbire çıkan sonuç önünde, iki kız, kadehlerin sayısı artmış olmasına karşılık aylır gibi oldular.

Nevhayal hemen cevap verdi:

— Namus hakkındaki özel yargılarınız içinde tuhafları vardı. Gülüştük. Fakat "iffet'le ismet"in ölümlerini iddia ederseniz hüngür hüngür ağlarız ve bu sözünüze de inanmayız.

— Niçin?

— Çünkü iffet'le ismet tam olarak bizde vardır.

Zülfükar Bey, konuklarının kadehlerine köpürdete köpürdete şampanya dökerek:

— İsmetinizi, iffetinizi kutlarım matmazeller. Tanrı kazadan, belâdan esirgesin... İlkbahar Türk Pazarında bile yaşatmak mucizesini göstermiş olduğunuz bu cevherlerinize karşı hiç bir kastım bulunmadığına iyice inanınız. Mesele başka... Mademki bana baba diyorsunuz. Ben de iyiliksever bir baba gibi geleceğinizi düşünüyorum. İçtenliğimden şüphe etmemenizi dileyerek sizden bir iki şey soracağım... Her halde ben de ciddî cevaplar alacağıma inanabilirim, değil mi?

Nevhayal — Bu iyilik isteyişinize karşı teşekkür ederiz. Her şeyi dosdoğru söyleyeceğimize iyiden iyiye güveniniz.

— Bazı özelliklerinizi öğrenmek istediğimden dolayı beni bağışlayınız. Çünkü bu zorunludur. Mağazadan aldığınız para dışında başka yerden bir geliriniz var mıdır?

— Hayır...

— Evlenmek niyetinde misiniz?

— Asla...

— O halde geleceğinizi nasıl sağlayacaksınız? Hayat gittikçe pahalılaşıyor. İnsanlar hayvanlaşıyor. Ortadan insaf, acıma gibi iyi huylar kalkıyor. Birkaç yıl sonra iki lokma ekmek için kim bilir nasıl boğuşmaları göze alacağız?.. Hep böyle İlkbahar ticaretevinin size verdiği azıcık ücretle mi geçinmek niyetindesiniz?

— Lekesiz yaşamak için bu aldığımız aza kananat etmek zorundayız.

Bu "lekesiz yaşamak" sözündeki büyük övünmeye Zülfükar Bey içinden güldü. Çünkü bu kızların, aile yurtlarından, romanlara konu olacak nasıl olgularla kaçıp o mağazaya geldiklerini ve hoşlarına giden delikanlılarla sevişmekten hiç çekinmediklerini pek iyi biliyordu. Madem ki bu denli apaçıklıklara karşı iffete bağlılık fantaziyesiyle göz boyamak tuhaflığından kendilerini alamıyorlardı. Görmüş geçirmiş kurt herif, görünüşte de olsa, onların bu yönden gözetmek istedikleri onurlarını zedelemekten çekindi. Bahsi kazanmak için ustalıklı bir manevra ile söze şöyle girişti:

— Hanımlar, iyice inanınız ki herkesin can cana, baş başa döğüştüğü kıyamet gününü andıran genel geçim kıtlığı içindeyiz. Böyle didişmede, boş, geri düşüncelerden dimağını yıkamış asrî bir baba düşününüz. O baba, kızları hakkında neler diler ve tasarlarsa ben de sizin için öyle düşünüyorum.

Şaheser, elindeki zarif meyve bıçağıyle oynayarak:

— Teşekkür ederiz Bey Baba...

Nevhayal, önündeki dolu şampanya kadehine artık doygun ve yüreksiz bir gözle bakarak:

— Bizim de sizin gibi uygar, iyilik ister bir babaya yaraşır kızlar olmak çabasında, bir saniye yorgunluk göstermeyeceğimizi anlayacaksınız.

— Düşüncemi, amacımı, planımı anlamadan kimi tümcelerimdeki içtenliğimden kuşkulara düşmemenizi dilerim...

Nevhayal, kadehlerin etkisiyle artık başını tutamaz gibi iki yana ve öne süzgün, tatlı eğilişlerle:

— İçtenliğinize içtenlikle karşılık göreceğinize siz de iyice inanınız...

Zülfükar Bey, genç kadın ruhunu en duygulu noktasından gıcıklayacak, şampanyadan daha neşeli sarhoşluk verecek sözler araya araya düşündü. Sesinin tatlılığını, karşısındaki güzellere diktiği gözlerini tapınan baygınlığına uydurarak:

—Bilir misiniz ki kimi yaratıklar, dünyaya özel bir yetenekle, bir hak edişle doğarlar. Siz, tatlı soy, kiminiz kraliçe; kimileriniz çamaşırcı kadın, sanatçı, hizmetçi, işçi, çoban kızı, prenses, vb. çeşitlerde yaratılırsınız. Fakat çok kez doğada bir yanlış verişler görülür: Yaradılışı prenses olan bir kız bir köylüden doğar... Ve köylü yaradılışındaki saf bir yaratık bir kraliçeden dünyaya gelir. İşte siz de melekler, gökten dünyaya inerken güzelliğinizle, tatlılığınızla sarayları şenlendirmeğe gidecekken yanlış damlar altına sokulmuşsunuz. Siz şimdi gençlik ve körpelikle gözleri nurlandıran birer güzellik ve zekâ harikasısınız. Dünya hazineleri, değeriniz önünde pek aşağı kalan birer pırlantasınız. Ne var ki değeri böyle pek ağır olan mücevherler için İlkbahar mağazası uygun bir mahfaza değildir. Hanımlar, bu gençlik mevsimi bir daha geri gelmez. Gözlerinizi açınız. İffetiniz, ismetiniz sizin olsun... Üzerinize hiç

bir kötü el uzattırmamak koşuluyle sizi tutkunlarınıza — vitrin içinde elmas sergilenir gibi — karşıdan temaşa ettirmek için günde kaç yüz lira vereyim?.. İsteyiniz...

Kızlar, bu baş döndürücü öneri karşısında, birer heyecanla sarsıldılar. Fakat çarpıntılarını belli etmemek için, kadehlerine uzanarak birer yudum şampanya içtiler.

Zülfükar Bey, güzel dinleyicilerinin, yürekleri kopup yeniden yerine geldiğinin farkına vararak konuşmasını sürdürdü:

— Her akşam beş altı yüz liralık elbise değiştireceksiniz. Pırlantalar, başınızda yıldızlar gibi parlayacak... Kulaklarınızda, gerdanınızda, parmaklarınızda, en ufak kıpırdanışınızla, şimşekler çakacak... Efsane Tanrıçaları gibi tapınan gözleri büyüleyeceksiniz... Fakat size hiç bir kirli el uzanmayacak... Uzanamayacak... Önerilerimi kabule söz verirseniz yakında bu bayağı yaşayıştan kurtulacaksınız... Bin bir gece hayallerinin canlandığı bir görkem ve sanki bir mucize evreninde yaşayacaksınız.

Böyle mücevherlere, süslere, nimetlere gömülüp de hiç bir kötü elin uzanamayacağı... Melek hayatı sürülen bu cennet bucağı acaba dünyanın neresinde idi? Bu, uçakla çıkılır, göğün yedinci katında mıydı? Çok geçmedi. Gerçek anlaşıldı. Bu, göklerin üstünde bilinmedik bir yer değildi. Yeryüzünde bir şeydi.

Zülfükar Bey, Şişli'de bir sefahat yuvası açtı. Her ne kadar benzerlerine göre lüks olması bakımından olağanüstü idi: Bir salonda kumar oynanıyor; öbüründe dans ediliyor... Daha ötekilerinde kapılar örtülü muhabbet olunuyordu.

Her odanın tavanında, duvarlarında elektrik güneşleri yanıyor. Her yer son moda döşenmişti ve eksiksizdi. Bu nurların, görkemlerin arasında Nevhayal ile Şaheser de ipekler, elmaslar içinde tatlılık, körpelik içinde pırıl pırıl gözleri kamaştıra kamaştıra dolaşıyorlar. Kumar masasının etrafında, omuzlarından eğildikleri erkeklerin:

— *Monsieur cette fois pour ma chance...*

gönül avcılığıyle cüzdanlarını boşaltmak ustalığına, parmak ısırttıracak bir çabuklukla ve kolaylıkla ermişlerdi. Zülfükar Beyin dediği gibi üzerlerine hiç bir kirli el uzanmıyordu. Çün-

kü bu yüksek sefahat yuvasına gelenlerin elleri kokulu sabunlarla yıkanmış, kolonyalarla tertemiz oğulmuş; tırnakları manikörlere törpülettirilmiş aristokrat kimselerdi.

XLVI

LEMİYE Lebip, çevresine uyamayan, hiç bir merkeze sığmayan zekâlardandı. Avrupa'da doğaydı belki bir (Jorjsan), belki bir (Rejan) olurdu. Dehaları, her türlü hafifliklerini erdem saydırtan ünlü kadınlar arasına geçer; yaptıklarının öyküleri dillerde gezerdi.

Bu zavallı kız, okuduğu birkaç kötümser filozu içine sindirememişti. Onların sayfaları arasından doğayı kırıcı, yıkıcı; insanları sürü şeklinde göre göre insanlığın hayvanlığına inanmış; insan soyuna bağlı bulunduğundan dolayı daima utanmıştı. Bütün soydaşlarını aşağı, biribirine düşman; ikiyüzlülükte, çıkarcılıkta, bencillikte canavarlardan zararlı bulmuştu... Kendi kafasının erdiği gerçeği söylemekte kimseden çekinmemeğe başlamıştı.

Her türlü yurt gerçeklerinin, törelerin, ölçülerin çerçevesi dışında sevmiş; babasım gücendirmiş, tanıştığı, görüştüğü kimseleri kendi felsefesine boyun eğdirmeğe uğraşmış ve herkesle az süre içinde bozuşmuştu... Bu kız için dünyada gerçek kavramıyle ne bilim vardı, ne ahlâk; ne bilge vardı, ne bilgelik, ne edep, ne edip... (Niçe) nin şu:

Le meilleur auteur sera celui quî a honte d'être un homme de lettres (1)...

Lemiye birlikte bulunduğu insanları kendi düşüncelerine getiremediği ve istediği gibi yaşama olanağının elde edilemeyeceğini deneyince dünyaya küstü. Niçe'nin edipler hakkında söylediklerini bütün insanlar için yaygın sayarak: "bu dünyada en erdemli kimse, insan doğduğuna utanandır." genel kuralını gözlerine bir gözlük gibi taktı. Evreni, şimdi bu aşırı kötümser mercekler arkasından seyrediyordu. Artık herkes ona: "merak getirmiş" diyorlardı. Kadınlarca bu söz düpedüz (deli) demekti. Geçim düşünmüyor. Hiç bir işe güce gitmiyor. Nevhayal

(1) En iyi müellif, edip olduğuna utanan olacaktır... H.R.G.

ile Şaheser ellerinden akan para destelerinden ona da biraz serpiştiiryorlar... Onların lütuflarıyle yaşıyordu. Saliha Kadın, büyük bir insanlık göstererek yanından ayrılmıyor, bütün işlerine bakıyor; işittiği azarlara, hakaretlere aldırmıyordu.

Lemiye'ye kimi kez bir suskunluk gelir; saatlarla ağız açmaz. Dünyadan elini eteğini çekmiş gibi oda kapısı, pencereleri kapalı; gözleri bir noktaya dikili dalar, düşünür, süzülür, acı gülümsemelerle dövünür... Saliha Kadın, anahtar deliğinden bakarak:

— Aman Allahım, yine iyi saatta olsunlar ile cilveleşiyor... Bu zavallı tazenin hali ne olacak?... Sen şifasını ver Ulu Tanrı'm.

duasıyle ellerini dudaklarına yapıştırıp yüzüne sürer.

Bir sabah Lemiye, ezan okunurken uyanır... Pencereyi açar. Yıldızlara bakarak müezzini dinlerken birdenbire yine gözleri büyür. Saçları ürperir... Kafesi sürer. Yarı beline kadar sokağa sarkar. Saliha Kadın eteğinden tutarak:

— Hanım ne yapıyorsun. Sokağa düşeceksin...

— Bırak... Düşersem düşeyim... Görmedin mi?

— Ne var?...

— Arkasında zembil ile Çingene geçti... Çocuğumu getirdi... Buralarda dolaşıyor... Ah yavrum Sahire!... Sırma saçlı kızım... Durma koş!... Yavrumu al getir.

Saliha Kadın, yine o gün nefes ettirmek için hoca çağırır...

Lemiye o gün şiddetli isteri nöbetiyle bir kızıl deli halinde kıvranırken Fındıkçı Seher gelir. Pek sevinçli bir müjde vereceğini anlatır. Çırpınmalar içinde:

— Lemiye, kalk... Kalk aklını başına topla... Gözün aydın...

Lemiye ağır ağır gözlerini karşısındakine dikip derin, üzgün bir bakışla:

— Ne var?

— Müjdemi isterim...

— Ben müjde istemem. Bütün hazineleriyle dünyayı bağışlasalar görecek gözüm yok... Hepsi sizin olsun... Şeytanların olsun... Cinlerin olsun...

— Çocuğun bulundu... Güneş saçlı Sahire...

Günahkâr ana, müjdelenen cennete inanmayan bir cehennemlik umutsuzluğuyle:

— Aldatma Seher... Aldatma...

— Aldatmıyorum...

— Aldatma, diyorum... Şimdi bütün bütün çıldıracağım... (Olanca sesiyle haykırır) Aldatma!...

— Vallah aldatmıyorum... Bana inan... Sinirlenme... Çarpıntılara düşme... Yüreğini ferah tut... Böyle bir gününde seninle bu derece heyecan taşıran uygunsuz bir şaka edecek değilim... Aklını başına al Lemiyeciğim. Yavrun sapasağlam... Elmas gibi... Melek gibi Tombul tombul...

Lemiye, titreye titreye göz yaşlarıyle Seher'in kucağına yıkılarak:

— O kadar günahkârım ki bu mutluluk beni sevindirecek yerde korkutuyor... Çocuğuma sarılırsam, doğa'mn çirkin kötülükleri yanında, iyilikleri bulunduğunu da kabul edeceğim...

— İstersen şimdi çocuğunu görür, onu doya doya bağrına bastırırsın...

— Sahire'm nerede? Onu melekler mi korudu?

— Pek uzakta değil... Haydi hazırlan... Otomobil sokağın başında bekliyor...

Lemiye, derinliğini seçemediği bilinmezler evreninden, kendine bakan alın yazısının bu gülümsemesiyle, cinayetinin onarılabilecek bir evrene girdiğini görerek, artık hiç bir şey sormuyor; nereye gideceğini bilmeden hazırlanıyordu.

Lemiye'nin hasta bir gül solgunluğuyle kaçmış benzini, biraz renklendirmek için Seher, onun yüzüne hafifçe bir ponpon gezdirdi. Saçlarını derledi, topladı. Oradan eline geçirdiği nekeşe rengi bir (kap) ı arkasına giydirdi. Şöyle saçlarını, yanakları üzerine biraz gelişigüzel dağıtarak başını koyu mor bir tül parçasıyle kundakladı. Sonra:

— Şimdi git, aynaya bak... Bilsen Lemiye ne kadar güzelsin... Bu solgunluk sana başka bir tatlı güzellik vermiş... Bu süzgünlük, seni saydam peri kızlarına benzetmiş... Sağlığın, hastalığın; şen, karamsar zamanların, her halin başka türlü güzel... Hiç bir şey, gençliğin, sendeki büyülü körpeliğini bo-

zamıyor... Güzelsin, çekicisin, yamansın, gönül ayartıcısın... Bir kere sana gönül düşürmüş erkeklere Tanrı'm yardım eylesin...

Lemiye, bu sözlerden bir üstün benlik duymak değil; onlara yeterince kulak bile vermeyerek:

— Seher, artık ben, hiç bir erkeğin gönlünde ateş yakmak; kimseye karşı gönül ayartmak için yaşamıyorum. Çocuğumu göreyim. Onu büyüteyim... İşlediğim cinayetin alçaltıcı baskısından kurtulayım... Ben onu yetiştirdikten sonra o da bana, benim anama babama ettiğimi yaparsa eyvallah, nasibimle fit olurum. Günahımı böylece ödemiş bulunurum... Fakat haydi!... Çocuğum nerede ise oraya uçalım... Sanıyorum ki biz yetişmezden önce, yedi başlı bir ejderha onu bulunduğu yerden kapacak...

Hemen sokağa çıktılar. Olup bitenlerin geçtiği sıralarda epeyce önemli hizmetler görmüş olan şöför Raif'in arabası köşe başında bekliyordu. Lemiye, pek büyük telâşlar, heyecanlar içinde idi. Beyoğlu'nda Behçet Hilmi ile yaşadığı o uğursuz apartmandan kendini alıp babasının evine götüren otomobilin, işte bu araba olduğunun pek farkına varamadı.

Lemiye binerken şöföre:

— İçim içime sığmıyor. Rica ederim kardeşim, pek çabuk gidelim...

Raif, saygıyle baş eğerek:

— Emredersiniz Hanımefendimiz...

dedi. Unkapanı caddesi, Vefa yokuşundan araba uçtu... Hemen iki dakika geçmeden Hacıkadın çıkmazının ağzında durdu. Yol pek dardı. İçeri giremezdi.

Bu kısa sokağın sonunu tıkayan aşı boyalı, yeşil kapılı, ihtiyarlıktan yana çarpılmış evceğizin kapısı konukları kabule hazırlanmış, açık duruyordu.

Önde Lemiye, arkada Seher içeri girdiler. Duvarları beyaz badanalı, yeni silinmiş tertemiz ufak bir maltalık... Emine Hanım, yaşına göre kıvrak bir ev kadını kılığında konuklarını karşılamak için orada bekliyordu. Yuvar yuvar hemen önlerine yürüdü. Oğluna, dünyada çektirmediği işkence bırakmayan, kafası ahir zamanın en azgın düşünceleriyle dolu, iffetsiz, itaatsiz, bu kurumlu paşa kızına karşı olan bütün hınçlarını ye-

nerek; oğlunun hatırı için, bütün eski yaralarının sızılarını unutarak en şen, gülümser yüzü ve en tatlı sesiyle:

— Buyurunuz yavrum... Evime şenlikler getiren aha benim güzel kızım... Yoksul evimiz sizin gibi soylu konukları ağırlamaya elverişli değildir ama, elbette kusura bakmazsınız. Terbiyenizden eminim. Doğuşunuz kibar ve yüksektir. Lâkin alçak gönüllüsünüz.

Lemiye, birden nerede, kimin evinde olduğunu bildi. Ne var ki bu candan, bu içten kabul ve karşılayış pek güzel düzenlenmişti. Buna karşı göstereceği ufak bir kaş çatması, yüz ekşitmesiyle önünde tatlı diller döken bu saf kadının mutluluğunu bir anda kırıp geçirecekti. Bunu anlıyordu. Çünkü bu kadın, hep bu yaltaklanmaları, evlât hatırı için yapıyordu. Lemiye şimdi kendi de ana idi. Evlât ne olduğunu biliyordu. Eğildi, kendini elden geldiğince güzel karşılamak için önünde parçalanan bu mübarek kadının derin bir saygı ile elini öptü. Emine Hanım göz yaşlarını tutamadı. Şefkatle titreyen dudaklarını uzattı. Lebip Paşa kızının alnından sımsıcak öptü.

Şimdi temiz, beyaz yelken bezleri yayılı merdivencikten yukarı çıkıyorlardı. Lemiye'nin yüreğine, anlatılamaz bir yuf kalık, bir yumuşama geldi. Fındıkçı Seher'in bile gözleri sulandı. Emine Hanımın elinde mendil, ufak hıçkırıklarını yutmaya uğraşarak ağlıyordu. Sofaya çıkar çıkmaz karşıki odanın açık kapısı önünde boylu boyunca uçuk benziyle Kasım Necati göründü. Bir elinde kundak, ötekinde emzik vardı. Sarı saçlı bebek, serbest bırakılmış minimini kollarını oynatarak gelenlere bakıyordu.

Lemiye'nin çarpıntılarla yanan yüreği birden taştı. Çekim gücünden kaçılmaz bir miknatıs merkezine düşer gibi çocuğuna atıldı. Aşırı coşkudan ne yaptığını bilmez yarı baygın bir hale geldi. Büyük bir dalga gibi coşan bu anne şefkatinin bir kolu yavrusuna, öteki Kasım Necati'nin omzuna dolandı. Artık ağlamayan yoktu. Bu içe dokunan sahnenin en masum oyuncusu yavrucak bile göz yaşlarıyle, nedenini bilmediği bu genel üzüntüye katıldı. Odanın içi, ruhları, Tanrı'nın tükenmez bağışlayıcı lütuflarına açmak için ağlamakla zikredilen bir tapınak şirinliğini ve ruhanîliğini aldı. Sanki bir damla göz yaşı bin günah temizliyor. Nereden geldiği bilinmeyen bir Tan-

rısal ses, yarı baygın Lemiye'nin kulağına:

— Tanrı var... Sevap var... Günah var... Sevgi var... Sevenler var... Melek var... Şeytan var...

diyordu.

XLVII

O hafta Emine Hanım, komşusu Hacer'in yardımıyle iki üç tencere yemek pişirdi. Mahalleden baba dostu dört ihtiyar çağırıldı. İmam, muhtarlar geldi. Duvarda yeşil çuhada cüz kesesi içinde, rahmetli Koltukçu Mustafa Ağanın "Kelam-ı Kadim" (1)i ve üzeri kırmızı duvaklı "Hilye-i Saadet" (2) asılı bulunan büyük odada kantar kâtibi Kasım Necati ile Lebip Paşa kızı Lemiye Hanımın nikâhları kıyıldı. Bu akşam cuma gecesiydi. Sokak kapısı önüne halk birikti. Evin küçük maltalığında gürül gürül dualar edildi. Necati, mahalle ihtiyarlarının ellerini öptü. Gençlerden, iki küreğinin ortasına şiddetli birkaç yumruk yedi. Gerdeğe girdi.

*
* *

Bu yoksulca evin sade nikâhıyle biribirine kavuşan genç erkekle kadın en parlak evlenmelerde görülmeyecek bir mutluluğa erdiler. Çünkü dünya geniş bir çile evidir. Biz hep içindekiler, şahından dilencisine kadar birer çile çekeriz. Erenler, hep çile doldurarak ererler. Ne var ki hayatın, kavrayışımızı uyandıran çetin bir dervişlik olduğunu seçemeyenler var. Bu sığ görüşlüler, mutluluğu, ölümlülere nasip olabilecek sınırın ötesinde ararlar. Boşuna yorulurlar. Bu gerçeği anlamak için önce büyük bir yetenek, sonra da sıkı bir sınav geçirmek ister...

Lemiye Lebip'le Kasım Necati'de bu yetenek vardı. Sınav da geçirdiler. Onlara doğru yolu aşk gösterdi. Kopmaz bir içtenlikle bağlanarak biribirlerinin değerini bildiler.

---

(1) Kur'an.

(2) Peygamberimizin mübarek niteliklerini anlatan kitap, levha.

Sevgide bir tekçi olanlar vardır ki ömürlerinde bir kere severler. Necati, işte böyle yaratılmışlardandı. Lemiye, aşkı gâvurca bir inatla inkâr ettikten sonra, geldi; onu Necati'nin gönlünde bütün sonsuz ateşiyle, kutsallığıyle buldu. Kendine tapan bu gönüle, o da tapmağa başladı. O küçük evin dışındaki dünyayı bir ara bozucular ülkesi ve kocasından, kaynanasından başka bütün insanları İblis soyundan sayıyordu.

Geçim güçlükleri oranında pek mutlu olan bu evlenmeden senesinde bir oğlan doğdu. Babası adını Kasım Sebatî koydu. Sahire ile birlikte büyüyorlar ve üzerlerine titreyen bakışlar, birini ötekinden hiç ayırmıyordu.

BEŞ YIL SONRA

DERİN üzüntüyle geçkin vücudu kağşayan Lebip Paşanın rahatsızlığı işitildi. Kovulmuş kızının kocası Kasım Necati'nin, biraz hovarda huylu, lâkin pek namuslu bir delikanlı olduğunu ihtiyar Paşa, inanılır ağızlardan işitmişti. Lemiye'nin de — bir vakit dillere destan olan rezaletlerinden sonra — öyle bir küçük evin damı altında barınmasını duyunca sevinmişti. Hele gerçekten âşık bir koca ile Müslüman, saf bir kaynana arasında örtülüp kalmış olduğuna — kimseye bir şey açmaksızın daha çok sevinmişti.

Tahire Hanım, Paşa'dan gizli bu küçük kantarcı evine, kızını görmeğe gidiyor, öpüp koklayarak torunlarını seviyordu.

Paşa, bir gece şiddetli bir nöbet içinde inleyerek kızını sayıklar. Kısa aralarla Lemiye'yi dört beş defa çağırır. Gözü önünde, ateşin ortaya çıkardığı hayal ile konuşur. Ona, özlem duyan yüreğinin acılıklarını döker. Baş ucundaki eşini ağlatır. Sonra hasta açılır.

Paşa'nın, kızına olan derin özleminin sırlarını, ateşin etkisiyle, dışarı döktüğünü ve onu dinlerken geçirdiği büyük üzüntüyü Tahire Hanım gider kızıyle damadına anlatır. Onlar da pek çok üzülürler.

Kasım Necati, bu hastalığa karışan bayram gününü, kayınbabasının elini öpmek ve onu kızıyle barıştırmak için elve-

rişli iyi bir durum sayar. Kaynanasıyle bu konuda yollar arayıp bulurlar.

Anasını, karısını, çocukları; yani bu küçük ailesinin hepsini bir arabaya doldurur. Konağa giderler. Paşa da hastalığın tehlikeli günlerini atlatmış bulunur. Başında takke, dizinde battaniye, şezlonga uzanmış Paşa'yı birden heyecan sarsıntısına uğratmamak gerek... Bunun için en yumuşak ve uygun kelimelerle bu ziyaret biraz çıtlatılır. Sonra Tahire Hanım, damadını, kızını, torununu odaya alır. Yalnız Sahire'yi dışarıda Emine Hanımın yanına bırakırlar.

Necati, bir elinde eşi Lemiye, ötekinde oğlu Sebatî, ikisinin ortasında içeri girer Üçü birden sığınma yaşlarıyle Paşa'nın dizlerine, ayaklarına kapanırlar.

İhtiyar hasta da, pek derin bir üzüntü ile göz pınarlarından sızan damlaları tutamaz. Romatizmalı kollarını açar. Damadını, kızını, torununu birer birer bağrına bastırır...

Paşa, yıllarla süren yaslardan, acı sıkıntılardan ve pek acıklı bir ayrılıktan sonra yalnız kızına değil; dinç, şefkatli, mert ve hiç bir şeyini esirgemeyen bir güvey ile çevik ve zeki bakışlı, nur topu gibi toruna kavuşur.

Gözler, insan düşkünlüğünü, geçici bir süre için, yıkayan yaşlarla nurlanır... Birikmiş günahları silen; insanlığı, bilinemez hangi yüce evrenlere doğru yükselten kutlu yaşlar... Yürekleri yufkalıkla, şefkatle titreten kutlu yaşlarla gözler nurlanırken bu sarmaş dolaş, bu üzüntü anında içlerden gelen ahlar arasından tatlı, ince bir çocuk sesi yükseldi. Bir de baktılar ki Sahire, şeytan kız, nasıl etmişse Emine Hanımın gözetmesinden yavaşça kurtulup içeri dalmış...

Herkeste bet beniz uçar. Ne var ki kimsede bu masum atılganı kolundan tutup dışarı atmak yürek katılığı görülmez Kızcağız gerçekten büyüleyici bir şen gülüşle şezlonga doğru yürüyerek en çekici ve fıkırdak sesle:

— Paşa Baba, ben de geldim. Beni içeri koymak istemiyorlardı. Dışarıdâ haminnem bir kadınla lakırdı ederken ben usullacık kaçtım.

Hastanın benzi bütün bütün atar... Bayat bir limon sarılığı alır. Elleri hafif birer titreme ile sarsılır. Söylemek iste-

diği sözü geri yutan dudaklarının titreyerek aralık kaldığı görülür.

Paşa, bu küçük yaratığın, aile namusunun alnında, bir ur gibi fırlayıp çıkan çocuk olduğunu anlar...

Herkes, bu acı susuşun ağırlığı altında, terler dökerek ezici bir utançla önüne bakar... Bu sırada kızcağızın gevrecik körpe sesi odanın içinde bir çıngırak gibi öter:

— Paşa Baba hasta mısınız?

Paşa, bu masumca soruya hemen bir içgüdüyle, elinde olmadan cevap verir:

— Evet kızım...

Sahire, bu karşılıktan üzüldüğünü gösterir bir göz süzgünlüğü ve dudak büküklüğüyle:

— İnşallah iyi olursunuz efendim...

duasından sonra, öpmek için battaniyenin arasından ihtiyarın elini araştırırken, hayata yasak yoldan gelen bu töre kaçağı torununa karşı, büyük babanın kanı kaynar. Onu kucağına çekerek:

— Kızım, senin adın ne?

— Sahire efendim..

— Sen, gerçekten sahire (1) imişsin ya...

— Evet efendim. Sahire'yim.

Paşa, iki yanağından coşkunlukla öptükten sonra, yüreğinden kaynayan bir sevgiyle yaşlı gözlerini torununun gözbebeklerine diker... Derin bir tutkunlukla masuma bakarken çocuk, cebinden ufacık bir mendil çıkarır. Minimini yumuşak elleriyle yanaklarını okşar gibi dedesinin yaşlarını silerek:

— Ağlamayınız efendim. Annem de beni okşarken daima böyle ağlar...

BİTTİ

Heybeliada 23 Şubat 1922

(1) Sahire: Büyücü, büyüleyici kadın, kız anlamındadır.

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde yeniden yayınlamaya başladığımız romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır:

NİMETŞİNAS	6	Lira
ŞIPSEVDİ	12,5	„
METRES	10	„
GULYABANİ	5	„
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5	„
BEN DELİ MİYİM?	10	„
İFFET	4	„
KADINLAR VAİZİ	2,5	„
MÜREBBİYE	6	„
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ	2,5	„
CEHENNEMLİK	10	„
EFSUNCU BABA	3	„
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	6	„
ACI GÜLÜŞ	10	„
CADI	6	„
TESADÜF	8	„
BİLLÜR KALP	10	„
ŞIK	4	„
CAN PAZARI	10	„
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER	8	„
SON ARZU	6	„
KOKOTLAR MEKTEBİ	8	„
HAZAN BÜLBÜLÜ	5	„